

**KÖROĞLU DESTANININ
BEHÇET MAHİR RİVAYETİ ÜZERİNDE
BİR ARAŞTIRMA**

Adem MASATTAŞ

**Yüksek Lisans Tezi
Türk Dünyası Halk Bilimi Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN**

2017

Her hakkı saklıdır.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DÜNYASI HALK BİLİMİ ANA BİLİM DALI

Adem MASATTAŞ

KÖROĞLU DESTANININ BEHÇET MAHİR RİVAYETİ
ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN

ERZURUM - 2017

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU**

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

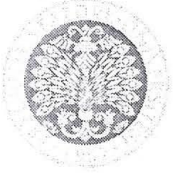
Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum **“KÖROĞLU DESTANININ BEHÇET MAHİR RİVAYETİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA”** adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin basılı ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

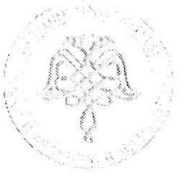
- ☒ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimim yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

05.01/2018

Adem MASATTAŞ

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TEZ KABUL TUTANAĞI

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN danışmanlığında Âdem MASATTAŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 02/01/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türk Dünyası Halk Bilimi Ana Bilim Dalı Türk Halk Bilimi (Folklor) Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Dilaver İmza :
DÜZGÜN
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Gülhan İmza :
ATNUR
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Yusuf Ziya İmza :
SÜMBÜLÜ

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 5.01/2018

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Zifet Kürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖN SÖZ.....	V

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ.....	1
II. KÖROĞLU ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR	2
A. Kitaplar.....	2
B. Makaleler	11
C. İlmi Toplantılar ve Yayınlanmış Bildiri Kitapları.....	17
D. Lisansüstü Tezler	18

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. BEHÇET MAHİR RİVAYETİNİN DERLENME SÜRECİ.....	22
1.2. BEHÇET MAHİR RİVAYETİ ÜZERİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	27
1.2.1. Kitap, Makale ve Bildiriler.....	28
1.2.2. Lisansüstü Tezler.....	31
1.3. BEHÇET MAHİR RİVAYETİNİN ŞEKİL VE MUHTEVA HUSUSİYETLERİ.....	32
1.4. ŞİİRLER.....	40
1.5. ARA SÖZLER.....	64

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. EPİZOT VE MOTİFLER	82
2.1.1. Köroğlu'nun Zuhuru	82
2.1.2. Köroğlu ile Demircioğlu	100
2.1.3. Demircioğlu - Reyhan Arap	116
2.1.4. Köroğlu'nun Ayvaz'ı Kaçırması.....	125
2.1.5. Köroğlu-Niğdeli Geyik Ahmet	135

2.1.6. Köse Kenan - Dana Hanım	142
2.1.7. Koroğlu - Han Nigâr	151
2.1.8. Koroğlu-Han Nigâr-Hasan Bey- Telli Nigâr.....	164
2.1.9. Akşehir Telli Nigâr Cengi.....	176
2.1.10. Keloğlu'nın Koroğlu'nun Atını Kaçırması	189
2.1.11. Kenan Kolu	208
2.1.12. Bağdat Kolu	225
2.1.13. Kızıroğlu Mustafa Bey-Afganistan-Gürcistan	251
2.1.14. Bolu Beyi	271
2.1.15. Koroğlu'nun Sonu.....	287
SONUÇ	290
KAYNAKLAR	292
ÖZGEÇMİŞ.....	8299

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****KÖROĞLU DESTANININ BEHÇET MAHİR RİVAYETİ ÜZERİNDE BİR
ARAŞTIRMA****Adem MASATTAŞ****Tez Danışmanı: Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN****2017, V+299 sayfa****Jüri: Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN****Prof. Dr. Gülhan ATNUR****Doç. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ**

Köroğlu Destanı'nın Behçet Mahir rivayeti Mehmet Kaplan, Mehmet Akalın ve Muhan Bali'nin uzun uğraşları neticesinde elde edilmiş derleme bir metindir. Hacmi ve ihtiva ettiği konular bakımından Anadolu sahası Köroğlu anlatıları içinde önemli bir yere sahiptir, fakat bilimsel açıdan yeterince incelenmemiştir. Bu araştırma ile söz konusu eksikliğin bir nebze de olsa giderilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın inceleme kısmı iki bölümden oluşmaktadır. Bunlardan ilki Behçet Mahir rivayeti ile ilgili hususlara ayrılmıştır. İkinci bölümde ise metnin epizot ve motifleri tespit edilmiştir. Motifler için Stith Thompson tarafından hazırlanan uluslararası katalog kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre metin ekseriyetle nesir ağırlıklıdır ve nazım kısımları teknik bakımdan zayıftır. Buna karşın anlatı ara sözler açısından hayli zengindir. Motifler olay örgüsüyle iç içe geçmiş bir vaziyettedir ve mütemadiyen tekrar ederler. İncelemede Behçet Mahir'in Köroğlu'sunun son derece kurnaz, hilekâr ve zeki biri olduğu tespit edilmiştir. Söylemlerine ve davranışlarına dikkat edildiğinde, özellikle de Ayvaz ile tanıştıktan sonraki hayatında, her zaman için yiğitlikten, şandan ve şereften yana olduğu görülür. Maceralarındaki yegâne yardımcısı atıdır. O sıra dışı bir hayvandır. Köroğlu, Kırat yanında olmayınca nispeten sıradanlaşır ve kimi meziyetlerini kaybeder.

Anahtar Kelimeler: Köroğlu, destan, Behçet Mahir.

ABSTRACT**MASTER THESIS****A STUDY ON BEHÇET MAHİR NARRATION OF KÖROĞLU EPIC****Adem MASATTAŞ****Advisor: Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN****2017, V+299 pages****Jury: Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN****Prof. Dr. Gülhan ATNUR****Assoc. Prof. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ**

Behçet Mahir's narration of Köroğlu epic is a collected work which has been obtained after much effort by Mehmet Kaplan, Mehmet Akalın and Muhan Bali. Anatolian field has an important position in Köroğlu narrations in terms of the volume and content that contains but it has not been investigated scientifically in detail. The aim of this study is to fill the relevant deficiency to some extent. The research part of this study consists of two parts. The first of these has been for the aspects related to Behçet Mahir's narration and episodes and motives of the text has been determined in the second part. International catalog prepared by Stith Thompson has been used for motives.

According to the findings obtained in the study; the text is mainly prose for the most part and the verse part is technically weak. In spite of this, it is quite rich in terms of digressions. The motives has been intertwined with plot and they repeats all the time. It has been determined that Behçet Mahir's Köroğlu is a quite clever, crafty and trickster man. When we pay attention his discourses and behaviors, especially after met Ayvaz, he sides with bravery and glory all the time. His only assistant is his horse in his adventures. It is an extraordinary animal and Köroğlu becomes common and loses some features without his horse, Kırat.

Keywords: Köroğlu, epic, Behçet Mahir.

ÖN SÖZ

Köroğlu Destanı, Türk dünyasının varyant ve versiyonları en çok bilinen edebi metinlerinden biridir. Bu sebeple halk edebiyatı ürünlerimiz içinde gayet mühim bir yere sahiptir. Coğrafi bakımdan Hazar Denizini kıstas kabul eden bilim insanları tarafından doğu ve batı anlatmaları olarak ikiye ayrılır. Batı anlatmaları içinde yer alıp, dikkatleri üzerinde toplayan önemli metinlerden biri de Behçet Mahir rivayetidir. Bu rivayet, bir hayli önemli olup, bilimsel açıdan kapsamlı bir şekilde pek fazla araştırılmamıştır. Bu çalışma ile söz konusu eksikliğin giderilmesi amaçlanmaktadır.

İnceleme bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Girişte çalışmanın amaç kapsam ve yönteminden bahsedildikten sonra genel olarak Köroğlu üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Bunun peşi sıra birinci bölümde Köroğlu'nun Behçet Mahir rivayeti üzerinde durulmuş, derlenme sürecinden bahsedilmiş ve konu olduğu araştırmaların bir değerlendirmesi yapılmıştır. İlaveten metinde yer alan şiir ve ara sözler de ele alınmıştır. Hakkında yapılmış teferruatlı çalışmalar olması sebebiyle burada icracının hayatına ya da hikâyeciliğine yönelik ayrı bir başlık açılmamıştır. İkinci bölümde ise anlatı epizotlarına göre özetlenmiş, motiflerinin tespit ve tasnifi yapılmıştır. Bunun için Stith Thompson tarafından hazırlanan Motif-Index of Folk-Literature adlı katalog esas alınmıştır.

Tez, inceleme neticesinde elde edilen bulguların açıklandığı “‘Sonuç’” bölümünün ardından yararlanılan kaynakların listelenmesiyle bitirilmiştir.

Çalışmamda danışmanlığımı kabul edip rehberim olan hocam Prof. Dr. Dilaver Düzgün'e teşekkür ederim. Yoğun programından feragat edip bana zaman ayıran, tecrübelerini paylaşan Prof. Dr. Gülhan Atnur'a şükranlarımı sunuyorum. Sıklıkla görüşlerinden istifade ettiğim Doç. Dr. Çiğdem Kara'ya; Arş. Gör. Bekir Belenkuyu ile Emrah Gülüm'e minnettarım. Ayrıca arkadaşlarım Ercan Esen'e ve Muhammet Nergiz'e de yardımları için teşekkürü bir borç bilirim.

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Kapsam bakımından tek bir metin ile sınırlı olan araştırmanın amacı, esas itibariyle Mehmet Kaplan ve öğrencilerinin Behçet Mahir'den derledikleri Koroğlu Destanı'nı motif ve epizot açısından incelemek, onu çeşitli yönleriyle değerlendirmektir.

İncelemede evvela literatür taraması sonucunda elde edilen bulgular eşliğinde Koroğlu ve adına bağlı anlatmalar hakkında yapılan çalışmaların seyri ve bilim adamlarının görüşleri verilmiştir. Sonra da Behçet Mahir rivayetinin derlenme süreci hakkında bilgi verilip konu olduğu araştırmalar tanıtılmıştır. Metnin şekil ve muhtevası üzerinde durulmuştur. Anlatının bir destan mı yoksa halk hikâyesi mi olduğu tartışılmış içeriğine dair kimi tespitlerde bulunulmuştur. Ardından şiirler ile ara sözler ele alınmıştır. Metindeki varlıklarıyla ilgili genel bir değerlendirme yapıp, araştırmacılara kolaylık sağlama maksadıyla bunlar birer tablo dâhilinde gösterilmiştir. Şiirler tasnif edilirken tabloda genelden özele doğru gidilmiş ve her biri numaralandırılarak metin içerisinde yer aldıkları kol ve epizot başlığıyla beraber verilmiştir. Ardından redif/nakarat, dörtlük, hece ve kafiye örgüsü ¹ gibi başlıklar açılmıştır.² Son olarak da açıklama kısmında şiirlerin muhtevası ile yapı özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu bölümde yapı itibariyle sağlam olan şiirlerin sadece muhtevaları hakkında bilgi verilmiştir. Ara sözler için oluşturulan tabloda ise İlhan Başgöz'ün konuya ilişkin belirlediği kategoriler esas alınmıştır. Daha iyi anlaşılabilmesi ve anlatıdaki işlevlerinin kavranabilmesi amacıyla şiirlerde olduğu gibi onlar da mevcut bulundukları kol ve epizot sırasıyla beraber gösterilmiştir. Ayrıca içeriklerine uygun birer de başlık belirlenmiştir. Tabloya daha ziyade icracının hayat görüşünü yansıtan yorumları ile karavelliler dahil edilmiştir. Şiir formundaki ara sözler bir önceki tabloda ele alındığı için burada onlar üzerinde durulmamıştır. Ciddi bir kısmının motifler bölümünde verilmesi sebebiyle atasözleri de ayrıca gösterilmemiştir. Anlatıcının tekrarladığı muhtelif ara sözler ise metinde yer aldıkları sayfa numaraları ile beraber tablonun hemen altındaki dipnotlarda verilmiştir.

¹ Bu başlık altında verilen kafiye şemalarının bir kısmında icracının şiirlere yaptığı ilave mısralar parantez içerisinde verilmiştir. Yalnız 143. şiirde yer alan parantezli kısımlar ilave mısralar olmayıp türkü nazım şeklindeki deyişin nakarat dizelerini temsil etmektedir.

² Bu başlıkların bazılarının altında ‘-’ işareti görülür. Bu işaret, şiirin ilgili bölümündeki verilerin tespit edilemediği anlamına gelir.

Tüm bunlardan sonra anlatının epizotları çıkarılmış, motifleri tespit ve tasnif edilmiştir ki bu kısım incelemenin esas kısmını oluşturmaktadır. Motifler için Stith Thompson'un hazırladığı Motif-Index of Folk-Literature adlı kataloğa başvurulmuştur. İndekste bulunamayan motifler “T” harfi ile gösterilip uygun yere yerleştirilmiştir. Ayrıca bu hususta benzer yöntemle hazırlanmış çeşitli araştırmalardan da istifade edilmiştir.³

Bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular, Türk folklorunun sözlü ürünleri olan halk edebiyatı metinleri içinde önemli bir yere sahip Köroğlu merkezli çalışmalara, bunlardan özellikle de motif ve epizot ekseninde gerçekleştirilecek incelemelere faydalı olacak ve muhtemel varyant mukayeselerinde yükün bir kısmını hafifletecektir.

II. KÖROĞLU ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Türk dünyasının edebi ve kültürel mirası olarak tanımlayabileceğimiz Köroğlu ve etrafında oluşan anlatılar, her anlatıcının kendinden bir şeyler kattığı, onları tek bir paydada birleştirebilen müşterek bir değerdir. İlmi açıdan hakkında yapılmış birçok çalışma olmakla beraber bunların sayısını kestirmek güçtür. Zira yapılan çalışmalar da tıpkı onun gibi çok geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Bu bölümde söz konusu çalışmaların küçük bir kısmı üzerinde durulacaktır. İlk iki başlık altında özellikle Köroğlu'nun şahsiyeti ve destanın teşekkülüyle alakalı fikir beyan eden ve konuya ilişkin en çok bilinen incelemeler ele alınacaktır. Sonrasında ise yapılan ilmi toplantılar hakkında bilgi verilip, hazırlanan lisansüstü tezlerden örnekler sunulacaktır.

A. Kitaplar

Köroğlu üzerine yapılmış çeşitli araştırmalar olmakla beraber onunla ilgili ilk teferruatlı inceleme Pertev Naili Boratav'a aittir. Boratav, 1931 yılında M. Fuat Köprülü danışmanlığında hazırladığı Köroğlu Destanı⁴ adlı çalışmasını altı ana bölüme ayırmıştır.

³ Esmâ Şimşek, *Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması I-II*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

Hüseyin Baydemir, *Özbek Halk Masalları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2013.

Abdulselam Arvas, *Dede Korkut Destanı ve Kıpçak Sahası Epik Destan Geleneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2009.

İbrahim Erşahin, *Kahraman Maraş Masaları Üzerine Tip ve Motif Araştırması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2011.

⁴ Pertev Naili Boratav, *Köroğlu Destanı*, Kırmızı Yayınları, İstanbul 2009.

Giriş kısmında, Radloff'un külliyyatının V. Cildine yazdığı mukaddime ile Köprülü'nün Türk Edebiyatı Tarihi adlı eserindeki Milli Destan bahsini özetlediğini söyleyen Boratav⁵, burada Köroğlu'nun, Türk destanları ve destan mahiyetindeki halk hikâyeleri arasındaki yeri ve öneminden bahsetmiştir. Anlatının göçebe toplumlar içinden çıkmış rivayetlerinde destani yönün ağır bastığını söyleyip, şehirlere yerleşmiş Türkler arasında tespit edilenlerinde ise daha ziyade masalsı unsurların dikkat çektiğini dile getirmiştir. Köroğlu'nun tamamıyla destan kahramanlarının özelliklerini barındırdığını düşünen Boratav, Türk-İran harplerinin, Türkmen-Kızılbaş mücadelelerinin ve celali isyanlarının onun etrafında toplandığını ifade etmiştir.⁶

Pertev Naili Boratav çalışmasının birinci bölümünü Köroğlu rivayetlerinin mevzularına ayırmıştır. Bu bölümde Paris, Özbek, İstanbul ve Tobol rivayetlerini tam hikâyeler, diğerlerini ise parçalar olarak nitelendirmiş ve onların muhtevalarını özetlemiştir. İkinci bölümde çeşitli rivayetlerin mukayesesini yapıp Ermeni rivayeti hakkında bilgi vermiştir. Üçüncü bölümde hikâyelerde geçen destansı, masalsı ve dini bir takım motifler üzerinde durmuş rivayetlerin eskiliği ve yeniliği meselesine değinmiştir. Dördüncü bölümde “Muhtelif Rivayetlere ve Muhitlere Göre Köroğlu Destanı”ndaki İdeoloji” ana başlığı altında destan kahramanı Köroğlu hakkındaki halk telakkilerinden bahsetmiştir. Beşinci bölümü Köroğlu Destanı'nın tesirlerine ayırmış ve muhtelif konular hakkında bilgi vermiştir. Yazar son bölümde ise Köroğlu Destanı'nı kökeni ile ilgilenmiştir. Burada destanla ilgili menşe meselesinin henüz halledilememiş olduğunu söyleyip, araştırmacıların o güne kadar konuya dair ifade ettikleri görüşlerini özetlemekle yetinmiştir. En sonunda da bu görüşlerden hareketle Köroğlu'nun Türkmen kaynaklı olduğunu belirtip, bunu destekleyen delilleri şöyle sıralamıştır:

1. Köroğlu hemen hemen bütün kaynaklarda Türkmen addedilir.
2. Köroğlu Türkmenlerle çok alakadar gösterilir.
3. En eski, en destani ve en zengin olduğu tahmin edilen rivayet, Türkmen rivayetidir.⁷

Boratav bu bölümden sonra ek metinleri de verip “Maraş Metinleri Dizini”, “Kaynakça” Ek Kaynakça” ve “Sözlükçe” başlıklarıyla çalışmasını bitirmiştir.

⁵ Boratav, s. 17.

⁶ Boratav, s. 24.

⁷ Boratav, s. 214.

Pertev Naili Boratav tarafından Köroğlu'na temas edilen bir diğer çalışma ise ilk baskısı 1946 yılında yapılan Halk Hikâyeleri ve Halk Hik yecili i adlı eserdir.⁸ Boratav, halk hikâyeleri ile ilgili muhtelif konuları ele aldığı bu çalışmasında söz konusu anlatı türünü mevzuları bakımından tasnif etmiş ve Köroğlu kollarını birinci grupta, yani kahramanlık konulu hikâyeler içinde değerlendirmiştir. Ayrıca çalışmasının sonunda ‘‘ k Metinler’’ ve ‘‘Metinlere Ait Notlar’’ şeklinde iki de başlık açmış, bunların ilkinde Köroğlu'nun ilk kol ve Bolu Bey'i kolundan metinler sunmuştur. İkinci başlık altında ise adı geçen Köroğlu metinleri hakkında bilgi vermiş, onları 1940-1941 yılları arasında  şık Müdami'den kaydetti ini dile getirmiştir. Söz konusu çalışmayı dikkate değer kılan esas husus Boratav'ın Köroğlu ile ilgili değişen düşünceleridir. Zira yazar bir önceki incelemesinde yer alan kanaatinden vazgeçmiş, Tebrizli Arakel'in tarihindeki kayıtlardan ve arşivlerden eline geçen bir takım vesikalardan hareketle Köroğlu'nun Bolu taraflarında zuhur etmiş ya da oraya gittikten sonra şöhret sahibi olmuş bir celali reisi olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca hikâyelerin de henüz o, hayatta iken ya da ölümünden kısa bir müddet sonra teşekkül ettiğini söylemiştir.⁹

Boratav'ın Köroğlu ile olan münasebeti çerçevesinde bahsetmemiz gereken bir başka yayını ise 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı adlı incelemesidir. Soru cevap şeklinde hazırladığı kitabında 24. soruyu Köroğlu'na ayırmış, onun kimliği ve hangi etkenlerle destansı bir hikâye kahramanı olduğu üzerinde durmuştur.¹⁰ Araştırmacı söz konusu soruya cevaben önce çeşitli araştırmacıların görüşlerini vermiş, sonra da bunlardan bir analiz yapmıştır. Neticede Köroğlu'nun VI. yüzyılda yaşamış bir halk şairi ve celali reisi olduğunu söylemiş ve halkın, zalimleri cezalandıran, fakirleri koruyan, eşitlik ve adalet düzeni kurmayı deneyen ideal kahraman özleminin onun bir destan kahramanına dönüşmesinde ciddi payı olduğunu dile getirmiştir.

Köroğlu'nu incelemelerine konu edinen önemli bir başka isimse Mehmet Fuat Köprülü'd r. Köprülü, Türk Edebiyatı Tarihi¹¹ adlı çalışmasında Türk destanlarını coğrafi saharlarına göre taksim etmiş, onları sırasıyla ‘‘Altay- Yenisey’’, ‘‘Bozkırlar’’ ve ‘‘Tarım-Sır- Derya’’ saharlarında vücuda gelen mahsuller olarak   e ayırmıştır.

⁸ Pertev Naili Boratav, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hik yecili i*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2012.

⁹ Boratav, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hik yecili i*, s. 140.

¹⁰ Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1969, s. 60-62.

¹¹ Mehmet Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011.

Köroğlu’nu ikinci guruptakilere dahil edip, bu guruptakileri usturevi mahiyetini kaybetmiş, ancak menkıbevi-tarihi hususiyetlerini barındıran ürünler olarak değerlendirmiştir.¹² Ayrıca bu sahanın “Kara Kırız”, “Kırız-Kazak” ve “Türkmen” kabilelerine mensup olduğunu dile getirmiştir. Köprülü’nün konuyla ilgili tespitleri bununla sınırlı değildir. Aynı kitabın ilerleyen bölümlerinde Köroğlu’nu “Göktürk Dairesinin İkinci Derecedeki Menkıbeleri” başlığı altında ele almış, onun Horasan ve Maveray-ı Hazer çöllerindeki Türkler arasında vuku bulan, “İran-Oğuz” mücadelelerinin bir hatırası olarak İslamiyet’ten önce vücuda geldiğini söylemiş, anlatının İslamiyet sonrasında ise göçebe Türkmenler vasıtasıyla Özbeklere ve Kazaklara geçtiğini dile getirmiştir.¹³ Araştırmacının konuya ilişkin bir başka çalışması ise Türk Saz Şairleri adlı eseridir.¹⁴ Köprülü, burada hikâye kahramanı Köroğlu’ndan ziyade saz şairi Köroğlu ile ilgilenmiş ve onu XVI. asrın ozanlarından birisi olarak göstermiştir. Kitaptaki ilgili bölümün “Başlıca Simalar” başlığı altında, A. Kutsi Tecer’in yayınladığı iki manzumeye istinaden XVI. yüzyılda yaşamış Köroğlu adlı bir saz şairinin varlığını kabul eder ve onun Özdemiroğlu Osman Paşa ile İran harplerine katıldığını dile getirir. Bu durumu Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesindeki bir fıkranın da teyit ettiğini söyler. Bunun yanı sıra en eski mecmualarda tesadüf edilen ve Köroğlu mahlasını taşıyan birçok manzumenin de Köroğlu Destanı’ndaki bir takım rivayet ve şahsiyetlerle sıkı sıkıya bağlı olduğunu belirtir, ama yine de tüm bunların bahsi geçen Köroğlu adlı saz şairine ait olduğuna dair kesin bir şey söylemekten kaçınır¹⁵ ve ilerleyen sayfalarda Köroğlu’na mal edilen bazı şiirleri verir.

Köroğlu ile ilgilenen bir diğer araştırmacı da Metin Ekici’dir. Ekici, Türk Dünyasında Köroğlu (İlk Kol) İnceleme ve Metinler adlı çalışmasında söz konusu anlatmanın ilk koluna, yani Köroğlu’nun zuhuruna odaklanmış, Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan, Doğu Türkistan (Uygur), Azerbaycan ve Türkiye sahalarından seçtiği metinleri yapısal açıdan karşılaştırmış ve bunu yaparken metinleri icra eden sanatçılar ile onların kültür çevrelerini de incelemeye dahil etmiştir.¹⁶ Kapsamı hayli geniş olan kitap bir giriş ile beş bölümden oluşmaktadır. Girişte amaç ve yönteminden

¹² Köprülü, s. 68-69.

¹³ Köprülü, s. 83.

¹⁴ Mehmet Fuat Köprülü, *Türk Saz Şairleri I-V*, Milli Kültür Yayınları, Ankara 1962.

¹⁵ Köprülü, *Türk Saz Şairleri*, s. 61-62.

¹⁶ Metin Ekici, *Türk Dünyasında Köroğlu (İlk Kol) İnceleme ve Metinler*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.

bahseden yazar, birinci bölümde adı geçen sahalardaki Köroğlu çalışmalarını tanıtmıştır. İkinci bölümde Türk dünyasındaki destan/hikâye ve Köroğlu anlatıcıları hakkında bilgi vermiştir. Üçüncü bölümü Köroğlu ve hikâyelerinin ortaya çıkışına dair araştırmacıların öne sürdüğü görüşlerine ayırmıştır. Dördüncü bölümde Doğu ve batı versiyonlarındaki Köroğlu'nun ilk kol anlatmalarını epizotları bakımından mukayese etmiştir. Beşinci bölümde ise incelemede kullandığı metinleri vermiş, sonrasında açtığı “Bibliyografya”, “Yer ve Şahıs Adları Dizini” başlıklarıyla çalışmasını bitirmiştir. Kitapta üzerinde durulması gereken hususlardan biri Metin Ekici'nin Köroğlu ile ilgili beyan ettiği kendi fikirleridir. Araştırmacı üçüncü bölümde Köroğlu ve anlatmalarıyla ilgili görüşleri verip bunların bir değerlendirmesini yapar. Konuyla ilgili bakış açısının anlatıcı-dinleyici olgusunu da ele alan bağlam merkezli bir yaklaşım olduğunu belirtip, kendisinin de söz konusu anlatmaların Orta Asya kaynaklı olduğu kanaatine sahip olduğunu söyler ve bunun nedenlerini açıklar. Köroğlu'nun, Türklerin Batıya ilk göçleri sırasında yaşaması muhtemel bir uç beyi ya da beyin oğlu olduğunu ve yaşadığı maceralarının daha o dönemlerde anlatılmaya başlanıp, belli bir tabaka teşkil ettiğini, Oğuz- Türkmen gruplarının söz konusu göçleri ve Orta Aya'daki diğer Türk boylarıyla ilişkileri neticesinde sürekli bir değişim ve gelişim gösterdiğini, bu gelişme, genişleme ve değişim sırasında anlatıcılar tarafından yerelleştirildiğini ve bu durumun anlatıya hem süreklilik kazandırdığını hem de “doğu ve batı” olmak üzere onu iki ana versiyona ayırdığını dile getirmiştir.¹⁷

Köroğlu üzerine çalışmış, onunla ilgili kitap boyutunda yayınlar ortaya koymuş bir başka isimse Fuzuli Bayat'tır. Bayat, Köroğlu Şamandan Âşıka Alptan Erene adlı çalışmasında konuya farklı bir açıdan yaklaşmış ve Türk dünyasının ortak malı olarak kabul ettiği Köroğlu'nun fenomenolojisini oluşturmayı amaçlamıştır.¹⁸ Ön sözde mevcut bütün Köroğlu kitaplarını ve kollarını bir araya getirerek tek bir Köroğlu Destanı oluşturduğunu söyleyen araştırmacı, alışlagelmişin dışında bir yöntem uygulamıştır. Giriş bölümünde evvela o güne kadar yapılmış çalışmaların eksik ve yanlışları üzerinde durmuştur. Onları metni parçalar halinde ele alıp bütünden uzaklaşmaları bakımından eleştirmiş, birbirinin tekrarı olmakla suçlamıştır. Köroğlu'nun eski ve yeniyi kendinde birleştiren bir geçiş kahramanı olduğunu söylemiş, onun Oğuz alplık kurumunun bütün

¹⁷ Ekici, s. 96-100.

¹⁸ Fuzuli Bayat, *Köroğlu Şamandan Âşıka Alptan Erene*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.

yönlerini halk sufizminin erenlik kategorisine taşıdığını dile getirmiştir. Köroğlu’nu alplık ve veliliği bünyesinde buluşturan bir alperen olarak değerlendirmiştir.¹⁹ Çalışmasını on iki bölüme ayıran Bayat, bu bölümlerde mitolojik hususlar üzerinde durmuş, körlük ile mezar paralelliği ve ışık zıtlığına değinmiş, âşıklık, erenlik, ölüp dirilme, kızılbaşlık, erenlik ve dini ideoloji gibi çeşitli konuları ele almıştır. Sonuç bölümünde ise Köroğlu Destanı fenomenolojisinin rövşenlik=ışıklık, Köroğluluk/Goroğluluk ve âşıklık/erenlik şeklindeki Türk kültürünün üç unsurundan doğduğunu ileri sürmüştür.²⁰ Fuzuli Bayat’ın konumuzla ilgili bir başka çalışması ise Türk Destancılık Tarihi Bağlamında Köroğlu Destanı adlı yayınıdır.²¹ Bir öncekinin devamı niteliğinde olan kitap araştırmacının konuya benzer bir yaklaşımının ürünüdür. Bayat bir kez daha bütün varyant ve versiyonlardan hareketle Türk dünyasının ortak değeri olarak gördüğü Köroğlu fenomenolojisini açığa çıkarmayı amaçlamıştır. Meseleyi bütüncül bir yaklaşımla ele alan yazar, giriş bölümünde genel olarak şamanlık olgusundan halk sufizmi düşüncesine ve alptan erene geçiş esnasında yeni olgularla donatıldığını düşündüğü Köroğlu ve fenomenolojisini oluşturan mitolojik olgular, tarihi sosyal şartlar, devlet-toplum ilişkileri ve destancıların bu sosyo-ekonomik konulara epik kural çerçevesindeki bakışları incelediğini söylemiştir.²² Araştırmacı çalışmasını on dört bölüm olarak tasarlamış sonuç, kaynaklar ve dizinle bitirmiştir.

Köroğlu ile ilgilenen araştırmacılardan biri de Baymuhammet Ataliyevîç Garriyev’dir. Türk Dünyasında Köroğlu Anlatmaları²³ adlı eserinin ön sözünde, muhtelif versiyonları karşılaştırmak suretiyle onların milli özgünlüğünü göstermeye ve “Köroğlu” epik hikâyelerinin oluşum tarihini ve gelişimini izlemeye çalıştığını söyleyen Garriyev, giriş bölümünde anlatmanın doğuşu ve tekâmülü üzerinde durmuştur. Hikâyelerin XVI. ve XVII. yüzyılın gerçek olaylarını yansıttığını ve tarihi çekirdeğinin orta çağ sonrası Güney Azerbaycan tabanında, epik folklor geleneğine sahip bir alanda oluştuğunu dile getirmiştir.²⁴ Sonraki bölümlerde Azeri, Ermeni, Kürt, Gürcü, Türk ve Bulgar gibi halklara ait versiyonlar hakkında bilgi vermiştir. Bu versiyonlardan özellikle

¹⁹ Bayat, s. 10-15.

²⁰ Bayat, s. 154-156.

²¹ Fuzuli Bayat, *Türk Destancılık Tarihi Bağlamında Köroğlu Destanı (Türk Dünyasının Köroğlu Fenomenolojisi)*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2009.

²² Bayat, *Türk Destancılık Tarihi Bağlamında Köroğlu Destanı*, s. 12-13.

²³ B.A. Garriyev, *Türk Dünyasında Köroğlu Anlatmaları* (Çev. Fikret Türkmen, Muvaffak Duranlı, Feyzullah Rahmankul), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.

²⁴ Garriyev, s. 19.

de Türkmenlere ait olanının icracılarından, konu ve varyantlarından bahsetmiştir. Sonuç bölümünde de bir takım değerlendirmelerde bulunmuştur. Araştırmacının burada Köroğlu üzerine yapılan inceleminin komünist toplumun şekillenme döneminde büyük bir öneme sahip olduğunu söylemesi de ayrıca dikkat çekici bir husustur.

Değerlendirmeleriyle dikkat çeken bir isim de Ali Haydar Avcı'dır. Avcı, Köroğlu Ayaklanması İnceleme, Belgeler-Değişler- Kaynakça adlı yayınında tarihi bir takım vesikalardan hareketle Köroğlu'nu, XVI. yüzyılın ikinci yarısıyla XVII. yüzyılın birinci yarısında yaşamış bir halk kahramanı, zorbalığa, zulme başkaldıran bir celali isyancısı olarak göstermiştir; adının ise destanda da söylendiği gibi Ruşen olduğunu ifade etmiştir.²⁵

Konumuz dahilinde ele alabileceğimiz bir diğer yayın ise Hatice İçel'e aittir. İçel, Köroğlu'nun Bolu Beyi Kolu Üzerine Bir İnceleme²⁶ adlı çalışmasında yedisi Türkiye'den diğerleri ise Azerbaycan, Türkmenistan ve Gürcistan'dan seçilmiş on eş metinden hareketle bahsi geçen hikâye kolu üzerinde durmuş, bunlar arasındaki benzerlik ve farklılıkları tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmacı giriş bölümünde evvela hikâyenin menşei ile ilgi kanaatleri vermiş sonra da kendi düşüncesini açıklamıştır. Ona göre Köroğlu anlatıları ilk ortaya çıkışı itibariyle destan türündedir ve çekirdek, oluş ve tespit aşamalarına bağlı olarak yüzyıllara göre yeni olaylarla beslenmiştir.²⁷ Ayrıca coğrafyadan coğrafyaya da çeşitlilik göstermiştir. İncelemesini dört bölüm halinde düzenleyen İçel, bunlardan ilkinde eş metinlerin yapısal değerlendirmelerine yer vermiştir. İkincisinde değişler, üçüncüsünde ise dil ve üslup özellikleri üzerinde durmuştur. Dördüncüsünü de kullandığı metinlerden bazılarını ayırmış ve sonuç bölümüyle çalışmasını bitirmiştir.

Bir de doğrudan Köroğlu ile ilgilenmeyip açtıkları alt başlıklarla onu incelemelerine dahil edenler var. Bunlardan ilki Wolfram Eberhard'dır. Eberhard küçük bir monografi teşkil eden Güneydoğu Anadolu'dan Âşık Hikâyeleri²⁸ adlı çalışmasında, 1951 yılında Çukurova'daki âşıklardan topladığı hikâyelerin kaynakları ve kimi problemleri üzerinde durmuştur ki söz konusu hikâyelerden biri de Köroğlu'dur.

²⁵ A. Haydar Avcı, *Köroğlu Ayaklanması İnceleme- Belgeler- Değişler- Kaynakça*, Ortadoğu Yayınları, Oberhausen 1994, s. 11.

²⁶ Hatice İçel, *Köroğlu'nun Bolu Beyi Kolu Üzerine Bir İnceleme*, Kömen Yayınları, Konya 2010.

²⁷ İçel, s. 21.

²⁸ Wolfram Eberhard, *Güney Doğu Anadolu'dan Âşık Hikâyeleri* (Çev. Müfide Kocaoğlu Van Der Hoeven), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002.

Araştırmacı, evvela hikâye hakkında genel bir bilgi vermiş sonra da kendi derlemelerinden ve çeşitli yazılı kaynaklarda bulunan metinlerden hareketle hazırladığı özeti sunmuştur. Yer yer açtığı dipnotlarla da özeti epizotları hakkında açıklamalar yapmıştır. Bunun yanı sıra hikâyedeki değişiklikler, motifler, kişi ve yer adları gibi muhtelif hususlar üzerinden bir de mukayese girişmiştir. Çalışmasında Köroğlu'na değinen bir diğer isimse Karl Reichl'dir. Reichl, *Türk Boylarının Destanları*²⁹ adlı incelemesinin altıncı ve onuncu bölümlerinde Köroğlu için de birer başlık açmıştır. Bu bölümlerin ilkinde Köroğlu anlatmalarında karşımıza çıkan sevgiliyi elde etme teması üzerinde durmuş ve bunu muhtelif anlatmalardaki örnekleriyle açıklamaya çalışmıştır. İkincisinde ise Köroğlu'nun değişim ve yayılma olgusunu ele almış, çeşitli versiyonları hakkında bilgi vermiştir. Mustafa Akdağ ise Köroğlu'ndan, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası Celali İsyancıları* adlı kitap çalışmasında “Düzenli Âsi Levent Bölükleri ve Başbuğları (İlk Celali Başbuğları)” başlığı altında bahsetmiştir. Dipnotlarda verdiği mühim meclis defterlerine ait iki vesikadan hareketle onun tanınmış ilk celali reisi olduğunu, emrindeki iki yüz kişilik bir grupla Bolu ile Gerede arasında 1581'den itibaren haramilik yaptığını söylemiş ve onun aynı adla bilinen efsanenin de kahramanı olduğunu belirtmiştir.³⁰ Köroğlu'na temas eden bir diğer yayınsa Tüfek İcat Oldu Mertlik Bozuldu Köroğlu Kitabı adını taşımaktadır, fakat bu yukarıda bahsettiğimiz şeklin dışında olup doğrudan onunla ilgilidir.³¹ Sabri Koz tarafından hazırlanan kitap, Saim Sakaoglu, Abdülkadir İnan, Ali Berat Alptekin, Zekeriya Karadavut gibi birçok araştırmacının farklı zamanlarda Köroğlu üzerine yaptıkları incelemelerin toplanmasıyla oluşturulmuş bir çeşit derlemedir. İçerisinde muhtelif makale ve bildirilerden oluşan otuz iki yazı vardır.

Köroğlu ile ilgili neşredilen kitapların sayısı bir hayli fazladır. Bunların bir kısmı yukarıdakilerde olduğu gibi ilmi bir nitelik taşıırken, bir kısmı da araştırmacıların derleme ve yayınlama faaliyetlerinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Esasında Köroğlu anlatmalarını ilk defa derleyip yazıya geçiren kişi Alexandre Chodzko'dur.³² Chodzko tarafından İran'da derlenen destan, 1841 yılında Londra'da *Specimens of the Popular*

²⁹ Karl Reichl, *Türk Boylarının Destanları; Gelenekler, Şekiller, Şiir Yapısı* (Çev. Metin Ekici), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

³⁰ Mustafa Akdağ, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası Celali İsyancıları*, Cem Yayınevi, İstanbul 1995, s. 298.

³¹ Sabri Koz (Haz.), *Tüfek İcat Oldu Mertlik Bozuldu Köroğlu Kitabı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2014.

³² Bu konuda bir ilk olan Chodzko, Köroğlu'nun 17. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış, Hoy ile Erzurum şehirleri arasında gidip gelen ticaret kervanlarını yağmalayan bir kişi olduğunu ileri sürmüştür. Ekici, s. 64.

Poetry of Persia adıyla İngilizceye tercüme edilmiştir.³³ Bu metinden sonraki en eski ikinci derleme ise Ignacz Kunoş'a aittir ve W. Radloff'un Proben serisinin sekizinci cildinde yer almaktadır.³⁴ Elbette ki daha sonraki süreçlerde Türk araştırmacıların kendi yaptıkları derleme ve metin yayınları da olmuştur. Mesela bunlardan bir tanesi Ferruh Arsunar'a aittir. Köroğlu adlı bu yayın Hamit Z. Koşay'ın yazdığı ön sözden anlaşıldığı kadarıyla, Maraş'ta Gül Fehmi'nin çırağı Fırıldak Ökkeş'ten derlenmiştir.³⁵ Metinde ayrıca şiirlerin nota değerleri de verilmiştir. Söz konusu derlemelerden biri de Mehmet Kaplan, Mehmet Akalın ve Muhan Bali tarafından Behçet Mahir'den yapılmış ve Köroğlu Destanı adıyla 1973 yılında yayınlanmıştır³⁶. Bir başka derleme ise 1979 yılında Ümit Kaftancıoğlu tarafından neşredilmiştir. Köroğlu Kol Destanları isimli bu neşir, Cevlani, Müdami, Pünhani ve Kemali gibi birçok âşıktan elde edilmiş sekiz hikâyeyi içermektedir.³⁷ Hüseyin Bayaz da bu konuda gayret gösteren isimlerdendir. Bayaz, 1960'lı yılların ilk yarısında Gani Akçayır adlı hikâye anlatıcısından derlediği metni 1981 yılında Köroğlu Antep Rivayeti adıyla yayınlamıştır.³⁸ Metin için yazdığı açıklama kısmında hikâyenin son kısımlarının Akçayır'da zayıf olduğunu belirten derlemeci, bu eksikliği Topal Hasan adlı bir başka anlatıcı vasıtasıyla giderdiğini söylemiştir. Ayrıca hikâyede yer alan türkülerini Gani Akçayır'ın kilerle mukayese etmek suretiyle Ahi Babazade Akkaş Efendi'nin defterinden aldığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili bahsedeceğimiz son metin neşri ise Hacı Ali Özturan'a aittir. Özturan, Maraş Ağzı Köroğlu adıyla yayınladığı hikâyenin Hamza Küçükkürtül, Fırıldak Ökkeş ve Nuh Osman Suboşaltan'ın eseri olduğunu söylemiş, onu on iki bölüme ayırmış ve anlaşıldığı kadarıyla kendince başlıklandırma yapmıştır.³⁹ Derlemecinin metne bir başka müdahalesi ise hikâyede olması gerekip de kaydedemediği şiirleri bir eksiliği gidermek maksadıyla kendisinin yazmış olmasıdır.⁴⁰

³³ Saim Sakaoğlu, "Meşhur Köroğlu'nun Hikâyesi", *Köz*, 2(6), 1980, s. 3.

³⁴ Sakaoğlu, s. 3.

³⁵ Ferruh Arsunar, *Köroğlu*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1963.

³⁶ Kaplan vd., *Köroğlu Destanı* (Anlatan: Behçet Mahir), Ankara 1973.

³⁷ Ümit Kaftancıoğlu, *Köroğlu Kol Destanları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1979.

³⁸ Hüseyin Bayaz, *Köroğlu Antep Rivayeti*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2015.

³⁹ Hacı Ali Özturan, *Maraş Ağzı Köroğlu*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2009.

⁴⁰ Derlemecinin kendisi ön sözünde bu durumu beyan etmiştir. bk. Özturan, s. 19.

B. Makaleler

Köroğlu'nun bir âşık tipinden ziyade destani bir kahraman olduğunu ileri süren Ziya Gökalp, Milli Tetebbular Mecmuası'nın üçüncü sayısında yayınladığı “‘Türklerde İçtimai Teşkilat’’ adlı makalesinde Gazneli Mahmut'u onun prototipi olarak görür ve Anadolu'nun muhtelif bölgelerinde anlatılmakta olan hikâyelerin XI. yüzyılda yaşanmış olaylardan beslenmiş olabileceğini dile getirir.⁴¹

Zeki Velidi Togan, “‘Türk Destanlarının Tasnifi IV’’ başlıklı yazısında destan tasnifi yapacak olan kişilere bazı pratik açıklamalarda bulunacağını söyler ve bu tür bir işe girişecek olanların evvela kendi milletlerinin yaşadığı coğrafyayı ve muhtelif dönemlerdeki sosyal hayatlarını çok iyi bilmeleri gerektiğini vurgular. Togan, destan tasnifinin konuyla ilgili ediplerin işi olduğunu belirtip özellikle de belli bir dönemle ilişkilendirilmesi muhtemel ya da kesin olan rivayetlerde tarihi çerçevenin dışına çıkılmaması gerektiğinin altını çizer. Sonra da bunu örnekleriyle izah etmeye çalışır ki araştırmacının Köroğlu'na temas ettiği nokta tam da burasıdır. Zira söz konusu örneklerden üçüncüsü Köroğlu'dur ve yazara göre bu rivayet Emevi komutanı Yezid bin Mühelleb tarafından ortadan kaldırılan, VII-VIII. asırlarda Türkmenistan'da, Gürcan bölgesinde yaşamış Sol Türkmen beyleriyle birleştirilebilir.⁴²

Pertev Naili Boratav, Ankara Radyosu'nda destan kahramanı Köroğlu ile ilgili yaptığı bir konuşmasını, 1939 yılında Oluş Dergisi'nin 16. sayısında “‘Köroğlu Hakkında’’ başlığıyla yayımlar. Boratav, bu konuşmasında evvela anlatının esas teması olarak nitelendirdiği Köroğlu'nun zuhuruna dair bilgi verir. Ardından birçok rivayette karşımıza çıkan müşterek epizotlardan bahseder. Sonra da Köroğlu Destanı'nın tarihi temellerini şekillendiren olayları izaha koyulur. Ona göre tüm anlatımların başlangıcında celali isyanları gibi toplu halk ayaklanmalarından ziyade, bireysel bir başkaldırı, şahsi bir isyan söz konusudur. Ancak celali isyanları büsbütün etkisiz değildir. Onlar daha çok sonraki süreçlerde etkin bir rol oynamıştır. Öyle ki Köroğlu ve arkadaşlarına dair halkın içinden çıkmış, haksızlığa karşı mücadele eden kahramanlar anlayışı iyice yerleştikten sonra, Osmanlı ülkesinde patlak veren her halk isyanı destani bir üslupla Köroğlu

⁴¹ Ekici, s. 65.

⁴² Zeki Velidi Togan, “‘Türk Destanlarının Tasnifi IV’’ *Atsız Mecmua*, (5), 1931, s. 3-7. Erişim tarihi:25.09.2017, <https://tr.scribd.com/document/24799998/Atsız-Mecmua-Sayı-5>.

dairesine girmiştir. Bunun yanı sıra ordu mensubu saz şairleri de kendi katıldıkları savaflara Köroğlu'nu da dahil etmiş ve böylece XVI. yüzyıl Kafkas Seferleri ile Bağdat Seferleri de anlatmalarda birer epizot olarak karşımıza çıkar olmuştur. Bunlar zamana ve muhite göre yeni şekiller alarak hikâyeye kalıbına girmiş, saz şairlerince nazma sokulmuşlardır.⁴³ Araştırmacının konuya ilişkin bir başka yazısı ise 1942 yılında Yurt ve Dünya Dergisi'nin 20. sayısında yayınlanır. "Köroğlu Kimdir?" başlıklı yazısında Boratav, Köroğlu anlatmalarının, tümüyle padişahla ya da onun paşaları ve beyleriyle savaşı, kimi zaman da onlarla uzlaşa yapan asilerin hikâyesi olduğunu söyler. Ardından da bir Ermeni tarihçisi olan Tebrizli Arakel'in XVII. asrın başlarında yazdığı tarih kitabından bahseder. Arakel'in Celaliler ile ilgili verdiği listede Köroğlu ve anlatmalarda adı geçen üç arkadaşının da (Köse Sefer, Mustafa Bey Giziroğlu, Koca Bey) bulunduğunu belirtip buradan hareketle hikâyelerde ismi zikredilen kişilerin hayali şahsiyetler değil gerçekten de yaşamış celali eşkıyaları olduğunu ifade eder.⁴⁴

M. Fahreddin Kırzioğlu Türk Kültürü'nün 66. sayısında "Avşarlı ile Dulkadirli Türkmenleri'nin Köroğlu Oymakları" adlı bir makale neşreder. Bu makale Boratav'ın Köroğlu ile ilgili yayınlarına daha doğrusu iddialarına yönelik bir çeşit protesto niteliğindedir. Zira Kırzioğlu, Boratav'ı ilmi siyasete alet etmekle suçlar. Bir destan kahramanı olan Köroğlu'na ideolojik açıdan yaklaşp, onu 1580 senesinden daha eskiye gidemeyen, yol kesip evleri basan ve halkı soyan Köroğlu lakaplı bir eşkıya ile ilişkilendirmesi bakımından Boratav'ı eleştirir. Araştırmacıya göre hikâyeye kahramanı olan Köroğlu'nun eşkıya addedilen şahıslarla hiçbir ilgisi yoktur. O köken itibariyle çok daha eskidir. Öyle ki Avşarlı ve Dulkadirli Türkmenleri arasında ismini ondan alan ve tarihi serüvenleri saptanabilen oymaklar bulunmaktadır.⁴⁵

Rıza Mollov 1968'de Bulgar Bilim Akademisi Balkan Araştırmaları Enstitüsü yayınları arasında "Köroğlu Destanı'nın Sosyal ve Tarihsel İncelenmesine Katkı" başlığıyla bir makale yayınlar. Makalesinde Köroğlu'nun, teşekkül aşamasında isyanlarla ne tür bir ilişki kurduğunu, gün ışığına çıkarmayı amaçladığını söyleyen Mollov, bunu iki

⁴³ Pertev Naili Boratav, "Köroğlu Hakkında", *Folklor ve Edebiyat II* (1982), Adam Yayıncılık, İstanbul 1983, s. 229-235.

⁴⁴ Pertev Naili Boratav, "Köroğlu Kimdir?", *Folklor ve Edebiyat II* (1982), Adam Yayıncılık, İstanbul 1983, s. 236-240.

⁴⁵ M. Fahreddin Kırzioğlu, "Avşarlı ile Dulkadirli Türkmenleri'nin Köroğlu Oymakları", *Türk Kültürü*, (66), Nisan 1968, s. 355-363.

safhada ele alır. Bunlardan ilki Osmanlı-İran mücadelesi, ikincisi ise Sünni-Şii karşıtlığıdır. Araştırmacı Koroğlu'nun doğu ve batı versiyonlarından hareketle bu ikisi arasındaki bağlantıyı Celâlilik üzerinden kurar ve hayli uzun değerlendirmelerde bulunur. İlâveten Çamlıbel'i de bir çeşit ütopyik mutluluk ülkesi olarak niteler. Oranın ideal bir sosyal örgütlenişin örneği olduğunu söyler.⁴⁶

Şükrü Elçin 1972'de Türk Kültürü'nde yayınladığı “Saz Şairlerimizden Koroğlu Hakkında” başlıklı makalesinde Koroğlu adlı bir saz şairinden bahseder. Saptadığı bir takım delillerden hareketle onun XVI. yüzyılın sonları ile XVII. yüzyılın başlarında yaşamış bir saz şairi olduğunu söyler ve isimleri arasındaki halk telaffuzu yakınlığından dolayı Koroğlu ile karıştırıldığını, hatta kimi şiirlerinin, dikkatsizlik ve bilgisizlik sebebiyle, bazı mecmua ve cönklerde ona mal edildiğini belirtir. Sonra da Koroğlu'na ait üç şiir verir.⁴⁷

İlhan Başgöz 1975 yılında Özgür İnsan'ın 24. sayısında “Koroğlu Düzeni” adlı bir yazı yayımlar. Söze evvela bir ayırım yaparak başlayan Başgöz, iki Koroğlu tipinden bahseder. Bunlardan ilki tarihi olarak tespit edilebilen Koroğlu'dur ve 1580'lerde Bolu'da yaşamış pek de meşhur olmayan bir Celali eşkıyasıdır. İkincisi ise muhtelif anlatmalarda karşımıza çıkan, padişaha saygılı, fakat devlet düzenindeki aksak tipler olarak da tabir edebileceğimiz paşalara, beylere ve bezirgânlara düşman, halkın Koç Koroğlu'sudur. Yazara göre ilk Koroğlu tipi, zamanla insanlar tarafından ikincisine dönüştürülmüş ve Bolu sınırlarını da aşmış Osmanlı ülkesinin dışına çıkmış, etrafa yayılmıştır. Başgöz'ün değerlendirmelerinin esas dikkat çekici yönü, Koroğlu hikâyelerindeki temel işleyişin benzer bir şekilde farklı uluslara ait anlatmalarda da mesela İngilizleri Robin Hood'unda ya da Sicilyalıların Angelo Ducala'larında karşımıza çıktığını söylemesidir. Araştırmacı bu tür anlatıların genel olarak aynı çizgide oldukları ve benzer renkler taşıdıkları kanaatindedir.⁴⁸

Mehmet Kaplan Haziran 1979'da Hareket'te “Koroğlu” başlığıyla bir makale yayımlar. Burada genel olarak kahramanımızın dejenere olmuş bir alp tipi olduğunu iddia eder ve bunu izah etmeye çalışır. Ona göre Koroğlu, tıpkı Oğuz Kağan ve Dede Korkut

⁴⁶ Rıza Mollov, “Koroğlu Destanı'nın Sosyal ve Tarihsel İncelenmesine Katkı”(Çev. Kemal Boz), *Milli Folklor*, 8(57), 2003, s. 136-153.

⁴⁷ Şükrü Elçin, “Saz Şairlerimizden Koroğlu Hakkında”, *Türk Kültürü*, (115), 1972, s. 430-434.

⁴⁸ İlhan Başgöz, “Koroğlu Düzeni”, *Folklor Yazıları*, Adam Yayınları, İstanbul 1986, s. 176-180.

kahramanları gibi yiğitliği en büyük meziyet kabul etmesi, aktif ve dışa dönük bir savaşçı profili sergilemesi bakımından alp tipine yaklaşıp. Buna karşın mensubu olduğu yerleşik Müslüman toplumun ahlak ölçülerine göre davranmaması açısından da dejeneredir. Köroğlu'nun bir haydut olmasının da bu hususta elbette ciddi bir payı vardır. Aslına bakılacak olursa, onun etrafında alp tipine zemin hazırlayan herhangi bir hayvancı göçebe topluluk da bulunmamaktadır. Kaplan, makalesinde ayrıca Pertev Naili Boratav'ın Köroğlu ile ilgili, haksızlığa başkaldıran, zenginden alıp yoksula dağıtan, fukara dostu yakıştırmalarının da yanlış olduğunu söyler ve onu metin merkezli çalışmak yerine kendi düşüncelerini Köroğlu'na izafe etmesi açısından eleştirir.⁴⁹

Fikret Türkmen E. Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi'nde yayınladığı ‘‘Köroğlu Hikâyelerinin Yayılma Sahaları ver Menşe Meselesi’’ adlı makalesinde Köroğlu anlatmalarının doğu ve batı olmak üzere iki ana versiyona ayrıldığını belirtir ve kahramanın mezarda doğması motifi ile gözleri kör edilen babasının intikamını alması bakımından birinci versiyondaki varyantların ‘‘Guroğlu’’ ikincisindekilerin ise ‘‘Köroğlu’’ grubu olarak adlandırılacaklarını söyler. Ardından muhtelif varyantlar üzerine yapılmış çalışmalardan bahseder. Sonrasında ise hikâyelerin teşekkülüne dair kimi problemlerin henüz aydınlatılamadığını dile getirir ve bununla ilgili bazı önerilerde bulunur. Türkmen'e göre bütün varyantlar karşılaştırılmalı, bunlardaki ortak noktalar bulunmalıdır. Bu ortaklıklardan hareketle epik ve romantik karakterler tespit edilmeli ve bunların yayılma sırasındaki zayıflama durumlarına bakılarak anlatmaların ortaya çıktığı yer hakkında doğru karara varılmalıdır. Türkmen, ayrıca son yıllarda yapılan mukayeseler neticesinde Köroğlu'nun adı bir eşkıya değil destan kahramanı olduğu kanaatindedir.⁵⁰

A. Edip Uysal 1986 yılında Erdem'de yayınladığı ‘‘Destanlarımızdan Dede Korkut Hikâyeleri ile Köroğlu'nda Tabiatüstü Unsurlar’’ adlı makalesinde evvela Türk destancılık geleneği hakkında bilgi verir. Sonra da Dede Korkut hikâyeleri ile mitolojik bir kahraman addettiği Köroğlu anlatmalarında karşımıza çıkan tabiatüstü hadiselerle değinir ve bunları açıklamaya çalışır. Araştırmacının konuyla ilgili olarak her iki anlatı

⁴⁹ Mehmet Kaplan, ‘‘Köroğlu’’, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar III Tıp Tahlilleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1985, s. 101-111.

⁵⁰ Fikret Türkmen, ‘‘Köroğlu Hikâyelerinin Yayılma Sahaları ve Menşe Meselesi’’, E.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, (4), 1985, s. 9-19.

türünde tespit ettiği unsurlar, ki biz bunları olağanüstü motifler olarak tanımlayabiliriz, ana hatlarıyla şöyledir: Yardımcı Hz. Hızır, su ve kurt ile diyalog kurma, sıra dışı uyku ve telepatik rüya, Azrail ile pazarlık, tek gözlü devi öldürme, olağanüstü at, kahraman ve atının ölümsüz olması, ab-ı hayat ve kırklara karışma.⁵¹

Köroğlu ile ilgili çeşitli makaleler kaleme alan Faruk Sümer bunlardan birisini 1987’de Türk Dünyası Tarih Dergisi’nde, “Türk Âleminin Hala Yaşayan Milli Destan Kahramanı, Türk Kültürünün Mukaddes Şahsiyeti Köroğlu” başlığıyla yayımlar. Makalesinde Köroğlu’nun tarihi şahsiyeti üzerinde duracağını belirten Sümer, eldeki bir takım vesikalardan hareketle onun hayatını “Bolu yöresi”, “Sivas-Çamlıbel” ve “İran” safhası olmak üzere üçe ayırır. Ona göre Köroğlu Bolu sancağının Dört Divan kazasına bağlı Sayuk köyüne mensup bir Türk’tür ve esas adı Ruşen’dir. 1580’de Bolu havalisinde haramiliğe başlamış ve bunu beş yıl sürdürmüştür. Köroğlu Türkiye’de bir destan kahramanına dönüşmüş, buradan İran’a ulaşmak suretiyle Orta Asya’ya yayılmıştır. Destanın buradaki ilk rivayeti Azerbaycan’da oluşmuştur. Türkmen rivayeti, Azeri rivayetinden ortaya çıkmış ve o da Özbek rivayetine kaynaklık etmiştir.⁵² Araştırmacının konuyla ilgili bir başka incelemesi ise yine aynı dergide 1992 yılında yayınlanır. Esasında bir yazı dizisinin sonuncusu olan bu makale “Türk Destanları VIII Köroğlu Destanı” başlığını taşımaktadır. Faruk Sümer burada evvela Köroğlu anlatmasının İstanbul ve Azeri rivayetleri hakkında bilgi verir. İlkinin diğerine kıyasla daha sade, ikincisininse daha tafsilatlı olduğunu belirtir. Ardından arşivdeki mühimme defterlerinde yer alan ve destan kahramanı Köroğlu’na izafe ettiği sekiz adet vesikanın muhtevası hakkında bilgi verir. Sonrasında ise biraz önce bahsettiğimiz makalesindekilere benzer şeyler söyleyip onun tarihi hayatı üzerinde durur.⁵³

Celil Kariboğlu 1998 yılında “Koroğlu’nun Çin Kökenleri” adlı bir makale yayımlar. Makalesinde, Köroğlu üzerine yapılan çalışmaları özellikle de kahramanın şahsiyeti ve destanın teşekkülü ile alakalı mevzuları aydınlığa kavuşturamamaları bakımından eleştiren araştırmacı, onun menşeyini bin yıl öncesine götürür ve Köroğlu’nun VIII. yüzyılda Tan döneminde Çin’de yaşamış, Türk kökenli An Lu-şan Röşen olduğunu

⁵¹ A. Edip Uysal, “Destanlarımızdan Dede Korkut Hikâyeleri ile Köroğlu’nda Tabiatüstü Unsurlar”, *Erdem*, 2(4), Ocak 1986, s. 13-29.

⁵² Faruk Sümer, “Türk Âleminin Hala Yaşayan Milli Destan Kahramanı, Türk Kültürünün Mukaddes Şahsiyeti Köroğlu”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, (2), 1987, s. 2-7.

⁵³ Faruk Sümer “Türk Destanları VIII Köroğlu Destanı”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, (68), 1992, s. 4-13.

iddia eder. Kariboğlu, An Lu-şan Rövşen'in o dönemlerin meşhur bir isyancısı olduğunu belirtir ve hayatının sonlarına doğru görme yetisini kaybettiğini söyler. Onun bu durumu ile Köroğlu'nun gözlerine mil çekilen babası arsında bir bağlantı kurar. Ayrıca Tan döneminde Çin'de Türk atçılık geleneğinin çok fazla gelişmiş olması sebebiyle destanın ilk olarak bu dönemlerde şekillenmiş olabileceğini ileri sürer.⁵⁴

Ali Berat Alptekin ve Hatice İçel 2011'de "Batı Versiyonlarında Köroğlu" başlığıyla bir makale yayımlarlar. Makalede batı versiyonlarından hareketle hikâye kahramanı Köroğlu'nun bir çeşit portresini çıkarırlar. Soyu, ailesi, ismi, evliliği nereli olduğu gibi muhtelif meseleler üzerinde durup onunla ilgili bazı değerlendirmelerde bulunurlar. Onlara göre Köroğlu yalnızca bir hikâye kahramanıdır ve gerçekte yaşamamıştır. Konuyla ilgilenen araştırmacılar anlatılan olayları gerçek kabul etmek suretiyle Köroğlu'nun tarihi bir kişilik olduğunu düşünmüş ve bu yüzden bir çıkmaza girmişlerdir ki onların bu yanılaşa sürüklenmelerinde kullandıkları Tarihi Coğrafi Fin yöntemini de ciddi bir payı vardır. Alptekin ve İçel, özetle Köroğlu'nun anlatıldığı coğrafyaya göre değişkenlik gösteren, sürekli yeni olaylarla beslenen ve icracıların sözel belleklerinde yaşattıkları bir destan kahramanı olduğu kanaatindedirler.⁵⁵

Metin Ekici "Celali İsyanları ve Köroğlu" adlı hayli kapsamlı bir makale yayımlar. Makalesinde öncelikle destan türünden bahseder ve onun toplum içinde vuku bulan olaylarla ne tür bir bağlantı kurup, onlarla nasıl şekillendiği üzerinde durur. Ardından Celali isyanlarını doğuran sosyal, ekonomik ve siyasi nedenleri izaha çalışır. Buradan hareketle Köroğlu'nun kimliği, adıyla anılan hikâyelerin teşekkülü ve tüm bunların söz konusu ayaklanmalarla münasebetine ilişkin kimi sorunlara değinir. İnceleme neticesinde Köroğlu'nun Orta Asya'da doğma ihtimalinin kuvvetli olduğunu, bunla beraber celali isyanları sırasında yeniden işlenip, içine pek çok yeni şeyin katıldığını ve bu nedenle Anadolu ve Azerbaycan'daki metinlerin ilk koldan sonra gittikçe farklı bir muhtevaya büründüğünü iddia eder.⁵⁶

⁵⁴ Celil Kariboğlu, "Koroğlu'nun Çin Kökenleri", *Milli Folklor*, 5(37), 1998, s. 72-77.

⁵⁵ Ali Berat Alptekin-Hatice İçel, "Batı Versiyonlarında Köroğlu", *Milli Folklor*, 12(91), 2011, s. 37-50.

⁵⁶ Metin Ekici, "Celali İsyanları ve Köroğlu", *Prof. Dr. Fikret Türkmen Kitabı*, İzmir 2012, s. 37-53.

C. İlmî Toplantılar ve Yayınlanmış Bildiri Kitapları

Köroğlu üzerine yapılmış bilimsel toplantılardan ilki 1982 yılında Bolu’da 5-7 Haziran tarihleri arasında “Köroğlu Semineri” adıyla düzenlenmiştir. Bu toplantıda dokuz bildiri sunulmuş olup, bunlar Köroğlu Semineri Bildirileri adıyla Milli Folklor Araştırma Dairesi tarafından yayınlanmıştır.⁵⁷ İkinci toplantı ise Fırat Üniversitesi’nin girişimleriyle tertip edilmiştir. 4 Kasım 1987 tarihinde “Köroğlu Sempozyumu” adıyla Bingöl’de gerçekleştirilen bu toplantıda tebliğ edilen yedi bildiri, aynı tarihlerde düzenlenen bir başka sempozyumun bildirileriyle beraber Sultan Baba ve Köroğlu ismiyle neşredilmiştir.⁵⁸ Bu ikisinden başka çeşitli bilim insanlarını bir araya getiren ve konumuzla doğrudan alakalı yedi toplantı daha yapılmıştır ve bunlarda, Abant İzzet Baysal Üniversitesi aktif rol üstlenmiştir.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 11-12 Ekim 1997 tarihlerinde Köroğlu ile ilgili ilk uluslararası sempozyumu düzenlemiş ve burada sunulan elli yedi bildiriye sempozyumla aynı adı taşıyan bir kitap dahilinde yayınlamıştır.⁵⁹ 2-4 Kasım 2006 'da ise Halk Kültürü ve Köroğlu Bilgi Şöleni isimli bir toplantı tertip etmiş, buradaki yirmi iki bildiriye ise iki sene sonra bilim dünyasının hizmetine sunmuştur.⁶⁰ Üniversite, 2009’da Azerbaycan Milli Elmler Akademiyası Folklor İnstitutu’su ve Özbekistan Respublikası Fanlar Akademiyası Til ve Adabiyat İnstitutu’si iş birliğiyle 17-18 Ekim tarihlerinde “Uluslararası Köroğlu, Bolu Tarihi ve Kültürü Sempozyumu”nu gerçekleştirmiş, tebliğ edilen altmış dört bildiriye ise 21. Yüzyılda Köroğlu ve Bolu Araştırmaları Uluslararası Köroğlu, Bolu Tarihi ve Kültürü Sempozyumu Bildirileri adıyla yayınlamıştır.⁶¹ 2013’te I. Marka Şehir Bolu ve Köroğlu Festivali kapsamında, “IV. Uluslararası Bolu Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu”nu düzenlemiş, tebliğ edilen altmış iki bildiriye ise iki sene sonra neşretmiştir.⁶² Bunlardan başka 26-28 Eylül 2014’te “V. Uluslararası Bolu Tarihi, Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu”, 10-12 Ekim 2016’da ise “VI. Uluslararası

⁵⁷ *Köroğlu Semineri Bildirileri*, Milli Folklor Araştırma Dairesi, Ankara 1983.

⁵⁸ Tuncer Gülensoy (Ed.), *Sultan Baba ve Köroğlu*, Fırat Üniversitesi, Elazığ 1987.

⁵⁹ *Bolu’da Halk Kültürü ve Köroğlu Uluslararası Sempozyumu*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu 1997.

⁶⁰ *Halk Kültürü ve Köroğlu Bilgi Şöleni Bildirileri (2-4 Kasım 2006, Bolu)*, BAMER Yayınları, Bolu 2008.

⁶¹ Ali Yaman vd. (Ed.), *21. Yüzyılda Köroğlu ve Bolu Araştırmaları Uluslararası Köroğlu, Bolu Tarihi ve Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, BAMER Yayınları, Bolu 2011.

⁶² Erol Öztürk (Haz.), *IV. Uluslararası Bolu Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu Bildirileri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2015.

Köroğlu Sempozyumu’’ tertip edilmiştir.⁶³ Köroğlu üzerine yapılmış son bilimsel toplantı da yine Bolu’da düzenlenmiştir. ‘‘Bolu’dan Türk Dünyasına Köroğlu Çalışmalarının Dünü Bugünü Yarını Uluslararası Çalıştay’’ adını taşıyan bu organizasyon 15-16 Eylül 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olup, sunulan bildiriler henüz yayınlanmamıştır.

D. Lisansüstü Tezler

Bugün itibariyle YÖK Ulusal Tez Merkezinde Köroğlu ve etrafında oluşan anlatmalar üzerine hazırlanmış otuz bir lisansüstü tez bulunmaktadır. Bunlardan yirmi ikisi yüksek lisans, geriye kalanı ise doktora’dır. En eskisi 1990, en yenisi ise 2016 tarihli’dir. Söz konusu tezlerden birkaçı hakkında kısaca şu şekilde bilgi verebiliriz:

Safiye Ceren Gaffaroğlu, Tematik İlişkiler Bağlamında Köroğlu Destanı ve Köroğlu Oyunu adlı yüksek lisans tezinde yöntem olarak performans ve işlev teorilerini benimsemiş, Köroğlu oyunu ve bağlı bulunduğu destan arasındaki münasebeti çeşitli yönleriyle açığa çıkarmayı amaçlamıştır. İncelemesini üç ana bölüme ayıran Gaffaroğlu, birinci bölümde Köroğlu ve destanı ile ilgilenmiş, kahramanımızın kimliği, anlatmaların yayılma sahası, rivayetlerin ortak ve farklı yönleri gibi hususiyetler üzerinde durmuştur. İkinci bölümde Köroğlu oyununu üzerine odaklanmış ve oyunun işlevleri, icrası, icra sırasında kendisine eşlik eden ezgiler ve sözleri ele almıştır. Çalışmasının son bölümünü anlatı metni ve oyunu arasındaki ilişkilere ayıran araştırmacı, onları tematik, metinler arası ve müzikal gruplara ayırmak suretiyle açıklamaya çalışmıştır.⁶⁴

Serdar Erkan, doktora tezi olarak hazırladığı Anadolu Sahası Köroğlu Anlatılarında Tema ve Ezgi Meselesi isimli incelemesinde, o güne kadar yapılmış ilgili çalışmalarda çoğunlukla Tarihi Coğrafi Fin Yönteminin kullanıldığını, dolayısıyla ur-forma ulaşma gayretinde olan bu çalışmaların epizot ve motiflere odaklanıp, bir tür çıkmaza girdiklerini ifade etmiştir. Bu sebeple sözlü kompozisyon teorisini metot olarak benimseyen araştırmacı, formül ve tema kavramlarından hareketle Köroğlu anlatmalarının genel

⁶³ Azize Aktaş Yasa-Faruk Öztürk (Ed.), *VI. Uluslararası Köroğlu Sempozyumu Köroğlu ve Türk Dünyası Destan Kahramanları*, BAKER Yayınları, İstanbul 2016.

⁶⁴ Safiye Ceren Gaffaroğlu, *Tematik İlişkiler Bağlamında Köroğlu Destanı ve Köroğlu Oyunu* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007.

yapısını incelemeyi amaçlamış, yöntemi Anadolu sahasından derlenmiş Bolu Beyi kolları üzerine uygulamıştır.⁶⁵

Sadıg Sadıglı 2012 senesinde hazırladığı Sovyetler Dönemi Azerbaycan Sahası Köroğlu Destanı'nda Etnografya ve Toponomiler başlıklı yüksek lisans tezinde konuya farklı bir bakış açısıyla yaklaşmış ve alışlagelmişin dışında bir çalışma ortaya koymuştur. Anlatmanın Azerbaycan versiyonundan yola çıkan Sadıglı, çalışmasında destanın ihtiva ettiği etnografik unsurların hangi bölgelerde daha çok kullanıldığını saptamayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda incelemesini iki ana bölüme ayıran araştırmacı bunlardan ilkinde aile, mimari yapı, giyim kuşam, yemek ve içki gibi kültürel unsurlar üzerinde durmuş, ikincisinde ise destanın coğrafyasını ele almıştır. Sonuç bölümünde konuya ilişkin kanaatlerini dile getiren Sadıglı, burada destanın teşekkülü ile ilgili fikirlerini de beyan etmiştir. Ona göre destan, çok eskiden yaşamış bir kahramanın yiğitlikleri etrafında oluşmuştur ve bu sırada Türkler henüz çok belirgin bir coğrafi dağılım göstermemişlerdir. Söz konusu dağılım gerçekleştiği zaman her boy, destanı kendi coğrafyasına uyarlamış ve bu da beraberinde varyantları ortaya çıkarmıştır.⁶⁶

Zekeriya Karadavut, Saim Sakaoğlu danışmanlığında hazırladığı Köroğlu'nun Zuhuru Kolu Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma başlığını taşıyan doktora tezinde ilk kollarını karşılaştırmak suretiyle Kazak, Özbek, Türkmen; Kuzey ve Güney Azerbaycan, Kırım ve Anadolu varyantlarını inceleme konusu yapmıştır. Ön sözünde, özellikle bu kol üzerinde durmasının nedenini tüm varyantlarda ortak olması ve destanın menşeyini açıklığa kavuşturabilecek unsurları ihtiva etmesi şeklinde açıklayan Karadavut'un çalışması iki ciltten müteşekkildir. İkinci cilt karşılaştırması yapılan kolun metinlerine ayrılmış olup çalışmanın inceleme kısmını birinci cilt oluşturmaktadır. Giriş kısmında konuya dair yapılan araştırmalar hakkında bilgi veren yazar, birinci bölümde varyantları özetlemiş, epizotlarına ayırmış ve onları çeşitli açılardan mukayese etmiştir. İkinci ve üçüncü bölümlerde sırasıyla motifleri ve şiirleri ele almıştır. Dördüncü bölümde Köroğlu'nun şahsiyeti ve destanın teşekkülü üzerinde durmuştur. Sonuç bölümünde ise inceleme neticesinde elde ettiği bulguları sıralamıştır. Burada Köroğlu'nun zuhuru

⁶⁵ Serdar Erkan, *Anadolu Sahası Köroğlu Anlatılarında Tema ve Ezgi Meselesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012.

⁶⁶ Sadıg Sadıglı, *Azerbaycan Sahası Köroğlu Destanı'nda Etnografya ve Toponomiler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012.

kolunun çok geniş bir coğrafyaya yayılmış, Türk kültür birliğini sağlayan mitolojik bir destan olduğunu söylemiştir. Bununla beraber, destanın tek bir kaynaktan beslendiğini, fakat anlatıldığı coğrafyanın sosyo-kültürel yapısına ve diğer etmenlere bağlı olarak irili ufaklı değişiklikler geçirdiğini, bundan ötürü karşılaştırdığı varyantları tek bir metin olarak ortaya koyamadığını belirtmiştir.⁶⁷

Süreyya Doğan Günendi, Türk Folklorunda Köroğlu adlı yüksek lisans tezinde kahramanımızı çok yönlü bir şekilde ele almaya çalışmıştır. Esas itibariyle folklordaki Köroğlu metaforu üzerinde duran Günendi, tezinin ön sözünde, onun söz konusu sahadaki tesirlerini ortaya koymayı amaçladığını söylemiştir. Giriş bölümünde yapılan çalışmalar hakkında genel bir bilgi veren araştırmacı incelemesinin ilk bölümünde Köroğlu'nun tarihi kişiliği ve eserleri üzerinde durmuştur. İkinci bölümde çeşitli rivayetlerden (Antep, Erzurum, Kars, İstanbul vs.) hareketle Köroğlu'nun zuhuru ve sonu hakkında bilgi vermiştir. Çalışmasının inceleme kısmını oluşturan ikinci ve üçüncü bölümlerde ise Köroğlu ve destanın çeşitli alanlardaki etkileri ve aynı adla bilinen halk oyunları ile ilgilenmiştir.⁶⁸

Filiz Kırbaçoğlu, Muhan Bali danışmanlığında hazırladığı Köroğlu Destanı'nın Özbek Varyantları Üzerine Bir Araştırma başlıklı doktora tezinde Özbekistan'da biyografik grup olarak da adlandırılan ve Köroğlu'nun hayatını konu alan “Göroğlu'nun Doğuşu, Yunus Peri, Hasanhan, Miskal Peri, Avazhan, Göroğlu'nun Ölümü” adlı altı destanı Greimas Göstergebilim metoduna göre incelemiştir. Çalışma iki ciltten oluşmaktadır. Birinci cilt inceleme kısmı olup, ikincisinde metinlere yer verilmiştir.⁶⁹ Araştırmacı aynı konu üzerine hazırladığı Köroğlu Destanı'nın Özbek Rivayeti Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma isimli yüksek lisans tezinde ise Greimas Göstergebilim metoduyla beraber Prop'un morfolojik çözümlemesini de kullanmış ve mukayeseli bir inceleme yapmıştır.⁷⁰

⁶⁷ Zekeriya Karadavut, *Köroğlu'nun Zuhuru Kolu Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma* (Yayınlanmış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1996.

⁶⁸ Süreyya Doğan Günendi, *Türk Folklorunda Köroğlu* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.

⁶⁹ Filiz Kırbaçoğlu, *Köroğlu Destanı'nın Özbek Varyantları Üzerine Bir Araştırma- Göroğlu'nun Doğuşu, Yunus Peri, Hasanhan, Miskal Peri, Avazhan, Göroğlu'nun Ölümü* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2000.

⁷⁰ Filiz Kırbaçoğlu, *Köroğlu Destanı'nın Özbek Rivayeti Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1993.

Gülşen Seyhan 1990 senesinde hazırladığı Köroğlu Destanı (Azerbaycan Varyantı) adlı doktora tezinde M. H. Tahmasib tarafından Bakü’de yayınlanan metni ele almıştır. Çalışma iki cilt olup, ikincisi çeşitli şekillerde oluşturulmuş dizinleri ihtiva etmektedir. Birinci ciltte ise Köroğlu’nun kişiliği, destanın varyantları ve motifleri hakkında bilgi verilmiş ve metin, gramatikal bir incelemeye tabi tutulmuştur.⁷¹

⁷¹ Gülşen Seyhan, *Köroğlu Destanı (Azerbaycan Varyantı) İnceleme-Metin* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1990.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. BEHÇET MAHİR RİVAYETİNİN DERLENME SÜRECİ

Köroğlu Destanı'nın Behçet Mahir rivayeti üzerindeki dikkatler Mehmet Kaplan ile başlar. Kaplan, yeni kurulmakta olan Atatürk Üniversitesi'ne katkıda bulunabilmek amacıyla Erzurum'a gelir. O, doğuda kurulacak olan üniversitenin hayaliyle yaşadığını çok sonraları şu sözlerle ifade eder:

“1958 yılında Atatürk Üniversitesi açıldığı zaman büyük bir heyecanla Erzurum'a gittim. Üniversite çağdaş medeniyet demektir. Doğu'da yeni bir üniversite açılması demek bin yıl sonra bu topraklar üzerinde yeni bir medeniyetin başlaması demektir. Palandöken eteklerinde bir buçuk yıl, burada gelişecek üniversite ve onun etrafında doğacak yeni medeniyetin hülyası içinde yaşadım.”⁷²

Mehmet Kaplan, kurucu Fen- Edebiyat Fakültesi Dekanı olarak geldiği Erzurum'da 1958 yılında göreve başlar ve bunu iki sene kadar sürdürür. Onun dekanlık süresi ise 18 Ağustos 1959 ile 23 Şubat 1960 tarihlerini kapsar.⁷³ Buradaki idari işleriyle uğraşan Kaplan, Erzurum'daki kültürel birikimin farkına varır ve bunu değerlendirmek gerektiğini düşünür. Plan ve programı henüz yeni şekillenmekte olan Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün dersleri arasına halk edebiyatını da ekler. Esasında onun bu kararı tesadüfi değildir. Zira o, öteden beri, başlı başına bir ilim ve ihtisas sahası olarak gördüğü folklorun araştırılması ve geliştirilmesi hususunda doğuda kurulacak olan üniversitenin ciddi katkıları olacağı kanaatindeydi.⁷⁴ Nitekim öyle de olmuş, aradan geçen yıllar onu haklı çıkarmıştır. Öcal Oğuz'un da ifade ettiği gibi Kaplan'ın buradaki gayretleri alandaki büyük bir boşluğu doldurmuş ve Pertev Naili Boratav'dan sonra halkbilimin yeniden üniversiteye dönüşünü sağlamıştır.⁷⁵

⁷² Kaplan vd., s. V.

⁷³ Saim Sakaoğlu, “Türk Halk Edebiyatına Kol Kanat Geren Bilgin: Prof. Dr. Mehmet Kaplan”, *Mehmet Kaplan* (Ed.: İnci Enginün-Yakup Çelik.), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2013, s. 162.

⁷⁴ İhsan Hınçer- Mehmet Gökalp (Haz.), “Büyük Folklor Anketimiz; Prof. Mehmet Kaplan'ın Cevapları”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 3(66), 1955, s. 1049.

⁷⁵ M. Öcal Oğuz, “Araştırmaların Tarihi”, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (Ed.: M. Öcal Oğuz.), Grafiker Yayınları, Ankara 2010, s. 43. Bu konuyla ilgili ayrıca bkz.

M. Öcal Oğuz, “Ölümünün Beşinci Yılı Münasebetiyle Mehmet Kaplan ve Halk Edebiyatı”, *Milli Folklor*, 2(9), 1991, s. 32-34.

Dilaver Düzgün, “Halk Bilimi Araştırmaları Tarihinde Prof. Dr. Mehmet Kaplan ve Atatürk Üniversitesi”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (55), 2015, s. 252-272.

Mehmet Kaplan, yörenin bin yıllık kültürel değerleriyle, batının ilim ve tekniğini bünyesinde buluşturacağına inandığı Erzurum'daki bu yeni medeniyeti inşa etmeye⁷⁶ çalıştığı sırada Behçet Mahir'le tanışır ve ondaki halk edebiyatı zenginliğini keşfeder. Kaplan onunla nasıl tanıştığını şöyle anlatır:

‘‘Erzurum’da bin yıllık eski Türk medeniyetinin hatta daha öncesinin hatıraları canlı olarak yaşıyordu. Ramazan geceleri halk kahvelerinde eski Türk efsaneleri ve masalları anlatılıyor, eski türküler söyleniyordu. Bu halk kahvelerinde geçirdiğim gecelerde, uzun sakallı, efsanevi ihtiyarlarla ben de eski çağlara gittim. Köroğlu Destanı’nı söyleyen Behçet Mahir’i işte orada tanıdım. Okuma yazma bilmeyen bu ufak tefek yapılı, fakir ayak satıcısı, Ramazan boyunca hiç tekrarlamadan devam eden hikâyelerinde binlerce yılın kültür hazinelerini ortaya koyuyordu. ’’⁷⁷

Behçet Mahir’se bu hadiseyi şu sözlerle aktarır:

‘‘Gaplan Bek, üniversiteyi gurdugı zaman Erzürüm halgına sorir: ‘Erzürüm’de meddah, hekâye annadan var mıdır?’ diye. ‘Evet, var.’ diyirler. Erzincan Çarşısı’nda Beninnen Ardoslu Ümmâni, Ağân’ın Ga(h)vesin’de hekâye söylemekte idik. Duvar duvara, söve söve olan Madirekli Mıstağa’nın Ga(h)vesi’nde de İshak ile Yaşar Reyhani hekâye annatmakta idi. Memed Gaplan birkaç arkadaşlarıyla bile en önde Madirekli Mıstağa’nın Ga(h)vesi’ne oturuyor. Bir müddet dinnedikten sonra, gonuşan meddahın hekâyelerinde açık gören bu zat, Memed Gaplan Bek, nayet sinirleniyor. Yanında oturan birisine ‘Daha başka yerde var mıdır?’ deyip sorir. ‘Evet diyirler. Şu yanımızdaki gahvede de var.’ Ordan galkıp bizim konuştüğumuz Ağâ’nın Ga(h)vesi’ne girdiler. Buyur ederek yer gösterildi, oturdu bu zatlar ve beni gecenin saat on birine kadar dinnediler. Aynı ben de Köroğlu annatmaktaydım. Nalbant İshak da Köroğlu annadıyormuş. Amma Köroğlu’nun sade adini söylir. Köroğlu’nun içindeki ahvaller dış galir. Bunun için Memmed Gaplan Bek sinirlenip çıkıp bizim yanımıza gelmesinin devası (davası) bu yüzden. ’’⁷⁸

Sakaoğlu, ‘‘Türk Halk Edebiyatına Kol Kanat Geren Bilgin: Prof. Dr. Mehmet Kaplan’’, s. 159-170.

⁷⁶ Kaplan vd., s. V.

⁷⁷ Kaplan vd., s. V.

⁷⁸ Saim Sakaoğlu, ‘‘Erzurum’un Bir Mehmet Kaplan’ı Vardı’’, *Beyazşehir Palandöken*, (23), 2017, s. 11.

Behçet Mahir⁷⁹, ustası Hafız Muktat'ın yıllarca çıraklığını yapmış ve bildiği her şeyi ondan öğrenmiştir. Ancak şairlik yönü zayıf olduğundan ve de saz çalamaması sebebiyle daha ziyade bir hikâye anlatıcısı olarak kalmıştır. Geçimini sağlamak maksadıyla hikâye anlatıcılığının yanı sıra işçilik yahut seyyar satıcılık gibi çeşitli işlerle de uğraşan Behçet Mahir'in devlet işiyle tanışması, Mehmet Kaplan'ın Erzurum'a gelmesi ve onu keşfetmesiyle olur.⁸⁰ Edebiyatın her şeyden önce metin olduğunu düşünen Kaplan,⁸¹ Behçet Mahir' deki kültürel hazinenin yok olup gitmesine razı olmamış, bunun için bir çıkar yol aramış ve derhal üniversiteye bir kayıt cihazı aldirmek suretiyle ondaki Köroğlu Destanı'nı kaydetmeye başlamıştır. Bu sırada bir yandan da maişetini sağlaması için onu, ilk etapta Atatürk Üniversitesi'nce yürütülen Güzelova kazısına gündelikli işçi olarak aldirmış, 1 Ekim 1964 tarihindeyse Fen-Edebiyat Fakültesi'ne, kadrolu hizmetli olarak girmesini sağlamıştır.⁸²

Mehmet Kaplan tarafından 18 Nisan 1959 tarihinde başlatılıp daha sonrasında asistanları Mehmet Akalın ve Muhan Bali tarafından devam ettirilen Köroğlu Destanı derlemesi, 24 Aralık 1968'de tamamlanmış ve toplamda 74 saatlik bir bant kaydı gerçekleştirilmiştir.⁸³ Derleme esnasında Behçet Mahir'e hikâyenin nazım kısımlarında ilk başlarda Ümmani (İbrahim Sarıkaya) sonrasında ise Âşık Yaşar Reyhani eşlik etmiştir.⁸⁴

Kayıtta 24 adet şeritli bant kullanılmış olup, bunlar çoğunlukla 1000 fitliktir ve 3.75 devirle alınmıştır.⁸⁵ İlk altı bandı bizzat kendisi derleyen Kaplan⁸⁶ bu tecrübesini şöyle

⁷⁹ Behçet Mahir'in hayatı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.

Saim Sakaoğlu, "Meddah Behçet Mahir", *Milli Kültür* 2(1), Haziran 1980, s. 49-57.

Bilge Palandöken, "Bir Halk Hikâyecisi Behçet Mahir", *Adımlar* 1(1), Şubat 1970,

Saim Sakaoğlu vd., *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1997.

Ali Berat Alptekin, *Behçet Mahir*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2016.

⁸⁰ Alptekin, s. 12.

⁸¹ Kaplan vd., s. VI.

⁸² Sakaoğlu vd., s. 5.

⁸³ Muhan Bali, "Köroğlu Destanı'nın Erzurum Varyantı Hakkında Yeni Bilgiler", *Bolu'da Halk Kültürü ve Köroğlu Uluslararası Sempozyumu*, Bolu 1997, s. 231; Düzgün, s. 266. (Muhan Bali, bir başka çalışmada söz konusu derlemenin bitiş tarihi olarak 1964 senesini işaret etmektedir. Düzgün de aynı tarihte mutabıktır. Ancak biz birinci dereceden kaynak kişi kabul edebileceğimiz Bali'nin verdiği en son bilgiyi kullanmayı tercih ediyoruz. Bu hususta bir çelişki olduğunu da ayrıca belirtmek gerekir. bk. Muhan Bali, *Halk Edebiyatında Nesir*, Erzurum 1982, s. 30.

Düzgün, s. 266.

⁸⁴ Bali, "Köroğlu Destanı'nın Erzurum Varyantı Hakkında Yeni Bilgiler", s. 232.

⁸⁵ Bali, "Köroğlu Destanı'nın Erzurum Varyantı Hakkında Yeni Bilgiler", s. 231.

⁸⁶ Bali, "Köroğlu Destanı'nın Erzurum Varyantı Hakkında Yeni Bilgiler", s. 231.

paylaşır: ‘‘Behçet Mahir çok güzel konuşuyordu. Teyp onun söylediklerini aynen tekrar ediyordu. Ben Erzurum’da bulunduğum esnada Köroğlu Destanı’nın üç dört kolumu tespit ettik.’’⁸⁷

Çözümü hayli zaman alan bant kayıtları, el yazısı ile 3800 sayfa tutmuş ve bunlar; Kaplan, Akalın ve Bali tarafından kendi aralarında paylaşılmıştır.⁸⁸ 1970 yılında neşre hazır hale getirilen metin, 1000 temel eser arasına girmişse de çeşitli nedenlerle bastırılmamıştır.⁸⁹ Ancak 1973 senesinde Atatürk Üniversitesi yayınları arasına girebilmiştir⁹⁰ ve bu onun ilk ve tek baskısı olmuştur. Aynı bölümde halk edebiyatı asistanı olarak göreve başlayıp sonrasında profesör olan Bilge Seyidoğlu bir röportajında bu metnin yayınlanma hadisesinden şu sözlerle bahsedecektir:

‘‘Ben Erzurum’a gittiğim 1964 tarihinde halk edebiyatı asistanı Muhan Bali- Mehmet Akalın-Mehmet Kaplan tarafından toplanan ve Behçet Mahir anlatısı olan Köroğlu Destanı neşredildi. Daha sonra katılan elemanlarla Erzurum ve çevresinin halk ürünleri toplanmaya başladı.’’⁹¹

Gerçekten de bu metnin neşri son derece önemlidir. Zira metnin derlenmeye başlanması ile beraber Öcal Oğuz’un da tabiriyle, halk edebiyatı odaklı folklor çalışmaları adeta ikinci baharını yaşamıştır.⁹² Ancak Mehmet Kaplan, bizzat kendisinin başlattığı bu derlemeyi idari işleri sebebiyle devam ettirememiş, 1960 yılında Erzurum’dan ayrılırken ilmi ve milli bir vazife olarak addettiği bu işi⁹³ öğrencileri Akalın ile Bali’ye devretmiştir. Kaplan, onlardan ayrılmanın verdiği hüznü Orhan Okay’a yazdığı bir mektubunda şöyle ifade eder:

‘‘Oradan ayrılırken, şüphesiz sevdiğim Erzurum şehrini bıraktığıma üzüldüm. Asırlar öncesini bağıra çağıra dile getiren Behçet Efendiyi bir daha dinleyemeyeceğime üzüldüm. Beraber geliştirdiğimiz, güzel işi tamamlayamadığıma üzüldüm, fakat en çok üzüldüğüm varlığınıza

⁸⁷ Kaplan vd., s. VI.

⁸⁸ Bali, ‘‘Köroğlu Destanı’nın Erzurum Varyantı Hakkında Yeni Bilgiler’’, s. 232.

⁸⁹ Muhan Bali, ‘‘Atatürk Üniversitesinde Halk Edebiyatı Çalışmaları: Ses Bantlarıyla Tespit Edilen Halk Edebiyatı’’, *Türk Folklor Araştırmaları*, 13(260), 1971, s. 5915-5916.

⁹⁰ Düzgün, s. 267.

⁹¹ Tuba Saltık Özkan, ‘‘Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu ile Söyleşi’’, *Milli Folklor*, 11(84), 2009, s. 11.

⁹² Oğuz, ‘‘Araştırmaların Tarihi’’, s. 43.

⁹³ M. Orhan Okay, *Mehmet Kaplan’dan Hatıralar Mektuplar*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2006, s. 74.

*öğündüğüm, sevindiğim sizler oldunuz. Kendimi parçalanmış hissediyorum...*⁹⁴

Kaplan bir daha dinleyemeyeceği için üzüldüğü Behçet Mahir'i sonrasında da ihmal etmeyecek onunla ilgili gelişmeleri takip edecektir:

*“Behçet Efendi konuşmasına devam ediyor mu? Köroğlu bitmeli. Behçet Efendiyi harekete getirmek, heyecanlandırmak için, hanımlar da beraber, hepinizin konuşma esansında bulunmanızı isterdim. Coşunca daha güzel ve canlı konuşuyor...”*⁹⁵

Ardında bıraktığı halk bilimi araştırmaları için derleme ve incelemeyi öngören Mehmet Kaplan,⁹⁶ “oğullarım” olarak hitap ettiği öğrencilerine Londra’dan gönderdiği bir mektubunda, Mehmet Akalın’ın tez çalışmasıyla ilgili bir takım tavsiyelerde bulunur. Akalın’a Köroğlu Destanı’nın Behçet Mahir rivayetini bilinen diğer varyantlarla mukayese edip anlatının motif örgüsünü tespit etmesini ya da diğer Türk destan ve hikâyeleriyle karşılaştırarak onlarla olan münasebetini ortaya çıkarmasını telkin eder ve bu husus da özellikle “at” temi üzerinde durulabileceğini belirtir.⁹⁷ Ancak Kaplan’ın bu önerileri Mehmet Akalın daha sonra araştırma sahasını değiştireceği için hayata geçirilemez.

Mehmet Kaplan’la gerçekleştirilen mektup trafiğine Behçet Mahir’in bizzat kendisi de dahil olmuştur. Okuma yazma bilmeyen Mahir’e bu hususta özellikle yardımcı olan Saim Sakaoğlu’nun daktilo ettiği mektuplardan biri şöyledir:

“Sevgülü Hocam, çoktan beri sizlere mektip gönderemedim. Gusurimi effedin. Nasısın, ey misen? Ey olduğun Cenâb-ı Hak’dan beş vaktin beşinde isterim. Sağ olun, var olun. Gece gündüz sizin sağlığını, hayatta varlığınız galbimde yerleşmiştir. Kanadımın biri sensin. Bunu ey bilin. Dünyanın varını tökseler önüme sizin bir gıfız ile değişmem.

Sevgülü Hocam, bilirsiniz benim candan yaman, maddi menevi beni iştip (isteyip) dileyen sizlersiniz. Allah’tan muradım budur: Sizlerin acısını

⁹⁴ Okay, s. 62.

⁹⁵ Okay, s. 73-74.

⁹⁶ Düzgün, s. 265-266.

⁹⁷ Okay, s. 63.

kederini görmim (görmeyeyim). Allah'tan daimi size sağlık, selamet olduğunizi isderim.'⁹⁸

Ne var ki son derece vefakâr birisi olan Behçet Mahir'in bu duası makbul olmamış, kederini gördüğü Kaplan Hocasından iki yıl sonra 28 Haziran 1988'de hayata gözlerini yummuştur.

1973'de yayınlanan Köroğlu Destanı için yazdığı ön sözde “*Söz uçar, yazma bozulur, basılı eser kıyamete kadar kalır.*” diyen Mehmet Kaplan'ın bu arzusu o dönemler Atatürk Üniversitesi rektörü olan Prof. Dr. Kemal Bıyıkoglu'nun çabalarıyla gerçekleştirilmiştir. Bir dizin ve yanlış doğru cetveli ile beraber on beş kol halinde⁹⁹ yayınlanan metinde Kaplan'ın da ifade ettiği gibi Behçet Mahir'in konuşma diline ve sentaksına sadık kalınmış, fakat herkes tarafından rahatça okunabilmesi amacıyla kelimeler ortak söyleyişe göre yazılmıştır.

1.2. BEHÇET MAHİR RİVAYETİ ÜZERİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Behçet Mahir'den derlenip yayınlanan Köroğlu Destanı hakkında araştırmacıların kanaati, ekseriyetle onun Anadolu varyantlarının en iyisi olduğu yönündendir. Örneğin Fikret Türkmen Behçet Mahir rivayetini o güne kadar yayınlanmış metinlerin en üstünü olarak değerlendirir.¹⁰⁰ Metin Ekici, bu yayının Türkiye'deki Köroğlu anlatmalarının en geniş olduğunu belirtir ve Köroğlu anlatmalarının kollar halinde düzenlenmesi ve her kolun adının verildiği ilk çalışma olması sebebiyle dikkat çekici olduğunu söyler.¹⁰¹ Karl Reichl onun, Türk boylarına ait versiyonlar arasındaki en zengin ve en dolu varyant olduğunu ifade eder.¹⁰² Zekeriya Karadavut ise Anadolu varyantının en ilmi metin yayını olduğunu düşünür.¹⁰³ Mehmet Kaplan ise onun hakkındaki fikirlerini şöyle aktarır: “*Bu kitabın asıl değeri, büyük bir halk hikâyesi metnini halk hikâyecisinin ağzından olduğu gibi ortaya koymasındadır. Bundan böyle artık Köroğlu Hikâyesi, Türk dili yaşadıkça ebedi olarak yaşayacak demektir.*”¹⁰⁴

⁹⁸ Sakaoğlu, “Türk Halk Edebiyatına Kol Kanat Geren Bilgin: Prof. Dr. Mehmet Kaplan”, s. 166-167.

⁹⁹ Metin Ekici kol adlarının icracı mı yoksa derleyiciler tarafından mı verildiği hususunda bir tür belirsizlik olduğunu söyler. bk. Ekici, *Türk Dünyasında Köroğlu*, s. 20.

¹⁰⁰ Türkmen, s. 11

¹⁰¹ Ekici, *Türk Dünyasında Köroğlu*, s. 20.

¹⁰² Reichl, s. 166.

¹⁰³ Karadavut, s. 10.

¹⁰⁴ Kaplan vd., s. VI.

Bu nevi övgülerle nitelenen metin, bilimsel açıdan yeterince incelenememiştir. Üzerine yapılan çalışmalara şöyle bir göz atıldığında bunların bir kısmının pek de kapsamlı olmadığı görülür.

1.2.1. Kitap, Makale ve Bildiriler

Seyfi Karabaş 1974 yılında yayınladığı “Köroğlu Destanı” adlı yazısında yayını yapılan metnin tanıtımını yapar. Onu kimi yönlerden başarılı bulur, bazı açılardansa eleştirir. Mesela Behçet Mahir’in dil bilgisi hususiyetlerine riayet edilmesi bakımından derlemecileri takdir eder. Zira ona göre bu durum anlatıcının çağrışım dünyasını orijinal bir şekilde okura yansıtmaktadır ve bu yönüyle metin, bundan sonra yapılacak benzer çalışmalar için örnek teşkil etmektedir. Buna karşın kelimelerin yazılışında ortak söyleyişe dikkat edilmesi, onun Erzurum ağzını yansıtan bir dil belgesi olma özelliğini azaltmıştır. Ayrıca derlemenin yapıldığı bağlam hakkında ön sözde herhangi bir bilgi verilmemesi, metin için hazırlanan dizinin hayli kısa olması da bir eksikliktir.¹⁰⁵

Süheyla Bayrav, “Köroğlu Destanı Üzerine” adlı makalesinde evvela Behçet Mahir rivayetinin metin neşri hakkında kısa bir bilgi verir. Onu, anlatının kökenlerine inilebilmesine fırsat tanıyan bir çalışma olması bakımından takdir eder; yapısı bakımından İliada ve Odysseus’a benzetir. İncelemesinde özellikle kahraman ve atı üzerinde duran Bayrav, onların Yunan mitolojisi ve edebiyatındaki karşılığını arar. Burada Kırat’ın menşesine ışık tutabilecek örnekler bulabilirken, Köroğlu ile ilgili soruları yanıtsız kalır. Bu sebeple onu ve eşsiz davranışlarını açıklamak için Britanya efsanelerinden bahseder. Zira bu anlatılarda da tıpkı Köroğlu’nda olduğu gibi soyluluk ve hükümlanlığın cömertlikle ölçüldüğünü söyler.¹⁰⁶

Muhan Bali, Halk Edebiyatında Nesir adlı kitabında genel olarak Türk edebiyatındaki düz yazı kavramı üzerinde durmuş, ardından çalışmasının inceleme kısmını oluşturan ikinci bölümde Köroğlu Destanı’nın Behçet Mahir rivayetine ait “Köroğlu-Han Nigâr- Hasan Bey- Telli Nigâr” kolundan bir epizodu ele almıştır. Burada önce kısaca metinden bahsetmiş, sonra da söz konusu epizotta geçen kelimeleri

¹⁰⁵ Seyfi Karabaş, “Köroğlu Destanı”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 15(302), 1974, s. 7089-7090.

¹⁰⁶ Süheyla Bayrav, “Köroğlu Destanı Üzerine”, *Dilbilim*, Şubat 1977, s. 65-72.

incelemiştir. Onların sayısını tespit edip Türkçe, Arapça ve Farsça unsurların yüzdelerini vermiştir. Ardında da destan ve halk hikâyesine has kelimeleri değerlendirmiştir.¹⁰⁷

Ali Berat Alptekin 5-7 Haziran 1982 tarihli Köroğlu Semineri'nde sunduğu ve daha sonra makale olarak yayımladığı “Köroğlu Hikâyesinin Bolu Beyi Kolundaki Milli ve Beynelmilel Motifler” adlı incelemesinde P. N. Boratav, M. H. Tahmasib, Behçet Mahir ve Ümit Kaftancıoğlu'ndan seçtiği metinleri ele almıştır. Onlardaki ulusal ve uluslararası motifleri tespit etmiş ve bunun için S. Thompson'un motif indeksini kullanmıştır. Bu motiflerin dünya masal ve hikâyeleri arasında bir yeri olup olmadığını araştıran Alptekin, bulamadıkları için Türk mitolojisine ve Dede Korkut Hikâyelerine başvurmuştur.¹⁰⁸ Araştırmacı “Meddah Behçet Mahir'in Hikâyelerindeki Atasözleri” isimli makalesinde Köroğlu Destanı'nın da yer aldığı on hikâyeyi incelemiş, burada tespit ettiği 180 atasözünü Ömer Asım Aksoy'un Atasözleri ve Deyimler ve Bölge Ağızları'nda araştırmış, tespit edemedikleri için Türk Atasözleri ve Deyimleri kitabına bakmıştır ve 30 kadarını bunların ikisinde de görememiştir.¹⁰⁹ Alptekin, Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı adlı doçentlik tezinde 70 kadar hikâyeyi ele almış, onlarda saptadığı motifleri Thompson'un motif indeksinde aramıştır.¹¹⁰ Araştırmacının üzerinde durduğu metinlerden biri de Köroğlu Destanı'nın Behçet Mahir rivayetidir. Burada evvela Köroğlu hikâyeleri hakkında izahata girişmiş ardından, Behçet Mahir'deki on dört kolun özetlerini vermiştir. Sonrasında ise onları motif değerlendirmesine dahil etmiştir.

Metin Karadağ, “Behçet Mahir'in Köroğlu Destanındaki Özel Adlar Üzerinde Bir Araştırma” isimli bildirisinde metindeki nazım parçalarda geçen özel adların sistematüğini düzenlemek suretiyle dilbilimin bir kolu olan adbilim yani onomastik verilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bunun içinde vaktiyle aynı yöntemle hazırlanmış bir doktora tezinde yer alan özel adlar dizgesini kullanmıştır.¹¹¹

Muhan Bali, bizim de geniş ölçüde istifade ettiğimiz “Köroğlu Destanı'nın Erzurum Varyantı Hakkında Yeni Bilgiler” başlığıyla tebliğ ettiği bildirisinde evvela

¹⁰⁷ Bali, *Halk Edebiyatında Nesir*, s. 29-32.

¹⁰⁸ Ali Berat Alptekin, “Köroğlu Hikâyesinin Bolu Beyi Kolundaki Milli ve Beynelmilel Motifler”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, (22), 1983, s. 125-124.

¹⁰⁹ Ali Berat Alptekin, “Meddah Behçet Mahir'in Hikâyelerindeki Atasözleri”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, (27), 1983, s. 179-205.

¹¹⁰ Ali Berat Alptekin, *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2013.

¹¹¹ Metin Karadağ, “Behçet Mahir'in Köroğlu Destanındaki Özel Adlar Üzerinde Bir Araştırma”, *Boluda Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları, Bolu 1997, s. 65-74.

Köroğlu'ndan bahseden kaynaklar ve araştırmacılar üzerinde durmuş; sonrasında ise Behçet Mahir rivayetinin derlenme sürecine, onunla ilgili bant kayıtlarına ve metindeki şiir problemine değinmiştir.¹¹²

Atiye Nazlı “Köroğlu Destanında Geçen Fıkralar ve Özellikleri” adlı bildirisinde Behçet Mahir rivayetinde yer alan söz konusu türün örneklerini üzerinde durur. Evvela destan, halk hikâyesi ve fıkra türleri hakkında bilgi veren araştırmacı yeni bir fıkra tipi gündeme getirir. Bölgesel tiplerin yanı sıra bir de Köroğlu tipinden bahsedilebileceğini söyleyip, bir dizi analizde bulunur.¹¹³

Saim Sakaoğlu, “Meddah Behçet Mahir’in Köroğlu Anlatması Üzerine Farklı Bir Yaklaşım” başlığıyla sunduğu bildirisinde ilmi bir inceleme yapmaktan ziyade kendisine vazife addettiği bir işin gereğini yerine getirir. Behçet Mahir rivayeti ile ilgili yıllar önce tanık olduğu bir hadiseyi aktarır. Söz konusu olay özetle şöyledir: Prof. Besinger, Texas’taki arşivde Behçet Mahir’in anlattığı Köroğlu Destanı’nın bulunduğunu öğrenir ve bunu dinlemek için Prof. Walker’ın evine gelir. Tek kelime Türkçe bilmediği halde Behçet Mahir’i dinler. Sırf ses tonundan ve de ses tonundaki yükselmeler ve alçalmalardan hareketle bu anlatmanın bir destan olduğu kanaatine varır.¹¹⁴

Salahaddin Bekki, IV. Bolu Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumunda tebliğ edip, sonrasında makale olarak yayınladığı “Köroğlu Keleşlerinden Köse Kenan’ın Evlenme Yolculuğu” adlı incelemesinde evvela şekil ve anlatım tarzı bakımından Köroğlu Destanı’nın Behçet mahir rivayeti ile Dede Korkut Kitabı arasındaki benzerliğe dikkat çeker. Sonra da söz konusu metinde yer alan Köroğlu ve keleşlerinin evlilik maceralarının ortak olan motiflerini sıralar ve bu evliliklerden alplara mahsus evlilik çeşidine en yakın gördüğü Köse Kenan ile Dana Hanım kolunu belirlediği ortak motiflere göre değerlendirir. Bekki’nin belirlediği ortak motifler şöyledir: Evlenme isteğinin belirtilmesi ve kız hakkında bilgi alma, yolculuğa çıkma, müstakbel eşin memleketine kimliğini

¹¹² Bali, “Köroğlu Destanı’nın Erzurum Varyantı Hakkında Yeni Bilgiler”, s. 230-233.

¹¹³ Atiye Nazlı “Köroğlu Destanında Geçen Fıkralar ve Özellikleri”, *IV. Uluslararası Bolu Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu Bildirileri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2015, s. 126-136.

¹¹⁴ Saim Sakaoğlu, “Meddah Behçet Mahir’in Köroğlu Anlatması Üzerine Farklı Bir Yaklaşım” *IV. Uluslararası Bolu Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu Bildirileri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2015, s. 279-286.

gizleyerek girme, dünürlüğün dile getirilmesi, kızın seçimi, verilen zor görevleri başarma, memlekete dönüş ve düğün.¹¹⁵

Hatice İçel Köroğlu'nun Bolu Kolu Üzerine Bir İnceleme adlı kitap çalışmasında söz konu kolun çeşitli, eş metinlerinden yola çıkarak anlatının yapısını incelemiş, onlar arasındaki benzer ve farklı hususiyetleri otaya koymaya çalışmıştır. İncelemede kullandığı Türkiye'deki eş metinler arasında Behçet Mahir rivayetindeki kol da yer almaktadır ve araştırmacı, bunu çalışmasının son bölümünde vermektedir.

1.2.2. Lisansüstü Tezler

Gülda Çetindağ Süme Köroğlu Merkezli Hikâyelerin Sembolik Açılımı adlı doktora tezinde Köroğlu'nu arketipsel sembolizm ve yolculuk, mitolojik ve şamanistik unsurlara göre tahlil etmiş ve incelemesinin sonunda farklı sahalarda anlatılan metinlerden örnekler sunmuştur. Araştırmacının değerlendirmeye dahil edip, örnek metnini verdiği hikâyelerden biri de Behçet Mahir rivayetinin Kenan Kolu'dur.¹¹⁶

Başak Acınan Türk Sinemasında Köroğlu isimli yüksek lisans tezinde aynı adla bilinen destan ve filmler arasındaki ilişki üzerinde durmuş ve onlar üzerinden bir mukayese yapmıştır. Araştırmacı karşılaştırmasında yazılı metin olarak Behçet Mahir rivayetini kullanmış ve ondaki ilk on dört kolun epizotlarını vermiştir. Onları filmlerle beraber ele almış motif, şahıs ve olay örgüleri bakımından incelemeye tabi tutmuştur.¹¹⁷

Yurdağül Kıyak, Şehname ve Köroğlu Destanlarında Baş Kahraman Tiplerinin Karşılaştırılması başlığıyla hazırladığı yüksek lisans tezinde Köroğlu ve Rüstem tiplerini mukayese etmiş ve aralarındaki benzer ve farkı yönleri tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmacı incelemesinde ana metin olarak Şerifi Şehname çevrisi ile Köroğlu Destanı'nın Behçet Mahir rivayetini esas almıştır.¹¹⁸

¹¹⁵ Salahaddin Bekki, "Köroğlu Keleşlerinden Köse Kenan'ın Evlenme Yolculuğu", *Turkish Studies*, Volume, 10(8),2015, s. 623-632.

¹¹⁶ Gülda Çetindağ Süme, *Köroğlu Merkezli Hikâyelerin Sembolik Açılımı* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2011.

¹¹⁷ Başak Acınan, *Türk Sinemasında Köroğlu* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011.

¹¹⁸ Yurdağül Kıyak, *Şehname ve Köroğlu Destanlarında Baş Kahraman Tiplerinin Karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2010.

Kürşat M. Korkmaz, 2003 senesinde hazırladığı Çukurovalı Âşık Mehmet Demirci (Köroğlu)'nin Hikâye Anlatıcılığı Üzerine Bir Araştırma adlı doktora tezinde performans teorisini kullanmış, Demirci'den derlenen Köroğlu kollarını çalışmasının ikinci bölümünde aralarında Behçet Mahir rivayetinin de yer aldığı diğer eş metinlerle beraber incelemiş ve bazı problemler üzerinde durmuştur.¹¹⁹

Habib İdrisi Köroğlu Destanı'nın Azeri Rivayeti Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma başlıklı yüksek lisans tezinde Anadolu sahasından Behçet Mahir rivayetini esas almış ve onu Azerbaycan varyantı ile mukayese etmiştir. Araştırmacı her iki metnin de epizotlarını vermiş ve yöntem olarak Propp metodunu kullanmıştır.¹²⁰

1.3. BEHÇET MAHİR RİVAYETİNİN ŞEKİL VE MUHTEVA HUSUSİYETLERİ

“Köroğlu Destanı” başlığıyla yayınlanan Behçet Mahir rivayeti bir anlatı türü olarak destan metni olmayıp, daha ziyade kahramanlık konulu halk hikâyesi şeklindedir. Nitekim “*Adına her ne kadar destan demiş olsak bile, şurası bir gerçektir ki biz artık bugün Köroğlu destanından çok Köroğlu hikâyelerini kastetmekteyiz. Çünkü artık destanlar, değişen sosyal yapıya bağlı olarak yeni bir açılıma girer ve halk hikâyesi dediğimiz forma doğru gider.*” diyen, aynı zamanda metni derleyen isimlerden biri olan Muhan Bali de bu kanaattedir ve konuya ilişkin hayli mesai harcayan Pertev Naili Boratav'la aynı görüşü paylaşır.¹²¹ Zira, Boratav 1946 yılında yayınladığı Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği isimli eseri için yazdığı ön sözde şunları söyler: “*Köroğlu Destanı adlı kitabımda, eserin isminden de anlaşılacağı veçhile, Köroğlu'nun, halk edebiyatının muayyen kisvelerine bürünmüş olan menkabelerinde epik karakter görmek, bunları destani nev'e sokmak gayreti vardı; gerçi onu epik nev'in mükemmel bir numunesi olarak görmüyordum; fakat destani karakteri galip ve diğer halk hikâyelerinden bu itibarla tamamen ayrı bir orijinal nev'in numuneleri olarak alıyordum. Bugün bu fikirden uzaklaşmış bulunuyorum. Artık Köroğlu hikâyelerini, bütün diğer halk hikâyeleriyle aynı bir halk edebiyatı nev'inden sayıyorum.*”¹²² Aslında doğu versiyonlarıyla beraber düşünüldüğünde araştırmacıların üzerinde durdukları bu hususun

¹¹⁹ Kürşat M. Korkmaz, *Çukurovalı Âşık Mehmet Demirci (Köroğlu)'nin Hikâye Anlatıcılığı Üzerine Bir Araştırma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2003.

¹²⁰ Habib İdrisi, *Köroğlu Destanı'nın Azeri Rivayeti Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1992.

¹²¹ Bali, “Köroğlu Destanı'nın Erzurum Varyantı Hakkında Yeni Bilgiler”, s. 232.

¹²² Boratav, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, s. XI.

Anadolu sahası metinleri için umumiyetle geçerli olduğu görülür. Zira bu bölgede söylenen Köroğlu anlatmaları Azeri sahasındakilerle beraber destandan uzaklaşıp hikâye türüne yakınlaşmışlardır.¹²³

Köroğlu Destanı'nın Behçet Mahir rivayeti mensur kısımları yoğunlukta olan, nazım nesir karışık bir yapıya sahiptir ki; bu, halk hikâyelerinin ortak vasfıdır. Dili, icracıdan dolayı yer yer Erzurum ağız özelliği gösterirse de bu durum metnin anlaşılmasına mani değildir. Üslup ekseriyetle didaktiktir. Bu yönüyle metin öğretici bir kaygının ürünüdür, denilebilir. Bu da yine nasihatte bulunmayı adeta vazife edinmiş olan icracıyla ilgili bir mesele olup ara sözler bahsinde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Anlatı on beş koldan müteşekkildir, fakat “Kiziroğlu Mustafa Bey-Afganistan-Gürcistan” adını taşıyan on üçüncü kol kendi içerisinde birbirleriyle bağlantılı dört hikâye daha ihtiva etmektedir. Nitekim Behçet Mahir icrasına başlayacağı sırada bu durumu şöyle izah eder:

“Şimdi tazedden başlayıp da, tazedden açacağım, Köroğlu'na ait, Köroğlu'nun dört kol hikâyesi, bir ağızda cem olup, dört taraftan kol atıp, hikâyesine başlayacağım. Bu hikâyenin dört kolun içerisinde olan Ardahan diyarında, yani Kars'ın Ardahan Yaylaları'nda Koca Bey atlısı yirmi iki bin kılıç vurana sahip idi, çöl beyi bir bu. Mercan Yaylaları'nda Kanlı Arap otuz beş bin atlı kılıç vurana var idi ve Kanlı Arap'ın bir bacısı bir de kardeşi var idi. Hindistan'da Cazı Karı ve Hindistan diyarında Paşaoğlu, bunlar üç kardeş, birisi İran Tarafını kanlı Arap kesmiş, İran tarafında hükmeder bu cazı ile Paşaoğlu Hindistan diyarını kesmişti. Akçadağ Yaylaları'nda üçüncüsü Kiziroğlu Mustafa Bey, hikâyenin işte anahtarı Kiziroğlu Mustafa Bey de açılır. ”

Anlatmadaki her bir hikâye Köroğlu'yla ilgilidir. O tüm metnin başkişisidir. Behçet Mahir rivayetinin şekil ve anlatım tarzı bakımından Dede Korkut kitabı ile büyük oranda örtüştüğünü söyleyen Salahattin Bekki metnin temel işleyişini şu sözlerle açıklar:

“Burada mihver şahsiyet bizzat destana adını veren Köroğlu'dur. Köroğlu birçok kolun da başkahramanıdır. Olayların farklı keleşler etrafında döndüğü kollarda da (Demircioğlu- Reyhan Arap gibi) hikâyenin bitimine yakın sahneye çıkararak keleşlerini yani o kolun

¹²³ Ekici, “Celâli İsyânları ve Köroğlu”, s. 51

başkahramanını/kahramanlarını düştükleri zor durumlardan kurtarır. Keleşlerinin adına bağlı olarak anlatılan bazı kollarda ise (Köse Kenan Dana Hanım gibi) Çamlıbel’de oturup keleşlerinin yolunu bekleyen biri olarak gösterilir.’’¹²⁴

Aslında Dede Korkut hikâyelerinin genel kurgusu düşünüldüğünde araştırmacının bu düşüncesinde gayet haklı olduğu görülür ki Karl Reichl bu anlatma dairesinin tertip şeklinin Dede Korkut Kitabı’nınkine çok benzediğini ifade eder.¹²⁵ Bali de bu hususta benzer bir görüşe sahiptir, fakat o meseleye daha ziyade tür odaklı yaklaşır ve Köroğlu Destanı’nın dolayısıyla Behçet Mahir rivayetinin tıpkı Dede Korkut gibi destanla halk hikâyesi arasında ama çoğunlukla halk hikâyesine yakın bir anlatı olduğunu belirtir.¹²⁶

Metnin muhtevası, genel olarak zaman, mekân ve kişileri değişen; fakat vakaları benzer, tekrarlayan olaylar dizisi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Anlatmanın konusunu Saim Sakaoğlu’nun da ifade ettiği gibi en iyi tanımlayan kişi yine Behçet Mahir’in ta kendisidir.¹²⁷ Mahir’e göre; “*Köroğlu harpleri ya bir dilber haberinden ya bir yiğit haberinden çıkar. Kahraman gittiği yerde tam sonuca ulaşacağı sırada yakalanıp idam edilmek üzeredir, ya da yenemeyeceği kadar güçlü bir ordu ile karşılaşmış ve bitkin düşmüştür. Tam o sırada Çamlıbel’den yardım gelir ve kahraman kurtarılır.*”¹²⁸ İcracının bu tanımı üzerinde duran Fikret Türkmen, hikâyelerdeki değişik motif ve türkülerin söz konusu genel şema içerisine yerleştirildiğini, olayların muhtelif yer ve zamanlara adapte edildiğini söyler.¹²⁹ Köroğlu kollarının olay örgüsüyle ilgili bir değerlendirme de Pertev Naili Boratav’a aittir. Boratav, bu hikâyelerdeki vakaları basit bir şema olarak tabir ettiği şu üç maddeyle açıklar:

“ 1.Ya Köroğlu yahut da arkadaşlarından biri bir kızı yahut değerli bir şeyi almak yahut da kendilerinden alınmış bir şeyi kurtarmak üzere düşman ülkesinde veya meçhul bir diyarda bir maceraya atılır. 2.Gittiği yerde tam muvaffak olacağı zaman yakalanır veya arkasından yetişen askere tek başına karşı koyamaz mağlup olmak üzeredir. 3. Yakalanmışsa; asılmak üzere iken,

¹²⁴ Bekki, s. 626.

¹²⁵ Reichl, s. 347.

Ayrıntılı bil için bkz. Muharrem Ergin, *Dede Korkut Kitabı I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

¹²⁶ Bali, *Halk Edebiyatında Nesir*, s. 30.

¹²⁷ Saim Sakaoğlu, *Halk Hikâyeleri*, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2390, Eskişehir 2011, s. 67.

¹²⁸ Fikret Türkmen, “Köroğlu”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1982, C.V, s. 418.

¹²⁹ Türkmen, “Köroğlu” s. 418.

cenkte ise; bitap düştüğü bir sırada arkadaşları yetişir, düşmanı mağlup ederler; hep birlikte muzaffer olarak Çamlıbel'e dönerler.''¹³⁰

Görüldüğü üzere geleneği hem temsil eden hem de araştıran kişiler konuya dair benzer kanaatleri taşımaktadır ve bu, bir tesadüf değildir.

Anlatı, Bolu Beyleri'nin yanında imrahorbaşı olarak çalışan Ürüşan Baba'nın onlara iki cins küheylan araması epizoduyla başlar ve gözlerinin kör edilmesiyle devam eder. Sonraları Köroğlu olarak tanıyacağımız Ali, ilk defa burada karşımıza çıkar. O, başlangıçta henüz on iki yaşlarında, pısrık alelade bir çocuktur. Bir yandan babasının tarif ettiği şekilde kır ile dor tayın bakımıyla ilgilenir, bir yandan da Bolu Beyleri'nin lütfedip kendilerine verdikleri yemekleri almaya gider. Ancak her defasında garlangoç uşakları tarafından önü kesilir ve yemekleri onlara kaptırır. Bir gün garip bir köpekten yiğitlik öğrenir ve garlangoç uşaklarına karşı koyup, hepsini üstesinden gelir. Bundan sonra işi kılıca, kargıya, kalkana döker. Artık “Köroğlu, Körünoğlu” gibi isimlerle anılmaya başlar. Bu sırada bir yandan da düşman toplar. Kırat kemale erdikten sonra Kemah diyarına gelip burada kendisi için bir kule inşa eder ve insanları soymaya başlar. Bir başka deyişle haydutluk yapar. Metnin bu kısmı ele alındığında Köroğlu'nun herhangi bir ezilmişlik hissiyle hareket etmediği görülür. Zira o, babasının gözlerini kör ettikleri için Bolu Beyleri'ne karşı asla kin tutmaz ya da onlardan intikam almak istediği için dağa çıkmaz. Aksine can korkusundan ve de halk içinde zapta gelmediğinden mevcut bulunduğu yerden uzaklaşmak ister. Babası her fırsatta Bolu Beylerin'den intikamını almasını söylerse de Köroğlu, buna muktedir olmadığını, onlara asla güç yetiremeyeceğini düşünür. Gerçi Bolu Beyi kolunun satır aralarında, Köroğlu'nun böyle bir intikam hırsıyla hareket edip onlara çok çektiğine dair kimi göndermeler varsa da bunlar küçük birer imadan daha fazlası değildir. Zira anlatıda bu konuya ilişkin dış dokunur tam bir bilgi verilmemiştir.

Metnin ilk dört kolunda, sıradan bir kaçak ve soyguncu olarak karşımıza çıkan Köroğlu'nun devlet otoritesiyle herhangi bir problemi yoktur. O, aksine ülkesine bağlı biridir. Kimi söylemlerine bakılacak olursa padişahı babaları, kendilerini ise onun evlatları olarak telakki ettiği görülür. Gerek onun gerekse koçaklarının konuşmalarında sıklıkla şanlı, şerefli bayrak vurguları yapılır; Türkiye kahramanı olduğu için övünülür.

¹³⁰ Boratav, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, s. 125.

Bu bakımdan rahatlıkla milli değerlerine bağlı bir Köroğlu'ndan söz edilebilir. Bu, icracının metin üzerindeki etkisini gösteren son derece önemli bir bulgudur. Zira ara sözlerinden anlaşıldığı kadarıyla vatanperver biri olan Behçet Mahir, bu şekilde metne nüfuz etmiş ve kimi zaman kahramanları üzerinden kendi fikirlerini yansıtmıştır.

Köroğlu, Behçet Mahir'in de ifade ettiği gibi dağda taşa gezdiği sıralarda kimi zaman haksız işler görür, zorbalık yapar ve Ayvaz'dan da bu şekilde haberdar olur. Onunla tanışması hayatının dönüm noktasını oluşturur. Köroğlu, ilk başlarda eşcinsel duygular beslediği Ayvaz'ın bir tek sözüyle doğru yola girer, selamete erişir. Onu gömleğinden geçirip, evladı yerine koyar; mürşit kabul eder. Ayvaz sayesinde mertlik kapısını açar; zenginden alıp fakirlere dağıtır; zalimlerin elinden mazlumları kurtarır.¹³¹ İcracıya göre Köroğlu'nun binlerce manalı sözler söylemesi ve bunların dünyanın sonuna kadar bilinmesinin nedeni de yine Ayvaz'dır. Tüm koçakları arasında Ayvaz'ı apayrı bir yere koyan Köroğlu, onun hakkında şunları söyler: “*Hey! Han Ayvaz. Başı Bağdat, şanlı Ayvaz. Beni en büyük varlığa sebebiyet sen vermişsin. 1999 keleş bir yana sen bir yana. Dünyanın en büyük varlığı sensin.*” Görüldüğü üzere Ayvaz'ın Köroğlu üzerindeki etkisi son derece mühimdir. Bu sebeple Köroğlu'nun hayatını iki aşamada ele almak mümkündür: Ayvaz öncesi ve Ayvaz sonrası. Köroğlu Ayvaz'dan önce ne kadar menfi bir tipse, sonrasında o kadar müspettir. İlkinde ne denli serseri ve başıbozksa, ikincisinde o derece düzgün ve bilinçlidir.

Köroğlu'nu biz Çamlıbel'de teşkilatçı bir lider olarak görürüz. Çamlıbel'i vatan tutup, padişah fermanı ile kervanlardan kırkta bir baş almaya başlayınca ilk iş olarak askeri bir güç oluşturmak ister. Bu amaçla keleşlerini toplamaya başlar ve bunu Demircioğlu marifetiyle yapar ki Demircioğlu onun ilk koçağıdır. Köroğlu'nun keleşlerini bir araya getirirken temel kıstasları şunlardır: Türk vatanından olup, kendilerine güvenmeleri ve namına nam katabilmeleri. Bu şekilde koçaklarını başına cem eden kahramanımız “*Tekte yöm vardır ve de dillerde çok söylensin.*” deyip, onların mevcudunun iki binden bir eksik olmasını ister ve bin dokuz yüz doksan dokuz sayısında karar kılar. Ayak işlerini görmeleri, kervanlardan haberdar olmaları ve Çamlıbel'e gelen dervişleri huzuruna çıkarmaları için “*derife kolu*” diye tabir ettiği ve elli beş kişiden oluşan aşçı yamakçı takımını tertip eder. Koçaklarından üç yüz altmışaltısıyla her zaman

¹³¹ Kaplan vd., s. 55-56.

divanhanesinde oturur ve amlıbel'e gelenleri burada karşılar. "Emi" deyip, ocağın sağ tarafını verdiği Köse Kenan'la burada sohbet eder ve diğerleri de pürdikkat onları dinler. Herkesin tam teçhizatlı olduğu bu mecliste sebepsiz yere gülmek ya da konuşmak yasaktır. Yasağın ihlal edenin cezası ise Köse'den tokat yemektir. Zira buradaki tertip ona aittir.

Köroğlu savaşa da her daim hazırlıklı biridir. Örneğın amlıbel'de bulunduğu sıralarda olası bir düşman baskınına karşı her zaman için atların takımlarının yanlarında bulunmasını ister ya da keleşleri ile muhtemel bir cenkte ne tür düzen tutacakları önceden bellidir. Aslında Köroğlu, amlıbel'de kendine mahsus hususiyetleri olan küçük bir derebeyliği kurmuştur ve bu bakımdan yalnız değildir. Örneğın Akkavak şehrinde Elbeyi, Ardahan'da Koca Bey, Mercan Yaylaları'nda Kanlı Arap, Hindistan taraflarında Paşaoğlu, Akçadağ'da ise Kızıroğlu benzer bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunların her biri mevcutları değişen farklı sayılarda askere sahiptir. Hatta bu isimlerden Köroğlu'na en yakın olanı ve onu en çok kıskanan Kızıroğlu'dur. O, yiğitlikte Köroğlu'na kıyasla daha üstünse de kibri yüzünden bazen olmadık işlere kalkışır; birkaç defa esir düşer ve Köroğlu tarafından kurtarılır.

Köroğlu'nun keleşleri arasında da belli bir tertip ve hiyerarşi vardır. Bu hiyerarşiye göre Demircioğlu, Köroğlu'nun baş koçağı ve en büyük güvencidir. Ondan sonra sırasıyla ikinci ve üçüncü koçaklar, Reyhan Arap ve Geyik Ahmet önemli bir yere sahiptir. Bunların peşi sıra diğer bölükbaşları gelmektedir. Tüm amlıbel'de Köroğlu'ndan sonra sözü üstüne söz söylenmeyen ve en çok çekinilen tek kişi Köse Kenan'dır. Hatta o kimi zaman Köroğlu'na bile sitem edip, öfkelenebilmektedir. Öyle ki Bolu Beyi kolunda sırf kendisi yasak ettiği için hiç kimse Köroğlu'nun adını anamaz ve peşinden İstanbul'a gidemez. Köroğlu tarafından Afganistan'dan kaçırılıp amlıbel'e getirilen ve onun evlatlığı Esebali de bu açıdan üzerinde durulması gereken kişilerdendir. O, tıpkı Demircioğlu, Köse Kenan ve Hasan Bey gibi son derece kuvvetli biridir. Bununla beraber henüz bir çocuk olduğu için Köroğlu'nun divanhanesine giremez, onların arasına katılamaz. Köroğlu'nun keleşleri cenk için her zaman hazırdır. Buna göre, Demircioğlu ve diğer bölükbaşlarının her birinin yüzer atlısı vardır. Köse yedi yüz elli kişiden oluşan kendi kuvvetleriyle savaşta ihtiyaç duyulan yerin yardımına koşar. Köroğlu ise geriye kalanlarla birlikte barhanalarını bekler.

“*Ben bir Köroğlu’yum dağda gezerim, esen yelden hile sezerim.*” diyen kahramanımız, siyaseten son derece zeki ve kurnaz biridir, fakat yiğitliği görecelidir. Ona göre yiğitlik dokuzsa, sekizi fenttir. O, kimi durumlarda can korkusuyla titrerken, bazen de düşman önünden kaçmayı kendine ar edecek kadar cesurdur. İlaveten mertlikte de Hz. Ali’yi örnek alır. Maceralarına, mücadelelerine bakıldığında bunların çoğunlukla bireysel sebeplerle çıktığı ve çok azının kolektif bir menfaate hizmet ettiği görülür. Nitekim “*Nerde güzel gördüm, çektim getirdim. Güzellerden asla almadı meylim.*” diyen Köroğlu’nun savaşlarının nedenlerinden birinin bu, diğerininse yiğit haberleri olduğu anlatı boyunca icracı tarafından yer yer vurgulanır. Köroğlu’nun bu hususlara dair bilgileri mütemadiyen dervişlerden öğrendiğini de ayrıca belirtmek gerek.

Aşırı iştahı bir kenara bırakılacak olursa Köroğlu’nun pek de fevkalade biri olmadığı anlaşılır. Mesela diğer varyantlarda sözü edilen ab-ı hayattan içme motifi bizim metnimizde yoktur; ya da Köroğlu, olağanüstü bir silaha ve gürelemeye sahip değildir. Onu dikkate değer kılan üç şey vardır: Hilekârlığı, cömertliği ve Kırat’ı. Özellikle de Kırat onun her şeyidir. Maceralarda en büyük yardımcısı, tehlike anlarında kurtarıcısıdır. Kırat sayesinde Köroğlu, düşmanlarının önünden kaçır, onlara galebe çalar ya da olmadık işlerin üstesinden gelir. Bu durumu icracı şöyle izah eder: “*Öyle yiğitler vardı ki o zaman Köroğlu’nun hiç kıymeti yok. Kırat’ın yüzünden Köroğlu yiğitlik ediyor. Kırat gökte uçan kuşa hükmediyor.*” Görüldüğü üzere Kırat sıra dışı bir hayvandır. Olağanüstü bir sürati vardır. Öyle ki hiçbir at ona yetişemez. Babası denizaygırıdır. Bu sebeple karada olduğu gibi suda da rahatlıkla gidebilir. Son derece yüksek kayalıklara ve kulelere çıkabilir; duvarlardan sıçrayabilir. O eşsiz ve mükemmeldir. Buna karşın anlatıda yer alan şöhret sahibi başka atlar da vardır. Mesela Fener At, Alapaça At ve Eşgedor. Bunlar sırasıyla Kızıroğlu’na, Reyhan Arap’a ve Elbeyi’ne aittir. Bu üçünden başka bir de dorattan söz edilebilir. Dorat Kırat’ın kardeşidir, fakat gün ışığı kanatlarından birini kırdığı için ona kıyasla çok daha yavaş ve zayıf bir hayvandır.

Behçet Mahir rivayeti Köroğlu kollarında Köse Kenan ile Dana Hanım, Köroğlu ile Han Nigâr, Hasan Bey ile Telli Nigâr, Han Ayvaz ile Mine Sultan, Kızıroğlu Mustafa Bey ile Şah Suna ve Esebalı ile Dönek Hanım’ın evlilik maceraları anlatılmaktadır.¹³² Bu maceralara bakıldığında hâkim evlilik türünün tek eşlilik olduğu görülür. Aslında metnin

¹³² Salahaddin Bekki’nin, Ayşe Yaman’ın hazırladığı *Köroğlu Destanı’nda Alplara Mahsus Evlilik Konusu Üzerine Bir İnceleme* adlı çalışmasından yaptığı atfa istinaden. bk. Bekki, s. 627.

tamamında çok eşliliğin sadece bir örneği vardır. O da yedi kadınla evli olduğu söylenen Adov Bey'dir. Buradaki kadın tiplerinin neredeyse hepsi tek bir kalıptan çıkmış gibidir. Onların tamamı nazenin birer dilberdir; ya babaları ya da kardeşleri bey, paşa veya hükümdardır. Güzel oldukları kadar iyi birer savaşçı da olan Telli Nigâr ve Dana Hanım hariç, bu kadınların hepsi tehlikeler karşısında pasif kişilerdir.

Köroğlu kollarına konu olan hükümdar tipleri birkaç tanedir. Bunlardan Sultan Murat ve Şah Abbas, tarihi gerçeklikle bağdaşan isimlerdir. Kenan hükümdarı, Gürcistan ve Afganistan Şahları ise daha ziyade hayali birer yönetici olarak anlatıda kendilerine yer bulmuşlardır. Hükümdarların hepsinin de çeşitli konuları istişare ettikleri birer meclisleri mevcuttur. Bu meclislerin hükümdarlar üzerinde yönlendirici bir tesirleri vardır. Hatta kimi zaman onları hileye yapmaya bile sevk edebilmektedirler.

Köroğlu Destanı'nın Behçet Mahir rivayeti, anlatılan olaylar itibariyle geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Masalsı özellikler gösteren Beyler Yaylası ile hayali bir yermiş izlenimi uyandıran Susam Sümbül ve Mercan Yaylaları bir kenara bırakılacak olursa metinde ismi zikredilen mekânların gerçek hayatta birer karşılığı olduğu görülür. Anadolu sahasında başlayıp yine bu coğrafyada Köroğlu'nun kırlara karışması motifiyle sona eren anlatıdaki yer adları şöyledir: İstanbul, Erzurum, Erzincan, Tercan, Kemah, Sivas, Tokat, Kayseri, Çamlıbel, Niğde, Akçadağ, Ardahan; Silistre, Dağıstan, Gürcistan, Afganistan, Halep, Kenan, İran ve Hindistan. Anlatmadaki hadiselerin geçtiği zamana gelince bu hususta kesin bir şey söylemek güçtür. Gerçi icracı, o dönemleri mütemadiyen kılıç kalkan zamanı olarak nitelendirirse de bu, bir saptama yapmak için yeterli değildir. Ancak Köroğlu maceralarında Sultan Murat isminin sıklıkla geçmesi ya da Bağdat kolunda söz konusu şehrin fethinin gerçekleşmesi öyküsel zaman dilimi olarak bizi, bir nebze de olsa XVII. yüzyıla götürmektedir; fakat Köroğlu hikâyelerinin farklı tabakalarla şekillenip, çeşitli olaylardan beslendiği düşünülecek olursa anlatıların tamamını bu döneme bağlamanın da yanlış olduğu görülür.

1.4. ŞİİRLER

Anadolu sahasında XVI. yüzyıldan günümüze kadar geçirdiği aşamaları izleme imkânı bulduğumuz âşık edebiyatı¹³³ XVII. asırdan itibaren kendi kurallarını oluşturmuş ve bu minval üzere gelişimini devam ettirmiştir. Söz konusu pratikler her ne kadar “kural” olarak nitelendirilirse de bunlar yine geleneğin bizzat kendi temsilcileri tarafından muhtelif sebeplerle kimi zaman ihlal edilmiş kimi zamansa görmezden gelinmiştir. Bunda elbette ki âşık edebiyatının sözlü kültür ortamının ürünü olması en büyük etkidir, ancak bu tek başına yeterli bir sebep değildir. Buna icraların çoğunlukla enstrümanla senkronize bir şekilde gerçekleştirilmesi, ürünlerinin genellikle irticalen ortaya konması ve temsilcilerin kimi zaman gerekli donanımına yeterince sahip olmaması da ilave edilmelidir.

Âşık edebiyatının sistematik yapısındaki bu esneklik ister istemez ürünlerine de yansımıştır. Öyle ki gelenek içerisinde üretilen şiirler bazen teknik açıdan kusursuz olabiliyorken bazen de gayet problemlili bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. İncelemeye tabi tuttuğumuz Köroğlu Destanı’nın Behçet Mahir rivayeti, içerdiği şiirler itibariyle açıklamaya çalıştığımız duruma çok iyi bir örnektir. Anlatıda yer alan manzum kısımların bazıları nitelik itibariyle âşık edebiyatının standart profilini karşılıyorken bazıları ise yapısal açıdan¹³⁴ teknik hatalarla doludur. Söz konusu hatalar yukarıda zikrettiğimiz nedenlerin en sonuncusuyla alakalıdır. Yani temsilcinin ya da aşağıda da görüleceği üzere temsilciye icra sırasında eşlik edenlerin yeterli teknik donanımına sahip olmayışıyla ilgilidir. Muhan Bali metnimizdeki şiir problemini şöyle değerlendirir:

*“Köroğlu Destanı, şiirleri itibariyle büyük problemler içermektedir. Geleneğin emrettiği ve yukarıda sırasını verdiğimiz esaslar içinde şiir kısmı maalesef ihmal edilmiştir. Gelenek tüm anlatının bir kişi tarafından icrasını emreder, bu mümkün değilse metnin şiirlerini en iyi bilen bir aşığın eşlik etmesini zaruri kılar. Oysa bizim destancımız Behçet Mahir şiirlere yüzde yüz hakim olmadığı, saz çalmasını bilmediği için hep yanında bir sazci bulundurmuştur. Bu bazen ilk başlangıçta olduğu gibi Köroğlu anlatılırken Ümmani (İbrahim Sarıkaya)dır, daha sonraları Yaşar Reyhani’dir.”*¹³⁵

¹³³ Dilaver Düzgün, “Âşık Edebiyatı”, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (Ed.: M. Öcal Oğuz.), Grafiker Yayınları, Ankara 2010, s. 283.

¹³⁴ Yapıdan kasıt nazım şekli, kafiye ve ölçü gibi teknik hususlardır.

¹³⁵ Bali, “Köroğlu Destanı’nın Erzurum Varyantı Hakkında Yeni Bilgiler”, s. 231.

Derleme sırasında birinci dereceden kaynak kişi kabul edilen Behçet Mahir şiire son derece meyilli, fakat şairlik yönü zayıf biridir. Anlattığı hikâyelerdeki şiirler ya çok azdır ya da ahenk unsurları bakımından zayıftır.¹³⁶ Nitekim araştırmacıların onun şairliği hakkında yaptıkları şu değerlendirme dikkat çekicidir.

*“Behçet Mahir saz çalmamaktadır. Bu sebeple onun hikâyeleri gelenek içerisindeki bazı özellikleri göstermemektedir. Mesela hikâyeye başlamadan önce söylenen şiirler, koçaklamalar, Köroğlu’ndan parçalar onun metinlerinde hiç görülmez. Onun hikâyelerinin nesir bölümleri gerçekten çok başarılıdır. Ancak şiirler için bunu söylememiz mümkün değildir. Anlattığı bütün hikâyelerdeki şiirlerin sayısı çok az olup bunların büyük çoğunluğu da ya tek dördüktür veya eksik heceli mısralardır. Onun için Mahir’in hikâyelerinde bir Azerbaycan, bir Kars, hatta Erzurum’daki meslektaşlarının hikâyeye anlatma özelliklerini bulmamız mümkün değildir.”*¹³⁷

Saz çalma ve şiir söyleme yeteneğinin olmayışını rüyasında gördüğü pirlerin kendisine sunduğu üçüncü badeyi içememesine bağlayan Behçet Mahir,¹³⁸ bir âşık değildir. Her ne kadar yedi yıl boyunca Hafız Muktat’ın çıraklığını yapmışsa da¹³⁹ daha çok bir hikâyeye anlatıcısı olarak kalmıştır ve araştırmacıların da belirttiği gibi hikâyelerinin manzum kısımlarında kendisine eşlik etmesi için yanında bir saz şairi bulundurmıştır.¹⁴⁰ Ancak bu, onun şiirden büsbütün habersiz olduğu anlamına gelmez. Anlatıcı yeri geldikçe başka âşıklara ait “usta malı” diye de tabir edilen nazım parçalarını ya da anonim şiir örneklerini metne ara söz olarak yerleştirebilmiştir. Bunun yanı sıra, icrada tek başına olmayıp hikâyenin nazım kısımlarını bir başkasının söylemesi dikkate alındığında teknik açıdan kusurlu şiirlerin tek müsebbibi olarak onu göstermek de hata olur. Nitekim Bali, şiirlerden kaçının hangi isme ait olduğu hususunda bir tür belirsizlik

¹³⁶ Alptekin, *Behçet Mahir*, s. 22.

¹³⁷ Sakaoğlu vd., s. 8.

¹³⁸ Alptekin, *Behçet Mahir*, s. 22.

¹³⁹ Sakaoğlu vd., s. 5.

¹⁴⁰ Muhan Bali’nin verdiği bilgilere ilaveten Dilaver Düzgün de 1950’li yıllarda Erzurum kahvehanelerinde hikâyeye anlatan Nalbant İshak ve Behçet Mahir’in ikinci dereceden birer şair olduklarını, saz çalamadıkları için icra sırasında daima yanlarında bir âşık bulundurdıklarını söyler. Aynı araştırmacı Burhaneddin Arslan adlı kaynak kişiden hareketle Behçet Mahir’e icralarının manzum kısımlarında kendisine eşlik eden kişinin Âşık Yaşar Reyhani olduğunu belirtir. bk. Dilaver Düzgün, *Erzurum’da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği*, Aktif Yayınevi, Ankara 2005, s. 197.

olduğunu söylemekle beraber, estetik değeri küçük parçaların Ümmani mahlaslı İbrahim Sarıkaya tarafından söylenmiş olabileceği ihtimali üzerinde durur.¹⁴¹

Metnimiz şiir incelemesi bakımından ilginç sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bunlardan belki de en önemlisi kimi şiirlerde mısra ve dörtlükler boyutunda tekrarlar yapılarak şiirlerin varyantlarının oluşturulmasıdır. Bu, bazen de farklı şiirlere aidiyeti ihtimal dahilinde olan değişik dörtlükler bir araya getirilerek yapılmıştır.¹⁴² Söz konusu durumun muhtemel çeşitli nedenleri vardır. Örneğin bu ezgisel bir kaygıdan dolayı yapılmış olabilir. İlâveten anlatıcının ya da manzum kısımlarda ona eşlik eden saz şairlerinin kimi şiirlerin mısra ve dörtlüklerini unutması da ihtimal dahilindedir. Metnin derleme kaydının elimizde bulunmayışı söylediklerimizin bir iddiadan öteye gitmesine manidir.

Köroğlu Destanı'nın Behçet Mahir rivayetinde toplamda 145 şiir tespit edilmiştir ve bunların 24 tanesi çoğunlukla tek bir haneden ibaret ara sözlerdir. Ara söz şeklindeki bu şiirlerin bir kısmı metinden anlaşıldığı kadarıyla Yunus Emre, Sümmani ve Mahiri Baba gibi isimlere aittir. Bir kısmının söyleyeni belli değildir. Bunlar daha çok “ehl-i diller demiş” şeklindeki ifadelerle aktarılır. Tespit edilen şiirlerin ciddi bir bölümü kafiye, redif ve ölçü gibi teknik açılardan hatalıdır. Kimi şiirlerde ilave mısralar söz konusudur. Bu durum kanaatimizce ya ezgisel bir kaygının sonucudur ya da anlatıcının veya sazda kendisine eşlik edenlerin bazı manzum kısımları iyi bilmiyor oluşundan veya icra esnasındaki kaotik ortamdan kaynaklanmaktadır; zira icranın tek bir kanaldan gerçekleşmemesi, hikâyenin şiir kısımlarının bir başkası tarafından söylenmesi, nazım ve nesir parçalar arasındaki uyumu bozmuş olabilir. Nitekim bazı şiirler bağlamla uyuşmazken bazıları da halk şiirinin bilinen hiçbir nazım şeklini karşılamamaktadır¹⁴³. Şiirlerin küçük bir kısmı Köroğlu, Hasan Bey ve Telli Nigâr gibi kişiler arasında vuku bulan atışmaların sonucudur. Şiirler çeşitli olaylar üzerine söylenmişse de bunlardan en çok öne çıkanlar şunlardır: Kişilerin kendilerini tanıtmaları ya da başlarından geçen bir hadiseyi aktarmaları, bazı vazifelerin tayini ve cenge giren Köroğlu'nun koçaklarını cesaretlendirip, vur emri vermesi.

¹⁴¹ Bali, “Köroğlu Destanı'nın Erzurum Varyantı Hakkında Yeni Bilgiler”, s. 232.

¹⁴² bk. Şiir tablosunda 105, 128, 130 ve 131. şiirler.

¹⁴³ Söz konusu şiirler hayli sıkıntılı olmakla beraber sayıları çok fazla değildir.

Şiirlerin Tablo Dökümü

No	Kol	Epizot	Redif/Nakarat	Dörtlük	Hece	Kafiye Örgüsü	Açıklama
1	Köroğlu'nun Zuhuru	Ürüşan Baba'nın Gözlerinin Kör Edilmesi	Ya Rap iki gözden eyledin beni.	3	11	xaxa bbba ccca	Yapı itibarıyla sağlam olan şiir gözleri kör edilen Ürüşan Baba'nın felekten yakınmasını konu alır. (s.5)
2	Köroğlu İle Demircioğlu	Köroğlu'nun Demircioğlu ile Tanışması	O da bu Demirci Kenan'a mahsus.	3	11	aaab cccb dddb	Şiir, Demircioğlu'nun altınların yazı ve turasını silmesi üzerine Köroğlu tarafından söylenir. Kafiye örgüsü sağlam olmakla beraber ilk iki hanenin son dizelerinde ölçü hatalıdır. Söz konusu dizelerden ilki bir hece eksik diğeri ise fazladır. Bu sebeple şiirin nakaratında yer yer değişiklikler olduğu görülür.(s.18)
3		Köroğlu'nun Demircioğlu'nu Kendisine Eş Etmesi	Ya bulunur kardeş ya da bulunmaz.	2	11	xaxa bbba	Demircioğlu lideri olduğu delikanlılara Köroğlu'nu yakalamak için gideceğini söyleyip onlardan helallik ister. Nakaratı yer yer değişiklik gösteren şiirde ilk dörtlüğün ikinci dizesi uyaklı olduğu diğer mısralardan az da olsa farklıdır (s.22)
4			-en Köroğlu	3	8	xaxa bbba ccca	Şiir, Demircioğlu'nu kendisine eş olmaya ikna eden Köroğlu'nun gerçek kimliğini açıklaması üzerinedir. Kafiye şeması ve vezninde herhangi bir hata söz konusu değildir. (s.25)
5		Köroğlu ve Demircioğlu Hakkında Ferman Çıkarılması	Sultan Murat orduları geliyor.	3	11	xaxa bbba ccca	Şiir, Köroğlu'nun üzerlerine gelen askerleri öğrenmesi ve bunu Demircioğlu'na haber vermesini konu alır, teknik açıdan problemsizdir. (s.29)
6		Köroğlu'nun Reyhan Arap'ı Yakalamakla Vazifelendirilmesi ve Onun da Bu Görevi Demircioğlu'na Vermesi	Affeyle kusur u kabahatimi.	3	11	xaxa bbba ccca	Şiir bağışlanmaya konu alır. Sultan Murat'ın huzuruna çıkan Köroğlu padişahın bütün şartlarını kabul edip kendilerini affetmesini diler. (s.33)

7	Demircioğlu - Reyhan Arap	<i>Reyhan Arap'ın Köroğlu'na Katılması ve Demircioğlu'nun Kenan Elini Gezmesi</i>	Gör Demircioğlu diyerler bana.	4	11	abab cccb dddb...	Reyhan Arap'ı derdest eden Demircioğlu ona kim olduğunu, nereden ve hangi maksatla geldiğini anlatmak için bir şiir söyler. Şiirin ilk hanesinin birinci ve üçüncü dizelerinde kafiye olmayıp ahenk rediflerle sağlanmıştır. (s.38)
8			-a uygundur.	3	11	aaab cccb dddb	Kenan hükümdarının kızı Mine Sultan'ı gören Demircioğlu saz ile söz ile onun güzelliğini metheder. Şiirin ilk iki hanesinde kafiye, çıkış yerleri ve biçimleri birbirine yakın olan “ş-ç” “l-r” ünsüzleriyle sağlanmıştır. (s.42)
9		<i>Köroğlu'nun Çamlıbel'i Vatan Tutması</i>	Kardeş olsun bana ölene kadar.	3	11	xaxa bbba ccca	Reyhan Arap'la beraber huzura çıkan Köroğlu padişahı onu affedip, kendisine bağışlamasını ister.(s.44)
10	Köroğlu'nun Ayvaz'ı Kaçırması	<i>Köroğlu'nun Ayvaz'ı Haber Alması</i>	Usta gayır çabuk benim sazımı.	2	11	aaab cccb	Köroğlu, Beyler Yaylası'nda tesadüf ettiği ihtiyar tarafından kızların önünde küçük düşürülünce tehditkâr bir üslupla kendisini tanıtip sazını tamir etmesini ister. (s.48)
11			-inan	1	8	aaax	Bağlam itibarıyla bir önceki şiirle ilintili olan bu tek hanede Köroğlu, kendisini küçük gören ihtiyarın kızına göz koyar ve onu almadan gitmeyeceğini söyler. (s.48)
12		<i>Köroğlu'nun Ayvaz'ı Kaçırması</i>	-oğlu	2	8	aaab cccb	Köse Kenan ve Köroğlu'nun karşılıklı konuşmalarını içeren şiir bir deyişme örneğidir. Köse, Ayvaz'ı kaçıran Köroğlu'nu ölümle tehdit eder, Köroğlu ise onun yiğitliğini övüp merhamet etmesini ister. (s.51)
13			-	1	11	aaax	Ara söz olarak metinde kendisine yer bulan şiir, icracı tarafından Köroğlu'nun haramiliği bırakıp hakikat yoluna erişmesi üzerine söylenir. Vezin bakımından hatalı olan ikinci ve dördüncü dizelerinin hece sayısı sırasıyla on ve on üçtür. İlâveten ilk üç

							dizeside tunç kafiye olan şiirin redifi yoktur. (s.56)
14	Köroğlu- Niğdeli Geyik Ahmet	Köroğlu'nun Koçaklarını Toplaması	İzin ver gidip de getirem ağa.	3	11	aaab cccb dddb	Yapısal açıdan sağlam olan şiirde Demircioğlu, Geyik Ahmet'i Niğde'den getirebilmek için Köroğlu'ndan izin ister. (s.58)
15			olsan fayda ne	2	11	aaab cccb	Kalp kırıp, gönül gücendirmenin ne denli kötü bir şey olduğunu konu alan şiir, icracı tarafından söylenen bir ara sözdür ve Sümmani'ye aittir. (s.63)
16			Var olsun Türkiye kahramanları.	3	11	xaxa bbba ccca	Demircioğlu, Geyik Ahmet ve Reyhan Arap'ı bir arada gören Köroğlu, koçaklarını da toplamının verdiği heyecanla bir şiir söyler. Onları ve onların nezdinde tüm Türk kahramanlarının yiğitliğini över. (s.63)
17			Bir koçağım bin düşmana bedeldir.	3	11	xaxa bbba ccca	Koçaklarıyla beraber divanhaneinde oturan Köroğlu onların terbiyesini ve nizamını görüp çaşa gelir ve Köse Kenan başta olmak üzere hepsinin yiğitliğini över. (s.67)
18	Köse Kenan ve Dana Hanım	Köse Kenan'ın Dana Hanım'ı Haber Alması ve Tekman'a Gelmesi	Ya alınır oğlum ya da alınmaz.	3	11	xaxa bbba ccca	Dana Hanım ile evlenebilmek için Tekman'a gitmeye karar veren Köse Kenan işin ucunda ölme ihtimalinin olduğunu düşünüp Köroğlu ve diğer koçaklardan helallik istediği bir şiir söyler. Şiirin nakaratı son iki hanede aynı olmakla beraber birinci hanenin ikinci ve dördüncü dizlerinde kelime düzeyinde farklılık gösterir. (s.68)
19			Koçak Köroğlu'nun ben emisiyim.	3	11	xaxa bbba ccca	Adov Bey'e misafir olan Köse Kenan kendisini tanıtp, Çamlıbel'den kızı Dana Hanım ile evlenmek için geldiğini söyler. (s.70)
20		Köse Kenan'ın Dana Hanım'ı Kendisine Eş Etmesi	-dım giderim	4	11	xaxa bbba ccca...	Dana Hanım'ı güreşte mağlup eden Köse Kenan, kendileri ile kalmalarını teklif eden Adov Bey'e Çamlıbel'e döneceklerini söyler. (s.74)

21	Köroğlu-Han Nigâr	<i>Köroğlu'nun Han Nigâr'a Âşık Olması</i>	Ola	1	11	aaax	Tek bir haneden ibaret olan bu şiir, icracı tarafından yiğitlik ve cömertlik gibi kavramlara açıklık getirmek amacıyla söylenmiş bir ara sözdür. (s.81)
22			-ın beylere ta ben gelince	4	11	aaab cccb dddb...	Han Nigâr için Dağıstan'a gidecek olan Köroğlu, Köse'ye kendisi dönene kadar koçaklara ne şekilde bakılacağını tarife eder. Şiir yapı itibarıyla sağlam değildir. Zira ikinci hanenin üçüncü dizesinde kafiye olmayıp ahenk redif vasıtasıyla sağlanmıştır. İlâveten son iki hanenin dördüncü dizelerinde de kafiye ve redif bozuktur. (s.83)
23		<i>Köroğlu'nun Han Nigâr'ı Kendine Eş Etmesi</i>	Koç Köroğlu derler bana.	4	8	xaxa bbba ccca...	Han Nigâr'ın odasını basan Köroğlu gerçek kimliğini açıklayıp, onunla evlenmek için Çamlıbel'den geldiğini ve nişanlısının sağ değil ölü olduğunu söyler. İlk hanesinin birinci dizesi yedi heceli olan şiirin kafiye örgüsü sağlamdır. (s.88)
24			Hızandan azmanın para geçse eline.	1	13/11	abab	Görgüsüzlüğü konu alan şiir icracı tarafından karavelliği örneklendirmek ve mütevacılığın önemini vurgulamak için söylenmiş bir ara sözdür. Birinci ve üçüncü dizelerde tekrarlayan ve bizim de nakarat olarak kabul ettiğimiz mısra on üç, diğerleri ise on bir hecelidir.(s.90)
25			-ım var benim	3	11	xaxa bbba ccca	Yapısal açıdan sağlam olan şiirde, Köroğlu Han Nigâr'a kendisini tanıtır ona olan aşkını anlatır. (s.96)
26			Neslim/(cinsim) Köroğlu Köroğlu.	4	8	xaxa bbba ccca...	Köroğlu Han Nigâr'ın kardeşlerine kendini tanıtır ve Nigâr ile evlendiği sırada onların varlığından habersiz olduğunu söyler. (s.99)
27			-mesi vardır	4	11	xaxa bbba ccca...	Çamlıbel'e dönmeye karar veren Köroğlu Han Nigâr'dan helallik ister. (s.102)

28	Köroğlu-Han Nigâr- Hasan Bey- Telli Nigâr	<i>Hasan Bey'in Köroğlu'nun Babası Olduğunu Öğrenmesi</i>	-ır elbet	3	11	abab cccb dddb	Babasını bulmak üzere yola çıkacak olan Hasan Bey tekrar kavuşacaklarını söyleyip annesi Han Nigâr'dan helallik ister. (s.111)
29		<i>Hasan Bey'in Köroğlu'nu Bulmak Üzere Yola Çıkması ve Çamlıbel'e Gelmesi</i>	Çocuk Gönder Kamer Tay'ı/ Kolay/(ölür) vermem Kamer Tay'ı	13	8	aaab cccb dddb...	Altısı Köroğlu'na yedisi de Hasan Bey'e ait, on üç dörtlükten müteşekkil bu şiir müşterektir ve baba ile oğul arasında gerçekleşen bir atışmadır. Köroğlu'na ait hanelerde nakarat sabitken, Hasan Bey'inkilerde “Kolay vermem” ve “Ölür vermem” ifadelerinin kullanımında yer yer değişiklik görülür.(s.118-120)
30			Nesli(cinsi/ola) Kurtoğlu Kurtoğlu	6	8	xaxa xbx b cccb dddb...	Hasan Bey'i koçaklarına tanıtan Köroğlu, onun Dağıstan'dan geldiğini ve kendisinin evladı olduğunu söyler. “Öz be öz” ifadesiyle başlayan ikinci dörtlükten itibaren nakarattaki “nesli” kelimesinin diğer dörtlüklerde yer yer “cinsi” ve “ola” ifadeleriyle değiştirildiği görülür. Şiirin özellikle ilk hanesinden kaynaklanan bir yapı problemi vardır. (s.122)
31			Emanet eyledim bir evladımı.	3	11	xaxa bbba ccca	Han Nigâr için Dağıstan'a gitmeye karar veren Köroğlu, beylerine kendisi dönene kadar Hasan Bey'e iyi bakmalarını tembihler. (s.126)
32	Akşehir Telli Nigâr Cengi	<i>Hasan Bey ve Telli Nigâr'ın Birbirlerine Âşık Olmaları</i>	-sın	1	11	aaax	Köroğlu Telli Nigâr'ın resmini görüp kendinden geçen oğlunu ayıltmak için bir şiir söyler. Tek bir haneden ibaret olan şiirin ilk dizesi on yedi hecelidir ve kafiyesizdir. Ahenk redif yoluyla sağlanmaya çalışılmıştır. (s.132)
33			-larımız	2	11	abab ccx	Şiir Hasan Bey'e aittir. Kendisini uyandırmaya çalışan Köroğlu'na karşılık bir önceki şiirle aynı bağlamda söylenir ve ikinci dörtlüğünün son dizesi kafiyesizdir. (s133)

34	Akşehir Telli Nigâr Cengi		-	-	7	aa	İcracı tarafından zamanın geçiciliği ve yaşanan anın kıymetini vurgulamak üzere Yunus Emre'den söylenen bu iki mısra bir ara sözdür. Redifi olmayan dizeler arasında tunç kafiye vardır. (s.134)
35		<i>Hasan Bey ve Telli Nigâr'ın Birbirlerine Âşık Olmaları</i>	-	1	-	aaxx	Hasan Bey gizlice girdiği bahçede Telli Nigâr'ı görür ve bu tek haneli şiirle ona seslenir. Kafiye şeması bozuk olan şiirin redifi yoktur. Ayrıca hecenin hangi ölçüsüyle söylendiği de belirsizdir. Zira mısralar sırasıyla on üç, on bir, on ve on ikilidir. (s.139-140)
36			-	-	-	-	Hasan Bey ve Telli Nigâr arasındaki bu deyişme halk şiirinin bilinen hiçbir nazım şekline uymamaktadır. Çeşitli yapısal bozuklukları olan şiirde Hasan Bey sevdiği kadın tarafından reddedilen âşık konumundadır. Şiirin birinci ve üçüncü haneleri Telli Nigâr'a, diğerleri ise Hasan Bey'e aittir. (s.141)
37		<i>Hasan Bey ile Telli Nigâr'ın Anlaşıp Birlikte Kaçmaları</i>	-	1	-	aaxa	İcracı tarafından edep ve erkânın önemini vurgulamak üzere söylenen şiirin hecesi bozuktur. (s.145)
38		<i>Akşehir Cengi ve Köroğlu'nun Hasan Bey'in Yardımına Gelmesi</i>	Uyan gözlerine kurban olduğum.	2	11	aaab cccb	Telli Nigar bir şiir ile dizlerinde uyuyakalan Hasan Bey'e Akşehir tarafından üzerlerine gelen askerleri haber verir. (s.155)
39			-	1	8	aaxx	Kafiye şeması bozuk olan dörtlükte Hasan Bey üzerlerine gelen düşman askerlerine karşı Allah'a tevekkül edip, Telli Nigâr'ı teskin eder. (s.156)
40			-imi/dadır	-	11	aaabb	Muhammes nazım şeklinde olan şiirde Köroğlu, koçaklarına oğlu Hasan Bey'i rüyasında gayet müşkül bir vaziyette gördüğünü söyler. (s.158)

41	Akşehir Telli Nigâr Cengi	<i>Akşehir Cengi ve Köroğlu'nun Hasan Bey'in Yardımına Gelmesi</i>		-	-	-	Yapı itibariyle problemli olan şiir, dört beş ve altışar mısralardan oluşan bir atışmadır. Haneler konu itibariyle bir bütünlük gösterirlerse de şekil açısından sıkıntılıdır. Tüm bunlara rağmen şiirin iki aşamada ele alınması gerekir. Birincisi Köroğlu ve Telli Nigâr'ın birbirlerinden habersiz bir şekilde karşılıklı meydan okumalarını içeren kısımdır ki yapı bakımından pek de sağlam olmayan bu bölümde veznin yer yer bir fazla heceyle bozulduğu görülür. Köroğlu kendine ait birinci ve üçüncü hanelerde “vezir ve Türkmen” ifadelerini değiştirerek kullanır ve nakarat dizesini tekrar eder. Aynı durum Telli Nigâr'a ait dördüncü dördlük için de geçerlidir. “Gelme” redifi tekrar edilerek fazladan bir dize daha söylenir. İkinci kısımda ise tarafların birbirleriyle tanışması söz konusudur. Hasan Bey, burada araya girip Telli Nigâr'a atıştığı kişinin babası olduğunu söyler. Nigâr'a ait yedinci dördlüğün son dizesi az bir farklılıkla tekrar edilmiş ve dize sayısı beşe çıkartılmıştır. İlâveten Hasan Bey'e ait altıncı dördlüğün ilk dizesi de dokuz hecelidir. (s.160-161)
42	Keloğlan'ın Köroğlu'nun Atımı Kaçırması	<i>Silistrelî Hasan Paşa'nın Kırat'ı Haber Alması ve Onu Köroğlu'ndan Almak İstemesi</i>	-ını değmez	4	11	aaab cccb dddb	Hasan Paşa, Kırat'ı satın almak isteyince Köroğlu Geyik Ahmet'e bir mektup yazdırır ve onun paha biçilemez olduğunu söyler. (S.166)
43		<i>Keloğlan'ın Kırat'ı Çalması</i>	-a gel yetiş	3	11	abab cccb dddb	Kırat'ı çalmak üzere Çamlıbel'e doğru yola çıkan Keloğlan kendisine yardım etmesi için Allah'a dua eder. (s.171)

44	Keloğlan'ın Köroğlu'nun Atımı Kaçırması	<i>Keloğlan'ın Kırat'ı Çalması</i>	değil midir	3	11	xaxa bbba ccca	Köroğlu, kendisiyle her zamankinden farklı ilgilenen Han Nigâr'dan esas maksadını söylemesini ister. (s.183)
45			-ine Nigâr	3	11	abab cccb dddb	Köroğlu, Keloğlan yüzünden tokat attığı Han Nigâr'ın gönlünü almaya çalışır. (s.185)
46			-ya	-	11	aax	Söz konusu üç dizelik manzum kısım icracı tarafından söylenmiş bir ara sözdür.(s.187)
47			-di	2	11	xaxa bbba	Keloğlan'ın Kırat'ı çalmasından korkan Köroğlu Ayvaz'a onun hangi atı kaçırdığını sorar. (s.190)
48			Ela gözlü kız perçemli Kırat'ım.	3	11	aaab cccb dddb	Kırat'ı Keloğlan'a kaptıran Köroğlu, onu geri alamayacağını anlar ve atına nasıl bakılması gerektiğini tarif eder. (s.193)
49		<i>Köroğlu'nun Silistreli Hasan Paşa'dan Kırat'ı Geri Alması</i>	Pazarın mübarek olsun.	5	8	aaab cccb dddb..	Demircioğlu ve Reyhan Arap'ın doldurduğuna gelen Ayvaz, Kırat'ı Keloğlan'a kaptırdığı için Köroğlu ile alay eder. (s.195)
50			Yarası var kanı çıkmaz.	2	8	aaab aaab	Şiir icracı tarafından bilmece tarzında söylenmiş bir ara sözdür. İlk hanesi soru ikinci hanesi ise cevap kısmı olarak düzenlenmiştir. Dörtlükler birbirlerinin tekrarı durumundandır. Şiir kötü söz söylemenin insan üzerindeki tesirini konu alır. (s.196)
51			-diğim günler nic' oldu	3	11	aaab cccb dddb	Kırat'ın peşinden Silistre'ye doğru yola çıkan Köroğlu atının üzerinde geçen günlerinden dem vurup onsuz yaptığı bu seyahat için feryat eder. (s.199)
52			-ecek şahım	3	11	aaab cccb dddb	Derviş kılığında Hasan Paşa'nın huzuruna çıkan Köroğlu, kazdığı kuyuya bir gün kendisinin düşeceğini söyler. (s.204-205)
53			Ala gözlü mor perçemli Kıratım	3	11	aaab cccb dddb	Hasan Paşa'nın bahçesinde Kırat'ın üzerine gelen Köroğlu çeşitli meziyetlerini söyleyip atını metheder. (s.210)

54	Keloğlan'ın Köroğlu'nun Atını Kaçırması	<i>Köroğlu'nun Silistreli Hasan Paşa'dan Kırat'ı Geri Alması</i>	-i	1	8	aaax	Şiir bir öncekiyle aynı bağlamda ve yine Kırat'a hitaben Köroğlu tarafından söylenmiştir, fakat ölçü ve kafiyesi farklıdır. (s.210)
55		<i>Köroğlu'nun Hasan Paşa'nın Nişanlısını Kaçırması ve Koçakların Yardıma Gelmesi</i>	-a uygundur	3	11	aaab cccb dddb	Derviş kılığındaki Köroğlu Kırat ile kaçarken Hasan Paşa'nın nişanlısına tesadüf eder ve güzelliğini methettiği bir şiir söyler. (s.212)
56			olsan fayda ne ¹⁴⁴	-	-	-	(s.215)
57			Köroğlu'ndan haber getir.	3	8	xaxa bbba ccca	Demircioğlu, Köroğlu'na yardıma gittikleri sırada Köse'ye gücenen Reyhan Arap'ın yiğitliğini övüp gönlünü almaya çalışır. (s.217)
58			-dır Damat Bey	2	11	abab cccb	Köroğlu, Hasan Paşa ve vezirlerine karşı kendisini savunan Keloğlan'ın asaletini övüp onu metheder. (s.219)
59			evladımdır/ Affeyle kusur u kabahatimi	3	11	aaab ccca dddb	Kılıcını Hasan Paşa'nın önüne koyan Köroğlu kaçırıldığı kızın nişanlısı olduğunu bilmediğini ve ona herhangi bir zarar vermediğini söyler ve hatasını bağışlamasını ister Yapısal açıdan sağlam olmayan şiirin kafiye şeması bozuktur. İlaveten dörtlüklerin sonunda tekrarlı redif ve nakaratı da değişkendir. (s.221-222)
60	Kenan Kolu	<i>Köroğlu'nun Kenan Hükümdarının Kızı Mine Sultan ile Ayvaz'ı Evlendirmek İstemesi</i>	-im	-	11	aa	Köroğlu'na ait olan bu iki mısra onun güzellere olan düşkünlüğünü ifade etmek için söylenmiştir. Mısraların kafiyesi olmayıp ahenk redifler yoluyla sağlanmıştır. (s.224)
61			Kenan'a mahsus	3	11	xaxa bbba(ba) ccxa	Demircioğlu'nun Kenan'a gidip Mine Sultan'ı görmekle vazifelendirildiği şiir

¹⁴⁴ bk. 15.şiir

							yedekli koşma şeklindedir ve yapısal açıdan problemlidir. İlk hanenin ikinci ve dördüncü mısralarında tekrarlanan nakarat namzedi dize diğer hanelerde bozulmuş ve sadece redif olarak yinelenmiştir. Ayrıca son dörtlüğün üçüncü dizesinde de ahengi sağlayacak ne bir kafiye ne de redif vardır. Bunların yanı sıra ikinci dörtlüğe ilaveten söylenmiş iki de dize mevcuttur. Bu ve bunun gibi sonradan da karşımıza çıkacak olan hadiseler kimi mısraları unutulmuş olmasından ya da ezgisel bir kaygıdan kaynaklanıyor olmalıdır. ¹⁴⁵ (s.227-228)
62	Kenan Kolu	<i>Köroğlu'nun Kenan Hükümdarının Kızı Mine Sultan ile Ayvaz'ı Evlendirmek İstemesi</i>	-sen ey olur	3	11	xaxa bbba ccca	Kenan hükümdarının huzuruna çıkan Köroğlu tehditkâr bir üslupla kızı Mine Sultan'ı Ayvaz'a ister. (s.230)
63		<i>Ayvaz'ın Derife Atlısı ile Bir Olup Mine Sultan'ı Kaçırarak İstemesi ve Esir Düşmesi</i>	diyerler bana	3	11	xaxa bbba ccca	Ayvaz'ı da kandırıp Mine Sultan'ı kaçırmaya giden derife atlısı bölükbaşlarının yerine geçip onların namıyla kendi yığıtlıklarını övdükleri bir şiir söylerler. İlk dörtlüğün ikinci ve dördüncü dizelerine tekrar eden nakarat diğer hanelerde bozulmuş ve ahenk sadece redif yoluyla sağlanmıştır. (s.233-234)
64			Daldırın düşmana beyler	3	8	aaab cccb dddb	Derife atlısı Kenanlı askerlerce kuşatılınca Demircioğlu'nun yerine geçen kişi diğerlerini cesaretlendirmek için vur emri verdiği bir şiir söyler. Şiirin son dörtlüğü yapısal açıdan problemlidir. Zira birinci ve

¹⁴⁵ bk. 72, 91, 92, 96, 103, 111, 112, 113, 114, 133, 142 ve 145. şiirler.

							üçüncü dizelerde kafiye olmayıp ahenk redif yoluyla sağlanmıştır. İlaveten ikinci dizede de ne bir kafiye ne de redif vardır. (s.235)
65	Kenan Kolu	<i>Ayvaz'ın Derife Atlısı ile Bir Olup Mine Sultan'ı Kaçırmak İstemesi</i>	O Kenan elinden haber al da gel.	3	11	xaxa bbba ccca	Ayvaz ve derife atlısının esir düştüğünü öğrenen Köroğlu Deli Mehtar'dan Kenan şehrine gidip kendisine haber getirmesini ister. (s.238)
66			O Kenan eline seferimiz var.	3	11	xaxa bbba ccca	Ayvaz ve derife atlısının sağ olduğunu öğrenen Köroğlu, koçaklarına Kenan şehrine sefere çıkacaklarını söyler. (s.241)
67			-sı	1	11	aaxa	İcracı tarafından araya sokulan bu şiir Köroğlu'nun müşkül vaziyetlerle ilgili her daim söylediği bir deyiştir. (s.242)
68			-ye benzer	3	11	xaxa bbba ccca	Kenan şehrinde pusuya düşen Köroğlu koçaklarını cesaret verir. (s.242)
69			Vurun koçaklarım eyleyin gayret.	-	11	aaaa(a)	Koçaklarına vur emri veren Köroğlu'nun söylediği bu tek haneli şiirde ilk dize tekrarlanarak mısra sayısı beşe çıkartılmıştır. Nakarat kısmına yazılan mısra söz konusu tekrar eden dizedir ve ezgisel bir amaçla söylenmiş olmalıdır. (s.243)
70		<i>Köroğlu'nun Aklını Yitirip Bir Mezara Girmesi</i>	-lar gümbür gümbürlenir	3	8	xaxa bbba ccca	Kenan ordusuyla savaşan Köroğlu koçaklarını cesaretlendirip vur emri verir. (s.244-245)
71			Hani benim koçaklarım nic'oldu.	3	11	xaxa bbba ccca	Koçakları Kenan şehrinde esir düşen Köroğlu feryat edip felekten şikâyet eder. Sonrasında da aklını yitirip bir mezara girer. Nakarat dizesindeki “hani” kelimesinin yerine ikinci dördlüğün son mısraında “felek” kelimesi tercih edilmiştir. (s.248)
72		<i>Köse Kenan'ın Köroğlu'nu Bulması, Koçakların Kurtulması ve Köroğlu'nun Kenan Hükümdarı ile Hesaplaşm</i>	Bütün koçakların sağdır Köroğlu.	3	11	xaxa bbba ccca(ca)	Köroğlu'nu delirmiş bir halde bulan Köse Kenan tüm koçaklarının sağ olduğunu söyleyip aklını başına toplamasını nasihat eder. Şiirin son hanesine ilaveten söylenmiş iki de mısra mevcuttur. (s.260-261)

73	Kenan Kolu	<i>Köse Kenan'ın Köroğlu'nu Bulması, Koçakların Kurtulması ve Köroğlu'nun Kenan Hükümdarı ile Hesaplaşması</i>	Ya Rabbi	3	11	abab cccb dddb	Koçaklarla beraber esir düşüp zindana atılan Demircioğlu düştükleri müşkül durumdan kendilerini kurtarması için Allah'a yakardığı bir şiir söyler. Şiirin ilk ve son dörtlüklerinde ahenk redif yoluyla sağlanmıştır. (s.263)
74			-i kalmasın	2	11	xaxa bbba	Koçaklarını zindandan kurtaran Köroğlu düşmana saldırımları için vur emri verir. (s.264)
75			-madan çıkmam bu yerden	4	8	xaxa bbba ccca...	Kenan hükümdarıyla alacak verecek hesabı yapan Köroğlu tehditkâr bir üslupla zararının karşılanmasını ister.(s268-269)
76			Dostunum düşman değilim.	3	8	xaxa bbba ccca	Kenan hükümdarından yüklü bir savaş tazminatı alan Köroğlu düşmanlığı bitirdiğini ve artık dost olduğunu söyler. (s.271)
77			-ler	1	11	aaax	Şiir, iyiliğin iyilik, kötülüğünse kötülükle karşılık bulacağına dair icracı tarafından söylenmiş bir ara sözdür. (s.272)
78			Toya davet eder seni.	3	8	xaxa bbba ccca	Kızıroğlu Ayvaz ile Mine Sultan'ın düğününe davet edilir. (s.273)
79			-	6	11	-	İçerdiği karakter ve olaylar itibariyle bağlamla pek de uyuşmayan şiir için şekil olarak bir şey söylemek zor. Zira ya kafiye yanlış yerde ya da mısralar sıkıntılı. Muhteva olarak da bir bütünlük göstermiyor.. (s.274)
80			-in beylere babam gelince	2	11	aaab cccb	Şiir Köroğlu tarafından Ayvaz ile Mine Sultan'ın düğününde söylenir ve cömertlik üzerinedir. (s.275)
81			Kızıroğlu	3	11	xaxa bbba ccca	Köroğlu, davetini kabul edip Ayvaz'ın düğününe gelen Kızıroğlu'nun mertliğini över ve onu kendinden üstün görür. (s.276)
82			dir/er	1	8	abab	Şiir icracı tarafından dünyanın faniliği üzerine söylenmiş bir ara sözdür. Birinci ve

							üçüncü dizelerinde kafiye olmayıp ahenk redif yoluyla sağlanmıştır. (s.276)
83	Bağdat Kolu	<i>Yedi Koçağın Turna Cıgası için Bağdat'a Gelmesi ve Esir Düşmeleri</i>	-e uygundur	3	11	xaxa bbba ccca	Çamlıbel'e gelen derviş Köroğlu'nun da isteği üzerine onu ve koçaklarını methettiği bir şiir söyler. (s.280-281)
84			-en gitsin bu Bağdat'a	4	8	aaab cccb dddb ...	Köroğlu, Turna cıgası getirmeleri için Bağdat'a yedi koçak göndereceğini söyler. (s.283)
85			-mek Kenan'a mahsus	3	11	xaxa bbba ccca	Köroğlu Bağdat'a gönderdiği yedi kişinin üzerine Demircioğlu'nu amir tayin eder. (s.285)
86			Ölün de bu yoldan geri dönmeyin.	3	11	abab cccb dddb	Demircioğlu Bağdat askerince kuşatıldıkları sırada yanındaki koçakları cesaretlendirip vur meri verir. (s.293)
87			Günüdür	3	11	abab cccb dddb	Demircioğlu Bağdat askeri ile savaşa devam ettikleri sırada yanındaki koçakları teselli edip onlara bir kez daha vur emri verir. (s.295)
88			Çamlıbel'den Çamlıbel'den.	3	8	abab cccb dddb	Yedi koçakla beraber derdest edilmiş bir şekilde Şah Abbas'ın huzuruna çıkartılan Demircioğlu ona kim olduklarını ve nereden geldiklerini söyler. (s.299-300)
89		<i>Köroğlu'nun Koçaklarını Kurtarması, Bağdat'ta Muhasara Edilmesi ve Kızıroğlu'nun Yardıma Gelmesi</i>	Koştum Ayvaz'ım gelmedi.	3	8	abab cccb dddb	Köroğlu Bağdat'a giden koçakları geri dönmeyince hüznlenir ve bir şiir söyler. Şiirin son hanesinde nakarat dizesi değiştirilmiş ve. "koştum" kelimesi yerine "gitti" kelimesi tercih edilmiştir. (s.302)
90			Bırak beylerimi yoksa gelirim.	3	11	aaab cccb dddb eeeb(eb)	Köroğlu, Şah Abbas'a gönderdiği mektupla esir vaziyetteki koçaklarının serbest bırakılmasını ister ve onu tehdit eder. Şiirin dördünlüklerinin yer değiştirmiş olması kafiye şemasında hatalara sebebiyet vermiştir. (s.305-306)
91							
92			-in	3	11	abab cccb dddb(db)	Köroğlu'nun, koçaklarına Bağdat üzerine gideceklerini haber verdiği şiirde, son

							dörtlüğe ilaveten söylenmiş vezin ve kafiye itibariyle diğerleriyle uyumlu iki de mısra mevcuttur. (s.308)
93	Bağdat Kolu	<i>Köroğlu'nun Koçaklarını Kurtarması, Bağdat'ta Muhasara Edilmesi ve Kızıroğlu'nun Yardıma Gelmesi</i>	Derler	4	11	abxb abxb cccb ...	Derviş kılığında Şah Abbas'ın huzuruna çıkan Köroğlu methetme bahanesiyle ona imalı bir şiir söyler. Yapısal açıdan kafiye hatalarının olduğu şiirde ilk iki dörtlük birbirinin tekrarı gibidir. (s.318)
94			-a koçaklar	4	11	aaxa abab cccb ...	Koçaklarını kurtardıktan sonra Bağdat askerince kuşatılan Köroğlu yiğitlerini cesaretlendirip vur emri verir. Şiirin ilk hanesinin üçüncü dizesi kafiyesizdir. (s.327)
95			etmeli etmeli	3	8	abab cccb dddb	Bağdat askeri karşısında hayli müşkül bir vaziyete düşen Köroğlu koçaklarını teselli eder. (s.330)
96			-ıdır	3	11	xaxa bbba ccca(ca)	Bağdat'ta hayli hayli zorda kalan Köroğlu, yaralı koçaklarının halini görüp efkârlanır ve bir şiir söyler. Şiirin son dörtlüğüne ilave edilmiş, kafiye vezin itibariyle uyumlu iki de dize mevcuttur. (s.332)
97			Olmaz	4	11	xaxa xaxa bbba...	Telli Nigâr tarafından söylenen şiirde Çamlıbel'i yıkmaya gelen Kızıroğlu'nun yığılacağı yerilir. Şiir yapısal olarak sağlam değildir. İlk dörtlüğün birinci dizesi on iki, ikincisi ise on beş hecelidir. Ayrıca üçüncü dörtlüğün son dizesi kafiyesizdir. Ahenk redif yoluyla sağlanmıştır. (s.337)
98				<i>Köroğlu'nun Koçaklarını Kurtarması, Bağdat'ta Muhasara Edilmesi ve Kızıroğlu'nun Yardıma Gelmesi</i>	Yarası var kanı çıkmaz.	2	8

¹⁴⁶ bk. 52. şiir

99	Bağdat Kolu	<i>Köroğlu'nun Koçaklarını Kurtarması, Bağdat'ta Muhasara Edilmesi ve Kızıroğlu'nun Yardıma Gelmesi</i>	var bugün	3	8	abab cccb dddb	Koçaklarıyla beraber Bağdat'ta cenge tutuşan Köroğlu Telli Nigâr ve Dana Hanım'ın kendilerine yardıma geldiklerini görüp Köse Kenan'a haber verir. (s.343)
100			Geldi	4	8	abab cccb dddb...	Kızıroğlu'nun Bağdat cenginde kendilerine yardıma geldiğini gören Köroğlu bunu Köse Kenan'a bir şiir ile haber verir. Şiirin son dördlüğü'nün son dizesi kafiyesizdir ve ahenk redif yoluyla sağlanmıştır. (s.345)
101			ola ¹⁴⁷				(s.347)
102			Han Ayvaz'ım Han Ayvaz'ım.	3	8	abab cccb dddb	Ateşkes yapıp Şah Abbas'ın huzuruna çıkan Köroğlu ona Ayvaz'ın yiğitliği ile güzelliğini metheder. (s.350-351)
103			-a mahsus	2	11	aaab cccb(cb)	Köroğlu Şah Abbas'ın huzurunda oğlu Hasan Bey ile koçağı Demircioğlu'nun yiğitliklerini methettiği bir şiir söyler. Şiirin ikinci dördlüğü'ne ilave edilmiş, vezin ve kafiye itibarıyla diğerleriyle uyumlu iki de mısra mevcuttur. (s.351)
104			Benimdir	3	11	xaxa bbba ccca	Köroğlu, Kızıroğlu'nun da yönlendirmesiyle devleti için Şah Abbas'tan Bağdat'ı ister. Şiirin ikinci dördlüğü'nün son dizesi kafiyesizdir. Ahenk redif yoluyla sağlanmıştır. (s.353)
105		<i>Köroğlu'nun Kırk Harami ile Olan Macerası</i>	-memize ne kaldı	4	11	abxb abab cccb...	Koçakların dolduruluşuna gelen Ayvaz Köroğlu'ndan Isfahan'daki toy için kendilerine para bulmasını ister. Köroğlu ise mevsimin kış olduğunu söyleyip baharı beklemeleri için onları ikna etmeye çalışır ve bu şiiri söyler. Şiirin ilk iki dördlüğü birbirini tekrarı olup sadece üçüncü dizeleri farklıdır. Burada şiirin varyantlarının oluşturulduğu görülür. (s.357)

¹⁴⁷ bk. 21. şiir

106	Bağdat Kolu	<i>Köroğlu'nun Kırk Harami ile Olan Macerası</i>	-tır	5	11	aaab cccb dddb...	Kırat kırk haraminin makamına gelince sihrin tesirine kapılıp hareket edemez hale gelir. Atının bu haline anlam veremeyen Köroğlu ona hitaben bu şiiri söyler ve kendisini Çamlıbel'e götürmesini ister. Şiir yapısal olarak sağlamdır. (s.358-359)
107			Bunu senin için getirdim şahım.	3	11	abab cccb dddb	Kırk haramilerden çaldığı seccadeyi padişaha getiren Köroğlu onu elde etmek için çektiği zahmetleri, Kıratla beraber başlarına gelenleri anlatır. (s.362)
108		<i>Kızıroğlu'nun Isfahan'da Esir Düşmesi, Köroğlu'nun Onu Kurtarması ve Bağdat'ın Fethi</i>	Kızıroğlu Kızıroğlu	3	8	abab cccb dddb	Köroğlu Deli Mehtar aracılığıyla Kızıroğlu'na selam gönderip onun yiğitliğini över. (s.368)
			-dır dedi	3	8	xaxa bbba ccca	Zindana atılan Kızıroğlu nefesine uyup kibir yaptığı için pişman olur ve Köroğlu'nun mertliğini övdüğü bir şiir söyler. (s.374-375)
109			-erim	1	11	aaax	İcracı tarafından bir ara söz olarak söylenen şiir Köroğlu'na aittir ve yine onun yiğitlik anlayışını açıklar. (s.376)
110			-mu zindancı?	3	11	abab cccb dddb	Kızıroğlu zindanda esir tutulmasına karşılık hüznlenip feryat eder. (s.382-383)
111			-r koçaklar	3	11	xaxa bbba ccca(ca)	Çamlıbel'e dönen Köroğlu gerek Köse'ye gerekse diğer koçaklara zindanda esir tutulan Kızıroğlu'nun vaziyetini anlatır. Şiirin son hanesine ilaveten söylenmiş kafiye ve ölçü bakımından diğerleriyle uyumlu iki de mısra mevcuttur. (s.386)
112			Olur	3	8	xaxa bbba ccca(ca)	Köroğlu Demircioğlu'nun hizmetine karşılık Şah meclisini övdüğü bir şiir söyler. Şiirin ilk dördlüğünün birinci dizesi on hecelidir. Ayrıca son dördlüğe ilaveten söylenmiş iki de mısra mevcuttur. (s.395)
113			-da belli olur	3	8	abab(xb) cccb dddb(db)	Şah meclisini uyutup, Kızıroğlu'nu eli kolu bağlı vaziyette karşısına getiren Köroğlu kendi yiğitliğini övdüğü bir şiir söyler. Şiirin

							ilk ve son drtlklerine ilaveten söylenmiş, kafiye bakımından kimi uyumlu kimi uyumsuz ikişer de mısra mevcuttur. (s.397)
114	Bağdat Kolu	<i>Kızıroğlu'nun Isfahan'da Esir Düşmesi, Köroğlu'nun Onu Kurtarması ve Bağdat'ın Fethi</i>	-idir	3	11	xaxa bbba ccca(ca)	şah Abbas'la anlaşmaya çalışan Köroğlu kan dökmemesi karşılığında ondan Bağdat'ı istediğı bir şiir söyler ve son dörtlüğü iki de mısra ilave eder. Ancak söz konusu dörtlüğün üçüncü dizesi kafiyesizdir ve ahenk redif yoluyla sağılanmıştır. (s.399-400)
115			-ı bugündür bugün	3	11	xaxa bbba ccca	Koçaklarıyla beraber Bağdat'a gelen Köroğlu şah Abbas'ın şehre asker yığdığını öğrenince beraberindekilere vur emri verir. (s.401)
116			Döner bir yana bir yana.	3	8	abab ccca ddda	Bağdat'ta ikinci kez savaşa tutuşan Köroğlu Köse'nin de isteğı üzerine koçaklarına cesaret verir. (s.406)
117			Allah Allah deyip geçti(geçer) Genç Osman	4	11	aaab cccb dddb..	şiir padişah huzurunda söylenir ve Bağdat'ın fethedilmesinde büyük kahramanlık gösteren Genç Osman'ın yiğıtliğı övülür. Nakarattaki "geçti" kelimesinin yerine son iki dörtlükte "geçer" kelimesi kullanılmıştır. (s.407-408)
118	Kızıroğlu Mustafa Bey-Afganistan-Gürcistan	<i>Kızıroğlu'nun Köroğlu'nu Kıskanması ve Gürcistan'da Esir Düşmesi</i>	-	1	8	aaaa	şiir, icracı tarafından alkol tüketimi üzerine söylenmiş bir ara sözdür. Yine icracının verdiğı bilgiye göre bir Acem deyişidir. (s. 414)
119			-	1	8	aaax	İracının verdiğı bilgiye göre Köroğlu'na ait olan dörtlük bir ara söz olarak metne yerleştirilmiştir ve yiğıtlik anlayışı üzerinedir. (s.419)
120		<i>Köroğlu'nun Kızıroğlu'nu Kurtarması ve Esebalı ile şah Suna'yı Kaçırması</i>	Çektim	1	8	abab	şiir icracı tarafından feleğı tanımlamak üzere söylenmiş bir ara sözdür.(s.429)

121	Kiziroğlu Mustafa Bey-Afganistan-Gürcistan	<i>Kanlı Arap'ın Ahmet Bey'in kızı Zeynep Hanım'ı Kaçırması ve Demircioğlu'nun Susam Sümbül Yaylaları'na Gelmesi</i>	-in olmasa	1	11	aaax	Sümmani'ye ait olan deyiş, icracı tarafından bir topluluğa giren kişinin ne çeşit davranması gerektiği ile ilgili söylenmiş bir ara sözdür. (s.455)
122		<i>Köroğlu'nun Ahmet Bey'in Kızı Zeynep Hanım'ı Kurtarması ve Kanlı Arap'ın Öldürülmesi</i>	-erim	1	11	aaax	Kanlı Arap kılığında koçaklarının yanına dönen Köroğlu, Köse Kenan'a kendisini tanıtmak için bir şiir söyler. Söz konu şiirin son dizesi vezin bakımından hatalı olup, sekiz hecelidir. (s.468)
123			çektim ¹⁴⁸	-	-	-	(s.470)
124			Ağlama	1	7	aaxa	Şiir bir ara sözdür ve çekilen her sıkıntının bir gün selamete sonuçlanacağını konu alır. İracı tarafından Zeynep Hanım'ın ailesine kavuşması üzerine söylenmiştir. (s.471)
125			İle	1	8	abab	Şiir icracı tarafından yiğitlik kavramını açıklamak üzere söylenmiş bir ara sözdür. (s.472)
126			Yarası var kanı çıkmaz ¹⁴⁹				(s.475)
127		<i>Köroğlu'nun Paşaoğlu ve Cazu Karı ile Savaşması ve Galip Gelmesi</i>	-sı	1	11	aaxa	Köroğlu'nun koçaklarına savaşa gireceklerini haber verip onları cesaretlendirmeye çalıştığı bu hanelerin her biri muhtemelen farklı şiirlerden alınmıştır. Söz konusu şiirleri bir bütün olmaktan alıkoyan en büyük etken ayağın ortak olmamasıdır. Ayrıca birinci dörtlüğün ilk dizesi de on üç hecelidir. (s.484)
			-	1	11	aaax	
			-ür	1	11	aaax	
128	Bolu Beyi	<i>Köroğlu'nun İftiraya Uğraması ve Yakalanması için Üzerine Bolu Beyi'nin Gönderilmesi</i>	Olsun	3	11	xaxa bbba ccca	Köroğlu'nu yakalamaya aday olan Bolu Bey'i padişahın on bin asker ister. (s.504)

¹⁴⁸ bk.123.şiir

¹⁴⁹ bk. 52. ve 100. şiir

129	Bolu Beyi	<i>Köroğlu'nun Bolu Beyi'ne Tutsak Olması</i>	-memize ne kaldı?	4	11	abcb abcb dddb...	Ayvaz bölükbaşlarının da yönlendirmesiyle Köroğlu'ndan kendilerine para bulmasını ister. Köroğlu ise mevsimin kış olduğunu söyleyip bir şiir ile onu ve diğerlerini bu fikirden vazgeçirmeye çalışır. Söz konu şiirin ilk iki hanesi üçüncü dizedeki farklılık, bir kenara bırakılırsa birbirinin aynıdır.(s.508)
130			Bolu ben senin ben senin	6	8	aaab cccb aaab cccb dddb eeb	Derviş kılığında Bolu Beyi'nin çadırına gelen Köroğlu methetme bahanesiyle sazını eline alır ve ona sayıp sövdüğü bir şiir söyler. Şiirin ilk dört hanesi birbirinin tekrarı konumundadır. (s.512)
131			Bolu Beyi ben Köroğlu değilim.	3	11	abab cccb dddb	Bolu Beyi tarafından yakalan Köroğlu, kendisinin sandığı kişi olmadığını söyleyip onu kandırmaya çalışır. (s.516)
132			gelir/geliyor	5	8/11	xaxa bbbc dcdb eeec...	Çamlıbel'e dönen Köroğlu, koçaklara Bolu Beyi'nin ordusuyla beraber üzerlerine geldiğini haber vermek için bir şiir söyler. Söz konusu şiir yapısal açıdan sağlam değildir. Vezin bakımından ilk hanesi sekiz heceli olup diğerleri on birdir. Ayrıca kafiye örgüsü bozuk olan şiirin redifi de değişkendir. (s.519)
133			Öldürürüm Bolu seni	3	8	abab cccb ddeb(eb)	Köroğlu Han Nigâr ile Telli Nigâr'ın kendilerini seyrettiğini fark edince Bolu Beyi'ni ölümle tehdit ettiği bir şiir söyler. Şiirin son hanesine ilave iki de mısra ekler. Bu mısralar aynı hanenin üçüncü ve dördüncü dizeleriyle kendi aralarında kafiyelidir. Söz konusu hanenin genel olarak kafiye örgüsü bozuktur. (s.522)
134			-lere beni	3	11	abab cccb dddb	Bolu Beyi ile beraber gidecek olan Köroğlu Çamlıbel'den ayrılacak olmanın verdiği hüznü dile getirir. (s.526)

135	Bolu Beyi	<i>Köroğlu'nun Bolu Beyi'ne Tutsak Olması</i>	-arsin Bolu	3	11	xaxa bbba ccca	Hile ile esir düşen Köroğlu eline fırsat geçmesi halinde Bolu Bey'inden intikam alacağını söyler. (s.528)
136			seni	3	8	abab cccb dddb	Suya atlayacak olan Köroğlu Bolu Beyi'nin esiri kalmaktansa ölmeyi yeğler. (s.530)
137			midir ki?	1	11	xaxa	İcracı tarafından ara söz olarak söylenen şiir, Allah'ın insanlar üzerindeki himayesini konu alır. (s.531)
138			olur ¹⁵⁰	1	11	xaxa	Görgüsüzlük ve fırsat düşkünlüğünü konu alan şiir bir ara sözdür ve ilk dizesi on üç hecelidir. (s.534)
139			-maz idi	3	11	xaxa bbba ccca	Eli kolu bağlı bir vaziyette padişahın huzuruna çıkan Köroğlu gaflete düşüp kendi rızası ile Bolu Bey'ine teslim olduğunu söyler. (s.536)
140		<i>Dönek Hanım'ın Ölümünden Köroğlu'nu Kurtarması</i>	olamaz	3	11	xaxa bbba ccca	Köroğlu Dönek Hanım'ın konağı önünde kendisini övmesini isteyen Bolu Bey'ine sayıp sövdüğü bir şiir söyler. (s.539)
141			olsun	3	11	xaxa bbba ccca	Köroğlu kendisini saklayacak olan Dönek Hanım'a sabah öğlen ve akşam yemekleri için bir liste verir. (s.541-542)
142		<i>Esebalı'nın İstanbul'a Gelmesi ve Köroğlu'nun Bulması</i>	-en gelsin benim ile	3	8	abab(xb) cccd eeed	Köroğlu'nu bulmak üzere yola çıkan Esebalı koçaklara gideceğini haber verip yanına bir yoldaş arar. Şiirin, ilk hanesine ilaveten söylenmiş iki dize mevcuttur ve bunlardan ilki kafiyesizdir. (s.547)
143		<i>Köroğlu'nun Kızıroğlu Mustafa Bey ile Olan Mücadelesi</i>	Nigâr, kim? Kızıroğlu Mustafa Bey . O da bir bey oğlu Mustafa Bey.	3	8	aaa(bb) ccc(bb) ddd(bb)	Köroğlu Han Nigâr'a Kızıroğlu ile aralarında geçen mücadeleyi anlatıp onun yığıtlığını övdüğü bir şiir söyler. Üç haneden oluşan şiir türkû biçimindedir ve nakarat kısmı iki dizedir. (s.578)
144			-ar el oğlu	3	11	abab cccb dddb	İcracı tarafından ara söz olarak söylenen şiir yine onun verdiği bilgiye göre Sümmani'ye

¹⁵⁰ Ayrıca bkz. 24. şiir

							aittir. Kibirlenip başkalarını küçük görmemeyi konu alır ve akıl ile hareket etmenin önemi vurgular. (s.580-581)
145	Köroğlu'nun Sonu	<i>Çamlıbel'in Dağılması ve Köroğlu'nun Kırklara Karışması</i>	melidir	3	11	aaab xbc b cc b	Köroğlu, Köse Kenan'a tüfeğin icadıyla beraber metliğin de bozulduğunu ve yiğitliğin artık fayda etmeyeceğini söyler. Kafiye şeması bozuk olan şiirin son iki hanesinde üçüncü dizeler ortaktır. (s.583)

1.5. ARA SÖZLER

Geleneksel halk anlatılarının icraları temelde üç sacayağına dayanır. Bunlardan ilki anlatının kendisi olan metin, ikincisi ise metnin icra edildiği sosyal çevre yani bağlamdır. Sonuncusu ise metni belli bir bağlamda dinleyici kitlesine sunan anlatıcıdır. Diğer iki faktörle beraber düşünülmesi gereken anlatıcı metin için tek başına her şey değildir. Ancak söz konusu anlatıcı Behçet Mahir, metin de Köroğlu Destanı olunca bu tanımın bir kez daha düşünülmesi gerekir. Zira Behçet Mahir metinden de anlaşılacağı üzere geleneğin heyecanlı bir temsilcisidir ve Köroğlu da onun anlatmaktan zevk aldığı, iyi bildiği metinlerden biridir.¹⁵¹ Öyle ki Behçet Mahir Köroğlu Destanı ile adeta bütünleşmiştir. Anlattığı olaylara sıklıkla kendisini kaptırır, kimi zaman kahramanlarını över, kimi zamansa eleştirir ve bazen de kendini onların yerine koyar. Bu bakımdan Köroğlu Destanı'nın Behçet Mahir rivayeti hakkında, rahatlıkla anlatıcının metin için çok şey ifade ettiği söylenebilir. Nitekim destan metninin tamamına nüfuz eden ve oradan sökülüp çıkarılması hayli güç olan Behçet Mahir, sıklıkla icrasını bölüp muhtelif konularla ilgili düşüncelerini ifade eder ve çeşitli değerlendirmelerde bulunur. Kimi zaman da bunları desteklemek ya da anlattığı olayları dinleyicilerinin zihninde daha anlaşılır bir hale getirmek için şiirlere¹⁵², atasözlerine ve gelenek içerisinde karavelli diye de tabir edilen fıkra ve hikâyelere başvurur ki bunu yaparken Sakaoğlu ve diğerlerinin de belirttiği gibi “Hagget de beledir”, “Çünkü ne demişler”, “Bir söz vardır”, “İşte bunları ey bilelim” ifadelerini kullanır ve mütemadiyen eğitici hususlara geçiş yapar¹⁵³. Aynı araştırmacıların onun bu yönü hakkındaki bir değerlendirmesi de şöyledir:

*“Behçet Mahir kendisinden birçok ekleme yapmakta nasihatlerle metni süslemektedir. Bunlar arasında sık sık atasözleri ve deyimlere de yer verildiğini belirtmek isteriz. Behçet Mahir'in hemen hemen bütün hikâyelerinde bu sözlerin güzel örnekleri görülür. Burada okuyucuya ve dinleyiciye hitap eden meddahımız kendi düşüncelerini birer nasihat olarak sunmaktadır.”*¹⁵⁴

¹⁵¹ Alptekin, *Behçet Mahir*, s. 13, 18.

¹⁵² bk. şiir tablosunda 13, 15, 21, 24, 34, 37, 46, 50, 56, 67, 77, 82, 98, 110, 119, 120, 121, 122, 124, 125, 126, 127, 138 ve 145. şiirler.

¹⁵³ Sakaoğlu vd., s. 14.

¹⁵⁴ Sakaoğlu vd., s. 7.

Anlatıcının nasihatçi yönüyle ilgili olarak Ahmet Edip Uysal da “*Hikâyelerini anlatırken sık sık ahlak dersi vermek üzere hikâyeyi keser.*” demiştir.¹⁵⁵ Saim Sakaoğlu ise bir incelemesinde Behçet Mahir’in hikâyeye anlatma tekniğini üç başlık altında ele almış, icra esnasında fiziki ve ruhi yapısında değişiklikler olduğunu söylemiş ve anlatıya yer yer bir takım görüşler ilave ettiğini dile getirmiştir.¹⁵⁶ Peki Behçet Mahir’i bu denli anlatının içine sokan, sıklıkla icrasını böldürüp onu kimi yorumlar yapmaya iten şey nedir? Biz bu durumu, olması muhtemel birkaç sebeple kısaca şöyle açıklayabiliriz:

1. Anlatıcının saz çalamaması ve icrasındaki enstrüman eksikliğini bu tip yorumlarla giderip, dinleyicilerinin dikkatini kendi üzerinde toplamaya çalışması.¹⁵⁷
2. Muhtemelen hikâyenin iyi bilmediği ya da unuttuğu veya karıştırdığı kısımlarını nasihatlerle telafi etmeyi amaçlaması.¹⁵⁸
3. Hikâyelerine kendince belli bir misyon yüklemesi ve bunu hikâyesi üzerinden yaptığı değerlendirmelerle hayatın pratiğine katmayı hedeflemesi.¹⁵⁹
4. Uzun nasihat ve açıklamaların hikâyeciliğin özellikle de meddahlığın bilinen bir yönü olması.
5. Anlatıcının kendisine değer veren, fikirlerini önemseyen ve ona bu serbestliği veren iyi bir dinleyici kitlesi bulması.¹⁶⁰
6. Metnin icrası uzun süren bir anlatı türü olması ve çeşitli konular hakkında yorumlarda bunabilmesi için anlatıcıya fırsat tanınması.

¹⁵⁵ Ahmet Edip Uysal “Türk Halk Hikâyeciliğinin Son Ustalarından Erzurumlu Behçet Mahir ve İç Dünyası”, *Erdem*, 1(2), 1985, s. 534.

¹⁵⁶ Saim Sakaoğlu “Erzurumlu Behçet Mahir’in Hikâyeye Anlatma Tekniği”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, 25(1), 1988, ss. 21-29.

¹⁵⁷ Sakaoğlu ve diğer araştırmacılar Behçet Mahir’in ömrü boyunca saz çalamayışını kendinde bir eksiklik olarak gördüğünü, bazı icralarında saz şairlerinin ona eşlik ettiğini ve bunun kimi zaman onu mahzunlaştığını söylerler. Sakaoğlu vd., s. 21.

¹⁵⁸ Ali Berat Alptekin bir çalışmada Behçet Mahir’in iyice hakim olmadığı hikâyelerde bildiği klasik bazı motifleri verip, konuyu uzatabilmek için uzun nasihatlere başvurduğunu söyler. Alptekin, *Behçet Mahir*, s. 13 Ayrıca bkz. Nazlı, s. 135.

¹⁵⁹ Anlattığı olayların dörtte üçünün gerçek olduğunu belirten icracı kendisinden derleme yapan kişilere onların işlevini şöyle açıklamıştır: “Geçmiş dile getirir. Dinleyiciye geçmişi duyurur.”bkz. Saim Sakaoğlu, “Meddah Behçet Mahir”, *Milli Kültür*, 2(1) Haziran 1980, s. 52.

¹⁶⁰ Mehmet Kaplan, Muhan Bali ve Mehmet Akalın’ın metni derlemiş olması, ilaveten icracının yerli ve yabancı birçok kişiye hikâyeye anlatıp kaynak kişilik yapması ona bir çeşit özgüven kazandırmış olmalıdır.

7. Hayat karşısında hayli tecrübeli olan icracının toplum nazarında saygıyı hak eden belli bir yaşa gelmesi ve fikirlerini beyan edeceği sırada bu durumun ona kendisini rahat hissettirmesi.¹⁶¹

Geleneğe mensup olanların hiç de yabancı olmadığı ve Behçet Mahir’de abartılı bir seviyede karşımıza çıkan, anlatıya yapılan bu tip müdahaleler, İlhan Başgöz tarafından “sapma”¹⁶², konuya eğilen diğer araştırmacılarca ise “ara söz”¹⁶³ olarak nitelendirilmiştir. Biz metnimizdeki bu tip örnekleri açıklarken alan terminolojisine yerleşmiş olan “ara söz” terimini kullanmayı tercih ediyoruz. Bununla beraber ara sözleri belli bir kuramsal yaklaşımla ilk defa ele alan Başgöz’ün tespitlerinden istifade edeceğimizi de ayrıca belirtmemiz gerekir.

İlhan Başgöz, orijinali 1986 yılında *Journal of American Folklor* dergisinde neşredilen “Sözlü Anlatım Türlerinde Konudan Sapmalar (Digression)” adlı makalesini 1998’de *Folklor/Edebiyat*’da kendi çevirisiyle bir kez daha yayınlamış¹⁶⁴ ve anlatıcıların bir süreliğine hikâyenin konusundan ayrılıp kendi dünyalarından bahsetmelerini “kişisel sapma” olarak tanımlamıştır.¹⁶⁵ Sapmaları yani ara sözleri, “açıklayıcılar ve öğreticiler”, “yorum ve eleştiri”, “hikâyecinin kendisine kusur bulması ve itirafları” olmak üzere üç başlık altında tasnif etmiş ve onlar arasında kesin bir ayırım yapmanın güçlüğünden bahsetmiştir.¹⁶⁶ İncelemesinde kullandığı malzemenin büyük bir kısmını özellikle Behçet Mahir’in hikâyelerinden seçtiğini söyleyen araştırmacı onun ara sözleri hakkında şu iki değerlendirmede bulunur:

“Anlatıcı yeri gelir, birbirini öldüren üniversite öğrencilerini suçlar; onları analarına, babalarına saygı göstermeye davet eder. Hayatta yükselmek için eğitimin önemini vurgular, dinin değeri üzerinde durur; siyasi

¹⁶¹ Son üç maddeye istinaden İlhan Başgöz bir sonraki dipnotta ayrıntılı künyesini verilen makalesinde dost bir dinleyici grubunun anlatıcının ruh dünyasını açmasını kolaylaştırdığını, hikâye ve destan gibi anlatılması uzun süren türlerin çeşitli konulardaki ara sözlerin kullanılmasına olanak sağladığını söyler ve bunda icracının yaşının çok etkili bir faktör olduğunu belirtir.

¹⁶² İlhan Başgöz “Sözlü Anlatım Türlerinde Konudan Sapmalar (Digression)” *Folklor/Edebiyat*, (14), 1988, s. 99-113.

¹⁶³ Fikret Türkmen, “Dede Korkut Hikâyelerinde Ara Sözler (Digressions)”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, (1), 1998, s. 153-160.

Nerin Yayın, “Ak Mörö Destanındaki Ara Sözler”, *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (13), 2007, s. 261-281.

¹⁶⁴ Aynı makalenin bir başka çevirisi için bkz. İlhan Başgöz, “Sözlü Anlatımda Ara Söz: Türk Hikâye Anlatıcılarının Şahsi Değerlendirmelerine Ait Bir Durum İncelemesi” (çev. Metin Ekici), *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, Milli Folklor Yayınları, s. 190-222.

¹⁶⁵ Başgöz, “Sözlü Anlatım Türlerinde Konudan Sapmalar (Digression)”, s. 101.

¹⁶⁶ Başgöz, “Sözlü Anlatım Türlerinde Konudan Sapmalar (Digression)”, s. 102.

partilerin programını destekler veya eleştirir; devletle vatandaşın karşılıklı görevlerini anlatır; milliyetçilik propagandası yapar. Devletin, ulusun ve dinleyicisini sağlığına ve uzun ömürlü olmasına davet eder. Birinci dünya savaşında kaybettiğimiz toprakların bir gün geri alınması umudunu belirtir. Kendi değerlerinin dinleyicilerce de paylaşılmasını ister.’’

‘‘Behçet Mahir sofı ve vatansever bir insandır. Ama eski dindarlar gibi teknik icatları, bilimsel gelişmeleri ve laik eğitimi dışlamaz. O kişisel dürüstlüğü, cesareti, aile ve toplum ilişkilerinde doğruluğu savunur; ama iş devletle vatandaşın ilişkilerine gelince Behçet Mahir devlete karşı mutlak itaatten yanadır. Hayatta sıkıntıya düşmemek için dilini tutmayı, çok şeyi görmemek için başını öte tarafa çevirmeyi salık verir. Bu bir çeşit tutarsızlıktır.’’¹⁶⁷

Saim Sakaoğlu ise bu hususla ilgili şunları söyler:

‘‘O (yani Behçet Mahir) her türlü sıkıntı ve yokluğa göğüs germiş, gerçek bir Müslüman gibi boyun eğmesini, Allah’a sığınmasını bilmiştir. Onun hikâyeleri bizleri de bu yola davet eden ara sözleriyle doludur.’’¹⁶⁸

Karl Reichl de konuya ilişkin görüş beyan edenlerdendir. Ancak o, meseleye biraz daha spesifik yaklaşır ve doğrudan, incelemeye tabi tuttuğumuz Koroğlu Destanı ile ilgili bir analiz yapar:

‘‘Anlatıcının yorumları ve asıl konudan ayrılarak ilave ettiği ara sözlerle tipikleştirilen bu metin oldukça karışıktır. Mahir’in anlatımı; duraklayan acelesiz bir şekilde yol alır ve onun başlangıçta belirttiği beklentileri anlatmasıyla gelişir.’’¹⁶⁹

Burada araştırmacıların tespitlerine ilave edilmesi gereken bir husus da Behçet Mahir’in benzer konulardaki kimi ara sözleri bazen aynen bazen de küçük farklılıklarla tekrar etmesidir. Aslında icracının hikâye anlatırken takındığı üsluba biraz dikkat edilince bunun pek de şaşılacak bir hadise olmadığı görülür. Zira Behçet Mahir’in hikâyelerinde aynı kelimelerin farklı kullanımları söz konusudur¹⁷⁰ ki bizim bahsettiğimiz mükerrer ara

¹⁶⁷ Başgöz, ‘‘Sözlü Anlatım Türlerinde Konudan Sapmalar (Digression)’’, s. 110.

¹⁶⁸ Sakaoğlu, ‘‘Meddah Behçet Mahir’’, s. 50.

¹⁶⁹ Reichl, s. 346.

¹⁷⁰ Ali Berat Alptekin, Behçet Mahir’in hikâyelerinde aynı kelimenin farklı kullanımlarının görülmesinin nedenini, icracının kendisini dinleyici tabakasına göre değerlendirmesinde aramak gerektiğini düşünür, Alptekin, *Behçet Mahir*, s. 1; Ayrıca bkz. Sakaoğlu vd., s. 10.

sözler de bu durumla ilgili olmalıdır; yani icracının bir çeşit üslup özelliği. Behçet Mahir bu tip ara sözleri benzer konularda kullanabileceği söz kalıpları olarak geliştirmiş olabilir. Aşağıdaki iki örnek konuyu daha da anlaşılır kılacaktır:

Niğdeli Geyik Ahmet ile Demircioğlu'nun birbirlerini nasıl kardeş kabul ettiklerini anlatan icracı samimiyet ve dürüstlük vurgusu yapıp şu yorumu yapar:

“Hepimiz bir kardeşiz, çünkü yad yok. Neden? Vatanda bir, din de bir, devlet de bir. İşte hakikat her zaman böyle olalım ki birbirimize hain bakmayalım. Her vakit için milletimizi de devletimizi de kahraman ordumuzu da yükseltmeye çalışalım. Çünkü birbirimizin gönlünü kırmadan ne çıkar? Bugün küstürdüğün adamı yarın daha barıştıramazsın...” (s.62)

İcracı benzer bir ara sözü Köroğlu ile Kiziroğlu arasındaki kardeşliği anlattığı sırada tekrar kullanır:

“Bu sebepte o ki bir kardeşiz vatanımız da birdir, devletimiz de birdir, milletimiz de birdir. Birbirimize hain bakmayalım, her birimizin gönlünü kırmayalım, her vakit kazandığımızdan başımıza olan devletimize de yardım kılalım. Eğer böyle olursa, işimiz de ileri gider, devletimiz de her vakit yükselir, milletiz de yükselir.” (s.333)

Behçet Mahir, biraz sonra anlatacağı kısımda, Reyhan Arap'ın bindiği Alapaça At Demircioğlu'nun kokusunu alıp, sahibine tehlikeyi haber vereceği için dinleyicisinin zihninde iyi bir at nasıl olur, bunun profilini çizmek ister. Onun için şu açıklamayı yapar:

“İyi küheylan her zaman yolcunun kardeşidir. Lakin cinsi bozuk küheylan da sahibini bıraktıktan sonra bir de bir arkadan çifte vurur. İyi küheylan öyle değil. Ya nasıl? Sahibi üstünden düşse bile yanında durur bekçi; bir yana gitmez.” (s.36)

İcracı bu ara sözü Bağdat kolunda, Köroğlu kırk haramilerin makamına gelince bir kez daha kullanır. Çünkü anlatının bu kısmında, haramilerin şehit ettiği insanların ruhları, Köroğlu'na atının kendisini ölümden kurtaracağını söylerler. Söz konusu ara söz şöyle:

“Cinsi temiz olan bir küheylan kardeşten de kıymetlidir. Sahibi bile eğer üstünden düşse bile yoldaş olur bırakıp sahibini bir yere gitmez. Başını bekler ve yakın gelen eğer düşman, eğer dost, ağzı ile koşar üzerine, Sahibine yakın o küheylan bırakmaz. Cinsi temiz olan hayvan böyledir. Lakin cinsi

*temiz olmayan sahibi düşse de arkasından bir de bir nallarım savurur,
Allah'a ısmarladık eder. '' (s.359)*

Ara Sözlerin Tablo Dökümü

No	Kol	Epizot	Konu	Kategori		
				Açk. ve Öğr.	Yor. ve Elş.	Hik. Ksr. ve İtr.
1	Köroğlu'nun Zuhuru	Ürüşan Baba'nın Bolu Beylerine At Araması	Hikâye içeriği (s.1)	x		
2			Şansa bağlı üç şey: Küheylan, kadın ve saat (s.1-2)		x	
3			Hayvancılıkla ilgili bir uygulamanın izahı: Nahıra katma (s.2)	x		
4		Kırat ve Doratın Ehlileştirilmesi	Yerel bir ifade ile zirai bir uygulama: Herg etme (s.11)	x		
5		Köroğlu'nun Yiğit Olması ve Haramiliğe Başlaması	Toplumsal bozukluk (s.7)		x	
6			Eski bir kelimenin açıklanması: Çöğen (s.8)	x		
7			Eski yeni mukayesesi (s.10)		x	
8			Kahramana verilen "Köroğlu" ismin nedeni (s.10)	x		
9			Yardımcı at ve döneme özgü yiğitlik anlayışı (s.14)		x	
10	Köroğlu ile Demircioğlu	Köroğlu'nun Demircioğlu İle Tanışması	Türk Ermeni ilişkileri (s.15-16)	x		
11			Çırağın ustasına hürmeti (s.19)	x		
12		Köroğlu'nun Demircioğlu'nu Kendisine Eş Etmesi	Eski mimari yapıya kıyasla şimdiki değişimin nedeni (s.19)	x		
13			Asilîk (s.23)		x	

14			Hayat kurtaran hileler (s.26)		x	
15			Karavelli: Sonu iyi olan hile (s.26)	x		
16			Dürüst olma (s.27)		x	
17	Köroğlu ile Demircioğlu	Köroğlu ve Demircioğlu Hakkında Ferman Çıkarılması	Ulaşımında kolaylık ¹⁷¹ (s.28)		x	
18			Babanın oğlu üzerindeki mesuliyeti (s.28)	x		
19			Vatanseverlik (s.30)	x		
20	Demircioğlu Reyhan Arap	Reyhan Arap'ın Köroğlu'na Katılması ve Demircioğlu'nun Kenan Elini Gezmesi	İyi ve kötü küheylanın özellikleri ¹⁷² (s.36)	x		
21			Acının tarifi: Solukluk (s.37)	x		
22			Milli hassasiyet (s.37-38)		x	
23			Esir adamın ahvali ¹⁷³ (s.38)		x	
24	Köroğlu'nun Ayvaz'ı Kaçırması	Köroğlu'nun Ayvaz'ı Haber Alması	Akıllı ve cahil kimdir? (s.47)	x		
25		Köroğlu'nun Ayvaz'ı Kaçırması	Düşünerek iş görme ¹⁷⁴ (s.49)	x		
26			Kıymet görme kaygısı (s.51)		x	
27			Karavelli: Kâfirin güzelliği ile Müslümanın nuraniliği ¹⁷⁵ (s.52)	x		
28			İlahi yardım ve hikmet (s.53)			
29		Köroğlu'nun Ayvaz'ı Mürşit Kabul Edip Selamete Ermesi	Herkesin sebebi olmalıdır. (s.54)		x	
30			İrşat için mürşit gerek (s.55)	x		
31			Makbul olan karşılıklı sevgi (s.56)		x	
32			Kahramana ait deyişlerin hala bilinmesinin nedeni (s.56)		x	

¹⁷¹ bk. s. 143, 548-549.

¹⁷² bk. s. 359.

¹⁷³ bk. s. 301, 374, 421, 515.

¹⁷⁴ bk. s. 475.

¹⁷⁵ bk. s. 451-452.

33	Köroğlu Niğdeli Geyik Ahmet	Köroğlu'nun Koçaklarını Toplaması	Deyimin izahı Kavil tutma (s.60)	x		
34			Kardeşlik samimiyet ve doğruluk ¹⁷⁶ (s.62)		x	
35		Köroğlu'nun Sahavet Kapısını Açması	Cömertlik: Sahavet kapısı ¹⁷⁷ (s.67)		x	
36	Köse Kenan Dana	Köse Kenan'ın Dana Hanım'ı Haber Alması ve Tekman'a Gelmesi	Feodal yapı ve günümüz (s.71)	x		
37	Hanım	Köse Kenan'ın Dana Hanım'ı Kendisine Eş Etmesi	Cömertlik ve cimrilik (s.75)		x	
38	Köroğlu- Han Nigâr	Köroğlu'nun Han Nigâr'a Âşık Olması	Kalemdar dervişler ¹⁷⁸ (s.78)	x		
39			Yiğitlik meziyeti: Düşenin elinden tutmak (s.81)		x	
40			Zenginlik ve yoksulluk alamesi: Şema ve bezir (s.81)	x		
41		Köroğlu'nun Han Nigâr'ı Kendine Eş Etmesi	Yalanların gerçeklik boyutu (s.84)		x	
42			Karavelli: Batın kılıcı, sadakat ve doğruluk (s.89-96)	x		
43		Köroğlu'nun Evlendikten Sonra Han Nigâr'ı Terk Etmesi	Ayıbı aşıkâr etmeme (s.103)		x	
44	Köroğlu-Han Nigâr- Hasan Bey- Telli Nigâr	Hasan Bey'in Köroğlu'nun Babası Olduğunu Öğrenmesi	Her bilgiyi ihtiva eden kutsal kitap “Kur'an”(s.109)		x	
45			Çekememezlik ve hainlik ¹⁷⁹ (s.110)		x	
46		Hasan Bey'in Köroğlu'nu Bulmak Üzere Yola Çıkması ve Çamlıbel'e Gelmesi	Cesaret (s.113)		x	
47			Halk dansları: Köroğlu oyunu (s.127)		x	
48			Kıymet bilmezlik (s.127)		x	
49			Evvel inşallah (s.128)	x		

¹⁷⁶ bk. s. 333.

¹⁷⁷ bk. s. 436.

¹⁷⁸ bk. s. 225.

¹⁷⁹ bk. s. 354.

50			Kardeşlik (s.129)		x	
51			Dermansız dert sevda (s.131)		x	
52			Edep erkân bilme (s.131)		x	
53			Hikâyeden maksat (s.132)			x
54			Eski mahir âşıklar ve şimdiki yeteneksizler (s.132-133)		x	
55			Her şeye muktedir olan Allah (s.133)		x	
56			Kalp kırıp, gönölü gücendirmeme (s.134)	x		
57			Gerçek fakat nadir dostlar (s.134)			x
58			Paranın yaptırım gücü ve cömertlik (s.135)			x
59			Milli şuur ve vatanperverlik ¹⁸⁰ (s.136)		x	
60			Bakımlı olma, süslenme (s.136)		x	
61			Âşık ve sazı (s.137)		x	
62			Yapılan işe hakkıyla riayet etme (140)		x	
63			Kadın erkek ilişkileri (s.142)		x	
64			Soyut bir ifadenin izahı: Kudret oku (s.142)	x		
65			Amelde samimiyet (s.142)		x	
66			Sevgide vefa ve karalılık (s.143)		x	
67			Gençler ve saygı (s.145)		x	
68			Hızlıca akıp giden zaman (s.146)		x	
69			Atın yaratılışı (s.150)	x		
70			Ara bozuculuk ve münafıklık ¹⁸¹ (150)		x	

¹⁸⁰ bk. s. 514-515.

¹⁸¹ bk. s. 306-307, 412, 419.

71			Büyüğe saygı Allah’a hürmetten gelir. ¹⁸² (s.151)		x	
72			Doğru yerde doğru şeyi söyleme (s.152)		x	
73			Güzel dizi, güzel uyku (s.154)		x	
74			İyi avrat kötü avrat (s.155)		x	
75	Akşehir Telli Nigâr	Akşehir Cengi ve Köroğlu’nun Hasan Bey’in Yardımlına Gelmesi	Sporun faydası (s.157)		x	
76	Cengi		Şifa ve gayret (s.159)		x	
77			Düğün yemeği ve alicenaplık ¹⁸³ (s.162)		x	
78			Kel tipleri (s.168)		x	
79		Silistrelî Hasan Paşa’nın Kırat’ı Haber Alması ve Onu Köroğlu’ndan Almak İstemesi	Yüksek dağın yüksek dumanı: Büyüklük ve gönlü yücelik (s.169)		x	
80			Her şeye kadir Allah ¹⁸⁴ (s.172)		x	
81	Keloğlu’nın	Keloğlu’nın Kırat’ı Çalması	Anlatıda geçen sıra dışı atlar ve sıralamaları (s.180)	x		
82	Köroğlu’nun Atını		Eski devirlerin sosyal şartları ¹⁸⁵ (s.186)	x		
83	Kaçırması		Kem söz (s.196)		x	
84			Fakirlik (s.200)		x	
85		Köroğlu’nun Silistrelî Hasan Paşa’dan Kırat’ı Geri Alması	Kelime izahı: Eski kadınların saçlarına ilave ettiği “ulak” (s.201)	x		
86			Amire itaat ¹⁸⁶ (s.203-204)		x	
87			Kelime izahı: Karaz (s.211)	x		

¹⁸² bk. s. 497.

¹⁸³ bk. s. 581.

¹⁸⁴ bk. s. 342.

¹⁸⁵ bk. s. 280.

¹⁸⁶ bk. s. 287, 519.

88			Kötülüğe karşı iyilik (s.211)		x	
89			Namus ve devlet (s.213)		x	
90		Köroğlu'nun Hasan Paşa'nın Nişanlısını Kaçırması Koçakların Yardıma Gelmesi	Sır saklama ve diline sahip olma ¹⁸⁷ (s.215)		x	
91			Yiğitlik meziyeti: Namusa hain bakmamak (s.213)		x	
92		Köroğlu'nun Kenan Hükümdarının Kızı Mine Sultan ile Ayvaz'ı Evlendirmek İstemesi	Hikâye içeriği (s.224)	x		
93			Birlik ve dayanışma (s.237)		x	
94		Ayvaz'ın Derife Atlısı ile Bir Olup Mine Sultan'ı Kaçırarak İstemesi ve Esir Düşmesi	Okuryazarlık ¹⁸⁸ (s.239)		x	
95			Yiğitlik ve fedakârlık (s.241)		x	
96			1999 koçağın mevcudat nedeni: “Tekte yöm vardır.” (s.243-244)	x		
97			Varlıklı olmanın faydası (s.244)		x	
98		Köroğlu'nun Aklını Yitirip Mezara Girmesi	Çok düşünmenin zararı ve aklın kıymeti (s.248)		x	
99			Karavelli: Nasreddin Hoca ve nihai son (s.249)	x		
100			Bir işi hulus ile yapma (s.252)	x		
101		Köse Kenan'ın Köroğlu'nu Bulması, Koçakların Kurtulması ve Köroğlu'nun Kenan Hükümdarı ile Hesaplaşması	Fal ve benzeri şeylere meraklı kadınlar (s.253)		x	
102			Ektiğini biçme: İyilik-kötülük ¹⁸⁹ (s.260)		x	
103			Şifa (s.261)		x	
104			Fani ömür baki iyilik (s.277)		x	
105	Bağdat Kolu		Hikâye içeriği (s.278)	x		

¹⁸⁷ bk. s. 286, 311, 378, 446, 534.

¹⁸⁸ bk. s. 303, 361.

¹⁸⁹ bk. s. 272.

106		Yedi Koçağın Turna Cığası için Bağdat'a Gelmesi ve Esir Düşmeleri	Köroğlu namını yayılmasına sebep: Cömertlik (s.278)	x		
107			Köroğlu cenkleri ve yiğitliği (s.280)	x		
108			Eskinin ehl-i keyfleri ¹⁹⁰ (s.280)	x		
109			Öfkeyle kalkan zararlar oturur (s.282)	x		
110			Ana babanın kadrini bilme, sözlerini dinleme (s.285)	x		
111			İnsanlara tepeden bakmama alçak gönüllü olma ¹⁹¹ (s.289)	x		
112			Atlar (s.290)		x	
113			Kelimenin izahı: Turna cığası ¹⁹² (s.290)	x		
114			Nöbet bekleme ¹⁹³ (s.297)		x	
115			Cesaret ¹⁹⁴ (s.313)		x	
116			Gurbetlik (s.319)		x	
117			Günahtan arıma (s.322)		x	
118			Şifa ve tıbbi bir uygulama: Modullama(s.324)	x		
119			Doğruluk ve hilekârlık ¹⁹⁵ (s.325)		x	
120			Diline sahip olma, kem söz etmeme ¹⁹⁶ (s.329)		x	
121			Karaktersiz insanlar ve potansiyel zararları (s.334)		x	

¹⁹⁰ bk. s. 364.¹⁹¹ bk. s. 315.¹⁹² bk. s. 350.¹⁹³ bk. s. 323.¹⁹⁴ bk. s. 428.¹⁹⁵ bk. s. 520.¹⁹⁶ bk. s. 339.

122			Zor gününde yanında olma: Dayanışma (s.347)		x	
123			İstişare ve cesaret (s.347)		x	
124		Köroğlu'nun Koçaklarını Kurtarması, Bağdat'ta Muhasara Edilmesi ve Kızıroğlu'nun Yardıma Gelmesi	Deyimin gerçeklik boyutu (s.355)		x	
125			Eski tıbbi uygulamalar ve günümüz (s.356)		x	
126			Paranın harcanacağı yer (s.356)		x	
127			Şehitler (s.359)	x		
128		Köroğlu'nun Kırk Harami ile Olan Macerası	Karavelli: Amelde istismar “dua ve oruç” (s.361)	x		
129			Bir şeyin tasarrufu hakkında tek başına söz sahibi olma (s.364)		x	
130			Ulaşımında sınıf farklılığı (s.370)	x		
131			Kolay iletişim (s.371)		x	
132	Bağdat Kolu		İkiyüzlü hain insanlar (s.372)		x	
133			Kibir ve zararları (s.374)		x	
134			Feraset ¹⁹⁷ (s.375)		x	
135			Hudutlar (s.377)		x	
136		Kızıroğlu'nun Isfahan'da Esir Düşmesi, Köroğlu'nun Onu Kurtarması ve Bağdat'ın Fethi	Sabır (s.383)		x	
137			Tedbir: Bir şeyin sonunu evvelden hesap etme (s.388-389)		x	
138			Karavelli: Hizmette görgü ve hüner (s.393-394)	x		
139			Cehaletten ileri gelen batıl uygulamalar (s.398)		x	
140			Karnı tok sırtı pek asker (s.406)		x	

¹⁹⁷ bk. s. 423.

141			Şehadet (s.408)		x	
142			Hikâye içeriği (s.409)	x		
143			Üç çeşit insan halî: Âlimler, cömertler ve kahramanlar (s.410)		x	
144			Kusuru kendinden bilme (s.411)		x	
145			Kadının güzelliği (s. 412)		x	
146			Gurbetin gerekliliği ve faydası (s.412)		x	
147			Yoksulluk yüzünden toplum nazarında suçlu görölme (s.413)		x	
148			Alkol tüketimi ve adabı (s.414)		x	
149			Çok çalışıp gayret etmenin önemi ve gereği (s.414-415)		x	
150			Gördüğünü sevmeye, söylediğini bilme (s.415)		x	
151			Atatürk ve akıllı edip bir şeyi iyi hesap etme (s.417)		x	
152			Yiğitlik en büyük meziyeti: Fent (s.417)		x	
153			Düşmanı dost etme (s.419)	x		
154			Nankör insanlar (s.424)		x	
155			Deyimin açıklanması: Hile bardağı (s.425)	x		
156			Karavelli: Adam olacak çocuk “‘Namık Kemal” (s.426)	x		
157			Yalnız kalma ve gariplik (s.427)		x	
158			İçkinin zararı (s.428)		x	
159			Öğüt ve ibret (s.428)		x	

160	Kızıroğlu Mustafa Bey- Gürcistan-Afganistan	Köroğlu'nun Kızıroğlu'nu Kurtarması ve Esebalı ile Şah Suna'yı Kaçırması	Kelimenin izahı: Allah'ın isimlerinden “Felek” ¹⁹⁸ (s.429)	x		
161			Karavelli: Vali olup da adam olamayan evlat ¹⁹⁹ (s.430-431)	x		
162			Tedbir ve ihtiyaç (s.431)		x	
163			Karavelli: Sultan Mahmut ve akıl satan adam (s.432-433)	x		
164			Dua almak (s.433)		x	
165			Sır saklama (s.434)		x	
166			Edep erkân sahibi olma (s.435)		x	
167			Karavelli: Kimsenin dövemediği adam (s.435-436)	x		
168			İstişare ve namın yayılması (s.437)		x	
169			Her daim gözü açık olma (s.439)		x	
170			Rahmani ve şetani insan (s.442)		x	
171			Anekdot (s.443)	x		
172			Karavelli: Yazılan yazı bozulmaz (s.444-445)	x		
173		Koca Bey'in Köroğlu'nu Kıskanması ve Onu Ortadan Kaldırmak İstemesi	Hikâyeden maksat (s.449)	x		
174			Kıymete değer esas kişi (s.450)		x	
175		Kanlı Arap'ın Ahmet Bey'in kızı Zeynep Hanım'ı Kaçırması ve Demircioğlu'nun Susam Sümbül Yaylaları'na Gelmesi	Deyimin izahı: Dış kirası (s.451)	x		
176			Hırsızlıkta bayağılaşma (s.452)		x	
177			Davranışlardaki alametler (s.454)		x	
178			Misafirlik adabı (s.455)		x	
179			Evvela insan olabilmek (s.456)		x	

¹⁹⁸ bk. s. 470.

¹⁹⁹ bk. s. 477- 478.

180	Kızıroğlu Mustafa Bey- Gürcistan-Afganistan	Köroğlu'nun Ahmet Bey'in Kızı Zeynep Hanım'ı Kurtarması ve Kanlı Arap'ın Öldürülmesi	Sohbet adabı (s.457)		x	
181			Köroğlu ve siyaseten zekilik (s.459)		x	
182			Görgü ve bilgi ile kazanılan zaferler (s.460)		x	
183			Görmemişlik (s.464)	x		
184			Karavelli: Nasreddin Hoca ve kıyamete eş değer ölüm (s.465)	x		
185			İnsan anatomisi (s.466)		x	
186			Babaya kıyasla ana şefkati (s.469)		x	
187			Ağlarken gülmeye duran gözler (s.471)		x	
188			Mazideki acı ve ibret alınması vakalar ve milli mücadele yılları (s.471-472,473)	x		
189			Seferberlik hatıralarını yeterince anlatamama (s.473)			x
190			Bozgunluk ve gençliğe sesleniş (s.474)		x	
191			Kemale erdiren çalışma ve görgü (s.475)		x	
192		Köroğlu'nun Paşaoğlu ve Cazi Karı ile Savaşması ve Galip Gelmesi	Haram ve helal (s.477)		x	
193			Yiğitlik, kardeşlik sosyal devlet ve devlete destek (s.479-480)		x	
194			Bir şeyi evvelden hesap edip ona göre tedbirini alma (s.481)		x	
195			Karavelli: Kibirden sakınma “Hz. Süleyman, ifrit ve serçe” ²⁰⁰ (s.490-491)	x		
196	Bolu Beyi	Köroğlu'nun İftiraya Uğraması ve Yakalanması için Üzerine Bolu Beyi'nin Gönderilmesi	Karavelli: Eski kışlar “Sultan Murat ve Umudum Baba” (s.505-507)	x		

²⁰⁰ bk. s. 579.

197	Bolu Beyi	Köroğlu'nun İftiraya Uğraması ve Yakalanması için Üzerine Bolu Beyi'nin Gönderilmesi	Temizlik ²⁰¹ (s.510)		x	
198			Yiğitlik edilmeyecek üç şey: Ateş, rüzgâr, su (s.530)	x		
199		Köroğlu'nun Bolu Beyi'ne Tutsak Olması	Tedbirli eski insanlar (s.531)		x	
200		Esebalı'nın İstanbul'a Gelmesi ve Köroğlu'nun Bulması	Ektiğini biçme (iyilik) (s.552)		x	
201			Olduğundan gelişkin gösterme (s.554)		x	
202		Köroğlu'nun Bolu Beyi'nden İntikam Alması	Göğsünü ateşe verip vatana siper olma ve onu sevme (s.568)		x	
203			Asker ocağının insana kattıkları (s.569)		x	
204		Köroğlu'nun Kiziroğlu Mustafa Bey ile Olan Mücadelesi	“Bilmem” diyen hilekâr kimseler (s.575)	x		
205			En kıymetli şey: Akıl (s.581)		x	
206		Köroğlu'nun Sonu	Hikâye içeriği (s.583)	x		
207			Asker ocağı ve devlet malı (s.584)		x	
208			İnsanı yere baktıran yalan ve iftira (s.585)		x	
209			Dünyanın faniliği ve fedakârlığın bakiliği (s.585)	x		
210			İcranın sonu ve Köroğlu hikâyelerinin menşei (s.587)	x		

²⁰¹ bk. s. 543.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. EPİZOT VE MOTİFLER

2.1.1. Köroğlu'nun Zuhuru

1. Ürüştan Baba'nın Bolu Beylerine At Araması

Bolu Beyleri, senelerden beri yanlarında imrahorbaşı olarak çalışan Ürüştan Baba'dan kendilerine Anadolu'dan biçimde ve kaçışta eşı olmayan iki at bulup getirmesini isterler. Ürüştan Baba böyle atların aramakla bulunamayacağını ancak Allah'ın rast getirmesine bağılı olduğunu söyleyip onlardan mühlet ister. Ardından Bolu beylerinden bir miktar harçlık alıp atları aramaya koyulur. Epey bir gurbette dolandıktan sonra Erzurum diyarında Tercan'a gelir. Burada nahır malları arasına katılmış, biri kır biri dor iki kardeş tay görür. Gayet bakımsız olan bu taylar birer deniz kulunudur fakat sahibi bundan habersizidir. Onların iki kötü küheylan olduğunu düşünür.

Ürüştan Baba'nın bulduğu bu taylar harman yerinde rençperlerin hazırladıkları tıgın üzerinden atlayarak birbirleriyle oynar. Bu hadiseyi Ürüştan Baba'dan başka hiç kimse görmez. Ürüştan Baba tayların kime ait olduğunu öğrenip yanına gider. Kendisini fakir biri olarak tanıtır. Kırı bırakıp dor tayı satın almak ister. Onunla köylerde çerçilik yapacağını söyler. Mal sahibi dor henüz küçük olduğu için onun yerine başka atlar teklif ederse de Ürüştan Baba, fukaralığını bahane edip bir fiyat biçmesini ister. Bunun üzerine tayın sahibi dor için bir altın ister. Ürüştan Baba tay sahibinin kendisiyle alay ettiğini düşünüp, şaka yollu kızar. Zira Ürüştan Baba' ya göre bu tay bin altından daha kıymetlidir. Ancak adam, sinirlenip onunla alay etmediğini söyler ve bir altında diretir. O zaman Ürüştan Baba mal sahibinin dor tayın kıymetini bilmediğini anlar ve kurnazlığa verip bir altını sağlama almak için ondan biraz daha indirim yapmasını ister. Ancak adam verdiği fiyatta ısrar eder. O da artık Bolu Beyleri'nden para istemeye lüzum görmeyip bir altını kendi kesesinden verir. O esnada oraya toplanan çiftçiler, bu iki tayın kardeş olduğunu söyleyip, ayrılmamaları için Ürüştan Baba'dan kırı da almasını isterler. Zaten gözü kır da olan Ürüştan Baba, tay sahibinin hiç indirim yapmadığını söyleyip kendisini naza çeker ve mal sahibiyle bir altından bir çeyrek noksanına pazarlık ederek kırı da alır. Artık o köyde kalmak istemez ve kendisini misafir etmek isteyenlere yakınlarda kendi köyünün olduğunu söyleyip orayı terk eder.

2. Ürüştan Baba'nın Gözlerinin Kör Edilmesi

Kır ile dor tayı satın alan Ürüştan Baba doğruca Bolu Beyleri'nin yanına gelir. Bu sırada Ürüştan Baba'nın gayet kötü iki atla geldiğini öğrenen Bolu Beyleri de onu seyre çıkarlar. Atların vaziyetini görünce, küçümseyerek, Ürüştan Baba'ya istedikleri atların nerde olduğunu sorarlar. O da getirdiği bu iki tayın onların istediği atlar olduğunu, dünyayı dolaşsalar da bu iki at gibisini bulamayacaklarını ve bunların adeta kanatsız birer kuş olduklarını söyler. Ancak Ürüştan Baba'nın verdiği bu cevap Bolu Beyleri'ni tatmin etmez. Gördüğü o kadar iyilik ve kazandığı paraya karşılık onun kendileriyle alay ettiğini düşünürler. Bunun üzerine Ürüştan Baba, atların kıymetini Bolu Beyleri'nin de anlamadığını görür ve atları yetiştirmek için onlardan dört yıl mühlet ister. Ancak Bolu Beyleri, öfkelenip, kollarının bağlanması için emir verirler. Ardından da onu mahkemelerine çıkartırlar. Yıllarca sadıkane çalıştığı için öldürmeyip, kendileriyle alay etmesine karşılık iki gözüne mil çektirirler ve getirdiği iki atı da ona verirler. Ayrıca daha önceki sadakatine binaen ölene kadar onun ve ailesinin yiyeceğini, giyeceğini temin edeceklerini söylerler. Ürüştan Baba sadakatine ve de doğruluğuna rağmen gözlerinin oyulmasına üzüldü, Bolu Beyleri'nin katında felekten yakındığı bir şiir söyler. Sonra da cellatların yardımıyla evine gider.

3. Kırat ve Doratın Ehlileştirilmesi

Gözleri kör edildikten sonra evine gelen Ürüştan Baba henüz on iki yaşında olan oğlu Ali'ye üzülmemesini, kaybettiği iki gözüne karşılık eşi bulunmaz iki tay kazandığını söyler. Oğlundan getirdiği atları vereceği tarif üzerine yetiştirmesini isteyen Ürüştan Baba, şu üç hususa dikkat etmesini tembihler:

1. Yem verdiği zaman arkasını dönüp atlara bakmamak
2. Bir sabah bir de akşam olmak üzere yemini suyunu verdikten sonra baştan ayağa atları tımar etmek,
3. Hayvanların tavlasını gün ışığından arındırmak ve ışığın girmesi muhtemel her yeri kapatmak.

Ali babasının tarif ettiği şekilde bu atlara tam üç yıl emek verir. Üç yılın sonunda atların binek zamanı gelir. Ürüştan Baba, oğlundan tarlasına hisar çektirip her yerine dağılacak şekilde su vermesini ister. Ali babasının dediğini yapar ve tarlayı çamurlu bir hale getirir. Ürüştan Baba oğluna evvela doratı alıp tarlaya gitmesini, orada akşama kadar

koşturmasını ve ardından da tırnaklarını muayene ettirmek üzere kendisine getirmesini söyler. Ali babasını dediği gibi doratı alıp tarlaya gider. Akşama kadar onu tarlada koşturmaya çalışır. Ancak dorat Ali'nin bütün çabalarına rağmen bir türlü onun istediği gibi tarlayı koşturamaz. Her seferinde tarlanın bir ucundan diğer ucuna iki nefeste gider. Günün sonunda çaresiz kalan Ali dorat ile birlikte babasının yanına döner, olanları anlatır. Bunun üzerine babası, doratın kanadının birinin kırıldığını söyler. Oğlu hangi kanadın kırıldığını sorunca Ürüşan Baba, sabah güneş doğarken ışığın doratın sağ tarafından kaburga üstüne vurduğunu söyler ve kontrol etmesini ister. Ali doratın ahırını kontrol eder ve her şeyin babasının dediği gibi olduğunu görür. Vaziyeti babasına anlatınca Ürüşan Baba, dorat elden gittiği için artık kırata emek vermesini söyler. Ali dorat için hazırladığı tarlaya yeniden hisar çekip her tarafına su verir. Tarla istenilen kıvama gelince Ürüşan Baba, bu sefer de kıratla tarlaya gitmesini ve akşama kadar hiçbir ham yer kalmayacak şekilde onu tarlada koşturmasını ister. Ali kıratı da alıp tarlaya gider. Akşama kadar onu tarlaya sokmaya çalışırsa da kırat bir türlü tarlaya girmez. Her defasında ayağı zerre çamura değmeden tarlanın bir ucundan diğer ucuna sıçrayıp durur. Ali kıratı da alıp evine döner. Babasına kıratın bir türlü tarlaya girmediğini, her seferinde tarlanın bir ucundan diğer ucuna tek hamlede sıçradığını ve ayağına zerre çamur değmediğini anlatır. Ürüşan Baba hemen kıratın ön ayaklarını muayene eder ve gerçekten de hiçbir ıslaklık olmadığını görür. O zaman sevinerek oğluna döner ve kıratın artık kemale erdiğini, altında kırat olduğu sürece hiç kimsenin kendisine yetişemeyeceğini, onu her daim düşmandan çekip kurtaracağını söyler. Ürüşan Baba oğlu Ali'den eğer gerçek evladı ise Bolu Beylerin'den intikamını almasını ister. Ali, babasının her daim dile getirdiği bu isteğine karşılık açıkça bir şey diyemese de onlara hiçbir zaman güç yetiremeyeceğini düşünür.

4. Köroğlu'nun Yiğit Olması ve Haramiliğe Başlaması

a. Köroğlu'nun Yiğit Olması

Ali, babasının gözleri kör edildikten sonra bir yandan onun tarif ettiği şekilde atları yetiştirir, bir yandan da her gün üç defa, Bolu Beyleri'nin mutfaklarından kendileri için verilen yemeği almaya gider. Ancak garlangoç uşakları Ali'ye musallat olup her defasında onun önünü keser ve evine götürdüğü yemekleri kendileri yerler. Ardından da geriye kalan artıkları verip onu salarlar. Ali, evine gittiği zaman kalmış yemekleri gören

Ürüşan Baba Bolu Beyleri'nin hem gözlerini kör ettirdiğini hem de kendilerine artıklarını layık gördüğünü düşünerek üzüldü. Ali'ye gerek utancından gerekse korkusundan babasına gerçekleri anlatamaz. Bu şekilde bir yıl geçer. Bir gün Ali, civar köpeklerin toplaşıp garip bir köpeğe saldırdığını görür. Öyle ki bu garip köpek etrafındakilerin her birine ayrı ayrı hamle edip onları perişan eder, sonra da sallana sallana gider. Bu hadiseyi gören Ali, köpeğin cesaretinden etkilenir ve kendi kendine “Benim yiğitliğim bu köpek kadar da mı yok ?” diyerek, bundan sonra ölse de garlangoç uşaklarına yemek vermeyeceğini söyler. Evine döndüğünde ne annesine ne de babasına bir şey demeden gizlice bir çöğen alır ve o günün sabah yemeğini almak için Bolu Beyleri'nin mutfağına gider. Yemekleri alıp eve dönen Ali'nin yolunu garlangoç uşakları keser ve yemeği kendilerine vermesini isterler. Ali'ye bugüne kadar yeterince yediklerini artık onlara yemek vermeyeceğini söyler ve daha fazla ileri gitmemeleri için onları uyarır. Ancak garlangoç uşakları sözünü dinlemeyip etrafını sarınca o da yanında getirdiği çöğeni çıkarıp kimin neresine vurduğunu kendisi de bilmeden üzerine gelenlere savurur, onları püskürtür. Beklemedikleri bu hamle karşısında hayli perişan olan garlangoç uşaklarının her biri bir yana kaçır. Ali de daha orada durmayıp koşarak evine gelir. Yemeklerin artık olmadığını gören babasına olanları anlatmayıp Bolu Beyleri'nin insafa gelmiş olabileceğini söyler. Vakit öğlen olduğunda yine yemekleri almaya gider fakat garlangoç uşaklarının kendisinden intikam almak isteyeceklerini düşünüp bu sefer daha büyük bir çöğen alır. Düşündüğü gibi de olur. Öğlen yemeğini aldıktan sonra evine dönerken garlangoç uşakları, bu defa daha kalabalık bir grupla, bir kez daha önünü keserler. Ali onları uyarıp, sabahkinden daha beter etmekle tehdit ederse de kâr etmez, yine saldırırlar ve aynı şekilde dayak yiyip kaçarlar. Böylece öğlen yemeğini de düzgün bir şekilde eve götürülmüş olur. Sıra akşam yemeğine gelir. Ali artık çöğenin fayda etmeyeceğini düşünüp işi kılıca döker. Yemeği aldıktan sonra dönüş yolunda garlangoç uşakları bir kez daha önünü keserler. Ali öncekilere razı olup geri dönmeleri hususunda onları uyarır ve yanında getirdiği kılıcı kından sıyrır. Bunu görenlerin her biri bir yana kaçır. Böylece babasından dolayı herkesin “Köroğlu” dediği Ali yiğitliği bir garip köpekten öğrenir. İş önce kılıca sonra külünge ve nihayet kargıya, kalkana döker, dillere destan olur.

b. Köroğlu'nun Haramiliğe Başlaması

Yiğitliği bir köpekten alan Köroğlu, yani Ali, etrafında dosttan çok düşman toplamaya başlar. Kırat kemale erip tam anlamıyla yetişince, canının korkusundan ve de

halk içerisinde zapta gelmediğinden, kıra binip babasının tarifiyle doru da yedeğe alıp önceden gözüne kestirdiği Erzincan’a yakın Kemah diyarına gelir. Burada külünk ile gerek kendi gerekse atları için sadece kıratın çıkabileceği son derece yüksek bir kule yapar. Geceleri bu kulede eğlenip gündüzleri de haramilik yapar. Bunun üzerine Sultan Murat Köroğlu’nun ölü ya da diri ele geçirilmesi için emir verir. Onu ya da kellesini getirecek olana dünyalığını vereceğini duyurur. Devletin bu emrini işiten birçok yiğit Köroğlu’nun peşine düşer. Ancak hiçbirisi Köroğlu’nu yakalayamaz. Zira Köroğlu’nun altında kırat vardır ve kırata denk başka bir at daha yoktur.

Motifler

A196.1. Kaderi tanrılar kontrol eder.

Ürüşan Baba Bolu Beyleri’ne istedikleri atları bulmanın ancak Allah’ın rast getirmesine bağlı olduğunu söyler. (1)

A1881. Atın yaratılışı

Ürüşan Baba oğlu Ali’ye atın Allah tarafından rüzgârdan yaratıldığını söyler. (6)

B41. Kanatlı at

Ürüşan Baba’nın söylediğine göre atların kanatları vardır ve sahipleri kendilerine yem verdiğinde sevinip bu kanatlarını açarlar. (6)

Gün ışığı doratın bir kanadını kırmıştır. (12)

B71. Denizati

Ürüşan Baba’nın kır ile dor tay birer denizaygırı kulunudur. (2)

B100. Değerli hayvanlar

Ürüşan Baba doratın bin altından daha kıymetli olduğunu düşünür. (3)

Bolu Beyleri Ürüşan Baba’ya atları sorunca o da getirdiği atların dünyada dengi bulunamayacağını ve bunların kanatsız birer kuş olduğunu söyler. (4)

Ürüşan Baba oğlu Ali’ye ‘‘Oğlum iki göz verdim ama sana iki tay kazandım. Bu aldığım kır ile dor, dünyayı dolansan bu atların dengi yoktur.’’ der. (6)

Kırat’a ayar başka bir at daha yoktur. (14)

B184.1.1.2. Kuş kadar hızlı at

Kırat gökte uçan kuşa hükmeden bir attır. (14)

B298. Hayvanlar oyun oynar

Kır ile dor tay harman yerindeki tıgın üzerinden atlayıp birbirlerini kovalayarak oyun oynarlar. (2)

B401. Yardımcı at

Köroğlu Kırat sayesinde yiğitlik eder. Kırat olmadan Köroğlu'nun hiç kıymeti yoktur. (14)

B523. İnsanları peşlerindeki takipçilerden kurtaran hayvan

Kırat Köroğlu'nu peşine düşen insanlardan kurtarır. (14)

B710.2. Zeki ve hızlı atın sıra dışı kökeni

Kır ile dor tayın babası denizaygırıdır, bunların anaları kulun tutmuştur. (2)

B750. Hayvanların sıra dışı alışkanlıkları

Ürüşan Baba oğlu Ali'ye atların sahipleri kendilerine yem verdiğiğinde sevincinden kanat açıp şahlandığını, fakat sahipleri arkaya dönüp baktıklarında bu kanatların kırıldığını söyler. (6)

C331. Arkaya bakma yasağı

Ürüşan Baba oğlu Ali'ye atlara yem verdiği zaman arkasına dönüp bakmamasını söyler. (6-7)

C842. Güneş ışığına maruz kalma yasağı

Ürüşan Baba tayların kalacağı yere asla ışık girmemesi gerektiğini söyler. (6)

C942.2. Sihirli at yasağın ihlalden dolayı güçsüz düşer.

Sabahleyin güneş daha tam doğmadan evvel bacadaki küçük bir delikten dorun sağ kaburgası üstüne vuran gün ışığı onun bir kanadını kırar. (12)

D1022. Sihirli kanat

Ürüşan Baba oğluna, atın sahibi kendisine yem verdiği zaman şahlanıp açtığı kanatlarını onun göremeyeceğini söyler. (6)

F655. Kör adamın olağanüstü algılaması

Gözleri kör olan Ürüşan Baba, oğluna sabah güneşinin dorun sağ tarafından kaburga üstüne vurduğunu ve kanadını kırdığını söyler. (12)

F700. Olağanüstü yerler

Ali babasının isteği üzerine tarlaya hisar çekip dört bir yanından su verir. Tarla öyle çamurlu bir hale gelir ki içine kanatlı kuş girse çıkamaz. (11)

F772. Olağanüstü kule

Köroğlu sadece Kırat'ın çıkabileceği, uçan kuşun bile zor fark edilebildiği bir kule yapar ve atlarıyla burada kalır. (13)

F781. Sıra dışı odalar

Ali babasının söyledikleri doğrultusunda atların tavlalarının tüm pencerelerini kapatır. Onları zindan içinde bırakır. (6)

F969.3. Olağanüstü ışık

Sabah gün doğmadan evvel bacadaki küçük bir delikten ahıra giren ışık dorun bir kanadını kırar. (12)

F989.1. Atlar yüksek bir duvarın üzerinden sıçrar.

Kır ile dor, rençperlerin hazırladığı tığ üzerinden sıçrarlar. (2)

F989.1.1. Atların sıra dışı sıçrayışı

Dorat tarlanın bir ucundan diğer ucuna iki nefeste sıçrar ve çamur ancak topuğundan yukarı çıkar. (11)

Kırat tarlanın içine hiç girmeden bir ucundan diğer ucuna tek nefeste sıçrar ve tırnağına çamur değmez. (12)

(T)H919.7. Babanın verdiği vazifeler

Ürüşan Baba oğlu Ali'ye kır ile dor tayı besleme görevini verir. (6)

Ürüşan Baba oğlu Ali'den tarlasına su verip iyice çamurlu bir hale getirmesini ister. (11,12)

Ürüşan Baba oğlu Ali'den doratı çamurlu tarlada koşturmasını sonra da muayene etmesi için kendisine getirmesini ister. (11)

Ürüşan Baba oğlu Ali'den kıratı da alıp tarlaya götürmesini, akşama kadar tarlada koşturmasını ve sonrasında muayene etmesi için kendine getirmesini söyler. (12)

H971. Yaşlı adamın yardımıyla yerine getirilen görevler.

Ali babasının verdiği tarif üzerine kır ile dor tayı yirmi dört saatte iki defa tımar ederek, yemini arpasını suyunu vererek, bu atlara hizmet etmeye başlar. (7)

H990. Çeşitli vazifelerin yerine getirilmesi

Ali babasının istediği gibi tarlaya hisar çekip dört bir yanından su verir. (11,12)

Ali önce doratı sonra da kıratı alıp akşama kadar tarlada koşturur. Ardından da muayene etmesi için babasına getirir. (11,12)

H1010. İmkânsız görevler

Bolu Beyleri Ürüşan Baba'dan biçimde ve kaçışta eşsiz iki at bulup getirmesini isterler. O da böyle hayvanların aramakla bulunamayacağını söyler. (1)

H1155.1. Vahşi atı ehlileştirme ve binme görevi

Ürüşan Baba oğlu Ali'ye kır ile dor tayı yetiştirme görevini verip şu üç şeye dikkat etmesini ister.

1. Atların tavlasını ışıktan arındırmak
2. Atlara yem verdikten sonra arkaya dönüp bakmamak
3. Bir sabah bir de akşam olmak üzere atları günde iki kere tımar etmek (6-7)

H1308. En iyi atlar için araştırma

Ürüşan Baba biçimde ve kaçışta eşi benzeri bulunmayan atlar için gurbete çıkar. Gurbette epey bir dolandıktan sonra Erzurum diyarında Tercan'a gelir. (1)

H1545. Hız imtihanı

Ürüşan Baba'nın kır ile doratı çamurlu tarlada koşturmadaki amacı onların hızını, kemale erip ermediğini kontrol etmektir. (11,12)

J10. Tecrübe yoluyla edinilen bilgi

Yaşını imrahorlukta geçirmiş olan Ürüşan Baba kır ile dor tayın ne kıymette olduğunu bilir. (2)

Ali garlangoç uşaklarıyla olan mücadelesinden sonra yiğitliğin ne anlama geldiğini anlar. **(10)**

Ali sabahleyin ahırını kontrol ettiğinde babasının dediği her şeyin aynen gerçekleştiğini görür ve onun iyi bir imrahor olduğuna kanaat getirir. **(12)**

Ürüşan Baba Kırat'ın tırnaklarını kontrol edip hiç çamur değmediğini görünce oğluna Kırat'ın kemale erdiğini söyler. **(13)**

J30. Anlam çıkarılarak edinilen bilgi

Ürüşan Baba tayların sahibi dorat için bir altın isteyince onun atların kıymetini bilmediğini anlar. **(3)**

Ürüşan Baba çiftçilerin de tıpkı tayların sahibi gibi atların kıymetini bilmedikleri anlar. **(3)**

Ürüşan Baba atların ne denli kıymetli olduğunu söylemesine rağmen Bolu Beyleri'nin kulak asmadığını görünce onların da tayların sahibi gibi atların kıymetini bilmediğini anlar. **(4)**

J50. Gözlem yoluyla edinilen bilgi

Tığ üzerinden atlayan kır ile dor tayı gören Ürüşan Baba onların çok değerli olduğunu anlar ve satın almak ister. **(2)**

(T)J130.1. Köpekten yiğitlik öğrenme

Ali garip köpeğin cesaretini görüp onu takdir eder. Böylece Köroğlu yiğitliğini garip bir köpekten almış olur. **(8)**

Yiğitliği köpekten öğrenen Ali işi önce kılıca sonra külünge nihayetinde ise kargı ve kalkana döker. **(10)**

J143. Sahibinin ihmalden dolayı bakımsız kalan tay

Kır ile dor tay ne arpa ne de tımar görmüş her yanı gübreli iki bakımsız taydır. **(1)**

J154.0.1. Babanın nasihatı

Ürüşan Baba oğluna Kırat altında olduğu sürece hiç kimsenin onu yakalamayacağını söyleyip korkmaması için ona nasihat eder. **(13)**

(T)J154.0. 2. Babanın vasiyeti

Ürüşan Baba oğlundan helal evladı ise Bolu Beyleri'nden intikamını almasını ister. (13)

J200. Seçimler

Ürüşan Baba kırı bırakıp dora sahip olmak ister. (2)

J500. İhtiyat ve tedbir

Tayların sahibi dorat için bir altın isteyince Ürüşan Baba, adamın kendisiyle alay etme ihtimaline karşılık kendini kurnazlığa verir. (3)

Ali garlangoç uşaklarıyla olacakları düşünüp evden çıkmadan önce yanına bir çöğen alır. (8)

Ali garlangoç uşaklarının sabah yedikleri dayaktan sonra intikam almak isteyeceklerini düşünüp öğlen yemeğini almaya giderken yanına daha büyük bir çöğen alır. (9)

J610. Başkaları ile anlaşmazlıkta önceden düşünme

Ürüşan Baba kır ile doratı satın aldıktan sonra olur da biri tayların sahibini caydırır diye o köyde kalmak istemez. Bu yüzden misafirlik teklifini reddeder. (3)

J700. Hayatla ilgili tedbirleri önceden düşünme

Ali hem canının korkusundan hem de halk içinde zapta gelmediğinden kırı binip doru da yedeğe alıp Erzincan'a yakın Kemah diyarlarına gelir. Burada atları ve kendisi için bir kule yapar. (13)

J890. Talihsizlikte teselli- Çeşitli

Gözlerinin oyulmasına karşılık haline ağlayan oğluna Ürüşan Baba, sadıkane çalıştığı için akıbetinin iyi olacağına inanır. (6)

J1700. Aptallar

Harman yerinde toplanan çiftçiler de atların gerçek kıymetini bilmezler. (3)

Ürüşan Baba'nın gözlerini oyduuran Bolu Beyleri küçük gördükleri kır ile dorı ona verirler. (5)

J1705. Aptal köylü

Kır ile dorı tayın sahibi onların denizaygırı kulunu olduğunu bilmez. (2)

J1736. Aptallar ve bilinmeyen hayvanlar

Atların sahibi olan adam kır ile dor tayın iki kötü küheylan olduğunu düşünür. (2)

Ürüşan Baba'nın getirdiği tayları görenler onlarla alay derler. (4)

Bolu Beyleri Ürüşan Baba'nın getirdiği atları kendilerine layık görmeyip ona verirler (5)

J2080. Aptalca pazarlıklar

Tayların sahibi dorat için bir altın, kırat içinse bir altından bir çeyrek noksan para ister. (3)

J2088. Düşünceli satıcı

Ürüşan Baba doratı satın almak isteyince mal sahibi onların henüz tay olduğunu söyleyip başka atlar teklif eder. (2)

K170. Sahte basit pazarlık yoluyla aldatma

Ürüşan Baba, tayın sahibi dorat için bir altın isteyince bu fiyatı sağlama almak için biraz daha indirim yapmasını ister. (3)

K1700. Yalan yoluyla aldatma

Ürüşan Baba tayların sahibine doratı kendisine satacak olursa onunla köylerde çerçilik yapacağını söyler. (2)

Ali garlangoç uşaklarından kalan artık yemeği eve getirdiğinde utancından kazanın dibini verdiklerini söyler.(7)

Ali yemekleri düzgün bir şekilde eve getirince babasına aşçıbaşının merhamete gelip, yağlı güzel yemek verdiğini söyler. (9)

K1950. Sahte yiğit

Köroğlu Kırat sayesinde yiğitlik eder. Devrinin yiğitlerine kıyasla onun esamesi okunmaz. (14)

K1951.2. Kaçak atlı kahraman. Sahte kahraman bir savaşa girdiğinde atı sayesinde kurtulur.

Devletin Köroğlu Hakkında verdiği emri duyan yiğitler her ne kadar onun peşine düşerlerse de Kırat'a ayar atları olmadığından onu bir türlü yakalayamazlar. (14)

K2150. Suçlu gibi görünen masumlar

Ürüşan Baba getirdiği atlardan dolayı Bolu Beyleri tarafından haksız yere nankörlükle suçlanır. (4)

L101.Talihi yaver gitmeyen kahraman

Ürüşan Baba'nın oğlu Ali devletin ve milletin emrinden çıkıp gözden düştüğü için dosttan çok düşman edinir. (13)

L101.1. Talihi yaver gitmeyen yaşlı adam

Gözleri oyulan Ürüşan Baba can acısıyla ağlaya ağlaya feryat figan eder ve Bolu Beyleri'nin katında felekten yakındığı bir şiir söyler. (5)

L111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Ürüşan Baba Bolu Beyleri'nden epey bir harçlık alarak atları bulmak için gurbete çıkar.(1)

Ürüşan Baba bulduğu taylarla beraber Bolu Beyleri'nin yanına döner. (4)

M10. Değişmez hükümler

Ürüşan Baba gününden evvel suçsuz olduğunu belirtmiş olmasına rağmen Bolu Beyleri onun kendileriyle alay ettiğini düşünüp gözlerini oydurmuşlardır. (5)

M20. Dar görüşlü yargılar

Ürüşan Baba her ne kadar atların çok kıymetli olduğunu söylerse de Bolu Beyleri tayların perişan halini görüp tüm cömertliklerine karşılık onun kendileriyle alay ettiğini düşünürler. (4)

M100. Ant ve yeminler

Ali kendi kendine o günkü yemekleri garlangoç uşaklarına vermeyeceğine dair yemin eder der. (8)

M200. Anlaşmalar ve Vaatler

Ürüşan Baba atları besleyip yetiştirmek için Bolu Beyleri'nden dört sene mühlet ister. Dört senenin sonunda atlar dediği kadar iyi çıkmazsa verecekleri her türlü cezaya razı olacağını söyler. (4)

N100. Şans ve talihin tabiatı

Ürüşan Baba Bolu Beyleri'ne istedikleri atların aramakla bulunamayacağını, bunun ancak Allah'ın rast getirmesine bağlı olduğunu söyler.(1)

N203. Şanslı kişi

Kır ile dor tayın harman yerinde hazırlanmış tığ üzerinden atlayışını bir Ürüşan Baba görür. (2)

N700. Tesadüfi karşılaşmalar

Ürüşan Baba aradığı niteliklere sahip iki ata Tercan'da nahir malları arasında denk gelir. (2)

Ali on üç yaşındayken sokağın birinde sonrasında örnek alcağı garip bir köpek görür. (8)

P10. Krallar

Sultan Murat Köroğlu hakkında emir çıkartır. (14)

P50. Soylular/Silahşörler

Ürüşan Baba Bolu Beyleri'nin yanında çalışmaktadır.(1)

P233. Baba ve oğul

Ali, babasını kanlar içinde görünce ağlaya ağlaya boynuna sarılır ve ne olduğunu sorar. (6)

Oğlunun kendine düşman topladığını gören Ürüşan Baba, evladının sağlığı için endişelenir.(10)

P320.Misafirperverlik

Tayların sahibi Ürüşan Baba'yı o gece misafir etmek ister. (3)

P361. Sadık hizmetkâr

Ürüşan Baba tayları satın alırken Bolu Beyleri'ne haber göndermeye lüzum görmeyip, ücreti kendi cebinden verir. (3)

Bolu Beyleri yanlarında imrahorbaşı olarak çalışan Ürüşan Baba'yı sadıkane iş gördüğü için çok severler. (4)

P411.Köylü

Ürüşan Baba tayların sahibiyle pazarlık yaparken harman yerinde çalışan çiftçiler onların etrafına toplanır ve Ürüşan Baba'dan dor tay ile beraber kır tayı da satın almasını isterler.

(3)

(T)P416. Seyis

Ürüşan Baba uzun senelerden beri Bolu Beyleri'nin yanında imrahorbaşı olarak çalışmaktadır. **(1)**

Senelerin imrahoru olan Ürüşan Baba doratın iki nefeste koştuğunu duyunca kanatlarından birinin kırıldığını anlar. **(12)**

(T)P417. Cellat

Milciler Bolu Beyleri'nin emriyle Ürüşan Baba'nın gözlerini kör ederler. **(5)**

Ürüşan Baba gözlerini oyan milcilerin yardımıyla atlarla beraber evine gelir. **(6)**

P475. Harami

Garlangoç uşakları Bolu Beyleri'nin verdiği yemekleri Ali'nin elinden alıp kendileri yerler. **(7)**

Köroğlu bir kule yaptıktan sonra işi haramiliğe döker. **(13)**

P510. Mahkemeler

Bolu Beyleri Ürüşan Baba'nın kollarını bağlatıp onu hükm-i divanlarına çıkartırlar. **(5)**

P621. At satıldığında beraberinde yuları da verilir.

Kırat ile dorat satıldığında kafalarına birer başlık (yular) takarlar. **(3)**

Q72.Sadakat ödüllendirilir.

Bolu Beyleri Ürüşan Baba'ya daha önceki sadakati ve gözlerini kör etmelerine karşılık, ölene kadar onun ve ailesinin yiyeceğini giyeceğini temin edeceklerini söylerler. **(5)**

Q111. Ödül olarak zenginlik

Sultan Murat Köroğlu'nun ölü ya da dirisini getirecek olana dünyalığını vereceğini duyurur. **(14)**

Q281. Nankörlük cezalandırılır.

Bolu Beyleri kendilerine nankörlük ettiğini düşündükleri Ürüşan Baba'nın gözlerine mil çektirirler. (5)

Q411.13. Hırsızlığa karşılık ölüm cezası

Köroğlu'nun haramilik yapmasına karşılık Sultan Murat ölü ya da diri yakalanması için emir verir. (14)

Q451.7. Ceza olarak kör bırakma

Bolu Beyleri hükm-i divanlarına çıkardıkları Ürüşan Baba'nın senelerden beri yanlarında sadıkane çalışmasına karşılık canına kıymazlar ancak gözlerine mil attırırlar. (5)

R260.Takipler

Devletin Köroğlu hakkındaki emrini duyan yiğitler onu yakalamak için peşine düşerler. (14)

S165.Sakatlama: Gözleri oyma

Bolu Beyleri Ürüşan Baba'nın gözlerini oydururlar. (5)

T596. Çocuklara ad verme

Ali'ye babasından dolayı "Köroğlu, Körünoğlu" derler. (10)

U60. Zenginlik ve yoksulluk

Ürüşan Baba oğlunun getirdiği artık yemekleri görünce bunları yemeye mecbur olduğunu söyler. (7)

U170. Körlerin davranışları

Ürüşan Baba oğluna sabah güneşinin dorun bir kanadını kırdığını söyler. (12)

V254. Selamlaşma

Ürüşan Baba kır ile dor tayı satın alacağı adamın yanına gidip selam verir. (2)

W10. Müşfiklik/Merhamet

Bolu Beyleri gözlerini oydurup hayatını mahvettiklerini düşündükleri Ürüşan Baba ve ailesi için kendi mutfaklarından sabah, öğle ve akşam olmak üzere üç öğün yemek verirler. (7)

W11.Cömertlik

Bolu Beyleri Ali'ye tam kazanın üstünden yemeğin en yağlısını verirler. (8)

(T)W19.Utangaçlık

Ali, babası Bolu Beyleri'nden intikamını almasını istediği zaman utandığından ona bir şey diyemez, ancak onlara asla güç yetiremeyeceğini düşünür. (13)

W32. Cesaret

Ali önünü kesen garlangoç uşaklarına ölse de yemekleri onlara vermeyeceğini söyler. (9)

Ali öğlen vakti önünü kesen garlangoç uşaklarını sabahkinden daha beter etmekle tehdit eder. (9)

Ali akşam vakti de önünü kesen garlangoç uşaklarına sabah ve öğlen yedikleri dayağa razı olmalarını aksi takdirde bu sefer kellelerinin gideceğini söyler. (10)

W33. Kahramanlık

Ali'nin yiğitliği günden güne dillere destan olur. (10)

W34. Sadakat

Ürüşan Baba Bolu Beyleri'ne sadıktır. (4)

W37. Vicdanlı olma

Tayların sahibi ve harman yerindeki çiftçiler doratı satın alan Ürüşan Baba'ya kıratın yalnız kalamayacağını söyleyip onu da almasını isterler. (3)

W37.0.1. Adam asla kendi sözünü çiğnemez.

Ürüşan Baba, tayların sahibine dorat için istediği fiyatta indirim yapmasını isterse de o sözünün sahibi olduğunu söyleyip inat eder. (3)

W45. Onur

Ali artık yemeklerle eve geldiğinde onurundan gerçekleri söylemeyip yalan söyler. (8)

W116. Kibir

Bolu Beyleri Ürüşan Baba'nın getirdiği bu perişan haldeki atları görenlerin kendilerinin fakir olduğunu düşünüp onlarla alay edeceklerini düşünürler. (5)

Bolu Beyleri Ürüşan Baba'nın gözlerine mil attırdıktan sonra beraberinde getirdiği kır ile dor tayı kendilerine layık görmeyip ona verirler. (5)

W121. Korkaklık

Ali Bolu Beylerinin verdiği yemekleri her gün garlangoç uşaklarına kaptırır. (8)

Ali kılıcı kınından sıyırıp eline alınca önünü kesen garlangoç uşaklarının her biri kaçar. (10)

(T)W142.İntikam hırısı

Garlangoç uşakları istişare edip sabah ve öğlen yedikleri dayağın intikamını almak için kendi aralarında karar alırlar. (10)

W154. Nankörlük

Bolu Beyleri rşan Baba'nın tüm sadakatine rağmen onun gözlerini oydururlar. (5)

W185.öfkenin şiddeti

rşan Baba'yı hükm-i divanlarına çıkartan Bolu Beyleri hiddetlenerek gözlerini oydururlar. (5)

W188.Kavgacılık

Ali namı diğer Köroğlu işi ilerlettikçe, namı yayıldııkça insanlar onlardan korkmaya başlar. Köroğlu'nun şerrinden onlara yakın gelemmezler. (10)

W193. Zorbalık

Ali yemeği eve götürürken garlangoç uşakları önünü kesip, Ali'nin tüm yalvarmalarına karşın elinden alırlar. (7)

Köroğlu zor kullanıp insanları soyar, parasını aldıktan sonra onları salıverir. (14)

W212. Savaş için arzu

Ali'den dayak yiyen garlangoç uşakları daha kalabalık gruplar halinde öğlen ve akşam vakti de önünü keserler. (9-10)

W215. İleri düzeyde ihtiyat/ngr

Ali artık çğenin işi görmeyeceğini düşünüp işi kılıca döker ve akşam yemeğini almaya giderken beline bir kılıç takar. (10)

Z10.3.Bağlayış formelleri

“Epey bir gurbet dolandıktan sonra...”(1)

“Haberı nereden verelim” (7)

“Ara yerden geçti... sene” (8, 11)

Z64. Atasözleri

Mücevher kadrini sarraf iyi bilir. (2)

Meşe çakalsız olmaz. (7)

Pancarı kim yer? Her vakit naçar yer. (8)

Dadananla kuduran bir olur. (8)

At seyirdir, yiğit övünür. Kılıç keser, kol övünür. (14)

(T)Z64.1. Deyimler

Zemahiye alma (3)

Eren peren etmek (8)

Talçık almak (9)

Mıtkalını bulmak (11)

Başına kara gelmek (5)

Z71.1. Formülistik sayı: 3

Ürüşan Baba oğlu Ali’ye atları nasıl yetiştireceğini anlatırken üç husus üzerinde durur. (6-7)

Z71.2. Formülistik sayı: 4

Ürüşan Baba atları besleyip onları çok iyi bir hale getirmek için Bolu Beyleri’nden dört sene mühlet ister. (4)

Z71.8. Formülistik sayı: 12

Ürüşan Baba’nın oğlu on iki yaşındadır. (6)

Z71.9. Formülistik sayı: 13

Ali kır ile dor taya tavlada bir sene emek verir, on iki yaşından on üç yaşına girer. (8)

Z183. Sembolik isimler

Babasının gözleri kör olduğu için Ali’nin ismi “Köroğlu” olarak kalır. (10)

2.1.2. Köroğlu ile Demircioğlu

1. Köroğlu'nun Demircioğlu İle Tanışması

Köroğlu Kırat'ı yaptırmak için üç ayda bir Erzurum'a, Armenik isimli Ermeni bir nalbanda getirir. Köroğlu'nun gerçek kimliğini bilen Armenik ki Köroğlu daha önce ona kendisini tanıtmıştır, gerek korkusundan gerekse başının selameti için bunu hiç kimseye söylemez. Köroğlu da bu yüzden onu çok sever.

Bir gün Köroğlu yine Kırat'ı Armenik'e getirir fakat onu dükkânında bulamaz. Onun yerine bir kalfa çalışmaktadır. Bu kalfa Demircioğlu Kenan'dır. Armenik'in yanına demircilik zanaatını öğrenmek için girmiştir. Köroğlu Demircioğlu'nu şöyle bir gözden geçirir ve onun bir hayli kuvvetli olduğunu görür. Selam verip içeri girer. Demircioğlu'na atını yaptırmaya geldiğini fakat atının biraz hırçın olduğunu söyler ve üstesinden gelip gelemeyeceğini sorar. Demircioğlu bunun kendisi için çok kolay bir iş olduğunu söyleyip atından inmesini ister. Köroğlu Kırat'a her nalı yaptırmadığını bahane edip, kontrol etmesi için Demircioğlu'ndan bir nal ister. Asıl amacı gücünü göstermek olan Köroğlu eline aldığı nalı iki bileğinin arasında büküp Demircioğlu'nun üzerine atar. Kırat'a böyle tenekeleri yaptırmayacağını söyleyip ustası Armenik'i beklemesini ister. Köroğlu'nun kendisine böyle güç göstermesine hele de bunu çarşıda esnaf içinde yapmasına hayli öfkelenen Demircioğlu ustasına gerek olmadığını söyleyip Kırat için yeniden dört nal daha döver ve çıraklarıyla atın ayaklarına çakmaya başlar. Bir yandan nalları çakar bir yandan da Köroğlu'na dönüp ters ters bakar. Bu sırada dükkâna Armenik gelir. İkisinin vaziyetinden bir şeylerin kötü gittiğini anlar. Köroğlu ile işaretleşip neler olduğunu sorar. O da eğdiği nalı göstererek Demircioğlu'nun kendisine düşman gözüyle baktığını söyler. O zaman Armenik gücünü gösterip Demircioğlu'nun düşmanlığını kazanmakla Köroğlu'na hata ettiğini söyler. Ona Demircioğlu'nun nasıl biri olduğunu anlatır. Duydukları karşısında canının korkusundan az da olsa titremeye başlayan Köroğlu'na akşama kadar misafir olmasını, karanlık çökünce Kırat'a binip, dizginini kimseye kaptırmadan kaçıp gitmesini söyler. Bu esnada Demircioğlu da işini bitirir. Ustasına atı kendi yaptırdığı için parayı da kendisinin almak istediğini söyler. Bunun üzerine Köroğlu hatasını da bağışlaması umuduyla kesesinden bir kızıl altın çıkarıp Demircioğlu'na uzatır. Ancak Demircioğlu, Köroğlu'nun verdiği altını iki parmağının arasında sıkıp yazı ile turasını siler ve geri uzatıp düzgün para vermesini ister. Yazısı turası silinmiş parayı gören

Köroğlu, olur da araya karışmıştır diye bir altın daha verir fakat Demircioğlu onun da yazı ile turasını siler. O zaman Köroğlu durumu anlar ve Demircioğlu'nun kendisine böyle akçe saydırmasına karşılık sazını alıp bir şiir söyler ve Demircioğlu'nun yiğitliğini över, fakat bunun hiçbir faydası olmaz. Armenik Köroğlu'nu da alıp doğruca kendi evine gider. Demircioğlu, ustasının Köroğlu'nu kendisinden kaçırmak niyetinde olduğunu anlarsa da ona olan saygından buna mani olmaz. Ancak çırağın biriyle emri altında olan delikanlılara silahlanıp şehrin etrafını sarmaları ve tarif ettiği kılıktaki kıratlıyı hisar kapılarından çıkmadan yakalamaları için haber gönderir. Demircioğlu Erzurum'da delikanlı başıdır ve kendisine ölümüne bağlı üç yüz yiğidi vardır. Haber gönderdiği delikanlılar şehrin dört bir tarafını sarar. Demircioğlu da İstanbul Kapı' da beklemeye başlar.

2. Köroğlu'nun Demircioğlu'nu Kendisine Eş Etmesi

Köroğlu'nu da alıp evine gelen Armenik, akşam karanlığı çökünce Kırat'ına binip kaçmasını, ancak bu gece kaçarsa kurtulabileceğini, aksi takdirde kellesinin gideceğini söyler. Köroğlu daha önceden şehre girdiği İstanbul Kapı'ya yönelir. Ancak şehrin her tarafının sarıldığından habersizdir. İstanbul Kapı'dan çıktığı sırada Kırat'ın dizgini Demircioğlu'na kaptırır. Demircioğlu, sabah yaptıklarını hatırlatarak yiğitliğin öyle çarşıda esnaf içerisinde olmayacağını söyleyip, yiğitliğini şimdi, bir kez de yalnızken göstermesini ister. Neredeyse elli kiloluk çöğenini göstererek “Allah ya sana verir ya da bana, bu çöğen ile sana bir kez vuracağım, ister öl ister ölme. ” der. Kırat'ın dizginini kaptıran Köroğlu, Demircioğlu'nun elindeki çöğeni görünce çaresiz kurtulmanın yolunu arar. En sonunda kendisini öldürmekle kimsenin onu takdir etmeyeceğini eğer gerçekten de yiğitse, devletin ölü ya da diri yakalanması için emir çıkarttığı Köroğlu'nu öldürmesini ve böylelikle herkesin övgüsünü kazanmasını söyler. Demircioğlu ise karşısındakinin Köroğlu olduğundan habersiz bir şekilde onu kendisinin de duyduğunu, fakat Kırat'dan dolayı kimsenin onu yakalayamadığını, şayet bir gün onu yakalayacak olursa kayd-ı bent edip padişah katına çıkaracağını söyler. Bunu duyan Köroğlu, Demircioğlu'na Köroğlu'nun yerini bildiğini belirtip, kendisini affetmesi karşılığında onu Köroğlu'na götürmeyi teklif eder. Teklifi kabul eden Demircioğlu, bir nara patlatıp şehrin etrafını saran arkadaşlarını yanına çağırır. Arkadaşları sesin geldiği yöne İstanbul Kapı'ya gelir. Demircioğlu onlardan ustası Armenik'e Köroğlu'nu yakalamak üzere sabah dükkâna gelen atlıyla gideceğini haber vermelerini ister. Ardında da haklarını helâl etmeleri için

saz eşliğinde bir şiir söyler. Nihayetinde Köroğlu'nun terkisine binip yine Köroğlu'nu yakalamak üzere yola çıkarlar. Bir akşamüzeri Köroğlu'nun kulesine gelirler. İçeri girip sözüm ona Köroğlu'nu beklemeye başlarlar. Bu sırada Köroğlu, Demircioğlu'na olur da Köroğlu gelecek olursa, öldürmesi için ona yardım etmeyeceğini bırakıp kaçacağını söyler. Demircioğlu da böyle bir şeye gerek olmadığını onu tek başına alt edebileceğini söyler ve beklemeye devam ederler. Bir süre sonra Köroğlu'nun söylediği yalanlar ikmalini doldurmaya başlar. Bunun farkında olan Köroğlu birebir mücadeleye asla cesaret edemediği Demircioğlu'nu kendi safına çekmeye çalışır. Ona Köroğlu gelirse kendisinin kaçacağını, başını kesip padişaha götürecektir olsa da onun gerçek Köroğlu olduğunu ispatlayabilmesi için hiçbir şahidinin olmayacağını, bu yüzden kimseyi inandıramayacağını söyler. Bu sözlerde haklılık payı gören Demircioğlu ne yapması gerektiğini sorar. O da, Köroğlu'na katılıp ona eş olacak olursa tıpkı Köroğlu gibi onun da adının sonsuza kadar Türkiye toprağında yaşayacağını, aksi takdirde saldırıp birbirlerini öldürmenin hiçbir kıymeti olmadığını söyler. Bu konuşmadan sonra bir müddet kendi kendine düşünen Demircioğlu, Armenik'in yanında çalışmaktansa Köroğlu'na eş olmanın daha mantıklı olduğuna karar verir ve ona eş olabilmek için yapması gerekeni sorar. Bunun üzerine Köroğlu, Demircioğlu'na Köroğlu geldiği zaman silahlarını bırakıp elini öpmesini nasihat eder. O zaman Köroğlu'nun da kendisini eş olarak kabul etmeye mecbur olacağını söyler. Böylelikle Köroğlu Demircioğlu'nu hile ile kandırmış olur. Bir süre sonra Köroğlu, sazını eline alır ve bir şiir söyler. Söylediği bu şiirle Demircioğlu'na kendisinin Köroğlu olduğunu anlatır. Sözüne nihayet verince Demircioğlu ona gerçekten de Köroğlu olup olmadığını sorar. Köroğlu'ysa yine korkusundan tam olarak benim diyemese de ondan sözünde durmasını ister. Demircioğlu geçekten de Köroğlu ise ona eş olacağını söyler. Bunun üzerine Köroğlu'nun artık hiçbir şüphesi kalmaz ve kendisini tanıtır. Demircioğlu da adını koçak defterine yazdırır.

3. Köroğlu ve Demircioğlu Hakkında Ferman Çıkarılması

Demircioğlu'nun Köroğlu ile birlikte gittiğini öğrenen Armenik, artık sırların açığa çıktığını düşünür ve Erzurum valisi Mustafa Paşa'ya gider. Köroğlu'nun Demircioğlu'nu kandırıp kendine eş ettiğini söyler. Bunun üzerine paşa durumu izah eden bir mektup yazarak İstanbul'a gönderir. Haberi alan padişah bunların daha da çoğalmaları ihtimaline karşılık üzerlerine üç yüz atlı gönderir.

Bir gün Kırat'la etrafta gezinen Köroğlu, tesadüfen Kemah Dağları üzerine çadır kurmuş atlıları görür. Neler olduğunu anlamak için derviş kılığına girip askerlerin içine karışır ve onlarla birlikte yemeğe oturur. Bu sırada askerin birinden de kim olduklarını ve nereye gittiklerini öğrenir. Hayli korkup orayı terk eder ve doğruca kulesine gelir. Demircioğlu'na Sultan Murat ordularının üzerlerine geldiğini söyler. Her ne kadar Demircioğlu silahları kuşanıp onlara karşı durmayı teklif ederse de Köroğlu, gelenlerin düşman değil kardeşleri olduklarını, bu yüzden canlarına kıyıp padişaha asi olamayacaklarını söyler. Bunun yerine Demircioğlu'na Kırat ile kaçıp kurtulmayı teklif eder. Demircioğlu artık bir şey demeyip, Kırat'ın tergisine biner. Köroğlu'nun buradaki esas maksadı Demircioğlu'nu, askere karşı verip cesaretini sınamaktır. Nitekim düşündüğü gibi de yapar. Kırat'ı Kemah Dağları'na doğru sürüp askerlerin önüne gelir. Kurtulabilmeleri için Demircioğlu'ndan kendilerine yol açmasını ister. Köroğlu'nun cesaretini sınamak istediğini anlayan Demircioğlu ona hak verir ve peşi sıra gelmesini söyler. Kılıç kuvvetiyle üç yüz atlıya karşı durup hem kendine hem de Köroğlu'na bir koridor açar. Böylelikle her ikisi de kaçıp kurtulmuş olur. Askerler çaresiz İstanbul'a geri döner ve padişaha durumu arz ederler.

4. Köroğlu'nun Reyhan Arap'ı Yakalamak Üzere Vazifelendirilmesi ve Onun da Bu Görevi Demircioğlu'na Vermesi

Köroğlu ile Demircioğlu'nun kaçtığını öğrenen padişah, meclisine ne tedbir almak gerektiğini sorar. Meclis de ordu gönderip Köroğlu'nun kulesini yıkmayı ve nihayetinde takip ede ede onu yakalamayı teklif eder. Bu sırada padişaha Kenan Sultanından bir name gelir. Kenan Sultanı, üç ülke isteyip vermemesi halinde Reyhan Arap'ı Türk ordularının karşısına çıkarmakla onu tehdit eder. Padişah meclisine danışıp ne yapması gerektiğini sorar. Onlar da Köroğlu'nu affedip Reyhan Arap'ı yakalamak üzere Kenan eline göndermesini teklif eder. Padişaha eğer Köroğlu başarılı olacak olursa onu bağışlamasını, yok eğer başaramazsa zaten orada ölüp gideceğini, böylelikle ondan da kurtulmuş olacaklarını söylerler. Bu fikir padişahın çok hoşuna gider ve hemen Köroğlu'na haber gönderir. Bir yandan da haramiliğini bağışlayıp onu huzura çağırdığını ilan eder. Köroğlu, ilk başlarda bu ilan neticesinde halkın ağızında affedildiklerine dair söylenen sözlere güvenip itibar etmez. Ancak sonrasında kendilerine gönderilen mektubu görünce huzura gitmek ister. Her ne kadar Demircioğlu bunun bir hile olma ihtimali üzerinde durursa da Köroğlu, padişahın affının af cezasınınsa ceza olduğunu ve sözüne itibar edileceğini

söyleyerek kendisini kulede beklemesini ister. “Mademki affetmiş azat da etsin. Bundan böyle serbestçe dolaşalım, haramiliğe tövbe edelim.” diyerek yollara düşer. İstanbul’a gelip huzura çıkar. Padişah bundan sonra insanların önünü kesip onları soymayacak olursa onu affedeceğini söyler. Köroğlu da bunu kabul eder. Tüm bunlardan sonra padişah, Kenan Sultanının gönderdiği nameden ve de isteklerinden bahsederek ona Reyhan Arap’ı yarasız bir şekilde getirip getirme görevini verir. Şayet başarılı olacak olursa bezirgânlardan kırkta bir baş alması için ona bir ferman vereceğini söyler. Padişahın yanından affolunmuş bir şekilde ayrılan Köroğlu, Kırat’a binip doğruca kulesine gelir. Kendisini karşılayan Demircioğlu’na padişah tarafından affedildikleri müjdeleyip Reyhan Arap’ı getirme görevini verir. Demircioğlu, “Şayet Reyhan Arap’ı yarasız beresiz, kolunu bağlamadan, benden ileri getiremezsem adımı defterinden sil.” diyerek Kenan eline doğru yola çıkar.

Motifler

B184.1.1.2. Kuş kadar hızlı at

Kırat gökte uçan kuşun kavuşamadığı son derece hızlı bir attır. (21)

B523. İnsanları peşlerindeki takipçilerden kurtaran hayvan

Demircioğlu gibi nice yiğit Köroğlu’nun peşine düşmüşse de o kırat sayesinde hep kurtulmuştur. (21)

B740.Hayvanların olağanüstü gücü

Kırat, Köroğlu ve Demircioğlu ile beraber, en az onlar kadar iki adamı daha taşıyabilecek kuvvette güçlü bir attır. (21)

B744.Hayvan olağanüstü mesafeye seyahat eder

Köroğlu Demircioğlu ile beraber Kırat’ın üzerinde bir günlük yol gidip kendi kulesine ulaşır. (22)

C422. Bazı insanların kimliğini açıklama yasağı

Armenik korkusundan Köroğlu’nun sırrını hiç kimseye söylemez. Köroğlu da bu yüzden onu pek sever.(15)

C563.Kralın yasakları

Padişah K roĝlu’nu affettikten sonra haramilik yapmasını, Türk topraĝını terk etmesini ve insanların  n n  kesmesini yasaklar. (33)

C680. Diĝer mecburiyetler

Armenik K roĝlu’na ancak bu gece kaabilirse Demircioĝlu’ndan kurtulabileceğini kaçamaz da yarına kalırsa kellesinin gideceğini söyler. (19)

K roĝlu Demircioĝlu’nu götürüp kendisine eş edince Armenik sırların aıĝa ıktıĝını düşünür ve Vali Mustafa Paşa’ya gitmeye mecbur kalır. (27)

F552.1. Sıra dışı parmakları olan eller

Demircioĝlu’nun parmakları tohumlu hıyara benzer. (15)

F610. Sıra dışı derecede g cl  adam

Demircioĝlu K roĝlu’nun verdiĝi altınları iki parmaĝı arasında sıkıp yazı ve turasını siler. (18)

Demircioĝlu neredeyse elli kiloluk bir  ĝeni elinde tutar. (20)

F625. G cl  adam: Demir b k c s 

K roĝlu Demircioĝlu’na gücünü göstermek için nalı iki bileĝinin arasında büker. (16)

F688. Olaĝan st  sese sahip adam

Demircioĝlu ellerini b ĝr ne koyup öyle bir nara vurur ki şehrin etrafına pusu atmış olan arkadaşları etrafına toplanır. (21)

F835.2. Sıra dışı derecede büyük sopa

Demircioĝlu’nun elindeki sopa neredeyse elli kilodur. (20)

F989.17. Sıra dışı hızlı at

Kırat daĝdan daĝa öyle bir gider ki ardında ne izi ne de tozu kalır. (31)

H11.1.Baştan geçeni hikâye etme

K roĝlu kulesine gelip Demircioĝlu’na padişahın kendilerini affettiğini söyleyip, verdiĝi görevi anlatır. (34)

(T)H12.3. ş irle tanıma

Köroğlu sazını eline alıp bir şiir söyler ve Demircioğlu'na kendisini tanıtır. (25)

H111. Elbise vasıtasıyla tanıma

Demircioğlu yiğitlerine yakalamalarını istediği adamın kılığını ve bindiği Kırat'ını tarif eder. (19)

(T)H148. İsteğin şiirle ifade edilmesi

Demircioğlu sazını eline alıp dostlarından helallik istediği bir şiir söyler. (22)

Köroğlu Sultan Murat'ın huzurunda saz ile söz ile bağışlanmaya talep eder. (33)

H607. Sembollerle anlaşma. İşaret dili

Dükkâna gelen Armenik bir şeylerin ters gittiğini anlar ve Köroğlu'na işaret vererek ne olduğunu sorar. O da eğdiği nalı işaret edip, Demircioğlu'nun kendisine kin güttüğünü söyler. (17)

H990. Çeşitli vazifelerin yerine getirilmesi

Demircioğlu'nun emri altındaki üç yüz delikanlılar Erzurum'un dört bir tarafını sarar. (19)

H1135. Tek başına orduyu yok etme görevi

Köroğlu Demircioğlu'nu üç yüz atlını karşına vererek kendisine yol açmasını ister. (30)

H1150.Çalma, yakalama ya da öldürme görevleri

Demircioğlu emri altındaki delikanlılara haber gönderip şehrin etrafını sarmalarını ve tarif ettiği kılıktaki adamı yakalamalarını ister. (19)

Sultan Murat Köroğlu'na Reyhan Arap'ı yakalama görevini verir. (33)

Köroğlu Demircioğlu'ndan Reyhan Arap'ı yakalayıp getirmesini ister. (34)

H1229.1.Verilen sözü yerine getirmek için kahraman tarafından üstlenilen araştırma

Köroğlu Reyhan Arap'ı yakalamak için padişaha söz verdiğini söyleyince Demircioğlu Reyhan Arap'ı yakalamak için yola çıkar. (34)

H1561. Cesaret testi

Köroğlu Demircioğlu'nu askere karşı vererek kendilerine yol açmalarını ister. Böylelikle onun cesaretini sınar. (30)

J50. Gözlem yoluyla kazanılan bilgi

Demircioğlu ile beraber askerlere karşı koyan Köroğlu onun gerçek bir yiğit olduğunu anlar. (31)

J200.Seçimler

Armenik kendi başının selameti için Köroğlu'nun sırrını kimseye söylememeyi tercih eder. (15)

J370. Önemli ve önemsiz işler arasında seçim

Demircioğlu Armenik'in yanında çalışmaktansa Köroğlu ile eş olmanın kendisi için daha kazançlı, altını bol bir iş olduğunu düşünüp ona katılmaya karar verir. (25)

J500. İhtiyat ve tedbir

Armenik düşman sahibi olmamak için Köroğlu'nun atını kendine çaktırdığını hiç kimseye söylemez. (15)

Armenik Demircioğlu ziyan vermesin diye Köroğlu'nu evinde misafir eder. (19)

Padişah Köroğlu ile Demircioğlu'nun gelecekte daha da çoğalmaları ihtimaline karşılık üzerlerine asker çıkartır. (28)

J652. Uyarılara karşı dikkatsizlik

Her ne kadar Armenik atının dizginini kimseye kaptırmaması hususunda Köroğlu'nu uyarmışsa da o İstanbul kapısından çıkarken ansızın Kırat'ın dizginini Demircioğlu'na kaptırır.(20)

J652.4. Kimi insanlara karşı uyarılar

Armenik Köroğlu'na Demircioğlu'nu tanıtip kendisine yapabileceği şeyler hususunda onu uyarır.(17)

J670. Başkalarına karşı savunmada önceden düşünme

Kırat'ın dizginini Demircioğlu'na kaptıran Köroğlu mecbur kurtulmanın bir yolunu düşünür. (20)

J1110. Akıllı adamlar

Armenik Köroğlu'nu evine götürünce Demircioğlu ustasının onu kendisinden kaçırma niyetinde olduğunu anlar. (19)

Köroğlu Demircioğlu'nu kendisine eş edebilmek için onunla ihtimaller üzerinden konuşur. Köroğlu geldiğinde kendisi de kaçacağından onu öldürse bile kimseyi inandıramayacağını ancak onunla beraber olursa adının Köroğlu ile beraber sonsuza kadar yaşayacağını söyler. (24)

Köroğlu padişahın kendilerini affettiğine dair halk arsında konuşulanları duyarsa da gerçek olduğundan şüphe duyup tam olarak inanmaz. (32)

J1500. Zekice pratik cevaplar

Köroğlu atından inmesini isteyen Demircioğlu'na eğer gerçek bir yiğitse Köroğlu'nu öldürmesini böylelikle kahramanlığını hem devlete hem de millete duyurmasını söyler. (20-21)

J1700. Aptallar

Demircioğlu dizginini tutup yakaladığı kişinin Köroğlu olduğunu bilmez ve onunla Köroğlu'nu yakalamak hakkında konuşur. (21)

J2300. Aldanabilir ahmaklar

Demircioğlu gerçekten de Köroğlu'nu yakalayacağına inanır. (22)

K500. Aldatarak tehlike veya ölümden kurtulma

Köroğlu kendisini öldürecek olan Demircioğlu'nu Köroğlu'nu yakalamaya ikna ederek ölümden kurtulur. (21)

Köroğlu onu öldürmek isteyen Demircioğlu'nu kandırıp kendisine eş ederek ondan kurtulur. (27)

K730. Tuzağa düşürülen kurban

Köroğlu şehrin etrafının sarıldığından habersiz bir şekilde İstanbul Kapı'dan çıkarken daha önceden orayı tutmuş olan Demircioğlu tarafından yakalanır. (20)

K750. Tuzakla yakalama

Demircioğlu Köroğlu'nu yakalamak üzere elinde çöğeniyle İstanbul Kapı'da bekler. (19)

K1810. Kıyafet değiştirerek aldatma

Köroğlu derviş kılığına girip askerlerin içine karışır. Onlarla beraber yemek yiyip, nereye gittiklerini öğrenir. (29)

K1817.1.1. Derviş kılığına girme

Köroğlu derviş kılığına girer. (28)

K1831.0.1. İsmi değiştirerek kılık değiştirme

Köroğlu her ne kadar çekinmeden insanlara ismini söylerse de tanınmamak için bir de ‘‘baba’’ ilavesinde bulunur ve soranlara kendisini ‘‘Ali Baba’’ diye tanıtır. (18-19)

K2357. Kılık değiştirerek düşman kampına girme

Derviş kılığına giren Köroğlu kedilerini yakalamak için gelen atlıların içine girip onlardan malumat toplar. (29)

L111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Köroğlu padişahıtan af dilemek için İstanbul’a gider. (32)

Demircioğlu Köroğlu’nun elini öpüp Kenan eline doğru yola çıkar. (34)

L114.3. Asi kahraman

Köroğlu da bir Türk kahramanıdır, ancak haramilik yaptığı için devlete asidir. (23)

L114.4. Hilekâr kahraman

Köroğlu kendisini tanımayan Demircioğlu’na Köroğlu’nu yakalamayı teklif eder.(21)

Köroğlu Demircioğlu’nu kendisine eş edebilmek için içinden hileler düşünür.(23)

L400. Kibir aşağılık getirir.

Nalı eğerek esnaf içerisinde kuvvetini gösteren Köroğlu, Demircioğlu gibi amansız bir düşman edinir.(16)

M100. Ant ve yeminler

Demircioğlu ölse de sözünden dönmeyeceğine dair yemin der. (25)

Demircioğlu Köroğlu’na ‘‘Eğer Reyhan Arap’ı yarasız beresiz, kolunu bağlamadan, benden ileri getirmezssem bu yiğitlik bana haram olsun.’’ der. (34)

M200. Anlaşmalar ve vaatler

Sultan Murat Köroğlu'na Türk toprağından başka bir yere gitmezse ve de bundan sonra kimsenin önünü kesmezse onu affedeceğini söyler. Köroğlu da kabul eder. (32-33)

Sultan Murat Köroğlu'na Reyhan Arap'ı yakalayıp Kenan elinden getirirse kırkta bir bağ alması için ferman vereceğini söyler. (33)

M202. Anlaşma ve sözlerin yerine getirilmesi

Köroğlu Demircioğlu'nu alıp kendi kulesine yani Köroğlu Kulesine getirir. (22)

Köroğlu Demircioğlu'na kendisini tanıttınca o da sözünde durup kendisini defterine koçak olarak kaydetmesini söyler. (27)

N440. Kıymetli sırların öğrenilmesi

Köroğlu Armenik'e gizlice kendisini tanıtmıştır. (15)

N700. Tesadüfi karşılaşmalar

Köroğlu dükkânda Armenik'i bulamayınca kalfası Demircioğlu ile karşılaşır. (15)

Üzerlerine asker çıkartıldığından habersiz olan Köroğlu Kırat'ıyla gezerken Kemah Dağları'na çadır kurmuş atlıları görür. (28)

N855. Yardımcı nalbant

Armenik Köroğlu'na Demircioğlu'nun elinden kurtulabilmesi için kendisine misafir olmasını karanlık çökünce de kaçıp kurtulmasını teklif eder. (17)

P10. Krallar

Padişah Köroğlu ile Demircioğlu'nun ölü ya da diri yakalanmaları için emir verir. (28)

Kenan Sultanından Sultan Murat'a bir name gelir. (31)

P12. Kralların karakteri

Köroğlu padişahın affının af cezasınınsa ceza olduğunu söyler. (32)

P12.7. Zeki kral her şeyi önceden bilir.

Padişah Köroğlu'nun Demircioğlu'nu da kendisine kattığını öğrenince bunların ilerleyen zamanlarda daha da artacağını düşünür. (28)

P14. Kralların özel uygulamaları

Padişah Köroğlu tek başına olduğu için o güne kadar ona ve yaptıklarına göz yummuştur. (28)

P50.Soylular/Silahşorlar

Reyhan Arap Kenan Sultanının cihan pehlivanıdır. (31)

P110. Kralın vezirleri

Köroğlu ile Demircioğlu'nun kaçtığını öğrenen padişah meclisine ne tebdil görmek gerektiğini sorar. Onlar da ordu çıkartıp peşlerine düşmeyi teklif eder. (31)

Padişah Kenan Sultanından gelen nameye karşılık vezirlere ne tebdil görmek gerektiğini sorar onlar da Reyhan Arap'ın peşine göndermek üzere Köroğlu'nu affetmesini söylerler. (31)

P310.Dostluk/Arkadaşlık

Köroğlu ile Demircioğlu birbirlerine arkadaş, kardeş olurlar. (27)

P320. Misafirperverlik

Armenik Köroğlu'nu evinde misafir eder. (19)

P420. Öğrenilen meslekler

Demircioğlu sanatın hatırası için Armenik'in yanına kalfa olarak girer. (16)

P447.Nalbant

Köroğlu Kırat'ı Erzurum'da Armenik isimli bir nalbanda çaktırır. (15)

P475. Harami

Köroğlu Kırat'ın üzerinde dağda taşta dolanan bir haramidir. (23)

P552. Savaş düzenleri

Askerlere karşı Demircioğlu kol kuvvetiyle yol açarken, Köroğlu ise arkadan savunma yapar. (31)

P555. Savaşta mağlup olma

Köroğlu ve Demircioğlu ile savaşılan askerler mağlup olup gerisin geri İstanbul'a dönerler. (31)

(T)P562. Liderlik

Demircioğlu Erzurum'da delikanlı başıdır. (19)

P682. Selamlama adetleri

Köroğlu Sultan Murat'ın huzuruna çıktığında sekizde saçak dokuzda el göğüste durur. (32)

P710. Milliyetler

Köroğlu'nun Kırat'ı çıkarttığı Armenik bir Ermeni'dir. (15)

P711. Vatanseverlik

Köroğlu her ne kadar haramilik ederse de vatan kardeşlerinin canına kıymaz. Bu yüzden Demircioğlu'na, üzerlerine gelen askerlerle savaşp padişaha asi olamayacaklarını söyler. (30)

Q110. Maddi ödüller

Köroğlu Reyhan Arap'ı yakalayıp getirebilirse ödül olarak kervanlardan kırkta bir bağ almasına izin verilecektir. (33)

Q331. 2. Kibir cezalandırılır

Demircioğlu nalı eğip kendisine güç gösterisi yaptığı için elindeki çöğenle Köroğlu'na vuracaktır. (20)

Q570. Ceza ve affetme

Sultan Murat evvelce yakalanmalarını emrettiği Köroğlu ve Demircioğlu'nun yaptığı haramiliği affeder. (33)

R100. Kurtuluşlar/Kurtarmalar

Köroğlu ile Demircioğlu askerlere karşı birlikte mücadele ederek onlardan kurtulurlar. (31)

R210. Kaçmalar

Demircioğlu'ndan kaçan Köroğlu şehri terk etmek için akşam karanlığı çökünce Armenik'in evinden çıkıp İstanbul Kapı'ya yönelir. (19-20)

R260. Takipler

Köroğlu'nun peşine nice yiğit düşmüştür. (21)

Demircioğlu Köroğlu'nu yakalamak üzere peşine düşer. (22)

U110. Aldatmanın ortaya çıkması

Köroğlu'nun Demircioğlu'na söylediği yalanların ikmalî dolar. (23)

V254. Selamlaşma

Köroğlu Demircioğlu'na selam verip Kırat'ını çakıp çakamayacağını sorar. (16)

W11.Cömertlik

Köroğlu Kırat'ını çaktırdığı Armenik'e üçün yerine beş verir. (15)

W27. Minnettarlık

Armenik senelerden beri iyiliğini gördüğü Köroğlu'na yardım etmek ister. (17)

W32. Cesaret

Köroğlu her nereye giderse gitsin çekinmeden öz adını söyler. (18)

W34. Sadakat

Demircioğlu'nun emri altındaki yiğitler ona ölümüne bağlıdırlar. (19)

W35. Adalet/ Doğruluk

Demircioğlu “Ben ülkemde doğruluk ile yiğitliği kazandım.” deyip sözünde duracağını söyler. (27)

W43.Barişseverlik

Köroğlu üzerlerine gelen askerlerle savaşmak isteyen Demircioğlu'na “Onlar bizim düşmanımız değil, kardeşimiz.” diyerek onlarla cenk edemeyeceklerini söyler. (30)

W116. Kibir

Köroğlu Demircioğlu'nun verdiği nalı ikiye katlayıp önüne atar, ardından da böyle kötü nalları Kırat'a çaktırmayacağını söyleyip, ustası Armenik'i beklemesini ister. (16)

W117. Övünme

Köroğlu, Demircioğlu'na atının biraz deli olduğunu söyleyince o da “Ben öyle beygirler akıllatmışım ki sonuncusu da seninki olsun.” deyip kendini över. (16)

Sultan Murat Kenan hükümdarının kendisini Reyhan Arap'la tehdit etmesine karşılık, Köroğlu ve Demircioğlu'nu kastederek kendi ülkesinin kahramanlarıyla övünür. (31)

W121. Korkaklık

Armenik Köroğlu'nun sırrını söylemeye korkar. (15)

Köroğlu Demircioğlu'nun nasıl biri olduğunu öğrenince korkusundan az da olsa titrer.(17)

Köroğlu askerlerin kendi üzerlerine geldiğini öğrendiğinde aklı başından gider. (29)

(T)W142. İntikam hırsı

Demircioğlu nalı eğip önüne atan Köroğlu'na kin güdüp ondan intikam almak ister.(16)

W157. Sahtekârlık

Köroğlu sahtekâr bir insandır. (20,21)

W187.Küstahlık

Kenan Sultanı gönderdiği nameyle padişaktan üç tane ülke ister. Vermemesi halinde ordularının karşısına Reyhan Arap'ı çıkarmakla tehdit eder. (31)

W212.Savaş için arzu

Üzerlerine asker geldiğini öğrenen Demircioğlu silahlanıp savaşmayı teklif eder. (30)

W215. İleri düzeyde ihtiyat/Öngörü

Köroğlu evvel ahir Demircioğlu'nun elinden kaçamayacağını bilir. (23)

Z10.3. Bağlayış formelleri

“Bir müddet seneler böyle devam etti.” (15)

“Güne bir menzil...’ya kavuşmak” (22)

“Haber kimden verelim ?” (27)

Z64. Atasözleri

Bir bilmem demek bin kazanı savar. (15)

Yolcunun gelişini, çocuğun doğuşunu Mevla bilir. (23)

Tilkinin dolanıp fırlanacak yeri kürkçü dükkânıdır. (23)

Akıl akıldan üstündür. (24)

Zararın neresinden dönersen kârdır. (28)

(T)Z64.1. Deyimler

Düşman sahibi olma (15)

Başına patlıcan turşusu vurma (16)

Bıyık altı gülmek, yaylağa yayma (18)

Başını kaçırmak (19)

Akı karayı hesap etme (20)

Aklı başından fırlama (29)

Z71.1. Formülistik sayı: 3

Köroğlu Kırat'ı üç ayda bir çaktırır. (15)

Kenan Sultanı padişahıtan üç ülke ister. (31)

Sultan Murat Köroğlu'nu affetmek için üç şart koşar. (33)

Z71.1.0.2. Formülistik sayılar: 3 ve katları (300)

Demircioğlu'nun emri altında kendisi gibi kahraman üç yüz yiğit vardır. (19)

Köroğlu ile Demircioğlu'nun üzerine üç yüz atlı çıkartılır. (28)

Z71.3.0.1. Formülistik sayılar: 5 ve katları

Demircioğlu'nun elindeki çöğen elli kilodur. (20)

Z71.12. Formülistik sayılar: 40

Köroğlu Reyhan Arap'ı yakalayıp getirebilirse kırkta bir bağ alacaktır. (33)

Z183. Sembolik isimler

Babası demirci olduğu için Kenan'a "Demircioğlu" derler. (16)

2.1.3. Demircioğlu - Reyhan Arap

1. Reyhan Arap'ın Köroğlu'na Katılması ve Demircioğlu'nun Kenan Elini Gezmesi

a. Reyhan Arap'ın Köroğlu'na Katılması

Köroğlu'ndan Reyhan Arap'ı yakalayıp getirme görevini alan Demircioğlu Kenan eline gelir. Ancak tedbiren hemen içeri girmeyip geceyi bekler. Bu sırada bir yandan da Reyhan Arap'ı nasıl yakalayacağına dair plânlar yapar. Şehri birkaç gün boyunca keşfetmeye ve Reyhan Arap'ın nasıl biri olduğunu anlamak için bir süreliğine onu gözlemlemeye karar verir.

Karanlık çöküp de ortalık biraz sakinleşince Demircioğlu şehre girmek ister. Bu sırada Reyhan Arap da gelenden gidenden haberdar olmak ve olası bir düşman tehdidini engellemek için âdeti olduğu üzere Alapaça At üzerinde şehrin etrafını karakol gezmeye başlar. Demircioğlu şehre biraz yakın gelir gelmez, Reyhan Arap'ın bindiği Alapaça karşıdan gelenin kokusunu alır ve kışneyerek sahibine düşmanın geldiğine dair haber verir. Bunun üzerine Reyhan Arap atının üzerinde ellerini böğrüne koyarak bir nara vurur ve gelenin dost mu yoksa düşman mı olduğunu bildirmesini ister. Ancak Demircioğlu hiç aldırış etmeden yoluna devam eder. İhtarına yanıt alamayan Reyhan Arap ikinci bir nara daha vurup karşıdan gelene kendisinin kim olduğunu söyler ve daha fazla yaklaşımadan evvel dost mu düşman mı olduğunu bildirmesini ister. Demircioğlu karşıdakinin Reyhan Arap olduğunu duyar duymaz sevincinden titremeye başlar, fakat yine ses çıkarmadan ona doğru ilerlemeye devam eder. Kendisini tanıtmış olmasına rağmen ihtarına hiçbir karşılık alamayan Reyhan Arap artık daha fazla durmayıp Alapaça At'ı doldurur ve Demircioğlu'na bir ok menzili yaklaşır. Ona dost mu yoksa düşman mı olduğunu bildirmesi için son bir uyarıda bulunur, aksi takdirde kendisinden zarar göreceğini söyler. Ancak Demircioğlu, Köroğlu'na verdiği söze binaen, Reyhan Arap'ın kaçma ya da yaralanma ihtimalini düşünerek hiç cevap vermez ve kendini tilki fendine koyar. İşaret verip dilinin lal kulaklarınınsa sağır olduğunu söyler. Reyhan Arap'tan ne dediğini anlayabilmesi yakınına gelmesini ister. O zaman Reyhan Arap, ismini söylemiş olmasına rağmen karşıdakinin kendisinden neden hiç korkmadığına kendince bir açıklama getirir ve gerçekten de onun sağır ve dilsiz olduğuna inanır. Demircioğlu'na daha fazla yaklaşıp söylediklerini duyabilsin diye kulağına eğilir. Bunu fırsat bilen

Demircioğlu hamle edip Reyhan Arap’a bir yumruk atar. Öyle ki yediği yumruk karşısında nefesi kesilen Reyhan Arap, kendinden geçip atının ayakları dibine düşer. Demircioğlu hemen onu derdest edip elini ayağını sıkıca bağlar. Aradan bir süre geçtikten sonra Reyhan Arap kendine gelir ve Demircioğlu’nu yanı başında bulur. Ona kim olduğunu ve nereden geldiğini sorar. Bunun üzerine Demircioğlu saz eşliğinde kendisini tanıtır ve onu da beraberinde götüreceğini söyler. Sözünün nihayetinde Reyhan Arap’ın kendisine şaşkın bir vaziyette baktığını gören Demircioğlu, istese de istemese de onu götüreceğini ancak kendisiyle beraber olup ölene kadar ona kardeş olacağına dair söz verecek olursa bendini çözeceğini, yok eğer sırf canının korkusundan kabul edip bendini çözdükten sonra kendisine kaşı koyacak olursa yine onu yakalayıp tutacağını söyler. Bunun üzerine Reyhan Arap Demircioğlu’ndan düşünmek için zaman ister. Bir saat kadar eli kolu bağlı bir vaziyette düşünür ve en sonunda yerin altında yatmaktansa üstünde gezmenin kendisi için daha hayırlı olduğuna kanaat getirir. Ardından da Demircioğlu’na teklifine kabul ettiğini söyleyip onunla kardeş olacağına dair söz verir. Bunun üzerine Demircioğlu Reyhan Arap’ın bentlerini çözüp onunla kucaklaşır. Böylece bir saat evvel birbirlerine düşman olan iki kişi bir saat sonra kardeş olurlar. Tüm bunlardan sonra Demircioğlu Kenan elini biraz gezeceğini söyleyerek Reyhan Arap’a kendisinden önce Çamlıbel’e varmasını ve adını koçak defterine yazdırmasını tembihler. Şayet kendisinden ayrıldıktan sonra verdiği sözden dönüp Köroğlu’nun yanına gitmezse, kaçmaya kalkarsa nereye giderse gitsin elinden kurtulamayacağını söyleyip onu yolcu eder.

b. Demircioğlu’nun Kenan Elini Gezmesi

Reyhan Arap’ı kendinden evvel Köroğlu’na gönderen Demircioğlu, gece yarısı Kenan şehrine girer. İçerisinde türlü çiçeklerin olduğu gayet güzel bir bahçe dikkatini çeker. Bu bahçe Kenan Sultanının kızı Mine Sultan’a aittir. Demircioğlu bahçe kapısına doğru yanaşır ve kapının önünde uyuyakalmış bahçıvanı görür. Derhal cebinden dar-ı huşver çıkartıp burnuna tutar. Ardından da bayılttığı bahçıvanın elini ayağını bağlayıp onu bağ damına kilitler. Sonrasında ise bahçeye girer. Atına orada bulunan nadide çiçekleri yedirir. Bu sırada sarayında sabah uykusundan uyanan Mine Sultan cariyelerinden birine bahçedeki havuzdan bir testi soğuk su getirmesini söyler. Bahçeye gelen cariyeye Demircioğlu’nu ve her biri bir yana dağılmış çiçekleri görür. Sinirlenerek ona burada ne aradığını sorar. Demircioğlu da gülerek atını otlatmak için geldiğini söyler. Cariye, aldığı bu cevaptan sonra ağlayarak Mine Sultan’ın yanına gelir ve ona her şeyi

anlatır. Mine Sultan cariyeleriyle birlikte aceleyle bahçeye iner ve harap vaziyetteki çiçekleri görür. Ağlayarak Demircioğlu'ndan hesap sorar. Ancak Mine Sultan'ın güzelliği karşında son derece etkilenen Demircioğlu ağlamamasını söyleyip saz ile söz ile onun güzelliğini metheder. Bu sırada her ne kadar aklından Mine Sultan'ı kaçırıp götürmeyi geçirirse de birinin namusuna yan gözle bakmanın bir Türk evladına yakışmayacağını ve de ağası Köroğlu'nun kendisine darılıp onu yanından kovacağını düşünerek bu fikrinden hemen vazgeçer. Ardından Mine Sultan'ın güzelliğini son bir defa daha seyrederek atıyla çıkışa yönelir. Tam da bu esnada Mine Sultan Demircioğlu'nun arkasından haykırarak Reyhan Arap'a haber verip ondan bu bahçenin hayfını alacağını söyler. Bunun üzerine artık tahammül kalmayan Demircioğlu, ona Reyhan Arap'ın akşamdan kaçıp gittiğini haber verir. Hemen sonrasında ise atına binip Reyhan Arap'ın peşinden Çamlıbel'e doğru yola çıkar.

2. Köroğlu'nun Çamlıbel'i Vatan Tutması

Demircioğlu'ndan önce yola çıkan Reyhan Arap gece gündüz gide gide Köroğlu'nun yanına ulaşır. Ondan kendisini koçak olarak kaydetmesini ister. Bir süre sonra da Demircioğlu gelir. Köroğlu, Reyhan Arap'a padişaha verdiği sözden bahsederek onu kolları bağlı, yarasız bir şekilde İstanbul'a götürmesi gerektiğini söyler. Ardından da canından korkmaması için telkinde bulunur. Zira onun için padişah babasından af dileyecektir. Nitekim Köroğlu, Reyhan Arap'ı da yanına alıp İstanbul'a doğru yola çıkar. Oraya ulaştıklarında Reyhan Arap'ı kolları bağlı bir vaziyette padişahın huzuruna çıkarır. Padişah, Kenan Sultanının “cihan pehlivanım” olarak nitelendirdiği ve istediği üç ülkeyi vermeyecek olursa ordularının karşısına çıkarmakla kendisini tehdit ettiği Reyhan Arap'ı huzurunda derdest edilmiş bir halde görünce, gayet memnun bir şekilde Köroğlu'na dönüp, onunla ne yapacağını sorar. Köroğlu da müsaade isteyip sazını eline alır ve padişaha Reyhan Arap'ı kendisine bağışlamasını dilediği bir şiir söyler. Bunun üzerine padişah Reyhan Arap'a fikrini sorar. O da şayet kendisini bağışlayacak olursa ölene kadar Türk toprağında Köroğlu ve Demircioğlu ile birlikte yaşayacağını ve her zaman emrine amade olacağını söyler. Padişah, Reyhan Arap'ı da bağışlayarak, daha önceden verdiği söze binaen, meclisine emir verir ve ülkesinden gelip geçen her bezirgândan kırkta bir baş alması için Köroğlu'na bir ferman yazılmasını buyurur. Hazırlanan fermana mührünü basan padişah, Köroğlu'na, ülkesinde beğenip de yurt tutmak istediği yeri ona vereceğini söyler. Bir yandan da onu küstahlık yapıp emrinden çıkmaması için uyarır.

Padişahın huzurundan ayrılan Köroğlu, Tokat, Sivas ve Kayseri arasında yer alan Çamlıbel'i yol ayrımı görüp, burayı kendisine vatan tutar. Padişahın verdiği ferman üzerine İstanbul, Halep ve diğer pek çok yerlerden gelip giden bezirgânlardan kırkta bir baş almaya başlar.

Motifler

B133.1. At kahramanı tehlikeye karşı uyarır.

Demircioğlu ile atının kokusunu alan Alapaça At kişneyerek, Reyhan Arap'ı tehlikeye karşı uyarır. (36)

B184.1.1.2. Kuş kadar hızlı at

Alapaça At da Kırat gibi gökte uçan kuşa hükmeden bir attır. (35)

C563. Kralın yasakları

Köroğlu'na ferman veren padişah, kervanlardan kırkta birden fazla baş almasını yasaklar.(45)

D1364.7. Uyku iksiri

Demircioğlu cebinden çıkardığı dar-ı huşveri bahçıvanın burnuna tutup onu bayıltır. (40)

F575.1. Olağanüstü güzellikteki kadın

Demircioğlu “Güzelleri methetmek hoş olur.” deyip, Mine Sultan'ın güzelliğini övdüğü bir şiir söyler. Mine Sultan'ın dişlerini inciye, kaşlarını hilâle benzetir. (42)

F610. Sıra dışı derecede güçlü adam

Demircioğlu pehlivan nizamlı bir adamdır. (36)

F652. Mükemmel koku alma duyusu

Alapaça At karşıdan gelen Demircioğlu'nun bindiği atın kokusunu alır. (36)

(T)H12.3. Şiirle tanıma

Demircioğlu Reyhan Arap'a saz ile söz ile kendisinin kim olduğunu ve nerden geldiğini anlatır. (38)

(T)H148. İsteğin şiirle ifade edilmesi

Köroğlu saz ile söz ile Reyhan Arap'ı kendisine bağışlamasını ister. (44)

H960. Kabiliyet ve akıl yoluyla yerine getirilen vazifeler.

Demircioğlu hileyle yakalayıp kendilerine eş ettiği Reyhan Arap'ı Köroğlu'na söz verdiği gibi yarasız bir şekilde, kendisinden önce Çamlıbel'e gönderir. (39)

H1471.1. Kralın bahçesinde hırsızlar için nöbet

Mine Sultan'ın bahçesinde iki bahçıvan vardır. Bunlardan birisi akşam oldu mu gider, diğeri ise sabaha kadar bekler. (40)

(T)H1471.2.Kralın şehri etrafında nöbet bekleme

Reyhan Arap, şehre ziyan gelmesin diye geceleri şafak sökene kadar Alapaça at üstünde Kenan elinin etrafında karakol gezer. (35)

J30. Anlam çıkarılarak edinilen bilgi

Mine Sultan'ın bahçesinde atını otlatan Demircioğlu, bahçenin nizamında ve içindeki çiçeklerden buranın hükümdar bahçesi olduğunu anlar. (41)

J134. Hayvanın davranışı insana kaçınması gereken şeyi öğretir.

Reyhan Arap Alapaça At'ın kışnemesinden karşı taraftan düşman geldiğini anlar. (36)

J217. Ölüme tercih edilen esaret

Reyhan Arap “Kara yerde yatmamdansa, yer üstünde dolanmam daha hayırlıdır.” deyip, Demircioğlu ile beraber gitmeyi kabul eder. (39)

J500. İhtiyat ve tedbir

Demircioğlu şehre girmek için tedbiren gece olmasını bekler. (35)

Reyhan Arap geceleri Kenan elinin etrafında karakol gezer. (35)

J610. Başkaları ile anlaşmazlıkta önceden düşünme

Demircioğlu içinden Mine Sultan'ı da beraberinde götürmeyi geçirirse de yaptığı şeyden dolayı ağası Köroğlu'nun kendisini ayıplayıp yanından kovacağını düşünüp bu fikrinden vazgeçer. (42)

J1110. Akıllı adamlar

Demircioğlu Reyhan Arap'ı yakalamadan önce onu bir süre gözlemlemeye ve Kenan elini gezmeye karar verir. (35)

J1050. Uyarılara dikkat

Demircioğlu Reyhan Arap'ı kendisini serbest bıraktıktan sonra kaçıp gitmemesi hususunda uyarır. Şayet kaçak olursa nereye giderse gitsin onu bulup öldüreceğini söyler. (40)

Padişah Köroğlu'na ayağını doğru attığı sürece her zaman huzurunda güle güle duracağını, ancak verdiği fermanın dışında hareket edip kırktan bir fazla baş alması halinde öleceğini söyler. (45)

J2300. Aldanabilir ahmaklar

Reyhan Arap ismini söylemiş olmasına rağmen karşısındaki kişinin yani Demircioğlu'nun hiç korkmadığını görünce onun gerçekten de sağır ve dilsiz olduğuna inanır. (37)

K231.15. Hilekâr sağır numarası yaparak aldatır.

Demircioğlu Reyhan Arap'a kendisini sağır ve dilsiz olarak tanıtır ve daha yakına gelip konuşmasını işaret eder. (37)

K700. Hileyle yakalama

Reyhan Arap sağır ve dilsiz olduğuna inandığı Demircioğlu'nun kulağına eğilip bir şeyler söylemeye çalıştığı sırada Demircioğlu tarafından derdest edilir. (37)

K710. Kurban gönüllü esarete ve çaresizliğe razı edilir.

Demircioğlu Reyhan Arap'a istese de istemese de onu götürceğini dolayısıyla her halükarda kendisiyle geleceğini söyleyip onu razı eder. (38-39)

K1700. Yalan yoluyla aldatma

Reyhan Arap padişaha Köroğlu'nun bir yumruğuyla kendisini yıktığını ve yakaladığını söyler. (44)

L111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Reyhan Arap Köroğlu'nun yanına gitmek üzere Çamlıbel'e doğru yola çıkar. (40)

Demircioğlu Reyhan Arap'ın peşi sıra Çamlıbel'e gitmek üzere yola çıkar. (42)

L114.4. Hilekâr kahraman

Demircioğlu sağır ve dilsiz numarası yapar. (37)

L400. Kibir aşağılık getirir.

Reyhan Arap kendisinden korkmayışını sağırlığına verdiği Demircioğlu'nun hilesine kanıp ona esir düşer. (37)

M200. Anlaşma ve vaatler

Reyhan Arap padişaha kendisini affedecek olursa ölene kadar Köroğlu ve Demircioğlu ile beraber Türk toprağında yaşayacağını ve her zaman emrine hazır olacağını söyler. (44)

M202. Anlaşma ve sözlerin yerine getirilmesi

Demircioğlu kendisiyle kardeş olmayı kabul eden Reyhan Arap'ın daha önce söz verdiği üzere bağlarını çözer ve sarılıp, gözlerinden öper. (39)

Reyhan Arap Köroğlu'na “Ölücü bir güne kadar sana koçak, Demircioğlu'na kardeş olmaya ikrar etmişim. ” deyip, ondan kendisini defterine kaydetmesini ister. (43)

Padişah daha önceden Köroğlu'na söz verdiği üzere gelip geçen bezirgânlardan kırkta bir baş alması için akıl danelerine, meclisine bir ferman hazırlamalarını buyurur. (45)

M246. Dostluk anlaşması

Reyhan Arap Demircioğlu ile kardeş olmayı kabul eder. (39)

N130. Kader ve şansın değişmesi

Bir saat önce birbirlerine düşman olan Demircioğlu ve Reyhan Arap bir saat sonra birbirlerine kardeş olur. (39)

N203. Şanslı kişi

Demircioğlu aramakla bulamayacağını düşündüğü Reyhan Arap'ı karşısında görünce Allah'ın işini rast getirdiğini düşünür. (36)

N396. Uyuyan nöbetçi/muhafız

Mine Sultan'ın bahçesini bekleyen bahçıvanın gözünü kuş uykusu alır. (40)

N700. Tesadüfi karşılaşmalar

Demircioğlu geceleyin şehre girerken, beklenmedik bir şekilde Kenan elinin etrafını karakol gezen Reyhan Arap'la karşılaşır. (36)

P10. Krallar

Padişah Köroğlu'na bir ferman verilmesi için emir verir. (45)

P40. Prensesler

Demircioğlu Kenan Sultanının kızı Mine Sultan'ın bahçesine girer. (40)

P110. Kralın vezirleri

Padişahın emri üzerine akıl daneleri ve meclisi Köroğlu'na bir ferman hazırlarlar. (45)

P170.0.1. Cariyeler

Mine Sultan'ın cariyesi bahçede atını otlatan Demircioğlu'nu görünce koşup hanımına haber verir. (41)

P319.3. Arkadaşının aracılığı adamı idamdan kurtarır.

Sultan Murat Köroğlu'nun ricası üzerine Reyhan Arap'ı öldürtmeyip affeder. (44-45)

P319.7. Reddedilemez dostluk

Reyhan Arap Demircioğlu'nun ölüm tehdidine karşılık onunla dost olur. (39)

P532. Haraç (Vergi) ödeme

Çamlıbel'den gelip geçen kervanlar Köroğlu'na kırkta bir bağ verirler. (45)

Q67. Krala ait görev ödüllendirilir.

Padişah verdiği görevi başarıyla yerine getiren Köroğlu'na gelip geçen kervanlardan kırkta bir bağ alması için ferman verir. (45)

Q112. Ödül olarak krallığın yarısı

Padişah Köroğlu'na Türk toprağında beğendiği yeri ona vereceğini söyler. Bunun üzerine o da Tokat, Kayseri ve Sivas arasında yer alan ve Kervanların uğrak yeri olan Çamlıbel'i kendisine vatan tutar.(45)

Q570. Ceza ve affetme

Padişah Köroğlu'nun isteği üzerine Reyhan Arap'ı affeder. (45)

R41.2.2. Çardağa hapsetme

Bahçıvanı dar-ı huşver ile bayıltan Demircioğlu, elini kolun bağladıktan sonra onu bahçe damına kilitler. (40)

R74.1. Mağlup olan düşman galip gelenin en iyi dostu olur.

Demircioğlu'na bent olan Reyhana Arap serbest kalınca onunla ölene kadar kardeş olacağına dair söz verir. (39)

R100. Kurtuluşlar/kurtarmalar

Reyhan Arap Koroğlu'nun da yardımıyla padişahın vereceği cezadan kurtulur. (45)

W32. Cesaret

Demircioğlu karşı taraftan kendisine bağırın ve dost mu düşman mı olduğunu bildirmesini isteyen Reyhan Arap'ı kale alıp cevap bile vermez. (36)

W33. Kahramanlık

Reyhan Arap yiğitliğinden dolayı Kenan Sultanının maiyetinde cihan pehlivanıdır. (35)

W35. Adalet/Doğruluk

Reyhan Arap Demircioğlu'na yiğitlerin ikrarının bir defa olduğunu söyleyip ona verdiği söze sadık olduğunu söyler. (40)

Demircioğlu bir Türk kahramanı olarak birisinin namusuna yan gözle bakmayı kendisine yakıştıramaz. (42)

W117.Övünme

Padişah Reyhan Arap'ı eli kolu bağlı bir şekilde huzurunda görünce ülkesini kahramanlarıyla övünür. (44)

(T)W143.Tehditkârlık

Demircioğlu Reyhan Arap'ı kaçması halinde ölümle tehdit eder. (40)

Mine Sultan bahçesini mahveden Demircioğlu'nu Reyhan Arap ile tehdit eder. (42)

W193. Zorbalık

Demircioğlu Reyhan Arap'a o istese de istemese de onu beraberinde götüreceğini söyler. (38)

W216. Kibir

Reyhan Arap kendi şerrinden dünyanın titrediğini düşünür ve karşısındaki kişinin ondan korkmamasını sağırlığına verir. (37)

Z10.3. Bağlayış formelleri

“Gece gündüz gide gide günlerin bir gününde...” (35)

“Haber... verelim” (42)

(T)Z64.1. Deyimler

Bıyık altından gülme (36)

Kara yerde yatmak (39)

Ayağını doğru atmak (45)

Z71.2. Formülistik sayı: 4

Reyhan Arap şehrin dört bir tarafında karakol dolandır. (35)

Z71.12. Formüşistik sayılar :40

Köroğlu fermanlardan kırkta bir bağ alır. (45)

2.1.4. Köroğlu’nun Ayvaz’ı Kaçırması**1. Köroğlu’nun Ayvaz’ı Haber Alması**

Köroğlu bir gün Kırat’a binip etrafı gezindiği sırada Beyler Yaylası’na gelir. Bu yayla, içerisinde türlü güzellerin ve pirlerin olduğu, sanatçıların sanatlarını icra etmek üzere sıcak aylarda geldikleri doğa harikası bir yerdir. Nitekim yaylanın güzelliğine hayran kalan Köroğlu, etrafı dolaşırken içi nazenin kızlarla dolu bir çadıra tesadüf eder. Bu çadırda yaşlı bir adam kızlara musiki eğitimi vermektedir. Köroğlu kızları seyredip beğendiği birisini, verirlerse Allah’ın emriyle vermezlerse zorbalıkla, almayı düşünür ve içerdeki sazları görüp kendi sazını yaptırmak bahanesiyle çadıra doğru yaklaşır. Selam verip, sazını tamir ettirmek için geldiğini söyler. Yaşlı adam alaycı bir üslupla sazını başka yerde tamir ettirmesini söyleyip, Köroğlu’nu çadırın önünden kovar. Bu duruma kızlar da pek gülerler. Gerek kovulmasına gerekse kızların gülmesine hayli sinirlenen Köroğlu sazını eline alıp bir şiir söyler. Kendisini tanıtip, onları tehdit eder. Yaşlı adam

karşısındaki kişinin Köroğlu olduğunu öğrenince korkusundan titrer ve beğenip alması için çadırdaki tüm sazları önüne koyar. Ancak Köroğlu tatmin olmayıp bir kez daha sazı eline alır ve gözüne kestirdiği uzun boylu ince belli kızı da götürceğini söyler. Köroğlu'nun alıp götürmek istediği güzelin kendi kızı olduğunu gören yaşlı adam daha da korkar ve kızından vaz geçip istediği sazı alıp gitmesini ister. Ne var ki Köroğlu kızı alıp götürme hususunda diretir. Bunun üzerine başını kurtarmanın çaresini arayan ihtiyar, Köroğlu'na dağda taşta gezen birinin tergisinde güzel gezdiremeyeceğini gezdirse bile bunun erkek olması gerektiğini, zira kadını dağ başında kimseye bırakıp gidemeyeceğini söyler. Ardından da İstanbul'daki Kasapbaşı Ermeni Antik'in oğlu Ayvaz'dan bahseder. Onun, çadırdaki kırk kızdan daha kıymetli ve de daha güzel olduğunu söyler. Yaşlı adamın cevabını işiten Köroğlu İstanbul'un yolunu tutar.

2. Köroğlu'nun Ayvaz'ı Kaçırması

Yaşlı adamdan Ayvaz'ı haber alan Köroğlu İstanbul'a doğru yola çıkar. Bu sırada bir yandan da Kasapbaşı Antik'e nasıl yaklaşabileceğini düşünür. Nihayet İstanbul'a gelir. Üsküdar'da kasapbaşının dükkânını arayıp bulur. Dükkâna geldiğinde babasının yanında oturan Ayvaz'ı görür. Henüz on dört yaşlarında olan Ayvaz'ın gerçekten de kırk kızdan daha güzel, daha kıymetli olduğuna kanaat getirir.

Köroğlu, Kasapbaşı Antik'e birkaç sürü getirdiğini söyleyip incelemesini ister. Antik her ne kadar atından inip bir kahve içmesini teklif ederse de o, işinin acele olduğunu söyleyip bunu reddeder. Bu sırada Ayvaz da onlarla birlikte gelmek ister. Babası bunu kabul etmezse de Köroğlu, sürü içinde dört boynuzlu çok güzel bir koç olduğunu ve bunu sürüyü satacağı adamın çocuğuna hediye edeceğini söyleyip Ayvaz'ı daha da hevesli bir hale getirir. Neticede Ayvaz'ı da tergisine alıp Kasapbaşı ile beraber sözde sürüleri görmek için yola çıkarlar. Nihayet biraz ilerleyip şehrin dışına çıkınca Köroğlu, Antik'e kendisini tanıtip, sürü olarak dağı taşı gösterir. Ardından da “Hiç yok sürüler senindir, Ayvaz benimdir.” der ve kaçır.

Kasapbaşı oğlunun kaçırılmasından sonra ağlayıp feryat ederek Sultan Murat'ın huzuruna gelir. Köroğlu'nun Ayvaz'ı kaçırdığını söyleyip yardım etmesini ister. Duydukları karşısında, hele bir de kaçırılanın erkek çocuğu olmasına hayli sinirlenen padişah, “Köroğlu şimdi de onu bunu çocuğunu mu kaçırmaya durdu? Nasıl olur bu dava.” diyerek, o güne kadar üzerine göndermeye tenezzül etmediği Kenanlı Köse'ye

Köroğlu'nun peşine gidip hem verdiği fermanı hem de kendisini yakalayıp getirmesini emreder. Yanına istediği kadar adam alabileceğini söyler. Ancak Köse Kenan, Köroğlu ile Demircioğlu padişahı ferman alıp da Çamlıbel'i vatan tuttuktan sonra, onların isminin yayılıp kendi adının unutulması ihtimaline karşılık daha önceden Köroğlu'na ikrarda bulunmuştur. Yani Köse'nin Köroğlu'na eş olmak gibi bir düşüncesi vardır fakat emri padişah verdiği için mecburen peşine gider. Gafletinden faydalanıp Köroğlu'nun önünü keser ve Kırat'ın dizgininden tutar. Kendisini tanıtır Ayvaz'ı neden kaçırdığını ve nereye götürdüğünü sorar. Sonrasında ise Köroğlu'nu tehdit edip kendini övdüğü bir şiir söyler. Buna mukabil Köroğlu da Köse'yi övüp kendisine acımasını ister. Köse Kenan, sözüne karşılık vermeyip boyun eğdiği için Köroğlu'na konuşma fırsatı verir. O da Ayvaz'ı Müslüman edip kendisine koçak olarak yetiştirmek için götürdüğünü söyler. Köroğlu'nun verdiği cevaba karşılık Köse Kenan, Ayvaz'ı Köroğlu'nun elinden alacak olursa Allah'ın kendisini kahredeceğini düşünüp gitmesine müsaade eder. Ancak geriden gelen Kasapbaşı ile süvarileri inandırabilmesi için kendisini zincirle yedi yerden bağlamasını ve birkaç yerden de yara açmasını ister. Köroğlu her ne kadar eli varmasa da Köse'nin dediğini yapar. Sonrasında ise Kırat'a binip yoluna devam eder. Geriden tozu dumana katarak Kasapbaşı Antik ve beraberindekiler gelir. Köse Kenan'ı eli kolu bağlı yaralı bir vaziyette bulurlar. Köse Kenan, Köroğlu'nun çok kuvvetli olduğunu, üzerine gidenin geri dönemeyeceğini, kendisini ise padişahın hatırına bağışlayıp hafif yaraladığını söyleyerek onlardan vazgeçmelerini ister. Köroğlu'nun peşine gidenler Köse Kenan'ın bu vaziyetini görünce onu da alıp geri dönerler. Padişah katına çıkarlar. Sultan Murat Köse'nin bu halini görüp onula yalnız kalır. Köse Kenan her ne kadar Köroğlu'nun yenilmesi mümkün olmadığını söylese de padişah inanmaz ve gerçekleri konuşmasını ister. Bunun üzerine Köse Kenan Kasapbaşı Antik'e gösteriş olsun diye böyle yaptığını söyler. Ardından da Köroğlu'nun Ayvaz'ı Müslüman etmek için götürdüğünü bu yüzden ona mani olmadığını anlatır. Köroğlu'nun yalanlarına inan padişah emir verip Kasapbaşı Antik'i çağırır. Ona ordular da gitse Köroğlu'na fayda etmeyeceğini, bu yüzden alabiliyorsa gidip kendisinin almasını söyler. Bunun üzerine Köse'nin de vaziyetini gören Kasapbaşı "Kurt ağzından ciğer mi alınır?" deyip, çaresiz kaderine razı olur.

3. Köroğlu'nun Ayvaz'ı Mürşit Kabul Edip Selamete Ermesi

Köroğlu, Köse Kenan'dan kurtulduktan sonra bir süre daha yoluna devam eder, fakat bir müddet sonra Ayvaz'ın güzelliği karşısında artık daha fazla dayanamayıp nefis

galebe verir ve iki dağ arası bir dere içerisinde onu atından indirir. Her ne kadar nefsi ile mahkeme olursa da sonunda ona mağlup olur. Tasallut edip, Ayvaz'dan uçkurunu açmasını ister. Ayvaz ağlayıp sızlarsa da kurtuluşu olmadığını görüp çaresiz cebinden çıkarttığı mendilini yüzüne bağlar. Ne yaptığını soran Köroğlu'na “Senin yüzün suyu dökülsün benim yüzümün suyu dökülmesin. Eğer yüzü suyu yere düşerse, yer şahitlik eder. ” der. Ayvaz'ın bu sözü Köroğlu'nu öyle etkiler ki nihayetinde nefesine yenik düştüğü için kendisine kızıp, yaptığına pişman olur. Ayvaz'ı mürşit kabul edip küfür ve kini terk eder; selamet yoluna erişir. Ayvaz'ı gömleğinden geçirip evlat nazarı ile bakar. Ona canı gönülden bağlanır. Bin dokuz yüz doksan dokuz koçak içinde en çok onu sever, onu metheder.

İşte Köroğlu'nu ilerletip, bütün dünyaya namını duyurmasını sağlayan Ayvaz'ın bu bir tek sözüdür. Bu sözden aldığı manevi kuvvetle zenginden alıp fakire dağıtır. Nice mazlumları zalimlerin elinden kurtarıp, onları şad eder.

Motifler

F575.3. Olağanüstü güzellikteki çocuk

Ayvaz kırk kızdan daha güzel ve daha kıymetlidir. (49)

F756.2.1. Dünyevi bir cennet izlenimi veren sıra dışı vadi

Beyler Yaylası yalancı bir cennet gibidir. İçinde türlü bitkiler, kaynayan gözeler ve bülbüller vardır.(46)

F775. Sıra dışı çadır

Köroğlu'nun Beyler Yaylası'nda denk geldiği çadırın içinde kırk güzel kız vardır. (46)

H11.1. Baştan geçeni hikâye etme

Köse Kenan Sultan Murat'a olup biten her şeyi anlatır. Köroğlu'nun Ayvaz'ı Müslüman edip kendisine koçak olarak yetiştirmek için kaçırdığını söyler. (54)

H12.3. Şiirle tanıma

Köroğlu saz ile söz ile yaşlı adam ve kızlara kendini tanıtır. (48)

(T)H148.İsteğin şiirle ifade edilmesi

Köroğlu saz ile söz ile kızlar arasından beğendiği birisini alıp gideceğini söyler. (48)

H1150. Çalma, yakalama ya da öldürme görevleri

Sultan Murat Köse Kenan’a Köroğlu’nu yakalama görevini verir. (50)

J50. Gözlem yoluyla edinilen bilgi

Köroğlu Ayvaz’ı gördüğünde gerçekten de onun kırk güzelden daha güzel olduğuna kanaat getirir. (49)

(T)J126.Çocuğu mürşit kabul etme

Ayvaz’ı mürşit kabul eden Köroğlu onun bir sözüyle tüm kötülüklerden kurtulup selamete erer. (55)

J150. Bilgi elde etmenin diğer yöntemleri

Köroğlu “Rüzgâr esen yerden muhakkak bir duygu bir koku gelir.” deyip, atını hep rüzgârın geldiği yöne sürer. (46)

J151.4. Yaşlı adamdan öğrenilen bilgi

Köroğlu çadırdaki yaşlı adam aracılığıyla Ayvaz’dan haberdar olur. (48)

J200. Seçimler

Köroğlu Ayvaz’ın güzelliğini duyunca kızları bırakıp onu bulmaya gider. (49)

Köse Kenan Köroğlu’na verdiği ikrarla padişahın emri arasında bir seçim yapar ve Köroğlu’nu yakalamaya karar verir. (51)

J1110.Akıllı adamlar

Yaşlı adam kızını kurtarabilmek için Köroğlu’na “Dağda taşta gezen adam terkinde güzel gezdiremez. Gezdirse bile kendi gibi erkek olmalı, kadın yaramaz. ” der. (48)

Sultan Murat Köroğlu’nun Köse Kenan’ı bu hale getiremeyeceğini bilir ve onun söylediği yalana inanmaz. (54)

J1113. Zeki çocuk

Ayvaz Köroğlu kendisine tecavüz etmek istediğinde mendilini yüzüne sarıp “Eğer yüzuyu yere düşerse yer sonsuza kadar şahitlik eder.” der ve onun bu kararında vazgeçmesini sağlar. (54)

J2300. Aldanabilir ahmaklar

Köroğlu Ayvaz'ı Müslüman etmek için kaçırdığını söyleyince Köse Kenan bu işe mani olacak olursa büyük günah kazanacağını dünür ve ona engel olmak istemez. (52)

Sultan Murat da tıpkı Köse Kenan gibi Köroğlu'nun Ayvaz'ı Müslüman etmek için kaçırdığına inanır.(54)

J2600. Korkak aptal

Köroğlu'nun peşine gidenler Köse Kenan'ın kanlar içindeki halini görünce onu bu hale getirenin Köroğlu olduğuna inanırlar ve korkup geri dönerler. (53)

K500.Aldatarak tehlike veya ölümden kurtulma

Köroğlu Ayvaz'ı Müslüman etmek için kaçırdığını söyleyince Köse Kenan ona bir şey yapamaz. (52)

K1000. Kendi kendini yaralayarak aldatma

Köse Kenan Köroğlu'na kendini bağlatıp birkaç yerden yara vurdurur. Arkadan gelen Kasapbaşı ve askerlere Köroğlu'nun kendisini bu hale koyduğunu söyleyip peşlerinden gitmemesini söyler. (53)

K1700. Yalan yoluyla aldatma

Köroğlu Kasapbaşı'na satmak için birkaç sürü koyun getirdiğini söyler. (49)

Köroğlu Ayvaz'a dört boynuzlu bir koçunun olduğunu söyleyip onu beraberlerinde gelmesi için heveslendirir. (50)

Köroğlu Ermeni çocuğu olan Ayvaz'ı Müslüman edip kendine koçak olarak yetiştirmek için kaçırdığını söyler. (52)

Köse Kenan Sultan Murat'a Köroğlu'nun çok güçlü olduğunu söyleyip onu yakalamanın mümkün olmadığını söyler. (54)

Sultan Murat Kasapbaşı'na Köroğlu'nun üzerine ordular da gönderse Ayvaz'ı onun elinden alamayacaklarını söyler. (54)

L114.4. Hilekâr kahraman

Köroğlu kızları seyredebilmek için sazını tamir ettirmek bahanesiyle çadıra yaklaşır. (47)

L400. Kibir aşağılık getirir.

Yaşlı adam ve kızlar Köroğlu ile alay edip üzerine gülünce Köroğlu onlara düşmanlık besler. (48)

M200. Anlaşma ve vaatler

Köroğlu sürüsünü satacağı adamın çocuğuna dört boynuzlu bir koç vereceğini söyler. (50)

Köse Kenan Köroğlu'na eş olabilmek için evvelce ikrarda bulunmuştur. (51)

N170. Talihin değişkenliği

Köse Kenan Köroğlu'na kendisini bağlatınca ona “Bu zincirleri seni bağlamak için getirdim, ama felek beni bağlattı.” der. (53)

N300. Şansız tesadüfler

Köroğlu'nun beğenip götürmek istediği kız yaşlı adamın kızı çıkar. (48)

N700. Tesadüfi karşılaşmalar

Köroğlu Kırat ile rüzgârın estiği yöne doğru giderken büyük bir sahraya denk gelir. Bu sahranın adı Beyler Yaylası'dır. (46)

N761. Vahadaki beklenmedik karşılaşma

Köroğlu Beyler Yaylası'nda gezerken içi güzel kızlarla dolu bir çadıra tesadüf eder. (46)

P10. Krallar

Kasapbaşı Köroğlu'nu Sultan Murat'a şikâyet eder. (50)

P50. Soylular/Silahşorlar

Köse Kenan Sultan Murat katında oturan bir cihan pehlivanıdır.(50)

P150. Zengin adam

Kasapbaşı Antik çok zengin biridir. Öyle ki İstanbul'daki tüm kasaplar onun parasıyla et keser. (49)

P234. Baba ve kızı

Yaşlı adam Köroğlu'na kızını alıp götürmemesi için yalvarır. (48)

P275. Üvey oğul

Köroğlu evlat edindiği Ayvaz'ı herkesten ve her şeyden daha çok sever. (55)

P281. Üvey baba

Ayvaz kendisini evlat kabul eden Köroğlu'na canı gönülden bağlanır. (56)

P448. Kasap

Ayvaz'ın babası Antik bir kasaptır.(48)

P475. Harami

Köroğlu dağda taştta gezdiği zamanlarda bazı haksız işler görür. (47)

P710. Milliyetler

Kasapbaşı Antik bir Ermeni'dir. (48)

Q253.2. Cezalandırılan eşcinsellik

Sultan Murat Köroğlu'nun Ayvaz'ı kaçırdığını öğrenince Köse Kenan'ı üzerine gönderir. (50)

Q520. Pişmanlıklar

Köroğlu nefesine uyup Ayvaz'a tecavüz etmek istediği için pişman olur. (55)

R10.3. Çocuklar kaçırlır.

Köroğlu Kasapbaşı'na kendisini tanıtarak oğlu Ayvaz' kaçırrır. (50)

R100. Kurtuluşlar/Kurtarmalar

Köroğlu Köse Kenan'ın da yardımıyla peşindeki atlılardan kurtulur. (53)

R153.5. Baba kızını kurtarır.

Yaşlı adam Köroğlu'na Ayvaz'ın güzelliğini anlatarak kızını ondan kurtarır. (49)

R260.Takipler

Köse Kenan beraberindeki süvarilerle Köroğlu'nun peşine düşer. (51)

Kasapbaşı yanına aldığı adamlarla Köroğlu'nun peşine düşer. (53)

T463. Homoseksüel sevgi

Köroğlu Ayvaz'ın güzelliğinden etkilenip “Bunun cemaline baktığım zaman dünyanın kaygısını unutturum.” der. (49)

T471. Tecavüz

Köroğlu nefesine mağlup olup Ayvaz’a tecavüz etmeye kalkar. (54)

T670. Çocukların evlat edinilmesi

Köroğlu Ayvaz’ı gömleğinden geçirip ona evlat nazarı ile bakar. (56)

V254. Selamlaşma

Köroğlu kızlara musiki dersi veren yaşlı adamla selamlaşır. (47)

W116. Kibir

Yaşlı adam ve kızlar Köroğlu’nun üstüne gülüp çadırdan kovarlar. (47)

W121. Korkaklık

Yaşlı adam ve kızlar karşılarındaki kişinin Köroğlu olduğunu öğrenince korkularından titremeye başlar. (48)

W131. Çapkınlık

Köroğlu yaşlı adama “Ben güzeli severim, güzele âşığım.” der. (48)

(T)W143.Tehditkârlık

Köroğlu yaşlı adamı çadırı başına yıkmakla tehdit eder. (49)

Köse Kenan Köroğlu’na “Kırat’ı çektirecek olursan, seninle beraber onu da iki kat ederim.” der. (51)

W167. İnatçılık

Köroğlu beğendiği kızı alıp gitme hususunda diretir. (48)

W193. Zorbalık

Köroğlu çadırdaki güzel kızlardan birini Allah’ın emriyle istemeyi düşünür. “Eğer vermezlerse benden zorbası yoktur.” der. (46)

W215. İleri düzeyde ihtiyat/Öngörü

Köse Kenan Çamlıbel teşkil olduktan sonra Köroğlu ve Demircioğlu’nun namplarının gittikçe yayılacağını ve kendi adınınsa unutulacağını düşünüp Köroğlu’na ikrarda bulunmuştur. (51)

W217. Övünme

Köse Kenan atının dizgininde yakaladığı Köroğlu'na kendisini över. (51)

Z10.2. Bitiş formülleri

“Hikâyemiz böylece burada tamam oldu. ”(57)

Z10.3. Bağlayış formülleri

“Günlerin bir gününde...” (46,49)

(T)Z64.1. Deyimler

Başına çare düşünmek (48)

Yolunu tutmak, bir kapıya yaslanmak (49)

Kurt ağzından ciğer almak (54)

Z71.2.Formülistik sayılar: 4

Köroğlu dört boynuzlu bir koçunun olduğunu söyler. (50)

Z71.5.Formülistik sayılar: 7

Köse Kenan Köroğlu'ndan kendisine yedi yerden zincir vurmasını ister. (53)

Z71.12.Formülistik sayı: 40

Ayvaz kırk kızdan daha güzeldir. (49)

(T)Z71.16.18.Formülistik sayılar: 1999

Köroğlu Ayvaz'ı bin dokuz yüz doksan dokuz koçağından daha ileri tutar. (55)

Z71.16.10. Formülistik sayılar: 14

Ayvaz on dört yaşlarındadır. (49)

Z183. Sembolik isimler

Köse Kenan'a babasından dolayı “Arapoğlu Demir don Köse” de derler. (51)

2.1.5. Köroğlu-Niğdeli Geyik Ahmet

1. Köroğlu'nun Koçaklarını Toplaması

a. Niğdeli Geyik Ahmet'in Köroğlu'na Katılması

Niğdeli Geyik Ahmet'in yiğitliğini duyan Köroğlu Demircioğlu'na ondan bahseder. Bunun üzerine Demircioğlu sazını eline alıp bir şiir söyler ve onu getirebilmek için Köroğlu'ndan müsaade ister. Evvelden razı olan Köroğlu izin verince, Demircioğlu atına binip Niğde'ye doğru yola çıkar. Niğde'ye geldiğinde malumat edinebilmek için bir kahveye gider. Burada ahalinin konuşmalarına kulak misafiri olur. Bu konuşmalardan Niğdeli Geyik Ahmet'in o gün güreş meydanına çıkacağını öğrenir. Kahve cemaatine güreş meydanına girmenin serbest olup olmadığını soran Demircioğlu, Geyik Ahmet için geldiğini söyleyip kendisini güreş meydanına götürmelerini ister. O zaman kahve halkı Demircioğlu'na şöyle bir göz gezdirip onun Geyik Ahmet'e kıyasla daha iyi bir pehlivan olduğuna kanaat getirirler. Öyle ki sonunda ikiye ayrılırlar. Bir kısmı Demircioğlu'nun bir kısmı ise Geyik Ahmet'in kazanacağını düşünür. Hatta kimin kazanacağına dair ortaya bir bahis bile koyarlar. Sonunda Demircioğlu'nu da alıp güreş meydanına giderler. Demircioğlu olağanüstü fiziğiyle herkesin dikkatini çeker. Nihayetinde kispetini giyiniş daha fazla beklemeden meydan girer. Orada bulunan bir davulcudan kendisi için bir Köroğlu oyunu vurmasını ister. Bir saat kadar Köroğlu oyunu oynayıp güreş meydanında hüner gösterir. Bu sırada Demircioğlu'nu seyreden Geyik Ahmet, oyun biter bitmez gelip ona kim olduğunu ve nereden geldiğini sorar. Demircioğlu da Köroğlu ile beraber olduğunu, padişahın fermanı üzerine kırkta bir bağ aldıklarını ve yiğitliğini duyup Çamlıbel'den kendisiyle güreşmek için geldiğini anlatır. Bunun üzerine Geyik Ahmet Demircioğlu'na bir şartının olduğunu ve şayet kabul etmezse onunla güreşmeyeceğini söyler. Ardından da şartının ne olduğunu soran Demircioğlu'na "Eğer ben seni yıktımsa, alt ettimse, Köroğlu'ndan ayrıl! Benimle beraber kardeş ol! Yok eğer sen beni yıktınsa, ben sana arkadaş olayım benim de adımlı deftere yazdır. Ölüne kadar, ben de, seninle ve ağın Köroğlu ile beraber kalayım. " der. Geyik Ahmet'i dinleyen Demircioğlu şartını kabul eder ve sonrasında caymamasını ister. Böylelikle kendi aralarında anlaşan Geyik Ahmet ile Demircioğlu er meydanına girip güreşe başlarlar. Güreş esnasında Demircioğlu'nun cüssesine karşılık o kadar da güçlü olmadığını düşünen Geyik Ahmet onu yere atabilmek için kendisini teslim eder. Ancak Demircioğlu onu yakaladığı gibi

sırtını yere getirir. Bunu yaparken kemikleri kırılıp zarar gelmesin diye özellikle dikkat eder. Demircioğlu Geyik Ahmet'i yere çaldığı gibi hançerini de eline alıp göğsüne çıkar ve ondan sözünde durmasını ister. Geyik Ahmet güreşten evvel verdiği sözüne sahip çıkıp “Ölüne kadar seninle beraberim kardeşim.” der. Ardından da ayağa kalkıp bunu oradaki ahaliye duyurur. Sonrasında ise Demircioğlu ile birlikte Çamlıbel'e gider. Çamlıbel'de kendilerini karşılayan Köroğlu'na defterini açıp kendisini üçüncü koçak olarak kaydetmesini ister. O zaman Köroğlu Demircioğlu, Reyhan Arap ve Niğdeli Geyik Ahmet'i bir arada görüp sevinir. Onların mertliğini yiğitliğini övdüğü bir şiir söyler.

b. Köroğlu'nun Diğer Koçaklarını Toplaması

Köroğlu, vatanında doğup büyümüş, yiğitliklerini işittiği, ülkesindeki tüm kahramanları üzerlerine Demircioğlu'nu göndermek suretiyle birer birer etrafında toplamaya, kendine eş etmeye başlar. Bu şekilde Kenan'dan Reyhan Arap'ı, Niğde'den Geyik Ahmet'i, Tokat'tan Debe Daşak'ı, Bursa'dan Topal Dursun'u, Kayseri'den Abulolut'u, Değirmen Avurt'u, Fırkırık Burun'u, Toz Kopar'dan Tepe Delen'i getirir. Tüm bu yiğitler Demircioğlu'nun hilesi ile yıkılarak gelmiştir. Bunu duyan, ülkedeki kendine güvenen diğer kahramanlar da “Demircioğlu'nun yumruğunu yemektense, kendimiz gitmemiz daha hayırlıdır.” deyip, Çamlıbel'de toplanırlar. Böylelikle Köroğlu'nun etrafında tam bin dokuz yüz doksan dokuz koçak toplanmış olur. Köroğlu “Dillerde çok söylensin ve de tekte yöm vardır.” diyerek, bu sayıyı iki binden bir eksik bırakır. Öte yandan Köse Kenan da yaraları iyileştikten sonra Köroğlu'na katılır. Onunla birbirlerini “emi yeğen” olarak kabul ederler. Köroğlu davlumbaz ocağın sağ yanı Kenanlı Köseye verir. Diğer taraftan Ayvaz da Köroğlu'nun yanında kalmayı tercih eder. Sultan Murat Köroğlu'nu huzuruna çağırıp Ayvaz'ı ailesine teslim etmesini ister. Köroğlu da emre itaat edip onu İstanbul'a gönderir. Ne var ki Köroğlu'nun Çamlıbel'deki teşkilatını gören Ayvaz, padişaha ailesini istemediğini ve bundan sonra Köroğlu ve yiğitleriyle beraber kalacağını söyler. Padişah da onun bu isteğini kabul eder. Böylelikle Ayvaz, Köroğlu'nun yiğitleri arasındaki yerini almış olur.

2. Köroğlu'nun Sahavet Kapısını Açması

Koçaklarını toplayıp Çamlıbel'de teşkilatlandıktan sonra Köroğlu'nun yiğitliği ve kahramanlığı her yerde söylenmeye başlar. Köroğlu, bir yandan da padişahın verdiği ferman üzerine gelip giden bezirgânlardan kırkta bir baş alır.

Bir gün Köroğlu elli beş atlıdan oluşan derife koluna –bunlar koçaklara hizmet eden aşçı yamakçı takımıdır- Çamlıbel’e gelen derviş ve fukaranın derdine derman olabilmesi için doğruca kendisine getirmelerini emreder. Gelenlerin cebini parayla doldurur. Bunu duyan tüm derviş ve fukaralar Çamlıbel’e gelmeye başlar. Böylelikle Köroğlu sahavet kapısını da açmış olur. Yiğitliğiyle beraber cömertliği de her tarafa yayılır.

Motifler

F569. Hayatın sıra dışı halleri

Köse Kenan savaşırken göz kapaklarına çengel takar. (66)

F617. Güçlü güreşçi

Demircioğlu güreş tuttuğu Geyik Ahmet’i bir hamlede mağlup eder. (62)

Geyik Ahmet’in sırtını hiç kimse yere getirememiştir, ta ki Demircioğlu’na kadar. (62)

H11.1. Baştan geçen hikâye etme

Demircioğlu Geyik Ahmet’e Köroğlu ile beraber padişah fermanı üzerine kırkta bir bağ aldıklarını ve pehlivanlığını işitip onun için geldiğini anlatır. (61)

(T)H148. İsteğin şiirle ifade edilmesi

Demircioğlu saz ile söz ile Geyik Ahmet’i getirmek için Köroğlu’ndan müsaade ister. (58)

H217. Müsabaka neticesinde verilen karar

Demircioğlu’na yenilen Geyik Ahmet onlara katılmayı kabul eder. (62)

H602.1. Sayıların sembolik anlamı

Köroğlu dillerde çok söylenmesi için koçaklarının sayısını iki binden bir eksik koyup bin dokuz yüz doksan dokuz olarak belirler. (64)

H940. Çeşitli vazifelerin tayini

Köroğlu derife koluna Çamlıbel’e gelen derviş ve fukaraları divanhane sine getirmelerini emreder. (67)

H945. Gönüllü olarak üstlenilen görevler

Demircioğlu Köroğlu’na istediği yiğitleri bir yumrukta getirebileceğini söyler. (58)

H960. Kabiliyet ve akıl yoluyla yerine getirilen vazifeler

Demircioğlu Koroğlu'nun istediği Geyik Ahmet'i gürüşte mağlup edip koçak olarak Çamlıbel'e götürür. (62)

Demircioğlu bileğinin kuvvetiyle Tokat'tan Depe Daşak'ı, Bursa'dan Topal Dursun'u, Kayseri'den Abulolut'u, Değirmen Avurt'u, Fırkırık Burun'u, Toz Kopar'dan Tepe Delen'i getirir. (64)

H990. Çeşitli vazifelerin yerine getirilmesi

Derife kolu Çamlıbel'e gelen fakir fukarayı Koroğlu'nun karşısına çıkarır. (67)

H1150. Çalma yakalama ya da öldürme görevleri

Koroğlu koçak olarak yanında görmek istediği yiğitleri getirme görevini Demircioğlu'na verir. (58)

Koroğlu yiğitliğini işittiği Niğdeli Geyik Ahmet'i getirme görevini Demircioğlu'na verir. (58)

H1200. Araştırma

Koroğlu Kırat'ı ile etrafı dolaşp, Türkiye'deki kendisine güvenen yiğitleri araştırır. (64)

H1225. Güçlü rakip için araştırma

Geyik Ahmet gürüş meydanında kendisine denk rakip arar. (60)

J50. Gözlem yoluyla edinilen bilgi

Demircioğlu'nun fiziğine, nizamına göz gezdiren kahve halkı onun Geyik Ahmet'ten daha iyi bir pehlivan olduğuna kanaat getirir. (60)

J200. Seçimler

Demircioğlu'nun tek tek koçakları topladığını duyan ülkedeki diğer yiğitler onun yumruğunu yemektense kendi ayaklarıyla gitmeyi tercih ederler. (64)

Koroğlu padişahın emri üzerine Ayvaz'ı ailesine geri vermek isterse de Ayvaz onunla kalmayı tercih eder. (66)

J400. İş arkadaşlarının seçimi

Koroğlu namına nam katacak yiğitleri koçak yapmak ister. (58)

J2300. Aldanabilir ahmaklar

Padişah Köroğlu'nun Ayvaz'ı Müslüman etmek için kaçırdığına inanır. (65)

K1700. Yalan yoluyla aldatma

Köroğlu padişaha Ayvaz'ı Müslüman etmek için kaçırdığını söyler. (65)

K1792. Kişinin kimliği hakkında bilgisizmiş görünmek kişinin fikrini dürüstçe söylemesi içindir.

Demircioğlu Geyik Ahmet'i tanıyor olmasına rağmen kahve cemaatine onun kim olduğunu sorar. (59)

L111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Demircioğlu Geyik Ahmet'i getirmek için Niğde'ye doğru yola çıkar. (59)

Demircioğlu Geyik Ahmet'i de alıp Çamlıbel'e döner. (63)

L400. Kibir aşağılık getirir.

Geyik Ahmet iri vücuduna karşılık güçsüz olduğunu düşündüğü Demircioğlu'na kendini teslim edince sırtı yere gelir. (62)

M201. Anlaşma ve vaatlerin yapılması

Demircioğlu ve Geyik Ahmet kendi aralarında bir anlaşma yaparlar. Bu anlaşmaya göre güreşte mağlup olan taraf galip gelene katılacak ve onunla kardeş olacaktır. (61)

M202. Anlaşma ve sözlerin yerine getirilmesi

Güreşte Demircioğlu'na mağlup olan Geyik Ahmet evvelce yaptıkları anlaşma gereği onlara katılır. (62)

N0. Bahisler ve kumarlar

Kahve halkı Demircioğlu ile Geyik Ahmet arasında yapılacak olan güreşte kimin yeneceğine dair bahse girer, ortaya para koyarlar. (60)

N455. İnsanların konuşmalarına kulak misafiri olma

Demircioğlu kahvedekilerin konuşmalarına kulak verip Geyik Ahmet hakkında malumat toplar. (59)

P10. Krallar

Padişah Köroğlu'nu huzura çağırıp Ayvaz'ı ailesine teslim etmesini emreder. (65-66)

P293. Amca

Köroğlu Köse Kenan'ı amcası kabul edip ocağın sağ tarafını ona verir. (64)

P310. Dostluk/Arkadaşlık

Güreşte mağlup olan Geyik Ahmet oradaki herkese bundan sonra Demircioğlu ile kardeş olduklarını duyurur. (62)

P410. İşçiler

Köroğlu Çamlıbel'deki aşçı yamakçı takımına “derife kolu ” der. (67)

(T)P551.10. Asker toplama

Köroğlu Türkiye’de kendisine güvenen kahramanları kendisine koçak olarak toplamaya başlar. (58)

Köroğlu Tokat’tan Depe Daşak’ı, Bursa’dan Topal Dursun’u, Kayseri’den Abulolut’u, Değirmen Avurt’u, Fırkırık Burun’u Toz Kopar’dan Tepe Delen’i getirir. (64)

Köroğlu’nun Demircioğlu vasıtasıyla koçaklarını topladığını işiten yiğitler Çamlıbel’de cem olurlar. (64)

Köroğlu bin dokuz yüz doksan dokuz koçak toplar. (64)

Yaraları iyileşen Köse Kenan Köroğlu’na katılır. (66)

(T)P556.3. Güreşte meydan okuma

Geyik Ahmet Cuma günü güreş tutacağını ilan edip kendisine güvenen rakiplerinin karşısına çıkmasını istemiştir. (59)

Q570. Ceza ve affetme

Köroğlu Ayvaz’ı Müslüman etmek için kaçırdığını söyleyince padişah onu affeder. (65)

(T)R10.3. 1. Kaçırılan çocuk geri dönmek istemez

Çamlıbel’deki teşkilatlanmayı gören Ayvaz Köroğlu’na “Bundan sonra anam babam sensin. ” deyip ailesine geri dönmek istemez. (66)

W10. Müşfiklik/Merhamet

Demircioğlu Geyik Ahmet'in kemikleri kırılmasın diye onu yavaşça yere bırakır. (62)

W11. Cömertlik

Köroğlu sahavet kapısını açınca tüm fukara ve dervişler Çamlıbel'e gelmeye başlar. (67)

W35. Adalet/Doğruluk

Geyik Ahmet “Benim anam beni bir defa doğurmuş.” deyip sözünde duracağını söyler. (61)

W116.Kibir

Köse Kenan iki üç bin kişilik düşmanı küçük görüp kılıç çekmek istemez. (66)

W117.Övünme

Demircioğlu, Reyhan Arap ve Geyik Ahmet'i bir arada gören Köroğlu sevinerek saz ile söz ile bu üç yiğidin kahramanlığını över. (63)

W121. Korkaklık

Köse Kenan Demircioğlu'ndan çekinir. (66)

Z64. Atasözleri

Koyunun korkusu kurttan olmasa koyunun önü alınmaz. (66)

(T)Z64.1. Deyimler

Ara yerde kavil tutmak (60)

Kelle paça usul dalını yere getirmek (62)

El altı işitmek, gümanı gelmek (64)

(T)Z71.0. 3. Formülistik sayı: 2

Reyhan Arap Köroğlu'nun ikinci koçağıdır. (58)

Z71.1. Formülistik sayı: 3

Geyik Ahmet Köroğlu'nun üçüncü koçağı olarak kendini deftere yazdırır. (63)

Köse Kenan'ın yaraları üç ayda iyileşir. (66)

Z10.3. Bağlayış formelleri

Birer birer desek işimiz uzanır... (64)

Z71.3.0.1. Formülistik sayılar 5'in katları (50, 500)

Köroğlu'nun derife atlısı elli beş kişiden oluşur. (67)

Z71.5. Formülistik sayı: 7

Güreş meydanının etrafını yedi kat Türkiye kahramanı sarmıştır. (60)

Z71.12. Formülistik sayılar: 40

Köse Kenan savaşırken ancak kırk güne yorulur. (66)

(T)Z71.16.18. Formülistik sayılar: 1999

Köroğlu bin dokuz yüz doksan dokuz koçak toplar. (64)

(T)Z71.16.20. Formülistik sayılar: 366

Köroğlu üç yüz altmışaltı keleşle divanhanesinde oturur. (66)

Köroğlu'nun üç yüz almış altı damarı cuşa gelir. (66)

Köroğlu başta Köse Kenan olmak üzere divanında bulunan koçaklarını saz ile söz ile över. (67)

Z76. Formülistik abartılar

Köse Kenan cenge girdiğinde karşısında en az on bin düşman görmek ister. (66)

Z200. Kahramanlar

Köroğlu Türkiye'deki kahramanları etrafında toplar. (58)

Z230. Kahramanın olağanüstü yiğitliği

Köse Kenan cenge girdiği zaman karşısında en az on bin kişi görmek ister. Öyle ki yorulabilmesi için kırk gün savaşması gerekir. (66)

2.1.6. Köse Kenan - Dana Hanım**1. Köse Kenan'ın Dana Hanım'ı Haber Alması ve Tekman'a Gelmesi**

Erzurum diyarında Tekman'da, yedi hanımı olan Kürt Beyi Adov Bey'in kırk oğlu ile Dana Hanım adlı bir tek kızı vardır. Dana Hanım kırk erkek kardeşinden daha kuvvetli daha cengâverdir. Bir gün babasına ve kardeşlerine, güreş meydanında kendisini yıkacak kişiyle evleneceğini söyler. Bu, Köse Kenan'ın da kulağına gelir. Dana Hanım'ı yiğitlikte

kendisine denk görüp onunla evlenmeye karar verir. Ardından da meseleyi Köroğlu'na açar. Gittiği yerden sağ dönmeme ihtimali olduğunu da belirtip herkesten helallik istediği bir şiir söyler. Köroğlu her ne kadar bin dokuz yüz doksan dokuz koçakla beraber gitmeyi teklif ederse de o bunu kabul etmeyip bu işi kendi başına halledeceğini söyler. Ardından da Erzurum'a doğru yola çıkar.

Günlerden bir gün Tekman'a ulaşır. Adov Bey'in misafiri olur. Ona kızı Dana Hanım ile güreşmek için geldiğini söyler ve kendisini tanıtır. Karşısındakinin Köroğlu'nun emmisi olduğunu öğrenen Adov Bey, Köse Kenan'a şayet kızını yenecek olursa ona iyi bir küheylan, üç sürü davar ile bin altın ve Dana Hanım'a da kırk yük çeyiz vereceğini söyler. Ayrıca kaybetmesi halinde canına hiçbir zarar gelmeyeceğine dair güvence verir. Ardından kırk oğluna haber gönderip onlardan Köse ile Dana Hanım güreş tutacağını Tekman'ın tüm köylerine duyurmalarını ister. Zira Adov Bey'e ait tam otuz iki köy vardır.

2. Köse Kenan'ın Dana Hanım'ı Kendisine Eş Etmesi

Her şey hazır olduktan sonra Dana Hanım kispetini giyinip güreş meydanına girer. Dana Hanım'ı gören Köse Kenan bir kez daha onun kendisine layık bir eş olacağına kanaat getirir ve kispet giyinmeden üzerindeki elbiseleriyle öylece meydana girer. Beri taraftan Adov Bey kızıyla güreş tutarken kispet giyinmesinin menfaatine olacağını söyleyip onu uyarırsa da Köse Kenan, uyarılarını dikkate almaz. Dana Hanım'ın karşısına gelir. Dana Hanım kispet giyinmeyişinin nedenini sorduğunda Köse Kenan “Bugün sen kadınsın, ben erkeğim. Ben senin meydanında kispet giysem bana ardır. ” der. Dana Hanım Köse'nin bu yiğitliğine karşılık ona gönülden vurulur. Güreşten önce bir müddet meydandakilere hüner gösterir. Ardından hasmının da hünerini göstermesini ister. Bunun üzerine Köse Kenan bir Köroğlu oynayıp meydandaki seyircileri kendisine hayran bırakır. Nihayetinde birbirlerine yakın gelip güreşe başlarlar. Hasmının kuvvetinden habersiz olan Dana Hanım onu bir çırpıda yere vurmak ister, fakat Köse'ye teslim olur olmaz kendisini bir anda yerde bulur. Köse Kenan, Dana Hanım'ın sırtını yere getirdiği gibi göğsüne çıkar ve ondan ikrarında durmasını ister. Dana Hanım da verdiği sözünü tutup ölene kadar ona eş olacağını söyler.

Öte taraftan kızının mağlup olduğunu gören Adov Bey emir verip Köseyi yanına getirir. Galibiyetinden ötürü onu kutlayıp evvelce verdiği sözü bir kez daha yineler ve

Köse'ye Dana Hanım ile birlikte yanında kalıp kalmayacağını sorar. Köse Kenan Dana Hanım'ı da alıp Çamlıbel'e döneceğini söyler. Bunun üzerine Adov Bey kırk oğluna emir verip, Köse için üç sürü davar ile iyi bir küheylan getirilmesini ister. Ayrıca Köse Kenan'ın eline bin kızıl altın sayar. Beri taraftan Dana Hanım için de kırk yük çeyiz hazırlatır. Bu arada kız kardeşlerini bu kadar mal ile beraber hiç tanımadıkları bir adamla neden gönderdiğini soran kırk oğluna onun padişahın fermanı üzerine Köroğlu ile birlikte eş olduğunu söyleyip, kılıç çekip peşlerinden gitmemeleri için tembihte bulunur.

Köse Kenan Dana Hanım'ı da alıp Adov Bey'in armağanları ve yanlarına kattığı on iki hizmetçi ile birlikte Çamlıbel'e doğru yola çıkar. Gece gündüz gide gide Çırpıcı Çayırı'na ulaşır. Öte taraftan Köroğlu da derife atlısından Köse Kenan'ın hayır haberle geldiğini öğrenir. Derhal Dana Hanım için bir çadır kurarlar. Köse de gelip yine ocağın başına oturur. Köroğlu düğün hazırlığının yapılması için bin dokuz yüz doksan dokuz koçağına emir verir. Bir yandan da Deli Mehtar'ı ganimet pilavı yemeleri için Sivas, Kayseri ve Tokat'taki tüm fukara ve dervişleri toplayıp getirmekle görevlendirir. Deli Mehtar Köroğlu'nun emri üzerine bu üç şehirden tüm fukara ve dervişleri toplayıp getirir. Demircioğlu ile Reyhan Arap sağdıç olur. Yedi gün toy düğün tutulup, fakir fukaraya ganimet pilavı yedirilir. Sekizinci gece ise iki âşık birbirine kavuşturulur.

Nihayetinde aradan bir hafta geçer. Köroğlu'nun mertlik kapısını açtığını duyan herkes Çamlıbel'e gelmeye başlar.

Motifler

(T)C701. Takip yasağı

Adov Bey oğullarına Köse Kenan ve Dana Hanım'ın peşinden gidip önlerini kesmeyi yasaklar. (75)

F610.0.1. Sıra dışı güçlü kadın

Dana Hanım kırk kardeşinden daha kuvvetlidir. (68)

F617. Güçlü güreşçi

Dana Hanım boz meydan içerisinde kahramanlık yapan sırtı yere gelmemiş güçlü, hünerli bir pehlivandır. (71)

Köse Kenan'ın bileğini büken hiç kimse olmamıştır. (73)

F821. Sıra dışı elbise

Köse Kenan düşmanlarının ağzına laf vermemek için belden yukarısı çıplak olacak şekilde demir zırh giyinir. (69)

H11.1. Baştan geçeni hikâye etme

Köse Kenan Adov Bey'e kızı Dana Hanım'ın şartını duyup onunla evlenmek için geldiğini anlatır. (70)

(T)H12.3. Şiirle tanıma

Köse Kenan Adov Bey'e saz ile söz ile Çamlıbel'den geldiğini ve Köroğlu'nun amcası olduğunu anlatır. (70)

(T)H148. İsteğin şiirle ifade edilmesi

Köse Kenan saz ile söz ile Köroğlu ve diğer keleşlerden helallik ister. (68)

H217. Müsabaka neticesinde verilen karar

Köse Kenan'a yenilen Dana Hanım onunla evlenmeyi kabul eder. (73)

H332.1.2. Damatlık testi: Gelini oyunda mağlup etmek

Köse Kenan Dana Hanım ile evlenebilmek için onunla güreş tutar ve galip gelir. (73)

(T)H919.7. Baba'nın verdiği vazifeler

Adov Bey kırk oğlunu Köse Kenan'ın Dana Hanım ile güreş tutacağını civar köylere duyurması için görevlendirir. (71)

H940. Çeşitli vazifelerin tayini

Köroğlu Deli Mehtar'a Köse Kenan'ın düğün pilavından yemeleri için Sivas, Tokat ve Kayseri'deki derviş ve fakirleri toplamasını emreder. (76)

H990. Çeşitli vazifelerin yerine getirilmesi

Deli Mehtar Sivas, Tokat ve Kayseri'deki tüm fukaraları Çırpıcı Çayırları'na toplar. (76)

H1381.5. Kahraman kendisine denk birini arar.

Dana Hanım'ın şartını duyan Köse Kenan onun kendisine denk bir eş olacağını düşünür. (68)

H1381.3.1.2.3. Tehlikeli gelin için araştırma

Köse Kenan her ne kadar Dana Hanım'ı kendisine layık bir eş olarak görürse de onunla güreşirken birbirlerini öldürme riski vardır. (68)

H1563. Hüner imtihanı

Dana Hanım Köse Kenan'dan kalıbına karşılık hünerlerini göstermesini isteyince o da bir Köroğlu oyunu oynar. (73)

J30. Anlam çıkarılarak edinilen bilgi

Köse Kenan Adov Bey'in sözlerinden hareketle onun gerçek bir bey olduğuna kanaat getirir. (71)

Köse Kenan'ın yanında bir sürü hediye ile döndüğünü duyan Köroğlu Demircioğlu'na Adov Bey'in gerçek bir bey olduğunu söyler. (75)

J50. Gözlem yoluyla edinilen bilgi

Köse Kenan güreş meydanındaki Dana Hanım'ı görünce dünyayı dolaşsa onun gibisini bulamayacağını düşünür. (72)

J200.Seçimler

Köse Kenan Köroğlu'nun tüm ısrarına rağmen Dana Hanım'a tek başına gitmeyi tercih eder. (69)

Köse Kenan Adov Bey'in yanında durmayıp Çamlıbel'e dönmeyi tercih eder. (74)

J500. İhtiyat ve tedbir

Köroğlu Dana Hanım ile evlenmeye karar veren Köse Kenan'a tehlike ihtimaline karşılık bin dokuz yüz doksan dokuz koçakla beraber gitmeyi teklif eder. (69)

J652.4. Kimi insanlara karşı uyarılar

Adov Bey Köse Kenan'a kısbetsiz güreşecek olursa Dana Hanım'ın elbiselerini paramparça edeceğini söyler. (72)

L111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Dana Hanım'ı da yanına alan Köse Kenan Tekman'dan Çamlıbel'e doğru yola çıkar. (75)

L400. Kibir aşağılık getirir.

Daha önce hiç yenilmemiş olan Dana Hanım Köse Kenan'ı bir çırpıda yere vurmak isterken mağlup olur. (73)

M200. Anlaşmalar ve vaatler

Adov Bey Köse Kenan'a kızını yenmesi halinde üç sürü koyun, kırk yük çeyiz, bin altın ve iyi bir küheylan vereceğini söyler. (71)

M202. Anlaşma ve sözlerin yerine getirilmesi

Köse Kenan'a mağlup olan Dana Hanım daha önce verdiği ikrar üzere onun eşi olmayı kabul eder. (73)

Adov Bey daha önce verdiği söz üzerine Köse Kenan'a iyi bir küheylan, üç sürü koyun, bin altın ve kızına da kırk yük çeyiz verir. (73-74)

P50. Soylular/ Silahşorlar

Adov Bey bir Kürt beyidir. (68)

P150. Zengin adam

Adov Bey otuz iki pare köyü olan son derece zengin bir adamdır. (71)

(T)P234.3. Babanın kız çocuğu bir tanedir.

Adov Bey'in birçok oğlu olmasına rağmen Dana Hanım onun tek kız evladıdır. (68)

P320. Misafirperverlik

Adov Bey hanesine gelen Köse Kenan'ı misafir edip ağırlar. (69)

P360. Ağa ve hizmetçisi

Adov Bey Köse Kenan'ın sürüleri götürmesine yardım etmeleri için on iki hizmetçisini görevlendirir. (75)

P634.2. Yedi gün yedi gece süren ziyafetler

Köse Kenan ve Dana Hanım'ın düğününde fakir fukaraya yedi gün ganimet pilavı yedirilir. (76)

(T)P683. Müjde

Derife atlısı Köroğlu'na Köse Kenan'ın yanında bir sürü hediye ile geri döndüğü haberini verir. (75)

P710. Milliyetler

Erzurum diyarında Tekman'dan yaşayan Adov Bey bir Kürt'tür. (68)

Q114. Ödül olarak hediyeler

Adov Bey Köse Kenan'a üç sürü koyun, iyi bir küheylan ve bin altın verir. (73-74)

T10. Âşık olma

Köse Kenan'ın göğsünden çıkan bir ok Dana Hanım'ın göğsüne işleyince Dana Hanım bir gönülden bin gönüle uğrar. (72)

T22. Kaderi önceden belli olan âşıklar

Köse Kenan ve Dana Hanım ezelden birbirlerine yazılmışlardır. (72)

T52.4. Kız çocuğunun evliliğinde verilen çeyiz

Adov Bey kızı Dana Hanım'a kırk yük çeyiz verir. (73)

T55.6. Kişi (Kadın/Erkek) figürlerini sergiler

Dana Hanım bir müddet güreş meydanında hüner gösterir. (72)

T55.6.1. Kadın, kahramandan figürlerini sergilemesini ister.

Dana Hanım Köse Kenan'dan güreş meydanında hünerlerini göstermesini ister. (73)

(T)T94. Gözü kara âşık

Köse Kenan Dana Hanım için canından vazgeçtiğini söyler. (72)

T130. Evlenme adetleri

Adov Bey'in kızı Dana Hanım için bir "hevdek" bezetilir. (74)

Demircioğlu ve Reyhan Arap Köse Kenan'ın sağdıcı olurlar. (76)

T131. Evlenme şartları

Dana Hanım kendisini güreşte mağlup edecek kişiyle evleneceğini söyler. (68)

T132. Düğün için hazırlık

Köroğlu'nun emri ile bin dokuz yüz doksan dokuz keleş Köse Kenan'ın düğün hazırlığını görmeye başlar. (75-76)

T133. Evlilik için yolculuk

Dana Hanım ile evlenmek isteyen Köse Kenan Erzurum Tekman diyarına doğru yola çıkar. (69)

T135.1. Formülistik evlilik sözü : “Sen benimsin, ben de senin.”

Köse Kenan’a mağlup olan Dana Hanım ona “Ölene kadar sen benimsin, ben de seninim.” der. (73)

T135. Düğün Töreni

Köse Kenan ve Dana Hanım evlendirilip, yedi gün toy düğün yapılır. (76)

T145.0.1. Çok eşlilik

Adov Bey’in yedi karısı vardır. (68)

(T)V38. Kader inancı

Köse Kenan Köroğlu’na “Vadem yetmişse siz gelseniz de bir gelmeseniz.” der. (69)

W10. Müşfiklik/ Merhamet

Köse Kenan Dana Hanım incinip zarar görmesin diye onu yavaşça yere bırakır. (73)

W11. Cömertlik

Köroğlu cömertlik kapısını açınca derviş ve fukaralar Çamlıbel’e gelmeye başlar. (76)

(T)W19. Utangaçlık

Köse Kenan Dana Hanım karşısında kispet giymenin kendisine ar olacağını düşünür. (72)

W31. İtaat

Dana Hanım babasının sözünden dışarı çıkmaz. (71)

W32. Cesaret

Köse Kenan Dana Hanım’ın karşına kısıbetsiz çıkar. (72)

W35. Adalet/Doğruluk

Adov Bey Dana Hanım’a yenilse bile canına bir zarar gelmeyeceğine dair Köse Kenan’a teminat verir. (71)

W121. Korkaklık

Adov Bey’in kırk oğlu Dana Hanım’dan korkar. (71)

Z10.1. Başlangıç formülleri

Günün bir gününde... (68)

Z10.3. Bağlayış formelleri

“Gele gele günlerin bir gününde...” (69)

“Gece gündüz gide gide günlerin bir gününde” (75)

Z64. Atasözleri

Ölü başı gordan sakınmaz. (71)

(T)Z64.1. Deyimler

Bir gönülden bin gönüle uğramak (72)

Kül ufak olmak, bileğini bükme (73)

Candan geçmek (72)

Z71.1. Formülistik sayı: 3

Adov Bey üç sürü koyun verir. (74)

Deli Mehtar üç ülkeden derviş ve fukaraları toplar. (76)

Z71.5. Formülistik sayı: 7

Adov Bey’in yedi eşi vardır. (68)

Güreş meydanını yedi kat seyirci sarmıştır. (72)

Köse Kenan’ın düğünü yedi gün sürer. (76)

Z71.8. Formülistik sayı: 12

Köse Kenan ve Dana Hanım’ın yanına onlara eşlik etmeleri için on iki kişi verilir. (75)

Z71.12. Formülistik sayı: 40

Adov Bey’in kırk oğlu vardır. (68)

Adov Bey Dana Hanım’a kırk yük çeyiz verir. (73)

(T)Z7.12.1. Kırk erkek ve bir kız kardeş

Adov Bey’in kırk oğlunun bir tek kız kardeşi vardır. (68)

Z71.16.1.1. Formülistik sayı: 8

Köse Kenan ve Dana Hanım düğünlerinin sekizinci gününde nail-i murat olurlar. (76)

Z71.16. 5. Formülistik sayılar: 32

Adov Bey'in otuz iki tane köyü vardır. (71)

(T)Z71.16.18. Formülistik sayılar: 1999

Köroğlu Köse Kenan'a bin dokuz yüz doksan dokuz koçakla beraber gitmeyi teklif eder. (69)

(T)Z71.16.20. Formülistik sayılar: 366

Üç yüz almış altı keleş Köse Kenan'ın elini öper. (69)

2.1.7. Köroğlu - Han Nigâr

1. Köroğlu'nun Han Nigâr'a Âşık Olması

Dağıstan'da iki derviş karşılaşır. Bunlardan birisi kendisinden hallice olan diğer dervişe onu eskiden beri tanıdığını ve idareden aciz bir insan olduğunu söyleyip şimdiki halini neye borçlu olduğunu sorar. O da Türkiye toprağında Çamlıbel'de Koç Köroğlu'nun peyda olduğunu ve giden dervişlerin keşkülünü para doldurduğunu söyler. Ayrıca bir güzel yahut yiğit haberi götürecek olursa, Köroğlu'nun daha cömert davranıp daha fazla para vereceğini belirtir. Bunun üzerine fakir derviş güzelliğiyle dillere destan olmuş Dağıstanlı Han Nigar'ın resmini götürmeye karar verir. Bir cuma günü köşkünün has bahçesinde cariyeleriyle beraber gezen Han Nigar'ın gizlice tasvirini çıkartıp Çamlıbel yolunu tutar.

Günlerden bir gün Çamlıbel'e ulaşır. Derife atlısı tarafından üç yüz altmışaltı keleşiyile beraber divanhanesinde oturan Köroğlu'nun huzuruna çıkartılır. Güzel, haberiyle geldiğini söyleyip beraberinde getirdiği Han Nigar'ın tasvirini Köroğlu'na uzatır. Köroğlu resimdeki güzele şöyle bir baktıktan sonra bu kızın Dağıstan'da bir kocası olup olmadığını sorar. Zira vergili bir kıyza asla peşine gitmeyeceğini söyler. Derviş de kızın Halep'e bezirgânlık yapmaya giden bir nişanlısının olduğunu, fakat orada öldüğünü bunun üzerine Han Nigar'ın da bir daha asla evlenmemek üzere yemin ettiğini anlatır. O zaman Köroğlu "Ölüm hak, miras helaldir." deyip bu kıza almak için gideceğini söyler. Ardından da dervişin keşkülünü alıp tek tek koçakları arasında dolaşır ve onlardan para toplar.

O gün akşam olup herkes odasına çekildiğinde Köroğlu Han Nigar'ın tasvirini çıkartıp bakmaya başlar, gece yarısına kadar seyrederek ve nihayetinde Nigar'a âşık olur. Sabah olunca Köse Kenan'dan müsaade isteyip Kırat'ına biner ve Han Nigar'ı almak için Dağıstan'a doğru yola çıkar.

2. Köroğlu'nun Han Nigar'ı Kendine Eş Etmesi

Köroğlu Kırat'ın üstünde Dağıstan'a doğru yol alırken bir yandan da Nigar'a nasıl yaklaşacağını ve onu kendisine nasıl eş edeceğini düşünür. En sonunda bir hile bulup Han Nigar'ın Halep'te ölen bezirgân nişanlısını diriltmeye karar verir. Yolculuğuna bir süre ara verip, ölü nişanlısının ağzından Han Nigar'a bir mektup yazar. Mektupta özetle nişanlısının ölmediği ve kısa bir süre sonra yanına geleceği yazılıdır. Ayrıca mektubu getiren dervişin de çok iyi ağırlanması istenmektedir. Köroğlu mektubu bitirdikten sonra yolculuğuna devam eder ve Dağıstan'a ulaşır. Derviş kılığına girip Han Nigar'ın köşküne gelir. Kapıda bekleyen nöbetçilere Nigar'ın nişanlısından mektup getirdiğini söyler. Her ne kadar nöbetçiler ilk başlarda ona gülseler de daha sonrasında inanıp hanımlarına müjde vermeye giderler. Haberi alan Han Nigar sevincinden ağlayarak derviş kılığındaki Köroğlu'nu karşılar. Getirdiği sahte mektubu okuyup derviş, yani Köroğlu'nu misafir etmek için hanesine davet eder.

Köroğlu üç gün boyunca Han Nigar'ın köşkünde misafir kalır. Dördüncü gün artık tahammülü kalmaz ve gece yarısı Han Nigar'ın odasını basar. Kapıdaki cariyelerden kurtulup içeri girer. Saz söz ile kendisinin Köroğlu olduğunu ve Çamlıbel'den geldiğini anlatır. Sözüne nihayet verir vermez “Eğer bana yar olursan olursun, olmazsan kelleni keser giderim. Senin nişanlın ölüdür, diri değil.” der. Bunun üzerine Han Nigar, ününü evvelden beri bildiği Köroğlu'nu şöyle bir gözden geçirir ve ona âşık olur. Ardından da komşularını çağırıp nikâhlarını kıyarlar. Üç gün sonra Kırat'ın da tavladaki bir kısrığa aştığı haberi gelir.

3. Köroğlu'nun Evlendikten Sonra Han Nigâr'ı Terk Etmesi

Köroğlu Han Nigar ile nikâh kıydıktan bir hafta sonra Çamlıbel'i özlemeye başlar. Nigar'a Çamlıbel'e gideceğini ve kendisini de beraberinde götüreceğini söyler. Bunun üzerine Han Nigar da üç erkek kardeşinin olduğunu ve gitmeden önce onlardan helallik almaları gerektiğini söyler. Köroğlu kardeşleri olduğunu öğrenince yiğitliğine helâl

geleceği endişesiyle daha önce söylemediği için ona kızar ve kardeşlerini çağırmasını ister. Han Nigar da çöl beyi olan kardeşlerine birer mektup yazıp acilen gelmeleri söyler.

Nigar'ın üç kardeşi de derhal Dağıstan'a döner ve kız kardeşlerinin köşküne gelirler. İçeri girdiklerinde Köroğlu ile karşılaşır ve Nigâr'ın kendisini ondan hiç de sakınmadığını görürler. Onlar neler olup bittiğini merak ederken Köroğlu saz ile söz ile kendini tanıtır ve Allah'ın emriyle kız kardeşlerini aldığını söyler. Ardından da kılıcını çekip önlerine koyar, onlara “Kardeşiniz sizi bana haber vermedi. Ben de kimsesi yok sandım, Allah'ın emriyle aldım. Siz de razı olursanız olun, olmazsanız işte kılıcı sizin önünüze koydum. Siz kılıç oynatın, ben yumruk oynatayım.” der. Bunun üzerine kardeşler müsaade isteyip kendi aralarında konuşurlar. Biraz da Köroğlu'ndan korktuklarından, bu işe rıza gösterirler. Bir süre sonra Köroğlu Han Nigar'ı da Çamlıbel'e götürmek için kardeşlerinden izin ister. Ancak Nigar'ın kardeşleri bir savaş çıkması halinde onu emanet edebileceği kimsesinin olmamasından dolayı Köroğlu'nun bu isteğini kabul etmezler. Arzu ettikçe onun Dağıstan'a gelmesini söylerler. Köroğlu da onlara hak verir ve Çamlıbel'e dönmeden önce her ihtimale karşılık Han Nigar'a vasiyette bulunur. Bir oğlu olursa adını Hasan Bey koymasını ve aklı kemale erdiğinde babasının kim olduğunu anlatmasını ister. Ayrıca Kırat'ın da bir yavrusu olursa ismini Kamer Tay koymasını söyler. Ardında da pazibendi ile kılıcını yadigâr bırakıp Çamlıbel'e doğru yola çıkar. Günlerden bir gün Çamlıbel'e ulaşır. Derife atlısı derhal Köse Kenan ve koçaklara haber verir. Köse, Köroğlu'nun yalnız geldiğini öğrenince, Han Nigar'ı alamadığını düşünür ve onu mahcup etmemek için keleşlere konuyla ilgili bir şey sormalarını yasaklar. Köroğlu gelip divanhanesine çıktığında Köse Kenan'ın korkusundan hiç kimse bir şey soramaz. Köse de konuyu hiç açmaz. Devam eden süreçte de kimsenin ağzını bıçak açmayınca Köroğlu da işi inada döker, hiçbir şey anlatmaz.

Aradan aylar geçer ve Köroğlu'nun bir oğlu olur. Han Nigar ismini Hasan Bey koyar ve Köroğlu'ndan hiçbir haber alamadığı için onun öldüğünü düşünür. Köroğlu ise koçaklara olan inadından Han Nigar aklına gelse bile hiçbir şey olmamış gibi davranıp, onu unutmaya çalışır. Hasan Bey ise halayıkların, dadıların elinde büyüüp yedi yaşına gelir

Motifler

B280. Hayvanların evlilikleri

Köroğlu'nun evliliğinden üç gün sonra Kırat da Han Nigâr ölen nişanlısının kısıraklardan birine aşar. (97)

B299. Hayvanlara isimlerinin verilmesi

Köroğlu Han Nigar'a Kırat'ın bir tayı olursa adını Kamer Tay koymasını söyler. (102)

B744. Hayvan olağanüstü mesafeye seyahat eder.

Kırat bir haftalık yolu gece gündüz gide gide Köroğlu'nu Dağıstan'a ulaştırır. (85)

C410. Soru sorma yasağı

Köroğlu'nun Dağıstan'dan tek başına geldiğini öğrenen Köse Kenan, onun Han Nigâr'ı alamadığını düşünür ve onu utandırmamak için koçaklara konuyla ilgili herhangi bir şey sormalarını yasaklar. (103)

C460. Gülme yasağı

Köroğlu'nun divanhanesinde keleşlerin sebepsiz yere gülmesi yasaktır. (79)

C680. Diğer mecburiyetler

Han Nigâr sadece Cuma günleri has bahçeye indiği için derviş onun resmini çıkartabilmek için Cuma'yı beklemeye mecbur kalır. (78)

C900.Yasağın ihlalinden dolayı cezalar

Köroğlu'nun divanhanesinde gülmenin cezası Köse Kenan'dan tokat yemektir. (79)

C980. Yasağın ihlalinden dolayı verilen çeşitli cezalar

Köse Kenan Köroğlu'na Dağıstan ve Han Nigâr hakkında soru soracak olan koçağı defterden sileceğini söyler. (103)

F545.1.0.1. Köse adam

Köse Kenan'ın yüzünde sadece üç kıl vardır. (80)

F575.1. Olağanüstü güzellikteki kadın

Dağıstan'da Han Nigâr adlı güzel bir kadın vardır. Han Nigâr'ın zincir-i zülfüne binlerce yiğit hayrandır. (77)

(T)F620. Güçlü adamın sıra dışı tokadı

Köse Kenan'ın tokadını yiyen kişi bir hafta hasta yatar. (79)

F674. Becerikli ressam

Derviş gizlice Han Nigâr'ın bir tasvirini çıkartır. Tasvir o denli gerçekçidir ki uzaktan görenler gerçek sanır. (78)

F1041.16. Öfkelenince verilen sıra dışı fiziksel tepkiler

Köse Kenan sinirlenince yüzündeki üç kıl yukarı doğru kıvrılır. (80)

H11.1. Baştan geçeni hikâye etme

Dağıstan'dan gelen derviş Han Nigâr'ın bezirgân nişanlısının öldüğünü ve bu hadiseden sonra bir daha evlenmemek üzere yemin ettiğini anlatır. (79)

(T)H12.3. Şiirle tanıma

Köroğlu saz ile söz ile Han Nigâr'a kendisinin Köroğlu olduğunu, Çamlıbel'den geldiğini anlatır. (88)

Köroğlu saz ile söz ile Han Nigâr'ın kardeşlerine kendisini tanıtip kız kardeşleriyle evlendiğini söyler. (99)

(T)H148. İsteğin şiirle ifade edilmesi

Köroğlu saz ile söz ile kendisi gittikten sonra koçaklarına iyi bakması için Köse Kenan'a ızahatta bulunur. (83)

H152. Kazara karşılaşma yoluyla tanıma

Dağıstan'da tesadüfen karşılaşan dervişlerden birisi diğerini ezelden beridir tanıdığını söyler. (77)

H152.1. Fakir insanlara verilen sadaka

Köroğlu ve keleşleri Dağıstan'dan gelen dervişe sadaka verir. (80)

H922. Gidecek olan koca karısına kimi görevler verir.

Çamlıbel'e dönecek olan Köroğlu Han Nigâr'a bir oğlu olursa adını Hasan Bey koymasını, kızı olursa buluş çağına erince biriyle evlendirmesini söyler. (101)

H941. Birikimli devri daim eden görevler

Köroğlu, Çamlıbel'e gelen derviş ve fukaraların kendisine getirilmesi için yirmi dört saatte bir derife atlısına tembihte bulunur. (78)

H990. Çeşitli vazifelerin yerine getirilmesi

Derife atlısı Dağıstan'dan gelen dervîşi Köroğlu'nun divanhanesine çıkartır. (78)

H1280. Diğer ülkelerde araştırma

Dağıstan'a gelen Köroğlu Han Nigâr'ın köşkünün nerde olduğunu araştırır. (85)

H1381.3.1.2.1. Resmi ile adamı kendisine âşık eden bilinmeyen kadın için araştırma

Köroğlu resmini görüp âşık olduğu Han Nigâr'ı bulmak üzere yola çıkar. (83)

J21. Tecrübe yoluyla kanıtlanmış nasihatler.

Daha önceden Dana Hanım için yollara düşmüş olan Köse Kenan Köroğlu'na hulus ile cehdedecek olursa Allah'ın onu muvaffak edeceğini söyler. (82)

J30. Anlam çıkarılarak edinilen bilgi

Gerek Köse Kenan gerekse diğer koçaklar Köroğlu'nun Dağıstan'dan tek başına dönmesinden ve de Han Nigâr'la ilgili hiçbir şey söylememesinden onun başarısız olduğu kanaatine varırlar. (103)

Köroğlu'ndan yıllarca hiç haber alamayan Han Nigâr onun öldüğüne hükmeder. (104)

J50. Gözlem yoluyla edinilen bilgi

Keleşlerin teşkilatını gören dervîş Köroğlu'nun gerçek bir yiğit olduğuna kanaat getirir. (79)

Han Nigâr'ı baştan aşağı süzen Köroğlu onun kendisine layık biri olduğuna kanaat getirir. (86)

Han Nigâr'ın kardeşleri Köroğlu'nun kılıcı önlerine koymasından hareketle onun yumruğuna güvenen gerçek bir yiğit olduğuna kanaat getirirler. (100)

J99.2. Baba oğluna dört (iki) şeyi miras bırakır.

Köroğlu ileride oğluna vermesi için Han Nigâr'a kılıcını ve pazıbendini bırakır. (102)

J152.2. Dervîşten alınan nasihat

Dağıstan'da karşılaşan dervişlerden birisi diğerine bir güzel yahut yiğit haberi götürecekt olursa Köroğlu'nun daha fazla para vereceğini söyler. (77)

J200. Seçimler

Köroğlu Köse Kenan'ın koçaklarla beraber gitme teklifini kabul etmeyip yalnız başına gitmeyi tercih eder. (82)

Han Nigâr'ın kardeşleri Köroğlu ile savaşıp ölmektense rıza gösterip yaşamayı tercih ederler. (100)

J246. Silahları küçük gören kahraman yumruklarıyla savaşmayı tercih eder.

Kılıcını Han Nigar'ın kardeşlerinin önüne koyan Köroğlu evliliklerine rıza göstermemeleri halinde yumruk gücüyle onlarla dövüşeceğini söyler. (99)

J500.İhtiyat ve tedbir

Cariyeler gece olunca derviş kimseye zarar vermesin diye Nigâr'ın kapısında nöbet tutarlar. (87)

J611. Akıllı adam bir kavgaya girmeden önce onun nasıl sonlanacağını düşünür.

Üç kardeşten en büyüğü Köroğlu ile dövüşseler bile mağlup olup öleceklerini düşünür. (100)

J1110. Akıllı adamlar

Derviş Köroğlu'ndan daha fazla para alabilmek için ona Han Nigâr'ın resmini götürmeye karar verir. (78)

J2300. Aldanabilir ahmaklar

Derviş kılığındaki Köroğlu'na aldanan bağbanlar nişanlısının yaşadığı müjdesini vermek için Han Nigâr'ın yanına koşarlar. (86)

J2521. Aşırı namusluluk

Köroğlu Han Nigar'ın resmini getiren dervişe şayet evli bir kadınsa asla peşine gitmeyeceğini söyler. (79)

K1349.1. Kılık değiştirmiş bir halde kadının odasına girme

Derviş kılığındaki Köroğlu kılıcını çekip Han Nigâr'ın odasına gider. (87-88)

K1413. Kapıda nöbet tutma

Han Nigâr'ın bahçe kapısında iki bağban beklemektedir. (85)

Yedi cariye gece olunca ellerinde sopa ile Han Nigâr'ın kapısında nöbet tutarlar. (87)

K1817.1.1. Derviş kılığına girme

Köroğlu derviş kılığına girip Han Nigâr'ın köşküne gider. (85)

K1910. Evlilikle ilgili hile yapan düzenbazlar

Han Nigâr'a kavuşmanın yollarını arayan Köroğlu ölmüş nişanlısının ağzından ona sahte bir mektup yazar. (84)

K1914. Kaçırıcı kadını götürebilmek için sevgilisi tarafından gönderildiğini söyler.

Derviş kılığındaki Köroğlu kapıda bekleyen nöbetçilere Han Nigâr'ın ölmüş nişanlısından haber getirdiğini söyleyip onları aldatır. (86)

Köroğlu ölmüş nişanlısından mektup getirdiği yalanıyla Han Nigâr'ı da aldatır. (86)

L100. Talihi yaver gitmeyen kadın kahraman

Han Nigâr'ın nişanlısı Halep'e bezirgânlık yapmaya giderken ölmüştür. (77)

L111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Han Nigar'ın tasvirini çıkartan derviş Çamlıbel'e doğru yola çıkar. (78)

Köroğlu Nigâr'ı Dağıstan'da bırakıp Çamlıbel'e geri döner. (103)

L114.4. Hilekâr kahraman

Köroğlu'na göre yiğitlik dokuzsa sekizi fenttir. (83)

Nöbetçiler tarafından durdurulan Köroğlu kendisini tiki fendine koyar. (85)

L143. Yoksul adam zengin olur

Dağıstan'dan gelen yoksul derviş Köroğlu ve koçaklarından bir hayli para alır. (81)

M135. Bir daha asla evlenilmeyeceğine dair edilen yeminler

Han Nigâr nişanlısı ölünce “Bundan böyle bana erkek eli haram olsun. ” deyip, bir daha evlenmeyeceğine dair yemin eder. (77)

N700. Tesadüfi karşılaşmalar

Dağıstan’da iki derviş karşılaşır. (77)

(T)P152. Zengin adamın sıra dışı ihtiyaçları

Köroğlu’nun yalnızca iki şeye ihtiyacı vardır. Bunlardan birincisi yiğit ikincisi ise güzel haberidir. Bu ikisiyle ilgili haber getirenlere daha çok para verir. (77)

(T)P153. Zengin kadın

Han Nigâr’ın dört duvarı İran halıları ile süslenmiş bir köşkü vardır. (87)

P170.0.1. Cariyeler

Han Nigar’ın cariyeleri Köroğlu’nun etrafında pervane olur. (87)

Han Nigâr’ın mahiyetinde yedi cariye vardır. (87)

P210. Karı-koca

Köroğlu Han Nigâr’a “Yiğidin yâri yanında gerek.” der ve onu da alıp Çamlıbel’e gideceğini söyler. (97)

P250. Erkek ve kız kardeşler

Han Nigâr’ın erkek kardeşleri Köroğlu’nun onu Çamlıbel’e götürmesine karşı çıkarlar. (101)

P251.6.1. Üç erkek kardeş

Han Nigâr’ın üç erkek kardeşi bu evliliğe rıza gösterip göstermeyeceklerine dair kendi aralarında istişare ederler. (100)

P253.0.3. Bir kız kardeş ve üç (dört) erkek kardeş

Han Nigar’ın üç çöl beyi kardeşi vardır. (77)

P320.Misafirperverlik

Han Nigâr Kırat’ı ahıra çektilip derviş kılığındaki Köroğlu’nu köşkünde misafir eder. (87)

Q121. Ödül olarak özgürlük

Han Nigâr bağbanlara getirdikleri haber eğer değerli ise onları çırak edeceğini söyler. (86)

Q520. Pişmanlıklar

Köroğlu Han Nigâr'ın üç erkek kardeşi olduğunu öğrenince onlardan habersiz evlendikleri için pişman olur. Zira böyle bir hadisenin yiğitliğine leke sürmesinden korkar. (98)

T11.2. Resme bakarak âşık olma

Köroğlu sabaha kadar Han Nigâr'ın resmine bakıp ona âşık olur. (81)

T15.1. Prens o kadar güzeldir ki herkes ona âşık olur.

Han Nigar o kadar güzeldir ki binlerce yiğit ona âşıktır. (78)

T24. Aşkın belirtileri

Geceden sevdaya düşen Köroğlu ertesi gün daha bitkin ve keyifsiz bir şekilde koçakların yanına çıkar. Köse Kenan hemen ahvali anlar. (82)

(T)T94. Gözü kara âşık

Köroğlu Han Nigâr için “ya ölürüm ya alırım” der. (82)

T100. Evlenme

Köroğlu ve Han Nigâr bir gece yarısı komşuları toplayarak evlenirler. (97)

T131.1.1. Kız kardeşin evliliği için erkek kardeşlerin rızası

Köroğlu Han Nigâr'ın erkek kardeşlerinin önüne bir kılıç koyup onların rızasını almak ister. (99)

T133. Evlilik için yolculuk

Köroğlu Han Nigâr için Dağıstan'a doğru yola çıkar. (82)

T136.1. Düğün yemeği

Köroğlu ve Han Nigâr evlendikten sonra sabaha kadar pilavlar yenilip şerbetler içilir. (97)

T148.1. Anne oğlunun adını koyar

Han Nigâr Köroğlu'nun evvelce söylediği gibi oğlunun adını Hasan Bey koyar. (104)

T192. Zorla evlenme

Han Nigâr'ın odasına giren Köroğlu şayet kendisine yar olmazsa kafasını keseceğini söyler. (89)

T200. Evlilik hayatı

Han Nigâr ile evlenen Köroğlu yiyip içip feleğin günü sayar. (97)

T500. Hamile kalma ve doğum

Han Nigâr bir oğlan çocuğu dünyaya getirir. (104)

T596. Çocuklara ad verme

Köroğlu'nun da istediği gibi oğluna Hasan Bey adı verilir. (104)

T597. Babanın akli kemale eren çocuğuna söylenmesini arzu ettiği istekleri

Köroğlu Han Nigâr'a bir oğlu olursa adını Hasan Bey koymasını, büyüüp akli kemale erdiğinde babasının kim olduğunu söylemesini ve helal evladı ise gelip Çamlıbel'e sahip çıkmasını vasiyet eder. (101-102)

T600. Çocukların bakımı

Köroğlu'nun oğlu Hasan Bey halayıklar elinde büyür. (104)

T645.2. “Kız olursa seninle kalsın, erkek olursa bana gönder.” Kahraman kızı terk ederken olması muhtemel çocuğu için bu sözleri söyler.

Köroğlu Han Nigâr'a bir kızı olursa büyüdüğünde evlendirmesini, oğlu olursa akli kemale erince Çamlıbel'e göndermesini söyler. (101)

U60. Zenginlik ve yoksulluk

Dağıstan'da karşılaşan dervişlerden biri eskiden çok yoksul birisi olmasına rağmen şimdi hali vakti yerindedir. (77)

(T)V38. Kader inancı

Han Nigâr için Dağıstan'a gitmek isteyen Köroğlu Köse Kenan'a “Allah bu güzeli bana yazmışsa gider getiririm.” der. (82)

W11. Cömertlik

Köroğlu ve keleşleri az çok demeyip dervişin keşkölünü parayla doldurur. (80)

W31. İtaat

Han Nigâr'ın üç erkek kardeşinden küçük olan ikisi büyük olanın kararına itaat edeceklerini söylerler. (100)

W32. Cesaret

Köroğlu Han Nigâr'ın kardeşlerinin önüne kılıcın koyup “Rıza göstermezseniz, siz kılıç ile ben de yumruk ile dövüşelim.” der. (99)

W121. Korkaklık

Köse Kenan'ın tokadını yemekten korkan kişiler hiçbir şekilde gülemezler. (79)

Han Nigâr'ın kardeşleri Köroğlu ile dövüşmekten korkarlar. (100)

W152. Cimrilik

Köse Kenan başlarına bir dert açacağını düşündüğü dervişe para vermek istemez. (80)

W167. İnatçılık

Köse Kenan ve koçaklar kendisine hiçbir şey sormayınca o da inat edip Dağıstan'la ilgili tek kelime etmez. Öyle ki inadından hasret çekiyor olmasına rağmen Han Nigâr'a bile gitmez. Onunla hiç evlenmediğini düşünür. (104)

Z10.3. Bağlayış formelleri

“Ara yerden... gün (ay/yıl) geçti.” (101,104)

“Gece gündüz gele gele günlerin bir gününde...” (103)

“Dokuz ay dokuz gün tek mil odu.” (104)

Z64. Atasözleri

Ölüm hak, miras helaldir. (80)

At seyirdir, yiğit övünür. Kılıç keser kol övünür. (83)

Ölü başı gordan korkmaz. (87)

(T)Z64.1. Deyimler

Muradı gözünde kalmak, eline erkek eli haram olmak, kocaya gitmek. (77)

Vergili olmak (79)

Hırsından fişildamak, ara yerde kan dökmek (80)

Bir parmak bal etmek (80)

Bir gönülden bin gönüle uğramak, candan bakmak, sevdaya düşmek (81)

Çırak etmek, akli başından fırlamak (86)

Feleğin gününü saymak (97)

(T)Z66. Formülistik gün: Cuma

Han Nigar her cuma günü cariyeleriyle beraber has bahçesinde gezinir. (78)

Z71.1. Formülistik sayı: 3

Han Nigâr'ın üç kardeşi vardır. (77)

Köse Kenan'ın yüzünde üç kıl vardır. (80)

Han Nigâr'ın nişanlısı öleli üç yıl olmuştur. (84)

Köroğlu Han Nigâr'ın köşkünde üç gün kalır. (87)

Han Nigâr'ın ölen nişanlisinden üç kısra kalmıştır. (97)

Kırat üç gün sonra bir kısrağa aşar. (97)

Köroğlu Han Nigâr'ın kardeşlerini üç gün sonra yolcu eder. (101)

Z71.2. Formülistik sayı: 4

Köroğlu misafirliğinin dördüncü gecesinde Han Nigâr'ın odasını basar. (87)

Köroğlu Han Nigâr'ın kardeşlerinden dördüncü gün müsaade ister. (101)

Z71.5. Formülistik sayı: 7

Han Nigâr'ın mahiyetinde yedi cariyesi vardır. (87)

Hasan Bey yedi yaşına girer. (104)

Z71.6. Formülistik sayı: 9 (99,900,999...)

Köroğlu'nun yazdığı sahte mektupta mektubu getiren dervişin misafir edilmesi ve dokuzuncu gün bahşişinin verilmesi yazılıdır. (85)

Han Nigar dokuz ay dokuz saat sonra bir çocuk doğurur. (104)

Z71.12. Formülistik sayı: 40

Köroğlu sahte mektuba Han Nigâr'ın nişanlisinin kırk güne döneceğini yazar. (85)

(T)Z71.16.20. Formülistik sayılar: 366

Divanhaneye çıkartılan derviş Köroğlu'nun üç yüz altmışaltı keleşini görür. (78)

Köroğlu ve Han Nigâr üç yüz altmışaltı damar sevdaya düşerler. (89)

(T)Z7.16.21. Formülistik sayılar: 360

Han Nigâr'ın tasvirine bakan Köroğlu'nun üç yüz altmış damarını sevda sarar. **(81)**

Z72.2. Yedi yıl, yedi ay, yedi gece

Köroğlu'nun Dağıstan'dan Çamlıbel'e dönüşünün üzerinden yedi yıl geçer. **(104)**

2.1.8. Köroğlu-Han Nigâr-Hasan Bey- Telli Nigâr

1. Hasan Bey'in Köroğlu'nun Babası Olduğunu Öğrenmesi

Bezirgân nişanlısından sonra Köroğlu ile evlenen Han Nigâr yedi yıl boyunca ondan da haber alamayınca “Ne yapalım? Bir kocaya gittim, murat alamadım. İkinci kocaya vardım, o da öldü.” deyip, kaderine rıza gösterir ve evladının terbiyesiyle ilgilenir. Oğlu yedi yaşına gelince sünnet ettirip, tahsil görmesi için mektebe gönderir. Böylece aradan bir yedi yıl daha geçer ve nihayetinde Hasan Bey on dört yaşına gelir.

Bir perşembe günü Hasan Bey okuldan çıktığı sırada mektep arkadaşlarının bir köşede toplandığını görür. Yanlarına gidip ne olduğunu sorar. Onlar da ertesi gün kavga edeceklerini söyleyip, Hasan Bey'den tarafını seçmesini isterler. Hasan Bey arkadaşlarının eşleşmesine bakınca, on dokuz kişinin tek bir kişiye karşı olduğunu görür ve buna karşılık bir başına kalan arkadaşından taraf tutar. Ardından da dönüp evine gelir. Annesinden gizlice sandıktan bir miktar altın alıp çarşıya çıkar. Çarşıda önce bir marangoza sonrasında ise demirci dükkânına uğrayıp kendisinin yarı ağırlığında, etrafı demirle kaplı bir değnek yaptırır. Ertesi gün kavga etmeye giderken beraberinde bu sopayı da götürür. Ne var ki Hasan Bey'in elindeki değneği gören bütün arkadaşları daha kavga başlamadan korkup kaçarlar. Hasan Bey de gerisin geri evine döner. Yolda testilerle evine su taşıyan yaşlı bir kadına tesadüf eder. Kavga edemediği için hevesi kursağında kalan Hasan Bey bunu fırsat bilip elindeki değneği sallar ve ihtiyarın testilerini kırar. Bunun üzerine sinirlenen yaşlı kadın dönüp Hasan Bey'e “Ne diyeyim ki sana? Piç kısmının marifeti böyle olur... Anan var, ama babanı göster, baban kim ?” der.

Ninenin bu sözüne hayli içerleyen Hasan Bey doğruca anasının yanına gelir ve babasını sorar. Anası ilk başlarda babasının bir bezirgân olduğunu ve bir gün çıkıp geleceğini söylerse de oğlu inanmayıp doğruyu söylemesi için ısrar eder. Bunun üzerine Han Nigâr çaresiz kalır ve gerçeği söyler. Köroğlu'nun Miras olarak bıraktığı eğri kılıç

ile pazıbindini gösterir. Hasan Bey gerçeği öğrenince üç gün daha Dağıstan'da oyalanır ve dördüncü günü hazırlığını yapıp, Kırat'ın yavrusu Kamer Tay ile babasını bulmak üzere Çamlıbel'e doğru yola çıkar.

2. Hasan Bey'in Köroğlu'nu Bulmak Üzere Yola Çıkması ve Çamlıbel'e Gelmesi

Hasan Bey Çamlıbel'in nerede olduğunu bilmeden babasını aramaya koyulur. Bir süre sonra İran'dan çıkıp Türkiye'ye giden bir kervana tesadüf eder. İlerleyip kervanı geçmek istediği sırada bezirgân tarafından durdurulur. Her ne kadar bezirgân onu iyi niyetle, haramilerden zara görmemesi için yolundan alıkoyduğunu söylerse de Hasan Bey bunu kendisine karşı yapılmış bir hakaret olarak görüp bezirgânı derdest eder. Ardından kervanı sahiplenip yeniden yola revan olur. Çamlıbel'e ulaşmalarına çok az bir mesafe kala bezirgân, Köroğlu'na vereceği bahtan kurtulmak için kervancıbaşını çağırıp yükleri indirmelerini ve Çamlıbel'den geçmek için akşamı beklemelerini tembihler. Ancak Hasan Bey bezirgânın maksadını öğrenince tam zıddını yapar. Kervanı sabah vakti bir hayli de ses çıkartarak Çamlıbel'den geçirir.

Gelen kervanın sesini duyan Köroğlu önce Ayvaz'ı sonrasında ise Reyhan Arap'ı baş almak üzere görevlendirir, fakat kervanın başında duran Hasan Bey üzerlerine gelen Ayvaz ile Reyhan Arap'ı birer yumrukta yere yıkıp derdest eder. Köroğlu gönderdiği yiğitlerinin gelmediğini görünce merak edip koçaklarıyla beraber kervanın üzerine gider ve Ayvaz ile Reyhan Arap'ın başına gelenleri anlar. Bir süre Hasan Bey'le atıştıktan sonra onu öldürmek için öfkeyle elini yayına atar, ancak Köse Kenan mani olur. Köroğlu'nun vaziyetini gören Hasan Bey onu güreş meydanına davet eder. Köroğlu biraz da mecburiyetten bu teklifi kabul eder ve birlikte güreşe başlarlar. Güreş esnasında Hasan Bey rakibinin iri cüssesine karşılık kendi atikliğini kullanarak Köroğlu'nun sırtını yere getirir. Göğsüne çıkıp salavatını getirmesini ister ve kendisini tanıtp, Dağıstanlı Han Nigâr'ın oğlu Hasan Bey olduğunu söyler. Köroğlu Hasan Bey'deki eğri kılıç ile pazıbindini de görünce onun kendi oğlu olduğunu anlar. Koçaklarına Hasan Bey'in kendi öz oğlu olduğunu haber verir. Daha önceden neden söylemediğini soranlara ise “Siz sormayınca, ben de inadımdan söylemedim.” der. Ardından Hasan Bey'e kervanla olan alakasını sorar. O da yaptığı küstahlığı anlatır. Bunun üzerine Köroğlu kervan sahibi

bezirgânı serbest bırakıp oğlunu affetmesini rica eder. Bundan sonra onunla kan kardeşi olup, üç gün boyunca tüm kervanını misafir eder.

Tüm bunlardan sonra Köroğlu Hasan Bey'i Çamlıbel'dekilere emanet edip Han Nigâr'ı görmek üzere Dağıstan'a gider. Gitmeden önce de Ayvaz'ı yanına çağırıp otuz dokuz odanın anahtarını verir. O dönene kadar Hasan Bey'in canı sıkılmasın diye her gün bir odada sefa edip eğlenmelerini söyler. Ayrıca kırkinci odayı asla açmaması hususunda tembihte bulunur.

Köroğlu gittikten sonra Han Ayvaz Hasan Bey'i de alıp koçaklarla beraber birinci odaya giderler ve orada zevk edip sefalarını sürerler. Bu durum otuz dokuz gün boyunca devam eder ve nihayetinde gezilip eğlenilecek odalar bitip tükenir. Öte taraftan Hasan Bey de sabırsızlıkla kırkinci odaya gideceği günü bekler. Kırkinci gün geldiğinde Ayvaz onu odaya götürmek yerine çayır çimene çıkarmayı teklif eder. Ancak Hasan Bey kırkinci odaya gitmek için ısrar eder. Bunun üzerine Ayvaz türlü bahaneler uydurup onu bu fikrinden vazgeçirmeye çalışır. Ne var ki Ayvaz'ın bahaneleri fayda etmez. Hasan Bey kırkinci odaya gidip kapıyı kırar ve içeri girer. İçeride türlü ziynet eşyaları ile beraber bir de aynalı dolap vardır. Hasan Bey dolabın kapısını açtığı anda Akkavak şehrinin güzeli Telli Nigâr'ın tasvirini görür. Tasvir o kadar etkileyicidir ki Hasan Bey onun gerçek olduğunu sanır.

Motifler

B100. Değerli hayvanlar

Hasan Bey'in bindiği Kamer Tay kıymetli bir attır. (112)

B632. Hayvanların evliğinden doğan yavrular.

Kamer Tay Kırat'ın yavrusudur. (110)

C420.2. Bir olay hakkında konuşma yasağı

Hasan Bey ertesi gün çocuklarla kavga edeceğini annesine söylememeleri için bağbanlara tembihte bulunur. (108)

(T)C422.2. Babanın kim olduğu saklanır

Han Nigâr babasının kim olduğunu soran Hasan Bey'e gerçekleri söylemek istemez. Ancak oğlu ısrar edip babasının Köroğlu olduğunu öğrenir. (110)

C563. Kralın yasakları

Padişah haraçtan kaçıp kurtulan kervanların önünü kesmeyi Köroğlu'na yasaklamıştır. (113)

C610. Yasaklanmış yer

Kırat'ın çayırına diğer atların girmesi yasak olmasına rağmen Hasan Bey tüm kervanı buraya sokar. (116)

C611. Yasaklanan oda

Köroğlu kırkıncı odanın açılmasını yasaklar. (125)

C680. Diğer mecburiyetler

Köroğlu Köse Kenan'ın sözlerine karşılık Hasan Bey ile güreşmeye mecbur kalır. (121)

C845. Savaşla ilgili yasaklar

Köroğlu emir vermeden koçakların kılıçlarını kından sıyırması yasaktır. (118)

F575.3. Olağanüstü güzellikteki çocuk

Hasan Bey son derece güzel bir çocuktur. (112)

F610. Sıra dışı derecede güçlü adam

Hasan Bey kendi ağırlığının yarısınca yaptırdığı sopayı omuzuna alıp taşır. (107)

F610.5. Hayvanların gücüne sahip adam

Hasan Bey de beygir kuvveti vardır. (111)

F611.3. 3. Güçlü kahraman silahları test eder.

Hasan Bey kendi ağırlığının yarısınca yaptırdığı sopayı denemek için yaşlı bir ninenin su testilerini kırar. (109)

F781. Sıra dışı odalar

Kırkıncı oda o kadar güzel şeylerle doludur ki adeta yalancı bir cennete benzer. (130)

F781.2. Odaların sıra dışı sayısı

Köroğlu Ayvaz'a otuz dokuz odanın anahtarını verip kırkıncısını yasaklar. (125)

F835.2. Sıra dışı derecede büyük sopa

Hasan Bey kendi ağırlığının yarısınca bir sopa yaptırıp etrafına demir çektirir. (107)

F863. Sıra dışı zincir

Akkavak güzeli Telli Nigar'ın resmi bir dolap içerisinde altın zincir ile asılıdır. (130)

H11.1. Baştan geçeni hikâye etme

Hasan Bey Köroğlu'na bezirgânla olan macerasını ve ona yaptıklarını anlatır. (123)

H80. İşaretle tanıma

Köroğlu belindeki kılıç ile kolundaki pazıbentten Hasan Bey'in oğlu olduğunu anlar. (121)

H505. Zekâ testi: Üç doğru cevap verme

Köse Kenan'ı feraset sınavına tabi tutan Köroğlu bezirgânla ilgili üç doğru cevap vermesini ister. Köse Kenan'da hep doğru cevapları verir. (115-116)

H510. Tahmin testleri

Köse Kenan'ı feraset sınavına tabi tutan Köroğlu ondan gelmekte olan bezirgânla ilgili tahminlerde bulunmasını ister. (115)

H940. Çeşitli vazifelerin tayini

Köroğlu Ayvaz'a otuz dokuz odanın anahtarını verip kendisi dönene kadar Hasan Bey'le her gün bir odada eğlenmelerini söyler. (125)

H990. Çeşitli vazifelerin yerine getirilmesi

Ayvaz ve diğer koçaklar Hasan Bey'i her gün bir odada eğlendirirler. (126-127)

H1216. Anne oğlunu bilinmeyen babasını bulmaya gönderir.

Han Nigâr Köroğlu'ndan kalan kılıç ile pazıbendi Hasan Bey'e verip, babasını bulmaya gönderir. (110)

H1381.2.2.1. Oğul bilinmeyen babasını araştırır.

Babasının Köroğlu olduğunu öğrenen Hasan Bey, onu bulmak üzere Dağıstan'dan yola çıkar. (111)

H1582.1. Sağlıklı olduğunu anlamak için işitme testi

Köroğlu kendisini sağır ve dilsiz olarak tanıtan Hasan Bey'i saz çalıp şiir söyleyerek test eder. (118)

J30. Anlam çıkarılarak edinilen bilgi

Köroğlu derinden gelen zil sesinden büyük bir kervanın gelmekte olduğunu anlar. (115)

J115. 7. Akıllı tüccar

Kervan sahibi tüccar Çamlıbel'den geçerken baş vermemek için akşamı beklemek ister. (113)

J200. Seçimler

Hasan Bey kavgada tek başına kalan arkadaşından yana olmayı tercih eder. (106)

J425. Zayıf olan güçlünün arkadaşlığından korkar.

Hasan Bey'in yanında olmayı tercih ettiği arkadaşı kocaman sopayı görünce “Şayet arkadaşın olmasaydım, ben de diğerleri gibi kaçardım.” der. (108)

J1110. Akıllı adamlar

Köroğlu Hasan Bey'in sağır ve dilsiz numarasını anlar. (118)

J1113. Zeki çocuk

Hasan Bey kendisini kandırmaya çalışan annesine inanmaz. (110)

J1270. Çocukların anne ve babalarına zekice karşılık vermeleri

Hasan Bey babasının bir bezirgân olduğunu söyleyen annesine “O nasıl bir bezirgân ki on dört yıldır gitti de gelmedi.” der. (110)

J1792. Resim gerçek sanılır.

Telli Nigâr'ın resmini gören Hasan Bey onu gerçek sanır. (130)

J1820. Yanlış anlamadan dolayı uygun olmayan hareketler.

Hasan Bey kendisine yardım etmek isteyen bezirgânı yanlış anlayıp döver. (112)

K231.15. Hilekâr sağır numarası yaparak aldatır.

Hasan Bey baş almak için Gelen Ayvaz'ı sağır numarası yaparak aldatır. (117)

Hasan Bey Reyhan Arap'a da kendisini sağır ve dilsiz olarak tanıtır. (117-118)

K300. Hırsızlık ve hileler – Genel

Hasan Bey herkesten gizli evdeki sandıktan bir avuç altın alır. (106)

K700. Hileyle yakalama

Sağır numarası yaparak Ayvaz'ı yanına kadar getirten Hasan Bey onu bir yumrukla devirip elini kolunu bağlar. (117)

K800. Hile ile öldürme

Köroğlu Hasan Bey'i hile ile öldürmek ister. (120)

K1700. Yalan yoluyla aldatma

Han Nigar babasının bir bezirgân olduğunu söyleyerek oğlunu kandırmaya çalışır. (110)

Ayvaz Hasan Bey'e kırkinci odanın hırdavat odası olduğunu söyleyerek onu kandırmaya çalışır. (129)

K1792. Kişinin kimliği hakkında bilgisizmiş görünmek kişinin fikrini dürüstçe söylemesi içindir.

Hasan Bey Köroğlu'nu tanıdığı halde bilmezlikten gelip kervancıbaşına onun kim olduğunu sorar. (113)

L111.1 Gurbete gidiş ve dönüş

Köroğlu Han Nigâr'ı getirmek üzere Dağıstan'a doğru yola çıkar. (126)

L400. Kibir aşağılık getirir.

Hasan Bey'in üzerine giderken geri dönmeyi kendisine yediremeyen Reyhan Arap bir yumrukta yıkılır. (118)

M200. Anlaşmalar ve vaatler

Hasan Bey babasını bulup kendisinden önce göndereceğine dair annesine vaatte bulunur. (111)

Hasan Bey güreşi kaybederse kervanı Köroğlu'na bırakacağını kazanırsa Çamlıbel'i alacağını söyler. (121)

Köroğlu bezirgâna Hasan Bey'i affetmesi için kardeşliğini, Çamlıbel'den bağ vermeden geçmeyi, Kırat'ın çayırını ve düşmanları karşısında ona yardımcı olmayı teklif eder. (124)

M202. Anlaşma ve sözlerin yerine getirilmesi

Hasan Bey evvelce annesine söz verdiği gibi babasını kendisinden önce Dağıstan'a gönderir. (126)

M400. Beddualar

Bezirgân ile kan kardeşi olan Köroğlu “Her kim diğerine gönülden kardeş demezse bu ekmek ona karim olsun, ekmek kalırsa tuz kalmasın tuz kalırsa su kalmasın. ” der. (124)

N400. Şanslı tesadüfler

Babasını arayan Hasan Bey İran'dan Türk toprağına gitmekte olan bir kervana tesadüf eder. (111)

N517. Hazine evdeki gizli bir odada saklanır

Köroğlu bütün kıymetli eşyalarını diğerlerinin girmesini yasakladığı kırkinci odada saklar. (130)

N731. Baba ile oğlun beklenmedik karşılaşması

Köroğlu daha önce hiç görmediği oğlu Hasan Bey ile karşılaşır ve doğal olarak onu tanımaz. (118)

N731. 2. Baba ile oğlun mücadelesi

Hasan Bey Köroğlu ile güreş tutup onu mağlup eder. Ardından da onun oğlu olduğunu açıklar. (121)

N731.2.1. Babasının arkadaşlarıyla savaşan kahraman sonrasında kendini tanıtır.

Evvelce Ayvaz ve Reyhan Arap'la mücadele eden Hasan Bey sonrasında Köroğlu'na kendisini tanıtır. (123)

N770. Maceralarda tecrübenin yol göstericiliğı

Sağır ve dilsiz hilesinin ne olduğunu iyi bilen Reyhan Arap Hasan Bey'in tuzağına düşmez ve Ayvaz'ı da bu şekilde yakaladığını anlar. (118)

N851. Yardımcı tüccar

Hasan Bey'in tek başına yol gittiğini gören kervan sahibi olan bezirgân haramiler tarafından öldürülmesi diye onu da yanlarına almak ister. (112)

(T)P153. Zengin kadın

Dağıstan'ın bir tarafı Han Nigâr'ındır. **(106)**

P170.0.1. Cariyeler

Hasan Bey eve gelince halayıklar onu karşılayıp annesinin yanına götürürler. **(106)**

P231. Anne ve oğlu

Hasan Bey'in çok kuvvetli olduğunu sadece annesi bilir. **(107)**

P231.2. Oğlu annesini uyarır.

Babasının kim olduğunu öğrenmek isteyen Hasan Bey gerçeği söylememesi halinde evvelce yaptırdığı sopa ile annesini döveceğini söyler. **(110)**

P312. Kan kardeşliği

Köroğlu ve bezirgân bir parça ekmek ile biraz tuz yiyip birer yudum da su içerek kan kardeşi olurlar. **(124)**

P320. Misafirperverlik

Köroğlu bezirgânı Çamlıbel'de misafir eder. **(124)**

P447.Demirci

Hasan Bey bir demirciye gidip evvelce yaptırdığı sopanın etrafını demirle kaplatır. **(107)**

P456. Marangoz

Hasan Bey bir marangoz dükkânına girip kendisine sopa yaptırır. **(107)**

(T)P556.3. Güreşte meydan okuma

Hasan Bey kendisini tanımayan Köroğlu'na güreşte meydan okur. **(121)**

(T)P556. 4. Kavgada meydan okuma

Hasan Bey kendisini dayakla tehdit eden bütün arkadaşlarına meydan okur. **(106)**

Q524. Korkunç pişmanlıklar

Hasan Bey bezirgâna yaptıklarından pişman olup, kendisine beddua etmesinden korkar. **(124)**

Q570. Ceza ve affetme

Kendilerini derdest ettiği için Hasan Bey'e kin besleyen Reyhan Arap ve Ayvaz Köroğlu'nun oğlu olduğunu öğrenince onu affederler. (125)

R153.3. Baba oğlunu (oğullarını) kurtarır.

Köroğlu bezirgânla kan kardeşi olarak onun Hasan Bey'e beddua etmesine mani olur. (124)

R169.6. Babasının arkadaşı sayesinde ölüm cezasından kurtulan genç

Hasan Bey kendisini öldürmeye yeltenen Köroğlu'ndan Köse Kenan sayesinde kurtulur. (121)

S11.3.3. Baba oğlunu öldürür.

Hasan Bey'in oğlu olduğunu bilmeyen Köroğlu öfkelenip onu öldürmek ister. (120)

S375. Yaşlı kadının bedduası terkedilmiş kahramanın ebeveyni ve geleceği hakkında bilgi verir.

Hasan Bey'e ilenen yaşlı kadın "Piç kısmının marifeti böyle olur. Ben sana ne diyeyim." der. Bunun üzerine Hasan Bey gerçekten de bir babasının olmadığını fark eder. (109)

T589.7.1. Hayvan ile çocuğun aynı anda doğumu

Kırat'ın yavrusu Kamer Tay Köroğlu'nun oğlu Hasan Bey ile yaşıttır. (110)

(T)T596. 3. Hayvan ile çocuğun isimlerinin aynı anda verilmesi

Köroğlu Hasan Bey ile beraber Kırat'ın yavrusunun da adını koymuştur. (110)

T640. Gayri meşru çocuklar

Babası belli olmadığı için Hasan Bey gayri meşru olarak görülür. (109)

T646.1. Çocuk babası bilinmediği için ağlar.

Hasan Bey babası bilinmediği için ağlaya ağlaya annesinin yanına gelir. (110)

T670. Çocukların evlat edinilmesi

Köse Kenan Hasan Bey'i evlat edinir. (125)

(T)U22. Kavgada adaletsiz eşleşme

Hasan Bey'in arkadaşlarından on dokuzu kavgada tek bir kişiye karşı cephe tutarlar. (105)

(T)V38. Kader inancı

Köroğlu ile evlenip onunla da murat alamayan Han Nigâr bunun kaderi olduğunu düşünür. (105)

V82. Sünnet

Han Nigar yedi yaşından sonra oğlunu sünnet ettirir. (105)

W121. Korkaklık

Hasan Bey'in elindeki sopayı gören arkadaşları korkup kaçarlar. (108)

Hasan Bey'in kuvvetini gören bezirgânın adamları korkup yanına yaklaşamazlar. (113)

(T)W143. Tehditkârlık

Hasan Bey tek başına kalan arkadaşından yana saf tutunca diğerleri onu dövmekle tehdit ederler. (106)

Hasan Bey cuma günü yapacakları kavgaya gelmemeleri halinde arkadaşlarının hepsinden tek tek intikamını alacağını söyler. (106)

Hasan Bey kervandakileri kendisine karşı çıkmaları halinde kılıcı kından sıyırmakla tehdit eder. (114)

W154. Nankörlük

Hasan Bey kendisine iyilik eden bezirgâna nankörlük etmiştir. (123)

W165. Yanlış gurur

Babasını bulmak üzere yola çıkan Hasan Bey gururundan kimseye bir şey sormaz ve nereye gittiğini kendisi de bilmeden öylece yürür. (111)

W188. Kavgacılık

Hasan Bey'in arkadaşları okul çıkışında kavga edeceklerdir. (105)

W193. Zorbalık

Hasan Bey bezirgânı tutsak edip kervanına el koyar. (113)

W215. İleri düzeyde ihtiyat/öngörü

Feraset sahibi olan Köse Kenan gelmekte olan bezirgân ve kervanı hakkında hep doğru değerlendirmelerde bulunur. (115-116)

Z10.3. Bağlayış Formelleri

“Güne bir menzil gece gündüz konup göçerek, yiyip içerek...” (111)

“Gel haberi kimden verelim? ... den/dan” (125,126)

Z64. Atasözleri

Kurttan doğan kurt olur. (105)

Azdan az, çoktan çok gider. (106)

Acı patlıcana kırağı vurmaz (114)

(T)Z64.1. Deyimler

Eceli dolmak (106)

Ayrılık gömleğini giymek (111)

Hozan tarlasından tilki kaldırmak (118)

Kitabın içinden söylemek (121)

(T)Z66. Formülistik gün: Cuma

Hasan Bey’in arkadaşları cuma günü kavga edeceklerdir. (105)

Z71.1. Formülistik sayı: 3

Hasan Bey üç gün sonra yola çıkar. (111)

Köroğlu Köse Kenan’dan üç doğru cevap ister. (115)

Köroğlu bezirgânı üç gün misafir eder. (124)

Z71.2. Formülistik sayı: 4

Köroğlu oğlunu affetmesi için oğluna dört vaatte bulunur. (124)

Bursalı Topal Dursun Köroğlu’nun dördüncü koçağıdır.(126)

Z71.3. Formülistik sayı: 5

Tokatlı Depe Daşak Köroğlu’nun beşinci koçağıdır. (126)

Z71.4. Formülistik sayı: 6

Kayserili Abulobut Köroğlu’nun altıncı koçağıdır. (126)

Z71.5. Formülistik sayı: 7

Han Nigar Koroğlu'ndan yedi yıl haber alamaz. (105)

(T)Z71.11.1. Formülistik sayı: 39

Koroğlu Hasan Bey'i eğlendirmesi için Ayvaz'a otuz dokuz odanın anahtarını verir. (125)

Z71.12. Formülistik sayılar: 40

Koroğlu Dağıstan'dan kırkıcı gün döneceğini söyler. (125)

Z71.16.10. Formülistik sayı: 14

Hasan Bey on dört yaşındadır. (105)

(T)Z71.16.18. Formülistik sayılar: 1999

Han Nigâr oğluna babasının bin dokuz yüz doksan dokuz koçağının olduğunu söyler. (110)

Z72.4. Yedi yıllık okul eğitimi

Hasan Bey yedi yıl mektepte ilim irfan görür. (105)

2.1.9. Akşehir Telli Nigâr Cengi**1. Hasan Bey ve Telli Nigâr'ın Birbirlerine Âşık Olmaları**

Hasan Bey babasının yasak ettiği kırkinci odaya girince bir dolabın içerisindeki Telli Nigâr'ın resmini görür. Gerçek zannettiği bu resme elini uzatınca bunun bir tasvir olduğunu anlar. O zaman âşık olur ve bir ah çekerek yere yığılır. Beri taraftan Hasan'ın bayıldığını gören Ayvaz da ağlayıp feryat etmeye başlar. Köse Kenan ve Demircioğlu başta olmak üzere tüm beyler odaya toplaşır. Bu sırada Koroğlu da Dağıstan'dan döner. Derife atlısından oğlunun durumunu öğrenip derhal yanına gider. Vaziyeti anlayınca sazını eline alır ve oğlunu uyandırmak için bir şiir söyler.

Hasan Bey sazın sedasıyla kendine gelir. Babasına sevdiği kızı bulmak için gideceğini söyler. Koroğlu oğlunun gitmekte kararlı olduğunu görünce rıza gösterir ve Hasan Bey'in yol hazırlığını görmeye başlar. Bu sırada Köse Kenan Hasan Bey'in yalnız gitmemesi hususunda diretirse de Koroğlu “Biz daha önceden bu kız için çok gayret ettik, kan döktük. Kızın rızası olmadıktan sonra biz gitsek de boş. ” diyerek onu da ikna eder.

Köroğlu güvenip oğlunu emanet edebileceği Akkavak şehrindeki tek dostu olan at baytarı Abdurrahman Bey'e durumu izah eden bir mektup yazıp bunu Hasan Bey'e verir ve şehre gittiğinde onu bulmasını tembihler. Ayrıca saçından üç tel koparıp mektubun içine koyar. Darda kaldığı zaman bunlardan bir tanesini yakacak olursa yardımına geleceğini söyler ve en nihayetinde şehirde asla kendisinden ve Çamlıbel'den bahsetmemesini salık verip oğlunu yolcu eder.

Hasan Bey bir cuma günü Akşehir'e ulaşır. Karnı doyurmak için bir lokantaya gider. Dükkândaki çıraktan Akkavak güzeli Telli Nigar'ın o gün has bahçede cariyeleriyle beraber gezeceğini öğrenir. Bunun üzerine derhal çırağı da yanına alıp bahçe kapısına dayanır. Ne var ki kapı da nöbetçiler, duvarların etrafında ise Telli Nigâr'ı görmek için gününden evvel oraya toplanan ahali vardır. Vaziyetin imkânsızlığını gören Hasan Bey nihayetinde bir çaresini bulup bahçeye girmeyi başarır ve mermer havuzun başına gelir. Bu sırada Telli Nigâr da cariyeleriyle beraber köşküden inip bahçede gezinmeye başlar. Hasan Bey Telli Nigar'ı görünce dayanamayıp sevda ateşiyle şiirler söyler. Koca bahçede Hasan Bey'in sesini bir tek Topal Nergis isimli cariyeye işitir. O da merak edip sesin geldiği yöne doğru koştuğu sırada Telli Nigâr tarafından durdurulur. Hanımı tarafından azarlanınca Telli Nigâr' a havuz tarafından bir takım seslerin geldiğini söyler.

Telli Nigâr havuza gelip Hasan Bey'i görünce hayli sinirlenir. Hemen bahçesini terk etmesini söyleyip, bu konuda bir süre onunla tartışır. Bu sırada daha fazla tahammülü kalmayan Topal Nergis hanımının yanına gelip "Alacaksan al, almayacaksan çekil. Burada kırk tane kız var, elbet birimizi beğenir." der. Nergis'in bu sözünden sonra Telli Nigâr Hasan Bey'e bir kez de alıcı gözüyle bakar ve ona âşık olur

2. Hasan Bey ile Telli Nigâr'ın Anlaşıp Birlikte Kaçmaları

Telli Nigâr Hasan Bey'e âşık olduktan sonra evvelce yaptığı densizlik için özür dileyip onu köşküne götürür. Hasan Bey de Köroğlu'nun oğlu olduğunu söyleyip ona olan aşkını anlatır. Bir süre hasbihal ettikten sonra Telli Nigâr Hasan Bey'e "Beni götürmeye mi geldin? Yanında vasıta ne getirdin?" diye sorar. Bunun üzerine Hasan Bey de Kırat'ın tayı Kamer Tay'la geldiğini ve onunla gideceklerini söyler. Ancak Telli Nigâr Hasan Bey'in bu cevabına kani olmayıp kaçmak için Köroğlu'nun Kırat'ını ya da

Akkavak şehrindeki yeniçeri çöl beyinin atı Eşgedor'u getirmesini şart koşar. Hasan Bey, Telli Nigâr'ın bu konuda ısrarcı olduğunu görünce çaresiz kabul eder.

Nihayetinde Telli Nigâr'la kaçma hususunda anlaşılan Hasan Bey köşkten ayrıldıktan sonra babasının arkadaşı at baytarı Abdurrahman Bey'i aramaya koyulur. Evini bulup, misafir olur. Babasını mektubunu verir. Abdurrahman Bey Köroğlu'nun gönderdiği mektubu okuyup Hasan'a derdini anlatmasını söyler. Ancak Hasan Bey konuşmaya utanır. Tam olarak dillendiremese de bir at aradığını söyler. Bunun üzerine Abdurrahman Bey Hasan'ı da alıp ertesi gün şehir meydanına gider. Ona yakışır bir at arar. Ancak Hasan Bey Abdurrahman Bey'in bulduğu atları beğenmeyip ona meselenin aslını anlatır. Telli Nigâr'ın kaçmak için Kırat veya Eşgedor'u şart koştüğünü söyler. Ardından da Eşgedor'un sahibi yeniçeri çöl beyinin yerini sorar. “Bana destur ver. Gidip kılıç kuvveti ile alayım.” der. Abdurrahman Bey Hasan Bey'in bu sözüne karşılık onun kendi kardeşi olduğunu söyler. O zaman Hasan Bey utanıp ondan özür diler.

Neticede Abdurrahman Bey Hasan Bey'e yardım etmek ister. Bunun için bütün elbiselerini çıkarır, bir gömlek katıyla kalır. Yanına bir kefen ve kılıç alıp perişan bir halde kardeşine gider. Ona “Ya Eşgedor'u bana kırk günlüğüne emanet ver ya da işte kılıç işte kefen boynumu vur.” der. Abdurrahman Bey'in bu halini gören kardeşi “Atım da canım da sana feda olsun.” deyip, derhal adamlarına atını hazırlamalarını emreder. Bundan sonra Abdurrahman Bey Eşgedor'u da alıp hemen Hasan Bey'in yanına gelir. Her şey tamam olduktan sonra yaşlı bir nine ile Telli Nigâr'a haber gönderilir ve gelip gelmeyeceği sorulur. Telli Nigâr da “Sözüm sözdür. Eşgedor hazırsa ben de hazırım. Yatsıdan sonra binek taşı üzerinde beklerim.” cevabını verir. Bunun üzerine Hasan Bey akşam olunca Abdurrahman Bey'le beraber silahlı bir şekilde köşkün önüne gelir. Kendisini bekleyen Telli Nigâr'ı Eşgedor'un tergisine alıp kaçıtır. Sabah olunca da beraber şehri terk ederler.

3. Akşehir Cengi ve Köroğlu'nun Hasan Bey'in Yardımına Gelmesi

Hasan Bey Telli Nigâr'ı kaçırdıktan sonra cariyeler ortalığı ayağa kaldırıp Nigâr'ın ailesine haber verirler. Yedi erkek kardeşi bir araya gelip meşveret eder. Kardeşlerden büyüğü diğerlerine “Bacımız gönlüyle gitmiş. Gönlüyle giden kızın peşine düşülmez.” der. Bu sırada kapıyı dinleyen bağban onların bu işe razı olduğunu görünce gidip her birine birer eşarp getirir ve “Erkek olsaydınız, bacınızın peşine giderdiniz. Alın bunları

başınıza örtün.” der. Bağbanın bu sözüne hayli sinirlenen kardeşler derhal atlı çıkartıp Nigar ile Hasan’ın peşine düşerler.

Hasan Bey ve Telli Nigar bir süre yol gittikten sonra hem kendilerini hem de atlarını dinlendirmek için bir göze başında mola verirler. Hasan Bey kırk gündür uyumadığını söyleyip biraz olsun kestirmek için Nigâr’ın dizine başını koyar. Bu sırada Akşehir tarafından da üzerlerine düşman askeri gelir. Bunu gören Telli Nigâr ağlayarak Hasan Bey’i uyandırır. Hasan Bey gözünü açıp da gelenleri görünce korkusuzca onları karşılamaya gider. Öte taraftan Hasan Bey’i seyreden Telli Nigâr “Sevgilim benim uğrumda kılıç sallıyor, kan döküyor. Ben de burada bakıyorum.” deyip kılıcını çeker ve düşmanı bir koldan da o karşılar. İkisinin de gözlerini kan bürür. Öyle ki bir ara birbirlerini tanımayıp savaş meydanında karşı karşıya bile gelirler.

Bir süre sonra düşmanı mağlup edip geri püskürtürler. Telli Nigâr ağır yaralı olan Hasan Bey’i de alıp göze başına gelir. Hasan Bey babasının kendisine verdiği üç kılı hatırlayıp Nigar’dan bunları yakmasını ister. Telli Nigâr bu kılıları ateşe atınca Köroğlu âlem-i manada oğlunun darda olduğunu anlayıp imdadına yetişmek için koçaklarıyla beraber Akşehir’e doğru yola çıkar. Bu arada Telli Nigâr da Hasan Bey’in başında ağlayıp feryat eder. Kendilerine bir yardım göndermesi için Allah’a yalvarır. Duasının kabul olunca Hızır İlyas kızın önünde belirir. Nigar’a Hasan’ı iyileştirecek bir çiçek verip ortadan kaybolur. Telli Nigar bu çiçeği merhem edip Hasan Bey’in yaralarına sürer. Birkaç gün sonra Köroğlu keleşleriyle beraber Akkavak şehrine yaklaşır. Telli Nigâr gelenleri babası sanıp uyumakta olan Hasan Bey’e haber vermeden elinde kılıç yüzünde nikapla onları karşılamaya gider ve yollarını keser. Bir süre yol verip vermeme hususunda sazlı sözlü tartışırlar. Nihayetinde birbirlerinin kim olduğunu anlayıp bir araya gelirler.

Köroğlu oğlu ve gelinine kavuştuktan sonra onları da yanına alıp keleşleriyle beraber Çamlıbel’e döner. Derhal düğün tebdilini görüp, Reyhan Arap’ı Kızıroğlu Mustafa Bey’e, Demircioğlu’nu at baytarı Abdurrahman Bey’e, Deli Mehtar’ı ise Sivas, Tokat ve Kayseri’deki fakir ve fukaraya haber vermesi için görevlendirir. Ardından da toy düğün yapıp iki sevgiliyi birbirine kavuşturur. Ayrıca Eşgedor’u da sahibine teslim etmesi için Abdurrahman Bey’e teslim eder.

Motifler

C420. Sırları açık etme yasağı

Eşgedor'u Hasan Bey'e teslim eden Abdurrahman Bey kimseye bir şey söylememesi için ona tembihte bulunur. (150)

C430. İsim söyleme yasağı

Köroğlu Hasan Bey'e Akkavak şehrinde kendi ismin söylemesini yasaklar. (136)

C435. Akrabanın ismini söyleme yasağı

Abdurrahman Bey pazara gittikleri zaman babasının adını söylemesini Hasan Bey'e yasaklar. (147)

C440. Menşeyini, nereden geldiğini söyleme yasağı

Köroğlu Hasan Bey'e Akkavak şehrinde Çamlıbel'den geldiğini söylemesini yasaklar. (136)

D991. Sihirli kıl saç

Telli Nigâr Köroğlu'nu durumdan haberdar etmek için Hasan Bey'e verdiği saç tellerini ateşe atar. (157)

D1500.1.4.1. Sihirli şifalı ot

Hz. Hızır'ın Telli Nigâr'a gösterdiği çiçek şifalıdır. (159)

D1503. 10. Sihirli bitki yaraları iyileştirir.

Hz. Hızır'ın gösterdiği bitki Hasan Bey'in yaralarını iyileştirir. (159)

D1813.0.3. Baba oğlunun tehlikede olduğunu hisseder.

Telli Nigâr saç tellerini ateşe atınca Köroğlu mana âleminde oğlunun tehlikede olduğunu hisseder. (158)

D1978.2. Gözyaşının uyuyan insanın üzerine düşmesiyle sihirli uykudan uyanma

Telli Nigâr'ın gözyaşları kırk gündür uyumayan Hasan Bey'in yüzüne düşünce, Hasan Bey uykusundan uyanır. (155)

D2095. Sihirli yok olma

Hz. Hızır bir anda ortadan kaybolur. (159)

F565.1. Kadın savaşı

Telli Nigâr kılıcını çekip düşmanla savaşan Hasan Bey'in yardımına gider. (157)

F989.17. Sıra dışı hızlı at

Kırat kendisinden önde giden bütün atları geçip en önde yer alır. (158)

(T)F575.1. 4. Kadın o kadar güzeldir ki şehir halkı onu görebilmek için toplanır.

Telli Nigâr'ın cuma günü has bahçeye ineceğini duyan şehir halkı onu görebilmek için bahçenin etrafında toplanır. (136)

F569. Hayatın görülmedik halleri

Abdurrahman Bey kardeşinin yanına giderken yanına bir kefen alır. Taşlarla göğsüne vurup kendini yaralar, ayak parmaklarını kanatır.(149)

F618.1. Güçlü kahraman asi atı evcilleştirir

Beygir kuvvetine sahip olan Hasan Bey pazardaki azgın bir atın üzerine binip, onu dizleri üstüne çömeltir. (147)

F624.2.0.1. Güçlü adam koca taşları kaldırıp atar.

Hasan Bey bahçe duvarındaki taşları yerinden söküp kendisine bir gedik açar. (138)

F818. Sıra dışı bahçe

Telli Nigâr'ın has bahçesi son derece güzeldir. Öyle ki dünya üzerinde ne kadar çiçek varsa hepsi o bahçede mevcuttur. (138)

F1051. Sıra dışı ağlama

Köse Kenan üç yaşındaki bir tosun gibi böğüre böğüre ağlar. (132)

F1068. Realistik rüya

Köroğlu rüyasında oğlunu yaralı bir halde gördüğünü söyleyip hazırlanmaları için emir verir. (158)

H11.1. Baştan geçeni hikâye etme

Hasan Bey Telli Nigâr'a Köroğlu'nun oğlu olduğunu ve ona nasıl âşık olduğunu anlatır. **(143)**

Hasan Bey Abdurrahman Bey'e Telli Nigâr'la olan macerasını ve kaçmak için öne sürdüğü şartı anlatır. **(148)**

H920. Yardımla yerine getirilen vazifeler

Hasan bey Abdurrahman Bey'in de yardımıyla Telli Nigâr'ın istediği Elbeyi'nin atını alır. **(150)**

H933. Prenses kahramana görev verir.

Telli Nigâr birlikte kaçmaları için Hasan Bey'e Kırat'ı ya da Elbeyi'nin Eşgedor adlı atını getirmesini söyler. **(144)**

H1200. Araştırma

Hasan Bey Akşehir'de babasının arkadaşı Abdurrahman Bey'i araştırır. **(144)**

H1331. Sıra dışı at için araştırma.

Abdurrahman Bey Hasan Bey'i de alıp pazarda Kırat'a denk bir at arar. **(146-147)**

H1381.3.1.2.1. Resmi ile adamı kendisine âşık eden bilinmeyen kadın için araştırma

Hasan Bey resmini görüp âşık olduğu Telli Nigâr'ı bulmak için yola çıkar. **(136)**

J154.0.1. Babanın nasihati

Köroğlu Hasan Bey'e şehre ikindiden önce girmesini, Abdurrahman Bey'i bulmasını ve başı sıkıştığında verdiği kılıardan birini yakmasını söyler. **(136)**

J401. Gerçek dostların nadirliği

Köroğlu'nun Akkavak şehrinde güvenip oğlunu emanet edebileceği tek dostu Baytar Abdurrahman Bey'dir. **(135)**

J674.2. Adam savaşa kadar beklemektense barış zamanında kendisini güçlendirmeye karar verir.

Telli Nigâr ileride evleneceği adamı olası bir tehdit esnasında düşmanlarına karşı savunabilmek için çocukken savaş eğitimi almıştır. **(156-157)**

J1760. Yanlışlıkla bir başka şeye benzetilen kişi ya da hayvan

Hasan Bey uzaktan gelen Abdurrahman Bey'i, bindiği atın kafasını ve kuyruğunu üç ayrı kişi olarak görür. (149-150)

J1792. Resim gerçek sanılır.

Hasan Bey Telli Nigâr'ın resmini gerçek sanıp elini uzatır. (131)

K1413. Kapıda nöbet tutma

Telli Nigâr'ın has bahçesinin kapısında iki bağbancı nöbet bekler. (138)

(T)K1901. Ses çıkarmaması için atın ayaklarına bez bağlanır

Abdurrahman Bey gece nöbetçilerin dikkatini çekmemek için Eşgedor'un ayaklarına çaput bağlar. (152)

K2221. Hain rakip âşık

Telli Nigâr'a âşık olan bağban, kızın kardeşlerine kadın eşarpları verir. Böylelikle onları kaçan âşıkların peşinden gitmeleri için kışkırtır. (153-154)

L111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Köroğlu Dağıstan'dan geri döner. (131)

N127.3. Uğurlu gün perşembe

Köroğlu gelini ile oğlunu bir mübarek perşembe gecesini zifafa verir. (162)

N455. İnsanların konuşmalarına kulak misafiri olma

Bağban gizlice Telli Nigâr'ın kardeşlerinin konuşmalarını dinler. (153)

N611.1.1. Suçlunun ismi kazara söylenir. (Sıradan bir konuşmada)

Hasan Bey Abdurrahman Bey ile at pazarında konuşurken kazara babasının adını söyleyecek olur. Ancak Abdurrahman Bey hemen ağzını kapatır. (148)

(T)N725. Savaş alanında karşılaşan sevgililer birbirlerini tanımazlar.

Hasan Bey ve Telli Nigâr birbirlerini tanımayıp savaşmaya kalkarlar. (157)

N842. Yardımcı aşçı (yamağı)

Hasan Bey aşçı çırağının yardımıyla Telli Nigâr'ın has bahçesine gelir. (138)

(T)N844.3. Yardımcı Hızır

Hz. Hızır Telli Nigâr'a Hasan Bey'in yaralarını iyileştirecek çiçeği verir. **(159)**

P40. Prensesler

Telli Nigâr bir hükümdar kızıdır. **(148)**

(T)P251.9. Kardeşler birbirinin ricasını kırmaz.

Elbeyi kendisine perişan bir halde gelen Abdurrahman Bey'in ricasını kırmayıp atını verir. **(149)**

P261. Kayınbaba

Telli Nigâr Koroğlu ile atışırken onun kayınbabası olduğunu öğrenir.

P310. Dostluk/Arkadaşlık

Koroğlu oğlu Hasan Bey'e yardım etmesi için Baytar Abdurrahman Bey'e bir mektup yazar. **(135)**

P555. Savaşta mağlup olma

Hasan Bey ve Telli Nigâr'ın üzerine gelen atlılar mağlup olup kaçarlar. **(157)**

Q520. Pişmanlıklar

Telli Nigâr karşındaki kişinin Koroğlu olduğunu öğrenince kayınbabasını karşısına kılıçla çıktığına pişman olur. **(161)**

R225. Aşığı ile kaçma

Telli Nigâr Hasan Bey ile kaçar. **(152)**

R251. Erkek kardeşler

Telli Nigâr'ın kardeşleri onun gönlüyle kaçtığını düşünüp peşinden gitmek istemezler. **(153)**

R255. Kaçan kız için formülistik söz: Beni akşamleyin gecedен sonra...

Telli Nigâr Hasan Bey'e haber götürecek olan yaşlı kadına ‘‘Kaçan kızın neyi olur. Yatsı çıktıktan sonra binek taşı üzerinde onu gözlerim.’’ der. **(151)**

R260. Takipler

Bağban getirdiği eşarplara sinirlenen kardeşler adamlarıyla beraber Telli Nigâr ile Hasan Bey'in peşine düşerler. **(154)**

(T)S75. Zalim erkek kardeşler

Telli Nigâr'ın zalim erkek kardeşleri vardır. (141)

Abdurrahman Bey'in kardeşi Elbeyi gittiği yeri yakıp yıkan, yığınla kafa kesmiş son derece zalim bir adamdır. (148)

S133. Kafasını keserek öldürme

Hasan Bey Kalkan Arap'ı, kafasını keserek öldürür. (156)

T11.2. Resme bakarak âşık olma

Hasan Bey resmini gördüğü Telli Nigâr'a âşık olur. (131)

(T)T14. Kadın kıskanmanın neticesi olarak sevgilisine âşık olur.

Hasan Bey'i diğer cariyelerden kıskanan Telli Nigâr şöyle bir alıcı gözüyle bakar ve ona âşık olur. (142)

T24.1. Aşk hastalığı

Telli Nigâr'a olan aşkıdan Hasan Bey'in gözüne hiç uyku girmemiştir. (154)

T24.2. Aşk için bayılma

Telli Nigâr'ın resmine elini uzatan Hasan Bey onun gerçek olmadığını görünce bir ah çekip bayılır. (131)

T35. Sevgililerin randevulaşmaları

Telli Nigâr ve Hasan Bey yatsıdan sonra binek taşının orada buluşmak için anlaşılır. (151)

T41. Sevgililerin haberleşmeleri

Hasan Bey ve Telli Nigâr yaşlı bir nine aracılığıyla haberleşirler. (151)

T42. Âşıkların konuşmaları

Telli Nigâr Hasan Bey'e âşık olduktan sonra elini boynuna atıp bir süre onunla muhabbet eder. (142)

T57. Aşk ilanı

Hasan Bey saz ile söz ile Telli Nigâr'a aşkını ilan eder, güzelliğini över. (139)

T70. Sevgiliyi küçük görme

Telli Nigâr Hasan Bey’i küçük görür. (141)

T75. Sevgilisi tarafından küçük görülen adam

Hasan Bey Telli Nigâr tarafından küçük görülür. (141)

T75.0.1. Aşığa kötü davranmalar

Telli Nigâr ilk başlarda Hasan Bey’e çok kötü davranır. (141)

T75.3. Karşılık görmeyen aşkın şiirle ifade edilmesi

Hasan Bey ilk başlarda aşkına karşılık vermeyen Telli Nigâr’la şiir söyleyip atıştır. (141)

(T)T94. Gözü kara âşık

Ölmeyi göze alan Hasan Bey Telli Nigâr’ı görebilmek için bahçe duvarına bir oyuk açar. (138)

T132. Düğün için hazırlık

Köroğlu Hasan Bey ve Telli Nigâr’ın düğünü için çadırlar kurdurup, Kiziroğlu’nu ve Abdurrahman Bey’i davet eder. (162)

T135. Düğün töreni

Köroğlu Hasan Bey ile Telli Nigâr’ın düğünlerini yapar. (162)

T133. Evlilik için yolculuk

Hasan Bey Telli Nigâr’ı bulmak üzere Akkavak şehrine doğru yola çıkar.

V50. Dua

Telli Nigâr Hasan Bey’e kuvvet vermesi için Allah’a dua eder. (156)

Telli Nigâr kendilerine Hz. Hızır’ı göndermesi için Allah’a dua eder. (158)

V52. Duanın mucizevi gücü

Telli Nigâr’ın duası neticesinde Hz. Hızır onların yanına gider. (158)

V52.8. Dua düşmana ölüm getirir.

Telli Nigâr’ın duasını alan Hasan Bey Kalkan Arap’ı öldürür. (156)

V221. Azizler vasıtasıyla iyileşme

Hasan Bey Hz. Hızır’ın yardımıyla iyileşir. (159)

(T)V206. Hz. Hızır

Hz. Hızır Telli Nigâr ve Hasan Bey'in yanlarına gelir. **(158)**

W11. Cömertlik

Hasan Bey Telli Nigâr'ın bahçesini bekleyen nöbetçilere birer altın verir. **(144)**

(T)W19. Utangaçlık

Hasan Bey Abdurrahman Bey'e Telli Nigâr'la olan macerasını tam olarak anlatmaya utanır. **(146)**

W28. Fedakârlık

Telli Nigâr yaralı olan Hasan Bey'i uyandırmaya kıyamaz ve düşman sandığı Köroğlu'na karşı durur. **(160)**

W32. Cesaret

Hasan Bey tek başına düşmana karşı durur. **(156)**

W33.1. Kötü bir şekilde yaralanan savaşçı cenk etmeye devam eder.

Otuz dokuz yerinden yara alan Hasan Bey durmayıp yine de savaşmaya devam eder. **(156)**

(T)W33.4. Savaşçı düşman önünden kaçmayı kendisine yakıştıramaz.

Hasan Bey düşman önünden kaçmayı kendisine ar kabul eder. **(156)**

W35. Adalet/Doğruluk

Köroğlu kendilerine emanet edilmiş olan Eşgedor'u Abdurrahman Bey ile sahibine gönderir. **(162)**

W181. Kıskançlık

Telli Nigâr Hasan Bey'i cariyelerden kıskanır. **(142)**

W193. Zorbalık

Hasan Bey Elbeyi'nin atını kılıç kuvvetiyle almayı düşünür. **(148)**

Z10.3. Bağlayış formelleri

“Güne bir menzil gide gide günlerin bir gününde...” **(136)**

“Tekrarlarsak çoğa varır.” (145)

“Gel haberi nerden//kimden verelim...” (139, 149, 153, 154)

Z64. Atasözleri

Hırsız evin içinden olunca öküz bacadan çıkar. (134)

Canı yanmış eşek atı geçer. (136)

(T)Z66. Formülistik gün: Cuma

Hasan Bey cuma günü Akşehir kapılarından içeri girer. (136)

Telli Nigâr cuma günleri cariyeleriyle beraber has bahçede dolaşır. (136)

Z71.5. Formülistik sayı: 7

Bağbancı Telli Nigâr’ın kardeşleri için yedi eşarp alır. (153)

Telli Nigâr yedi yıl boyunca askeri eğitim almıştır. (156)

Z71.5.1. Yedi erkek kardeş ve bir kız kardeş

Telli Nigâr’ın yedi erkek kardeşi vardır. (141)

Z71.1. Formülistik sayı: 3

Köroğlu oğluna üç kıl verir. (136)

(T)Z71.11.1. Formülistik sayı: 39

Hasan Bey otuz dokuz yerinden yara alır. (156)

Z71.12. Formülistik sayı: 40

Havuzun yanında kırk kadife döşeli sandalye vardır. (139)

Telli Nigâr’ın emrinde kırk cariyesi vardır. (139)

Abdurrahman Bey kardeşinin atını kırk günlüğüne ister. (149)

Hasan Bey Telli Nigâr’a âşık olduktan sonra kırk gün boyunca hiç uyumamıştır. (154)

Z80. Formülistik şiir

Köroğlu baygın haldeki oğlunun başında bir şiir söyleyip ayılmasını sağlar. (132)

Z230. Kahramanın olağanüstü yiğitliği

Hasan bey tek başına Akşehir’den gelen orduya karşı koyar. (156)

2.1.10. Keloğlan'ın Köroğlu'nun Atını Kaçırması

1. Silistrelî Hasan Paşa'nın Kırat'ı Haber Alması ve Onu Köroğlu'ndan Almak İstemesi

Köroğlu'nun koçaklarıyla beraber Çamlıbel'i vatan tuttuğu sırada Silistre'de de Hasan Paşa adlı bir hükümdar vardır. Hasan Paşa gayet at meraklısı biridir. Öyle ki tavlasında on iki tane küheylan besler ve her gün bunlardan birine binip şehrin içinde gezinir. Yine bir gün atıyla şehirde dolaşırken önlerinden genç bir atlı geçer. Hasan Paşa maiyetinden Kâhya Bey'e dönüp önlerinden geçen gencin bindiği küheylanla kendi atlarını mukayese etmesini ister. Kâhya Bey'se gülerek “Küheylan dediğin Köroğlu'nun bindiği Kırat'tır. Ne seninkilere ne de delikanlının bindiğine ben at demem.” der. Bu sözlerin üzerine Hasan Paşa derhal sarayına döner ve Kâhya Bey'i huzuruna çağırır. Ona “Ne yap et Kırat'ı bana getir. Yoksa kellen gider” der. Yaptığı ahmaklığın farkına varan Kâhya Bey Köroğlu'ndan atını satın almayı teklif eder. Paşa rıza gösterince onun ağzından Köroğlu'na bir mektup yazar. Kırat'ı kendilerine satmasını ister. Şayet satmayacak olursa atı kılıç kuvvetiyle alacaklarını söyler. Ardından da mektubu bir elçiyle gönderir.

Çamlıbel'e ulaşan elçi getirdiği nameyi Köroğlu'na verir. Köroğlu ise cevaben, Kırat'ı asla satmayacağını ve ona eş değer hiçbir şeyin olmadığını söyler. Bu sözlerini Geyik Ahmet'e yazdırıp elçiyle birlikte paşaya gönderir. Silistre'ye geri dönen elçi Köroğlu'nun cevabını Hasan Paşa'ya iletir. Paşa, Köroğlu'nun Kırat'ı satma niyetinde olmadığını görünce yeniden Kâhya Bey'in yakasına yapışır ve bir çare bulmasını söyler. Kâhya Bey canının korkusuyla bu sefer de Kırat'ı hırsızlıkla almayı teklif eder. Kırat'ın sevdasına kapılmış olan Hasan Paşa bunu da kabul eder ve derhal tüm Silistre'de tellallar bağırır. Kırat'ı çalıp getirecek adamın dünyalığını vereceğini duyurur.

Tellalları işitenlerden biri de Silistre'de kaz çobanlığı yapan Murtaza adlı Keloğlan'dır. Öteden beri Hasan Paşa'nın kız kardeşi Perizat Sultan'a âşık olan Keloğlan bunu fırsat bilip paşanın huzuruna çıkar. Kız kardeşini kendisine vermesi karşılığında Kırat'ı çalıp getireceğini söyler. Hasan Paşa ilk başlarda buna yanaşmasa da yine Kâhya Bey'in yönlendirmesiyle Keloğlan'ın şartını kabul eder. Silistre beylerini çağırıp herkesin huzurunda kız kardeşini Keloğlan'a verir. Ardından da nikâhlarını kıydırıp onunla yazılı bir anlaşma yapar. Anlaşmaya göre Keloğlan Kırat'ı getiremezse öldürülecektir.

Keloğlan Perizat Sultan’la nikâhlanıp Hasan Paşa ile anlaştıktan sonra bir de anasının yanına uğrar. Olup biteni anlatıp Koroğlu’nun Kırat’ını çalacağını söyler. Anası her ne kadar inanmayıp onu kovarsa da Keloğlan aldırmayıp Çamlıbel’e gitmek üzere yola çıkar.

2. Keloğlan’ın Kırat’ı Çalması

Keloğlan ümidini Allah’a bağlayarak Çamlıbel’e gelir. Çırpıcı Çayırıları’na vardığında başına üşüşen sineklerden kurtulmak için oradaki bir çeşmenin altına girer. Bu sırada Kırat da su içmesi için çeşmeye getirilir, ancak kurunun altına gizlenen Keloğlan’ın kafasından ürküp bir türlü suya yanaşmaz. İmrahorlar çaresiz kalıp Koroğlu’na giderler ve Kırat’ın su içmediğini söylerler. Koroğlu “Muhakkak ki bunda bir hile vardır.” deyip Ayvaz’ı gönderir. Ayvaz çeşmeye geldiğinde Kırat’ın bakışlarından kurunun altında bir şey olduğunu fark eder ve imrahorlara kontrol etmelerini söyler. İmrahorlar Keloğlan’ı çıkartıp bir güzel döverler. Keloğlan canını kurtarmak için Ayvaz’a sığınır ve onun sayesinde daha fazla dayak yemekten kurtulur. Kırat suyunu içtikten sonra Ayvaz atın ayağına kilit vurup Koroğlu’nun yanına döner, olanları anlatır. Koroğlu her ihtimale karşılık Keloğlan’ı kovmasını söylerse de Ayvaz “Zararı yoktur, ağam.” deyip, meseleyi geçirir. Bu sırada Keloğlan da imrahorlara gidip kendisine bir iş vermelerini ister. Sonrasında da karın tokluğuna Koroğlu’ndan habersiz bir şekilde ahırda çalışmaya başlar. Bir süre sonra ahırdaki hasta atlardan birini iyileştirir. Koroğlu ahır kontrol etmeye geldiğinde imrahorbaşından bunun Keloğlan’ın marifeti olduğunu öğrenir. Bunun üzerine Keloğlan’ı takdir edip ona sırasıyla önce Geyik Ahmet’in sonrasında ise Reyhan Arap’ın atı Alapaça’nın bakımını verir. Vazifelerinde başarılı olunca onu kırk imrahorun âmiri yapar. Koroğlu Keloğlan’ı bu sefer de Demircioğlu’nun küheylanı ile Ayvaz’ın doratıyla tecrübe eder ve en nihayetinde onu Kırat’ın seyisi yapar.

Aradan aylar geçer. Keloğlan bu süre zarfı içerisinde bir yandan Kırat’ı kendisine alıştıtır bir yandan da onu nasıl çalacağını düşünür. Bir gün Han Nigâr’a gidip seyislere ziyafet vereceğini, bunun için rakıya ihtiyacı olduğunu söyler. Koroğlu imrahorlara içkiyi yasak ettiği için kendisine yardım etmesini ister. Akşam olunca Han Nigâr meseleyi Koroğlu’na açar. Ancak Koroğlu sinirlenip karısına bir tokat atar. Han Nigâr Keloğlan’a içki vermemesi halinde onu terk edeceğini söyler. Bunun üzerine Koroğlu rakı vermeye mecbur kalır. Ertesi gün Keloğlan ambarcıdan rakıyı alıp tüm seyisleri başına toplar.

Hepsini sarhoş edip gübrelerin içine gömer. Ardından Kırat'ın ayağındaki zincirden kurtulmaya çalışır. Ancak bunu başaramayınca ‘‘Hasan Paşa Kırat'ı ne tanır?’’ deyip onun yerine doratı alıp kaçar. Bir süre sonra Kırat kardeşini yanında göremeyince ahır birbirine katar ve nihayetinde Keloğlan'ın doratı çaldığı ortaya çıkar. Ayvaz Köroğlu'na gidip atının çalındığını haber verir. Kısa bir yanlış anlamadan sonra Köroğlu Kırat'a binip Keloğlan'ın peşine düşer. Kırat da kardeşinin kokusunu alıp doludizgin koşar. Öte taraftan doratsa yorulduğu için artık koşamaz hale gelir. Yolda kalan Keloğlan geriye dönüp bakınca Köroğlu'nun kendisine yaklaştığını görür. Canının derdine düşüp oradaki bir değirmene gider. Değirmenciye haksız iş gördüğü için Köroğlu'nun kendisini öldürmeye geldiğini söyleyip onu kandırır ve elbiselerini değiştirerek yerine geçer. Bu sırada Köroğlu da değirmene yetişir. Değirmenci kılığındaki Keloğlan'a Kırat'ın dizginini teslim edip içeriyi kontrol etmeye gider. Esas değirmenciye karşısında görünce hatasının farkına varıp geri döner. Keloğlan'ı Kırat'ın üzerinde bulur. Onu vazgeçirmeye çalışırsa da bir türlü ikna edemez. Ancak Keloğlan, Köroğlu'na ‘‘Ağa, ekmeğini çok yemişim. Eğer peşimden gelersen, Kırat'ın dizgini ben de sana teslim ederim.’’ deyip Silistre'ye gitmek üzere yola koyulur.

3. Köroğlu'nun Silistreli Hasan Paşa'dan Kırat'ı Geri Alması

Köroğlu doratı da alıp hayli üzgün bir şekilde Çamlıbel'e gelir. Ancak kendisini kapıda bekleyen Demircioğlu, Reyhan Arap ve Ayvaz Kırat'ı yanında göremeyince onu içeri almazlar. Özellikle de Ayvaz, Demircioğlu'nun kışkırtmasıyla, ‘‘Biz seni Kırat ile tanırız. Kırat olmadan bu kapı sana açılmaz.’’ deyip atını Keloğlan'a kaptırdığı için onunla alay eder. Derviş elbiselerini atıp Köroğlu'nu Kırat'ın peşine gönderir. Ardından Demircioğlu, Reyhan Arap ve Ayvaz kendi aralarında anlaşır bu hadiseyi Köse Kenan'dan saklamaya karar verirler. Öte taraftan Keloğlan da Silistre'ye gelir. Kırat'ı Hasan Paşa'ya teslim edip Perizat Sultan'a kavuşur ve artık Damat Bey olarak anılmaya başlar.

Kırat'ın peşine giden Köroğlu günlerden bir gün Silistre'ye ulaşır. Derviş kılığına girip bir cami avlusunda falcılık yapmaya başlar. Bu sırada vezirlerden birinin hanımı da ziynet eşyalarını yitirir. Derviş kılığındaki Köroğlu'na gelir. Köroğlu şans eseri kadının kayıp eşyalarını bulur. Bu sayede namı Hasan Paşa'ya ulaşır. Kırat'tan dolayı zaten müşkül durumda olan Hasan Paşa derviş derhal huzuruna çağırır. Zira Kırat Silistre'ye

geldikten sonra yerini yadırgamış ve bitap düşmüştür. Ayrıca hayli huysuzlaşmıştır. Öyle ki yanına hiç kimseyi yaklaştırmaz.

Derviş kılığındaki Köroğlu huzura gelince Keloğlan namı diğer Damat Bey onun gerçekte kim olduğunu anlar. Ancak bir işaret verip sırrını ifşa etmeyeceğini söyler. Bu sırada dervişe Kırat'ın durumu anlatılır. İyileştirip iyileştiremeyeceği sorulur. O da evvela atı görmesi gerektiğini söyler. Kısa bir fasıldan sonra yemekler yenir. Yemek sırasında bir ara dervişin Köroğlu olduğundan şüphe duyulursa da Keloğlan araya girip bunun imkânsız olduğunu söyler. Ardından hep birlikte Kırat'ın yanına giderler. Köroğlu sözüm ona Kırat'ı muayene ettikten sonra Hasan Paşa'ya atın yedi tane cini olduğunu söyleyip iyileştirebilmesi için kendisine kırk gün mühlet vermesini ister. Hasan Paşa kabul edince Kırat'ın bakımıyla ilgilenmeye başlar. Onu eski haline getirebilmek için çok gayret gösterir. Nihayetinde mühlet dolup kırk birinci gün gelir. Köroğlu Hasan Paşa'ya Kırat'ın iyileştiğini söyleyip onun için üzengileri gümüşten işlemeleri altından bir takım yaptırmasını ister. Takım hazır olunca Hasan Paşa'ya “ At hastalıktan yeni çıktı. Olur ki seni yere vurur. Önce ben bineyim.” deyip, Kırat'ın üzerine çıkar. Hasan Paşa da dervişin atı kaçırmayı ihtimaline karşılık bahçeden öteye gitmesini yasaklar. Köroğlu Kırat'ı bir süre bahçe içinde sürer. Hatta onu övdüğü bir de şiir söyler. Ardından atı bahçe duvarının üzerinden sıçratıp kendini Tuna Nehri'ne atar. Böylece dervişin Köroğlu olduğu anlaşılır. Herkes onun Kırat ile beraber boğulduğunu düşünür. Ancak Kırat Köroğlu'yla beraber su üzerinde kayık misali giderek bir adaya çıkar. Böylelikle ikisi de kurtulmuş olur.

4. Köroğlu'nun Hasan Paşa'nın Nişanlısını Kaçırmayı Koçakların Yardıma Gelmesi

Kırat ile beraber Silistre Denizi'ne atlayan Köroğlu bir adaya çıkar. Dinlenmek için bir kenara çekilir. Bu sırada adadaki bir bahçe içerisinde eğlenmekte olan kızları fark eder. İçlerinde en güzel olanını gözüne kestirip Ayvaz ile evlendirmek için kaçırma kararı verir.(Bu kararı vermesine asıl sebep kendisine kem sözler söyleyen Ayvaz'ı utandırmaktır.)Ancak kaçırma planını düşündüğü kız Hasan Paşa'nın nişanlısıdır. Köroğlu bundan habersiz bir şekilde derviş kılığına girip kızların yanına gider. Kızlar onun cüssesinden korkup kaçırlar. Köroğlu ise “Adam adamdan korkmaz. Beş on kuruş sadaka verin de gideyim.” deyip, onlara saz çalıp şiir söyler. Ardından da kendisine

bahşiş vermek isteyen paşanın nişanlısını kolundan kaptığı gibi Kırat'ın terkisine alıp kaçıır.

Hasan Paşa'ya nişanlısının bir derviş tarafından kaçırıldığı haber verilir. Paşa Köroğlu'nu tanımadığı için Damat Bey'e sinirlenirse de meseleyi daha fazla uzatmayıp derhal tüm Silistre halkıyla beraber peşlerine düşer. Bu sırada kaçmakta olan Köroğlu arkadan gelenlerin kalabalık olmasına anlam veremeyip terkisindeki kıza vergili olup olmadığını sorar. O da Hasan Paşa'nın nişanlısı olduğunu söyler. Bunun üzerine Köroğlu yaptığına pişman olur. Ne var ki kaçmaktan başka çaresi olmadığından Kırat'ı doludizgin sürmeye devam eder. Bir haftalık yol aldıktan sonra Kırat'ı yüksekçe bir kayanın üzerine çıkarır. Kız ile birlikte buraya iner.(Bu kayaya Kırat'tan başka sadece Reyhan Arap'ın Alapaça atı ile Kiziroğlu'nun Fener atı çıkabilir.) Arkadan gelen Hasan Paşa ve adamları da bu kayanın etrafını sarıp kuşatırlar. Öte taraftan Silistre'de bunlar yaşanırken Çamlıbel'de de beylerin sırrı ortaya çıkar. Köse Kenan derife atlısından Köroğlu'nun başına gelenleri öğrenip Ayvaz, Demircioğlu ve Reyhan Arap'a yaptıklarının hesabını sorar. Ardından da bin dokuz yüz dokuz dokuz koçakla beraber Köroğlu'nu kurtarmak için Silistre'ye doğru yola çıkar. Yolu yarılادıklarında Reyhan Arap'a Alapaça atı Demircioğlu'na vermesini söyler, zira Demircioğlu Silistre'ye gidip Köroğlu'ndan kendileri için haber getirecektir. Ancak Reyhan Arap Köse'nin bu sözüne hayli gücenir. Bu yüzden kısa bir gerginlik bile yaşanır. Nihayetinde Demircioğlu'nun da araya girmesiyle küskünlük kalkar ve Reyhan Arap Silistre'ye gitmek üzere yola çıkar.

Akşam karanlığı çökünce Köroğlu hakkında konuşulanları öğrenmek için kayadan aşağıya iner ve Hasan Paşa'nın çadırını dinler. Keloğlan'ın hakkında yapılan tüm suçlamalara karşı kendisini savunduğunu görür. Bunun üzerine onun mertliğini övdüğü bir şiir söyleyip tekrar kayanın üzerine çıkar. Bu sırada Silistre'ye gitmekte olan Reyhan Arap da kayanın üzerinde yanan ateşi görür. Köroğlu'nun orada olduğunu tahmin edip derhal atını o tarafa doğru sürer. Kayanın üzerine çıkınca Köroğlu ile karşılaşır. Kısa bir hasbihalden sonra gerekli talimatları alıp Köse Kenan ile diğer koçakların yanına döner. Netice de Köroğlu'nun da yönlendirmesiyle Silistre askerine bir gece baskını düzenleyip Hasan Paşa ile Keloğlan'ı esir alırlar.

Tüm bunlardan sonra Köroğlu kayanın üzerinden aşağıya iner. Ayrı bir çadır kurdurup, kaçırdığı kızı oraya yerleştirir. Deli Mehtar'ı da kapısına nöbetçi dikip Hasan

Paşa'nın yanına gider. Kılıcını çekip önüne koyar. “Sevdiğine zerre kadar hain nazar ile bakmışsam, boynum kıldan incedir.” der. O zaman Hasan Paşa nişanlısının yanına gider ve Köroğlu'nun kendisine kötü bir şey yapıp yapmadığını sorar. O da her şeyi olduğu gibi anlatıp hiçbir zarar vermediğini söyler. Hasan Paşa nişanlısının ikrarından sonra Köroğlu'nun yanına döner. Aralarındaki husumetin bittiğini söyleyip onula kardeş olur. Köroğlu'nu Silistre'de yapacağı düğününe davet eder. O da bu daveti kabul edip Çamlıbel'deki hanımları getirmesi için Deli Mehtar'ı görevlendirir. Ardından Hasan Paşa Silistre'de Köroğlu şehrin dışında toy düğün yapıp eğlenirler. Bir hafta sonra Köroğlu Hasan Paşa'dan müsaade isteyip maiyetiyle birlikte Çamlıbel'e gitmek üzere yola çıkar.

Motifler

B100. Değerli hayvanlar

Kırat'ı satmayan Köroğlu Hasan Paşa'ya gönderdiği mektupta onun paha biçilemez olduğunu söyler. (167)

B293. Hayvanlar dans eder

Sahibini örnek alan Kırat Köroğlu oyunu oynar. (198)

B293.0.1. Hayvanlar kral için dans eder.

Keloğlan Hasan Paşa'nın huzurunda Kırat'a bir Köroğlu oyunu oynatır. (198)

B523. İnsanları peşlerindeki takipçilerden kurtaran hayvan

Köroğlu Kırat'ın sayesinde Hasan Paşa ve adamlarından kaçır. (214)

B541. Hayvan adamı denizden kurtarır.

Köroğlu Kırat sayesinde atladığı Silistre Denizi'nden kurtulur. (211)

B551. Hayvan adamı suyun karşısına taşır.

Kırat Köroğlu'nu da alıp Silistre Denizi'ni aşır. (211)

B557. Binilen sıra dışı at

Köroğlu'nun bindiği Kırat kasırğa misali ardından toz kaldırarak gelir. (191)

B736.2. At gözyaşı döker

Köroğlu'nu karşısında gören Kırat gözlerinden yaş dökmeye başlar. (206)

(T)B803. Cebir ile tutulan hayvanlar

Hasan Paşa Kırat'ı bir tavlaya kapatıp yemini suyunu bacadan verir. **(198)**

C272. İçki içme yasağı

Köroğlu imrahorların içki içmesini yasaklamıştır. **(182)**

C315. Bazı nesnelere bakma yasağı

Köroğlu Hasan Paşa'nın nişanlısının çadırına bakılmasını yasaklar. **(221)**

C680. Diğer mecburiyetler

Köroğlu Han Nigâr kendisinden ayrılacağını söyleyince Keloğlan'a rakı vermeye mecbur kalır. **(184)**

C735.1.0.1. Belli bir zamanda ve durumda uyuma yasağı

Köroğlu imrahorların rakı içecekleri gece altı bölükbaşına sabaha kadar uyumamalarını söyler. **(189)**

F575.1. Olağanüstü güzellikteki kadın

Hasan Paşa'nın nişanlısı o kadar güzeldir ki Köroğlu kırk ülke gezse onun gibisini bulamayacağını düşünür. **(211)**

F652. Mükemmel koku alma duyusu

Kırat doratın kokusunu alarak onun izinden gider. **(191)**

F759.7. Kayalık dağ

Köroğlu sadece Kırat ile Alapaça At'ın çıkabileceği bir kayalığın üzerine çıkar ve geceyi orada geçirir. **(215)**

F868. Sıra dışı eyer

Kırat için üzengileri gümüşten işlemeleri altından bir eyer yaptırılır. **(208)**

F980. Hayvanlarla ilgili olağanüstü olaylar

Babası denizaygırı olduğundan Kırat tıpkı karada olduğu gibi denizde de rahatlıkla gidebilmektedir. **(211)**

F989.1. Atlar yüksek bir duvarın üzerinden sıçrar.

Kırat hisarın üzerinden sıçrayarak Köroğlu ile beraber Silistre Denizi'ne atlar. (210)

F1041.16. Öfkelenince verilen sıra dışı fiziksel tepkiler

Köse Kenan sinirlendiği için tüyleri havaya kalkar. (216)

(T)H33.Sıra dışı iştah vasıtasıyla tanıma

Hasan Paşa ve vezirleri ‘‘Köroğlu lokması büyük olur.’’ diye iştiklerinden iştahla yemek yiyen dervişin Köroğlu olup olmadığına dair şüphe duyarlar. (205)

(T)H151.6.2.1. Kılık değiştirildiği halde tanıma

Keloğlan derviş kılığındaki Köroğlu'nu görür görmez hemen tanır. (204)

H172.1. At sadece bir kişinin üzerine binmesine izin verir.

Köroğlu'nu yanında göremeyen Kırat ne Keloğlan'ın ne de diğer seyislerin kendisine yaklaşmasına izin vermez. (198)

H400. Namus imtihanları

Hasan Paşa nişanlısının yanına gidip kendisine zarar verip vermediğini sorar. (222)

H435. Namus göstergesi olarak kılıç

Köroğlu kılıcını Hasan Paşa'nın önüne koyup nişanlısına herhangi bir zarar vermediğine dair yemin eder. (221)

H900. Zorla verilen vazife

Hasan Paşa Kâhya Bey'den Kırat'ı kendisine getirmesini emredip, aksi halde kelesinin gideceğini söyler. (165)

H917. Farkında olmadan yapılan öneriye karşılık vazifelerin tayini

Kâhya Bey farkında olmadan Hasan Paşa'yı Kırat'tan haberdar eder. Bunun neticesinde kendisine Kırat'ı getirme görevi verilir. (165)

H945. Gönüllü üstlenilen görevler

Keloğlan Perizat Sultan ile evlenebilmek için Kırat'ı çalmaya aday olur. (169)

H951. Ardı ardına atanan görevler.

Köroğlu önce geyik Ahmet'in, Reyhan Arap'ın, Demircioğlu ve Ayvaz'ın atlarının bakımını Keloğlan'a verir. Bunlarda başarılı olunca onu Kırat'ın seyisi olmakla vazifelendirir. (179-181)

H960. Kabiliyet ve akıl yoluyla yerine getirilen vazifeler

Keloğlan bir dizi hile ve maceradan sonra Köroğlu'ndan Kırat'ı çalar. (193)

H1134.3.1. Vahşi atı dizginleme görevi

Hasan Paşa derviş kılığındaki Köroğlu'ndan Kırat'ı sakinleştirmesini ister. (204-205)

H1151. Hırsızlık vazifesi

Keloğlan Hasan Paşa'nın istediği Kırat'ı çalmak için Çamlıbel'e doğru yola çıkar. (171)

H1199.17. Nöbet bekleme görevi

Köroğlu imrahorların içki içecekleri gece nöbet beklemeleri için altı bölükbaşını görevlendirmiştir. (189)

Köroğlu Hasan Paşa'nın nişanlısının kapısına Deli Mehtar'ı nöbetçi diker. (221)

H1210.2. Kral tarafından tayin edilen araştırma

Hasan Paşa'nın emriyle tüm Silistre'de Kırat'ı çalabilecek bir hırsız aranır. (168)

H1227. Araştırma kahraman evlenmeden önce üstlenilir.

Keloğlan Perizat ile evlenmeden önce Kırat'ı getirmeye aday olur. (170)

J18. Dayaktan elde edilen hikmet

Çamlıbel'e gelişinin ilk gününde imrahorlardan dayak yiyen Keloğlan "Nasibimiz dayaktan açıldı ise sonumuz iyi gelir, inşallah." der. (174)

J50. Gözlem yoluyla edinilen bilgi

Ayvaz Kırat'ın gözlerini takip ederek kurunun altına gizlenmiş Keloğlan'ı fark eder. (174)

J143. Sahibinin ihmalinden dolayı bakımsız kalan at

Kırat bakımsızlıktan dolayı bir deri bir ekmek kalmıştır. (207)

J500. İhtiyat ve tedbir

Köroğlu tedbir olarak her daim için Kırat'ın ayağına bir zincir bağlar. Kilidinin anahtarını da kendisinde tutar. (172)

Köroğlu olası bir düşman baskınına karşı atların takımını her daim üzerlerinde bırakır. (188)

J652. Uyarılara karşı dikkatsizlik

Ayvaz Köroğlu'nun Keloğlan'a dair uyarılarına aldırmaz. (175)

J652.4. Kimi insanlara karşı uyarılar

Köroğlu kellerin hilesinin çok olduğunu söyleyip Ayvaz'dan onu kovmasını ister. (175)

J670. Başkalarına karşı savunmada önceden düşünme

Keloğlan imrahorların ayılıp da kendisine saldırma ihtimalini düşünüp onlar at gübrelerinin içine gömer. (188)

J680. Anlaşmada önceden düşünme

Keloğlan Kırat'ı getirmeden önce Hasan Paşa'nın Perizat Sultan'ı herkesin önünde kendisine nikâhlamasını ister. (169)

J890. Talihsizlikte teselli- Çeşitli

Hasan Paşa'nın vezirleri Köroğlu Kırat'ı kaçırdıktan sonra ikisinin de boğulduğunu söyleyerek onu teselli ederler. (211)

J1110. Akıllı adamlar

Köroğlu Kırat'ın su içmediğini öğrenince çeşmenin kurumlarında bir hile olduğunu hemen anlar. (173)

(T)J1110.1. Akıllı kurnaz kel adam

Kaplama kellerden olan Keloğlan son derece kurnaz ve zeki biridir. (168)

J1510. Aldatılan hilekâr

Köroğlu değirmenci kılığındaki Keloğlan'a kendi elleriyle Kırat'ın dizginini, teslim eder.(192)

J1700. Aptallar

Hasan Paşa ve Kâhya Bey Koroğlu'nun paragöz birisi olduğunu düşünüp Kırat'ı kendilerine satması için ona haberci gönderirler. (165)

J1701. Aptal kadın

Han Nigâr sonrasında olacakları düşünmeyip Koroğlu'ndan Keloğlan'a rakı vermesini ister. (184)

J1705.4. Aptal kral

Hasan Paşa Koroğlu'nun söylediği yalanlara inanır. (207)

J1780. Ruh, şeytan, vs. gibi düşünülen şeyler

Hasan Paşa'nın nişanlısı gece karanlığında gelen Reyhan Arap'ı Azrail sanır. (220)

J1870. Hayvan ve nesnelere duyulan mantıksızca sevgi

Hasan Paşa gayet at meraklısı olan bir adamdır. Öyle ki tavlasında on iki tane küheylan besler ve her gün bunlardan birine binip şehirde gezinir. (164)

J2025. Bir yere bırakılan nesneyi bulabilmekteki kabiliyetsizlik

Vezirin hanımı hamama giderken bir duvar deliğine sıkıştırdığı takılarını bulamaz ve onları kaybettiğini düşünür. (202)

K231.6.2. Sahtekâr aldatma yoluyla güçlü bir içki elde eder.

Evvelce Han Nigâr'ı kandıran Keloğlan ambarcıdan çok sert bir rakı alır. (187)

K301. Usta hırsız

Kırat'ı çalacak olan Keloğlan evvela onu kendisine alıştırır. Öyle ki yanından ayrıldığı zaman Kırat kişner. (181)

K311. Kılık değiştiren hırsız

Dorâtı çalan Keloğlan değirmencinin kılığına girer. (192)

K331. Sahibi uyurken çalınan mallar

Keloğlan Koroğlu'nun uyuduğu sırada dorâtı çalmıştır. (190)

K331.3. Değerlisinin yerine geçirilen değersiz nesne (hayvan)

Keloğlan “Hasan Paşa Kırat'ı ne bilir? ” deyip onun yerine dorâtı kaçırmaya karar verir. (188)

K400. Hırsız aldatarak kaçır

Hile ile Kırat'ı Köroğlu'ndan çalan Keloğlan atla beraber çekip gider. (194)

K525.1. Bir başkasının yerine geçirilen nesneyi kullanarak kaçma

Kırat'ın yerine doratı götürmeye karar veren Keloğlan ona binip kaçır. (188)

K625.2. Nöbetçi sarhoş ederek kaçma

Kırat'la beraber kaçmak isteyen Keloğlan diğer seyisleri sarhoş eder. (187)

K1413. Kapıda nöbet tutma

Deli Mehtar elinde kılıç ile çadırın önünde nöbet bekler. (221)

K1443. Atın bakımını yapma. Onu sıcak su ile temizleme ya da tımar etme

Keloğlan bakımsızlıktan hastalanmış atı günde iki kere tımar edip, iyi besleyerek sağlığına kavuşturur. (177)

Keloğlan sırasıyla Geyik Ahmet'in, Reyhan Arap'ın, Demircioğlu'nun ve Ayvaz'ın atlarıyla ilgilenip onların bakımını yapar. (179-181)

K1700. Yalan yoluyla aldatma

Keloğlan Han Nigâr'a gidip diğer seyislerin kendilerine ziyafet vermesi için onu zorladığını söyler. (182)

Keloğlan değirmenciye hakkından fazla un aldığı için Köroğlu'nun kendisini öldürmeye geldiğini söyler. (191)

Köroğlu Kırat'ı Keloğlan'dan geri almak için onu kandırmaya çalışır. (193)

Köroğlu vezirin karısına defterdeki yazının görünmez olduğunu ve bir tek kendisinin okuyabildiğini söyler. (202)

Köroğlu Hasan Paşa'nın nişanlısı ve cariyelerine sadaka için geldiğini söyler. (212)

(T)K1793. Nesneler hakkında bilgisizmiş gibi görünmek onlarla ilgili gerçekleri öğrenmek içindir.

Beylerin içip de sarhoş olduğu şeyin rakı olduğunu bilen Keloğlan kendisine tilki fendine koyup imrahorlara onun ne olduğunu sorar. (181)

K1810. Kıyafet değiştirerek aldatma

Kılık değiştirmiş olan Koroğlu Hasan Paşa ve vezirleri aldatır. (204)

K1810.1. Kimi insanların elbiselerini giyerek kılık değiştirme

Keloğlan değirmencinin kıyafetlerini giyer. (192)

K1817.1.1. Derviş kılığına girme

Silistre'ye gelen Koroğlu derviş kılığına girer. (200)

K1821. Görünümü değiştirerek kılık değiştirme

Derviş kılığına giren Koroğlu başına bir külâh geçirip, takma sakal takar. (200)

K1825.8. Falcı olarak kılık değiştirme

Koroğlu bir cami avlusunda cindarlık yapar. (200)

K1840. Bir başkasının yerine geçerek aldatma

Değirmencinin yerine geçen Keloğlan Koroğlu'nu aldatır. (192)

K1900. Hileler/Sahtekârlıklar

Keloğlan rakıyı içiyormuş gibi yapıp göğsünden aşağıya döker. (187)

K1956. Yalandan (bilgili) görünen adam

Koroğlu soranlara kendisini hem molla hem falcı hem de âşık olarak tanıtıp elinden her iş geldiğini söyler. (200)

K1956.1. Yalandan (bilgili) görünen adam sihir yoluyla kayıp eşyaları bulabileceğini söyler.

Koroğlu vezirin hanıma kaybolmuş eşyalarını bulabileceğini söyleyip sözde sihirli defterlerine bakar. (202)

(T)K1956.9.1. Yalandan (bilgili) görünen adam tesadüfen hasta adamı iyi eder.

Cindar olduğunu söyleyen Koroğlu yazdığı muska ile tesadüfen uykusuz kalan adamı iyileştirir. (201)

(T) K1956.9.2. Yalandan (bilgili) görünen adam tesadüfen kayıp eşyanın yerini doğru tahmin eder.

Cindarlık yapan Koroğlu tesadüfen vezirin karısının kayıp eşyalarını bulur. (203)

L111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Keloğlan Çamlıbel'e doru yola çıkar. (171)

Köroğlu Silistre'ye doğru yola çıkar. (199)

Deli Mehtar Köroğlu'nun emri üzerine Çamlıbel'e gidip Han Nigâr ve diğer kadınları getirir. (222)

L161.1. Fakir oğlan ile zengin kızın evlenmesi

Çobanlık yapan Keloğlan Perizat Sultan ile evlenir. (171)

L410. Hükümdar esir düşer

Hasan paşa vezirleriyle beraber Köse Kenan ve koçaklara esir düşer. (221)

M100. Ant ve yeminler

Köroğlu imrahorla içki vermeyeceğine dair yemin etmiştir. (184)

M108. Yeminlerini bozanlar

Köroğlu yeminini bozup imrahorlara içki verir. (185)

M200. Anlaşma ve vaatler

Keloğlan Kırat'ı getirebilirse Perizat Sultan ile evlendirilecek getiremezse öldürülecektir. (170)

Keloğlan Köroğlu'na peşinden gelmesi halinde Kırat'ı yine dizgini ile ona teslim edeceğini vaat eder. (193)

M202. Anlaşma ve sözlerin yerine getirilmesi

Keloğlan evvelce söz verdiği gibi Kırat'ı dizginiyle beraber Köroğlu'na teslim eder. (209)

M295. Sır tutma anlaşması

Demircioğlu, Ayvaz ve Reyhan Arap kendi aralarında anlaşıp Köroğlu'na yaptıkları küstahlığı Köse Kenan'dan saklamaya karar verirler. Diğer koçakları da bir şey söylememeleri hususunda tembihlerler. (196)

N127.3. Uğurlu gün perşembe

Hasan Paşa ve nişanlısı bir mübarek perşembe gecesi nail-i murat olurlar. (223)

N211. Kayıp nesnenin sahibine geri dönmesi

Vezirin hanımı Köroğlu sayesinde kayıp takılarını bulur ve gidip onu kocasına över. (203)

N350. Kazara malın kaybedilmesi

Vezirin hanımı takılarını kaybeder. (202)

N455. İnsanların konuşmalarına kulak misafiri olma

Köroğlu gece yarısı çadıra yanaşıp Hasan Paşa ve adamlarının konuşmalarına kulak misafiri olur. (218)

N884. Yardımcı hırsız

Evvelce Kırat'ı çalıp getiren Keloğlan Hasan Paşa ve diğerlerinden Köroğlu'nun kimliğini saklayarak ona yardım eder. (206)

P10.Krallar

Hasan Paşa Silistre hükümdarıdır. (164)

P40. Prensesler

Perizat Sultan Hasan Paşa'nın kardeşidir. (168)

P216. Adamı yalnızca karısı ikna edebilir

Keloğlan Köroğlu'ndan rakıyı ancak Han Nigâr sayesinde alabileceğini düşünüp ona gider. (182)

(T)P412.2. 1. Kaz çobanı

Keloğlan Silistre'de kaz çobanlığı yapmaktadır. (168)

P525. Sözleşmeler(Anlaşmalar)

Keloğlan'ın Perizat Sultan ile yaptığı evliliğin Kırat'ı getirip getirmemesine bağlı olduğuna dair yazılı bir anlaşma yapılır. (171)

(T)P562.Liderlik

Demircioğlu bin dokuz yüz doksan dokuz koçağın başında duran yigittir. (197)

(T)P683. Müjde

Keloğlan kendinden evvel bir köylüyü Hasan Paşa'ya müjdecî gönderir. (197)

Q10. Mükâfatlandırılmış işler

Keloğlan kendisine verilen atlara çok iyi bakınca Koroğlu onu kırk imrahorun amiri yapar. (180)

Q91.1. Zeki hırsız il evlendirilen prenses

Perizat Sultan Kırat'ı çalacak olan Keloğlan ile evlendirilir. (171)

Q111. Ödül olarak zenginlik

Hasan Paşa Kırat'ı çalacak kişiye dünyalığını verecektir. (168)

Q411. Ölüm cezası

Keloğlan Kırat'ı getiremezse öldürülecektir. (170)

Q421. Kafasını keserek cezalandırma

Hasan Paşa'nın nişanlısının çadırına bakan kişinin kafası kesilecektir. (221)

Q470. Utandırmak için verilen cezalar

Koroğlu acı sözlerine karşılık Ayvaz'ı utandırmak için ona Hasan Paşa'nın nişanlısını kaçırmaya karar verir. (211)

Q520. Pişmanlıklar

Koroğlu kaçırdığı kızın Hasan Paşa'nın nişanlısı olduğunu öğrenince pişman olur. (214)

R10. 1. Prensesi kaçırma

Koroğlu Hasan Paşa'nın nişanlısını kaçıır. (213)

R24. Kılık değiştirmiş kaçırıcı

Kendisini sadakaya dolanan garip bir derviş olarak tanıtan Koroğlu Hasan Paşa'nın nişanlısını kaçıır. (212-213)

R100. Kurtuluşlar/Kurtarmalar

Keloğlan Ayvaz sayesinde imrahorlardan dayak yemekten kurtulur. (175)

R169.5. Kahraman arkadaşları tarafından kurtarılır.

Köse Kenan ve koçaklar Silistre askerine bir gece baskını düzenleyerek Koroğlu'nu kurtarırlar. (220-221)

R260. Takipler

Köroğlu doratı kaçıran Keloğlan'ın peşine düşer. (191)

Hasan Paşa tüm askerleriyle beraber nişanlısını kaçıran Köroğlu'nun peşine düşer. (213)

T10. Âşık olma

Keloğlan Hasan Paşa'nın kardeşi Perizat Sultan'a âşık olmuştur. (168)

T27. Aşkta olağan dışı başarı

Keloğlan Perizat Sultan'ı kendisine öyle bir âşık eder ki sultan onu görmeden yapamaz. (200)

T68. Prenses ödül olarak teklif edilir.

Hasan Paşa Kırat'ı getirmesi halinde Perizat Sultan'ı Keloğlan'a verecektir. (169)

T91.5.1. Aşkta kız zengin erkek fakirdir.

Keloğlan bir kaz çobanı Perizat ise bir sultandır. (168)

T91.6.1. Prenses düşük seviyedeki bir adama âşık olur.

Perizat Sultan kaz çobanı Keloğlan'a âşık olur. (200)

T100. Evlilik

Hocalar Keloğlan ile Perizat'ın nikâhını kıyarlar. (171)

T130. Evlenme adetleri

Nikâhtan önce Perizat Sultan'a rızasının olup olmadığı sorulur. (170)

Hasan Paşa'nın düğününde Han Nigâr ve Dana Hanım yenge Demircioğlu ve Reyhan Arap'sa sağdıç olurlar. (223)

T135. Düğün töreni

Hasan Paşa ve Köroğlu biri şehrin içinde biri ise dışında olmak üzere iki ayrı düğün yaparlar. (223)

T160. Evliliğin tamamına erdirilmesi

Keloğlan Kırat'ı getirince evvelce nikâhına aldığı Perizat Sultan'a kavuşur. (198)

U57.3. Özel durumlar için dua

Keloğlan muradına nail olmak için Allah'a dua eder. (171)

U110. Aldatmanın ortaya çıkması

Keloğlan'ın imrahorları uyutup doratla kaçtığı ortaya çıkar. (189)

Köroğlu Keloğlan diye yakaladığı kişinin değirmenci olduğunu görünce hilenin farkına varır. (192)

W10.Müşfiklik/Merhamet

Hasan Paşa Keloğlan'ın kardeşine olan aşkına ses çıkarmaz. (169)

W31. İtaat

Perizat Sultan Hasan Paşa'yı insanlar içinde utandırmamak için kararına razı olup Keloğlan ile evlenmeyi kabul eder. (170)

W32. Cesaret

Kırat'ı çalmaya bir tek Keloğlan cesaret eder. (168)

(T)W33.3. Savaşçı atını bir başkasına vermeyi kendisine hakaret sayar

Köse Kenan Reyhan Arap'tan haber getirmesi için atını Demircioğlu'na vermesini isteyince onu gücendirir. (217)

W34. Sadakat

Keloğlan evvelce Köroğlu'nun ekmeğini yediğinden onu tanıdığı halde kimliğini ifşa etmez. (204)

W35. Adalet/ Doğruluk/ Hakkaniyet

Keloğlan Köroğlu'nun hakkını teslim edip onun hakkında hep doğruları konuşur. (218)

(T)W43. Tehditkârlık

Hasan Paşa Kırat'ı satmaması halinde onu kılıç kuvvetiyle alacağını söyleyerek Köroğlu'nu tehdit eder. (166)

W116. Kibir

Hasan Paşa kibirli bir şekilde kendi atı ile bir başkasının atını mukayese eder. (164)

W125. Oburluk

Köroğlu gayet iştahlı bir adamdır. (205)

W141. Boşboğazlık

Kâhya Bey boşboğazlık edip Hasan Paşa'ya bindiği atların Köroğlu'nun Kırat'ı yanında hiçbir kıymeti olmadığını söyler. (164)

W185. Öfkenin şiddeti

Reyhan Arap öfkesinden bıyığının bir tarafını yolar. (216)

W187. Küstahlık

Ayvaz ve diğer koçaklar kendisini ancak Kırat ile tanıyıp bildiklerini söyleyerek Köroğlu'na kapıyı açmazlar. (196)

Z10.3. Bağlayış formelleri

“Haber kimden verelim? ”(164,215)

“Gece gündüz gide gide günlerin bir gününde...” (165,223)

“Hikâye dillerde tez yıllarda geç olur.” (172)

Z64. Atasözleri

Hırsıza beyler borçludur. (167)

(T)Z66. Formülistik gün: Cuma

Köroğlu her cuma günü koçaklarıyla beraber atları kontrol etmek için ahıra gelir. (176)

Z71.1. Formülistik sayı: 3

Hasan Paşa ve Damat Bey Köroğlu ve koçaklarına üç günlük mesafeden yolcu ederler. (223)

Z71.5. Formülistik sayı: 7

Keloğlan ambardan yedi yıllık rakı alır. (187)

Köroğlu Hasan Paşa'ya Kırat'ın yedi cini olduğunu söyler. (207)

Z71.8. Formülistik sayı: 12

Hasan Paşa tavlasında tam on iki tane at besler. (164)

Z71.12. Formülistik sayı: 40

Keloğlan kırk kaz otarır. (169)

Ahırda çalışan kırk imrahor vardır. (176)

Köroğlu kırk gün Kırat'a emek verir. (208)

Hasan Paşa'nın nişanlısı kırk cariyesi ile bahçede eğlenir. (211)

2.1.11. Kenan Kolu

1. Köroğlu'nun Kenan Hükümdarının Kızı Mine Sultan ile Ayvaz'ı Evlendirmek İstemesi

Ömrünün on dört yılını gurbette geçirmiş olan bir derviş günlerden bir gün Kenan Elinden Türkiye'ye gelir ve başka bir dervişle karşılaşır. Karşılaştığı bu derviş onun perişan haline acıyıp Çamlıbel'e, Koç Köroğlu'na gitmesini ve giderken de yanında ya bir yiğit ya da güzel haberini götürmesini nasihat eder. Bunun üzerine diğer derviş evvelden beri koynunda gezdirdiği Kenan hükümdarının kızı Mine Sultan'ın da resmini alıp Çamlıbel'e doğru yola çıkar.

Günün birinde Çırpıcı Çayırı'na ulaşır. Koçaklarıyla beraber divanhanesinde oturan Köroğlu'nun huzuruna çıkar. Kısa bir hasbihalden sonra yanında getirdiği Mine Sultan'ın resmini verir. Köroğlu dervişten kızın bekâr olup olmadığını öğrendikten sonra onu koçaklarından Ayvaz'a layık görür. Ardından da dervişin keşkülünü alıp tek tek koçakları arasında dolaşır ve onlardan para toplar. Köse Kenan her zamanki gibi para vermek istemez. Zira dervişlerin başlarına hep bir bela açtığını düşünür, ancak Köroğlu'nun ısrarına dayanamayıp o da bir şeyler verir. Sonrasında ise derviş yolcu edilir.

Mine Sultan'ı Ayvaz'a almayı kafasına koyan Köroğlu kızın gerçekten de söylendiği kadar güzel olup olmadığını kontrol etmesi için Demircioğlu'nu görevlendirir. Demircioğlu derhal Kenan şehrine gelir. Evvelce yaptığı gibi bir kez daha Mine Sultan'ın bahçesine izinsiz girer. Onunla kısa bir münakaşaya girdikten sonra güzelliğine kanaat getirip Çamlıbel'e geri döner. Köroğlu'nun huzuruna çıkıp kızın güzelliğini tasdik eder. Bunun üzerine Köroğlu kızını almak için Kenan şehrine gitmeye karar verir. Her ne kadar Köse Kenan bu işin olmayacağına dair muhalefet ederse de Köroğlu elli beş bölükbaşı ile beraber yola çıkar ve Kenan hükümdarının sarayına misafir olur. Allah'ın emri, peygamberin kavliyle Mine Sultan'ı Ayvaz'a ister.

Köroğlu ve koçaklarını hakir gören Kenan Hükümdar'ı esasında kızının vermeyecek olmasına rağmen ona bir hile etmeye karar verir ve kızının ağırlığınca altın alıp sözüm ona düğün hazırlığı yapmak için altı ay da mühlet ister. Köroğlu, hükümdarın ağır şartlarını kabul edip Çamlıbel'e geri döner.

2. Ayvaz'ın Derife Atlısı ile Bir Olup Mine Sultan'ı Kaçırarak İstemesi ve Esir Düşmesi

Köroğlu Kenan şehrinden döndükten sonra aradan üç dört ay geçer. Bu süre zarfı içerisinde derife atlısı da kendi aralarında sürekli meşveret eder. Köroğlu'nun yapacağı düğünün çok pahalıya mal olacağını düşünüp onu bu yükten kurtarmak isterler ve en nihayetinde Mine Sultan'ı kaçırmaya karar verirler. Konuyu Ayvaz'a açıp aldıkları karara onu da ikna ederler. Böylelikle herkesten habersiz bir şekilde Mine Sultan'ı kaçırmak için Ayvaz'la beraber Kenan şehrine doğru yola çıkarlar. Yolculuk esnasında her biri kendisini bir bölükbaşının yerine koyup onun adını sahiplenir. Biri Demircioğlu, biri Reyhan Arap, birisi ise Geyik Ahmet olur. Öyle ki işin sonunda söyledikleri bu yalanlara kendileri bile inanır. Bu sırada evvelce hazırlığını görmüş olan Kenan hükümdarı da Köroğlu keleşlerinin geldiği haberini alır. Askerleriyle şehrin etrafında pusu atıp onları beklemeye başlar. Kendilerine yaklaştıkları sırada tuzağa düşürüp hepsini derdest ettirir. Herkes Köroğlu'nun bölükbaşlarını yakaladıklarını sanır ancak sonrasında işin hiç de öyle olmadığı anlaşılır. Gerçek ortaya çıkınca Kenan hükümdarı hepsini idam ettirmek ister, fakat sonrasında olacakları düşünen vezirler araya girip buna mani olur. Böylelikle Ayvaz ve beraberindekiler zindana atılır.

Köroğlu'nun bölükbaşlarının tutsak edildiği haberi her yere yayılır. Akçadağ Yaylaları'ndaki Kızıroğlu Mustafa Bey de bunu duyar. Yardım etmek maksadıyla Dönek Ahmet'i her şeyden habersiz olan Köroğlu'na gönderir. Çamlıbel'e gelen Dönek Ahmet tüm koçakları yerli yerinde görünce şaşkın bir halde Köroğlu'na vaziyeti anlatır. Böylece Köroğlu da olup biteni öğrenmiş olur. Kızıroğlu'na teşekkürlerini iletmesini söyleyip Dönek Ahmet'i yolcu eder. Ardından da Ayvaz ve diğerlerinin ahvalini öğrenmesi için Deli Mehtar'ı Kenan şehrine gönderir. Bu sırada Dönek Ahmet de Kızıroğlu'nun yanına gelip meselenin içyüzünü anlatır.

Kenan Eli'ne gelen Deli Mehtar, Ayvaz ve diğerlerinin tutsak edildiğini öğrenip Çamlıbel'e geri döner ve gördüklerini Köroğlu'na anlatır. Bunun üzerine Köroğlu bin

dokuz yüz doksan dokuz koçağına silahlanmalarını emredip Kenan şehrine doğru yola çıkar. Bu sırada haberi alan Kenan hükümdarı da hazırlıklarını yapıp onu beklemeye başlar. Köroğlu ve koçakları geldiğinde ordusuyla etrafına sarar. Pusuya düşen Köroğlu derhal savaş nizamı alıp keleşlerine vur emri verir. Böylece her iki taraf arasında yaman bir cenk başlar.

3. Köroğlu'nun Aklını Yitirip Mezara Girmesi

Kenan ordusuyla cenk eden Köroğlu savaşın ilk günlerinde çok ağır kayıplar verir. İşin sonunun tam olarak nereye varacağını kendisi de kestiremediğinden evvelce kurtardığı Ayvaz'ı Köse Kenan'la beraber Çamlıbel'e gönderir ve koçaklarıyla beraber çarpışmaya devam eder. Bu sırada savaştan hayli zarar gören Kenan hükümdarı da vezirlerine danışarak bir çıkar yol arar. Vezirler şehrin etrafına bir hendek kazmayı ve düşmanı bu hendek vasıtasıyla bertaraf etmeyi teklif eder. Bu fikir hükümdar tarafından gayet mantıklı görülüp derhal tatbik ettirilir.

Şehrin etrafında hendekler açıldıktan sonra Kenan ordusu geri çekiliyormuş gibi yapıp Köroğlu ve koçaklarının kendilerini takip etmesini sağlar. Nihayetinde hepsini hendekler marifetiyle tuzağa düşürüp yakalarlar. Bu tuzaktan Kırat'ı sayesinde sadece Köroğlu kurtulabilir. O da koçaklarının esir düştüğünü görünce kaçıp Kenan Elini terk eder.

Esir düşen koçaklar Kırım hükümdarı ile beraber oturmakta olan Kenan Sultanının huzuruna çıkartılır. Sultan hepsinin idam edilmesini emrederse de vezirler araya girip Köroğlu'nun henüz ele geçirilemediğini bu yüzden o yakalanıp öldürülene kadar beklemeleri gerektiğini söyler. Bunun üzerine tüm keleşler zindana atılır. Bu sırada kaçıp kurtulan Köroğlu da bir köyün kabristanına gelir. Üzüntüden keleşlerinin, Ayvaz'ın ve Köse Kenan'ın öldüğünü düşünüp aklını yitirir. “Ben ölmüşüm.” deyip elbiselerini çıkarır ve oradaki bir mezara girer.

4. Köse Kenan'ın Köroğlu'nu Bulması, Koçakların Kurtulması ve Köroğlu'nun Kenan Hükümdarı ile Hesaplaşması

Köroğlu aklını yitirip bir mezara girince Kırat da başıboş kalıp bir gece yarısı Çamlıbel'e gelir. Köse Kenan Kırat'ın yalnız dönmesinden hareketle Köroğlu ile koçakların başına bir iş geldiğini anlar. Ertesi sabah Kırat'ı boyayıp Ayvaz'ı da yanına alarak Kenan Eli'ne doğru yola çıkar. Şehre geldiğinde ahalinin konuşmalarına kulak

verip koçakların esir düştüğünü ve zindanda tutulduğunu, Köroğlu'nunsa ortadan kaybolduğunu öğrenir. Köroğlu'nun bir hilesi olduğunu düşünüp onu aramaya koyulur. Bir yandan da Arap kılığına soktuğu Ayvaz ile beraber cami avlusunda cindarlık yapar.

Günlerden bir gün Mine Sultan, Köse Kenan'ın namını işitip fal baktırmak için yanına gelir. Köse olayların evvelini bildiğinden Mine Sultan'a başından geçen her şeyi olup bittiği gibi anlatır ve onu kendisinin iyi bir falcı olduğuna inandırır. Bu sırada Arap kılığındaki Ayvaz Mine Sultan'ın dikkatini çeker. Köse Kenan'a onun kim olduğunu sorar. O da kendisini kölesi olduğunu ve istediği zaman onu beyazlatıp güzel bir oğlan çocuğu yapabileceğini söyler. İyice meraklanan Mine Sultan yarın onu görmeye geleceğini söyleyip oradan ayrılır. Köse Kenan da Ayvaz'ı hamama götürüp bir güzel yıkar ve ertesi güne hazırlar. Mine Sultan tekrar geldiğinde Ayvaz'ın güzelliğine âşık olur ve her akşam kendisine göndermesi için Köse ile anlaşır.

Köse Kenan'ın kendisini bulmaya çalıştığı sırada Köroğlu da köyde çocukları eğlencesine dönüşmüştür. Onlar tarafından sürekli taşlanıp kovalanır ve köylünün verdiği yiyeceklerle karnın doyurur. Tam da o sıralarda menzili Kenan Eli olan ve vaktiyle Köroğlu'nun hayli iyiliğini görmüş bir bezirgân kervanıyla beraber o köyden geçer. Perişan haldeki Köroğlu'nu görür. Derhal çocukların elinden kurtarır. O geceyi orada geçirdikten sonra ertesi gün Köroğlu'nu da yanına alıp Kenan'a gelir. Köroğlu ve koçaklarının başına gelenleri öğrenir. Tesadüfen camiye gittiği sırada cindarlık yapan Köse'yi görür ve hemen tanır. Onu da alıp Köroğlu'nu kapattığı hana gelir. Köse Kenan'a Köroğlu'nu gösterip onu nasıl bulduğunu anlatır. Ardından da her ne pahasına olursa olsun onlara yardım edeceğini söyler.

Köse Kenan saz ile söz ile Köroğlu'na nasihat ederek koçaklarının ölmediğini, hepsinin yaşadığını fakat esir düştüklerini anlatır. Bezirgân ile bir olup onu kısa zamanda eski sıhhatine kavuşturur.

Köroğlu iyileştikten sonra Köse Kenan ve bezirgânla bir olup koçaklarını kurtarmaya çalışır. Bu konuda bezirgânın büyük yardımları olur. Zira bezirgân varını yoğunu feda edip evvela koçaklara gereken silahları temin eder. Ardından da yanına aldığı birtakım Kenanlı tüccarlarla beraber hükümdarın huzuruna çıkıp Köroğlu'nun koçaklarından kalan atların satıldığını işittiğini ve kervanları için bu hayvanları satın

almak istediğini söyler. Kenan hükümdarı da bunun gayet kârlı bir iş olduğunu düşünüp ağır bir fiyatla atların hepsini ona satar.

Bezirgân aracılığıyla at ve silahları temin eden Köroğlu Köse Kenan'la beraber koçakların tutulduğu zindanlara bir gece baskını düzenleyerek hepsini kurtarır. Silahlanıp atlarına binen koçaklar Köroğlu ve Köse Kenan ile bir olup o gece boyunca Kenan şehrine ziyan verir. Bu sırada bezirgân da Kenan hükümdarına gidip kendisine satılan atları zorla elinden aldığını söyleyerek Köroğlu'ndan şikâyetçi olur. Öte taraftan her gece Mine Sultan'ın sarayına giden Ayvaz da Köroğlu ve koçakların at beline geldiğini duyunca daha fazla oyalanmaz ve evvelden razı olan Mine Sultan'ı da kaçırıp onların yanına gider. Köroğlu Ayvaz ve Mine Sultan'ı Deli Mehtar ile beraber Çamlıbel'e gönderir. Kızının kaçtığını öğrenen padişah neye uğradığını şaşırıp iyice afallar. Vezirlerinin de yönlendirmesiyle artık bu savaşı sürdürmenin anlamsız olduğunu düşünüp barış yapmak için Köroğlu'na haber gönderir.

Köroğlu Köse Kenan, Demircioğlu ve Reyhan Arap başta olmak üzere bazı koçaklarıyla beraber silahlı bir şekilde Kenan hükümdarını huzuruna çıkar. Yaptığı haksızlıkları sultanın yüzüne vurarak kan parası talep eder. Zararının karşılanmasını ister. Bu sırada orada bulunan Kırım hükümdarı da olup biteni seyreder. Konuşulnlardan hareketle Köroğlu'nun haklı olduğunu ve kendisinin de Kenan hükümdarı tarafından kandırıldığını anlayıp sinirlenir ve Kenan hükümdarına karşı Köroğlu'ndan yana saf tutar. Gittikçe çaresiz kalan Kenan hükümdarı kendisinden talep edilenleri vermeye mecbur kalır. Böylelikle Köroğlu'na her koçak için beş bin altın ile at, saman parası verir. Üstüne üstlük bezirgândan aldığı parayı da iade eder.

Savaş tazminatını alan Köroğlu bezirgâna yaptığı iyilikler için teşekkür eder ve Kenan hükümdarından aldığı paranın yarısını ona verir. Ardından da koçaklarıyla beraber Çamlıbel'e gelir. Mine Sultan İle Ayvaz'ın düğün hazırlıklarını başlatır. Demircioğlu vasıtasıyla Kiziroğlu'nu düğüne davet eder. Deli Mehtar'ı da civardaki fakir fukarayı Çamlıbel'e toplaması için görevlendirir. Bir hafta toy düğün yapıp, Mine Sultan ile Ayvaz'ı birbirine kavuşturur.

Motifler

B151.1.1.Atlar gidilecek yeri kendileri belirler.

Kırat tek başına Çamlıbel'e döner. (251)

B361. Çukurdan kurtaran müteşekkir hayvanlar

Köroğlu Kırat sayesinde hendeğe düşmekten kurtulur. (246)

B544. Hayvan adamı esaretten kurtarır.

Köroğlu Kırat sayesinde hendeğe düşüp yakalanmaktan kurtulur. (246)

B731.2.2. Yapay olarak renklendirilen atlar

Köse Kenan Kırat'ı boyayarak Arap atına çevirir. (251)

F695.3.1. Yabancı bir dili kısa sürede okuma yazma ve öğrenmedeki sıra dışı yetenek

Deli Mehtar on iki dil konuşabilmektedir. (239)

F959.1. Sıra dışı bir şekilde tedavi edilen delilik

Köse Kenan saz ile söz ile nasihat ederek delirmiş haldeki Köroğlu'nun aklını başına getirmeye çalışır. (260)

F989.1.1. Atların sıra dışı sıçrayışı

Kırat ve Alapaça At hendeklerin üzerinden atlarlar. (246)

F1041.8.2. Üzüntüden aklını kaybedip delirmek

Çamlıbel'in yıkıldığını ve koçaklarının öldüğünü düşünen Köroğlu üzüntüden aklını kaybeder ve bir mezara girer.(248)

H11.1. Baştan geçeni hikâye etme

Derviş Köroğlu'na on dört yıldır gurbette gezdiğini anlatır. (226)

Dönek Ahmet Kızıroğlu'na gelip Köroğlu'nun derife atlısının başına gelenleri anlatır. (239)

Bezirgân Köse Kenan'a Köroğlu'nu nasıl bulduğunu anlatır .(259)

Köroğlu Kenan Sultanı ile aralarında geçen her şeyi Kırım hükümdarına anlatır. (267-268)

(T)H148. İsteğin şiirle ifade edilmesi

Köroğlu saz ile söz Kenan Sultanından Mine Sultan'ı ister. (230)

Köroğlu saz ile söz ile Kenan Sultanının savaş zararının karşılamasını ister. (268-269)

(T)H151.6.2.1. Kılık değiştirildiği halde tanıma

Bezirgân cami avlusunda falcılık yapan Köse Kenan'ı tanır. (259)

H152.1. Fakir insanlara verilen sadaka

Köroğlu ve tüm keleşler Çamlıbel'e gelen dervişe bolca sadaka verirler. (227)

H1041.16. Öfkelenince verilen sıra dışı fiziksel tepkiler

Derviş gören Köse Kenan'ın sinirinden kılları yukarı kalkar. (227)

H1213.1.2. Resmin orijinali için araştırma

Köroğlu tarafından vazifelendirilen Demircioğlu Mine Sultan'ın resimdeki kadar güzel olup olmadığını görmek için Kenan'a gelir. (228)

H1381.3. Bilinmeyen kadın için araştırma

Köroğlu dervişten Mine Sultan'ın evli ya da bekâr olup olmadığını öğrenir.(226)

H1385. Kayıp kişiler için araştırma

Köse, Kenan şehrine gelince ortadan kaybolan Köroğlu'nu arar. (252)

J30. Anlam çıkarılarak edinilen bilgi

Kırat Köroğlu olmadan Çamlıbel'e gelince Köse Kenan onu ve koçakların başına bir şey geldiğini anlar. (251)

J115.7. Akıllı tüccar

Bezirgân kendi uydurduğu yalana Kenan hükümdarını da inandırarak koçaklardan kalan tüm atları satın alır. (262)

J116.1. Akıllı deli adamlar

Köroğlu her ne kadar delirirse de kendisini taşıyan çocukları kovalar, getirilen yemekleri yer.(250-251)

J152.2. Dervişten alınan nasihat

Dervişlerden biri diğerine rahata kavuşması için Köroğlu'na gitmesini nasihat eder. (224)

J218. Düşmanlar birbirlerini öldürmek yerine barış yapmayı tercih ederler.

Birbirlerine düşman olan Köroğlu ve Kenan hükümdarı alacak verecek hesabından sonra barış yaparlar. (271)

J414. Evlilikte eşitlik ve eşitsizlik

Köroğlu son derece güzel olan Mine Sultan'ın koçaklarından Ayvaz'a layık görüp onunla evlendirmeye karar verir. (226)

J530. Talepte ihtiyat

Mine Sultan ile Ayvaz'ın birbirine yer ile gök kadar yakın olduğunu düşünen Köse Kenan, Köroğlu'na akıllı olmasını söyleyip onu bu fikirden vazgeçirmeye çalışır. (229)

J571.4. Acele verilen cezadan kaçınma

Kenan Sultanı Ayvaz ve diğerlerinin kafasının kesilmesini emredince vezirleri Köroğlu'nun hesap sormaya geleceğini söyleyerek onu bu kararından vazgeçirirler. (236)

Kenan Sultanı koçaklarının tamamını idam etmek isteyince vezirleri araya girip buna mani olur. (247)

J624.Ortak düşmana karşı birleşme

Kırım hükümdarı Köroğlu'na karşı Kenan Sultanı ile ittifak yapmıştır. (267)

J625. Tehlike altındayken taleplerin kabul edilerek düşmanlıkların önlenmesi

Tüm hileleri ortaya çıkan Kenan Sultanı, Kırım hükümdarı da kendisine düşman olup Köroğlu'ndan yana saf tutunca onun taleplerinin kabul etmeye mecbur kalır. (268)

J647. Düşmanın intikamından kaçınma

Kenan Sultan'ı Köroğlu ve beraberindeki öldürmesi halinde geriden gelecek olanların intikam güdeceğini düşünür. Bu yüzden onlara zara vermez. (231)

Vezirler Köroğlu'nun ileri de intikam almak isteyeceğini söyleyip Koçakların idamına mani olurlar. (247)

J652. Uyarılara karşı dikkatsizlik

Köroğlu Köse'nin uyarılarına kulak asmaz. (230)

J655.Yaklaşmakta olan çok aşına tehlike

Köse dervişi görünce yine başlarına bir bela açıp gideceğini çok iyi bilir. (227)

J670. Başkalarına karşı savunmada önceden düşünme

Köroğlu'nun baskın verme ihtimaline karşılık Kenan Sultan'ı şehrinin etrafına asker toplamıştır. (234)

J1110. Akıllı adamlar

Köse, Kenan Sultanının Köroğlu'na nasıl bir hile yaptığını tahmin eder. (232)

J1140. Doğruları keşfetmedeki zekilik

Köroğlu'nun konuşmalarını dinleyen Kırım hükümdarı Kenan Sultanının kendisini kandırdığını anlar ve ona karşı Köroğlu'ndan yana saf tutar. (268)

J1786. Şeytan yahut hortlak olarak düşünülen adam

Çocuklar mezardaki Köroğlu'nun hortlak olduğunu düşünürler. (250)

J2300. Aldanabilir ahmaklar

Mine Sultan Köse'nin gerçekten de Ayvaz'ı beyaza çevirdiğine inanır. (255)

J2400. Aptalca taklitler

Bölükbaşlarının yerine geçen derife atlısı tıpkı onlar gibi konuşup hareket ederler. (234)

J2417. Liderin aptalca taklidi

Derife atlısı Kenanlı askerlerce kuşatılınca kendisini Demircioğlu'nun yerine koyan kişi tıpkı onun gibi saz ile söz ile diğerlerine vur emri verir. (235)

J2417.1. Lidermişçesine şarkı söyleyen grup

Bölükbaşlarının yerine geçen derife atlısı onların namıyla kendilerini övdükleri birer dörtlük söylerler. (233-234)

J2450. Hakiki aptallar

Bölükbaşlarının adlarını sahiplenen derife atlısı bir müddet sonra kendilerini gerçekten de onlar gibi olduklarını sanırlar. (234)

K236. Olmayan borcun gerçek ödemesi

Kenan Sultanı bezirgâna olan sözde borcundan dolayı koçakların atları için aldığı parayı aynen iade eder. (270)

K252.1. Birinin köle olarak aldatıcı satışı

Köse, kölesi olarak tanıttığı Ayvaz'ı Mine Sultan'a geceliği bir altına satar. (255)

K730. Tuzağa düşürülen kurban

Köroğlu koçaklarıyla beraber gününden evvel şehir etrafına konuşlanmış Kenan ordusunca muhasara edilir. (242)

K735. Tuzak olarak hazırlanan çukur vasıtasıyla yakalama

Kenan hükümdarı gecedan hazırlattığı hendekler vasıtasıyla Köroğlu'nun koçaklarını yakalatır. (246)

K1600. Hilekâr kendi tuzağına düşer

Kenan Sultanı hileleri ortaya çıkınca kendi tuzağına düşer ve yalanlarıyla Köroğlu'na karşı ittifak kurmaya çalıştığı Kırım hükümdarını da kendisine düşman eder. (268)

K1601.1. Tuzaklı bir çukur hazırlanır fakat kurban ondan kurtulur.

Köroğlu Kenan Sultanının kendileri için hazırlattığı hendekten Kırat sayesinde kurtulup kaçar. (246)

K1700. Yalan yoluyla aldatma

Köse Kenan defterindeki yazıları sadece kendisinin okuyabildiğini söyleyerek Mine Sultan'ı kandırır. (254)

Bezirgân Köroğlu ve koçaklarının satın aldığı atları cebir ile elinden aldıklarını söyleyerek Kenan hükümdarından zararının karşılanmasını ister. (264)

K1821.5. Ten rengini değiştirerek kılık değiştirme

Köse Kenan Ayvaz'ı boyayıp bir Arapoğlu eder. (251)

K1825.8. Falcı olarak kılık değiştirme

Kılık değiştiren Köse Kenan bir cami avlusunda cindarlık yapar. (252)

K1834. Bir insanın değişik insanların kılığına girmesi

Deli Mehtar gittiği ülkelerdeki insanların kılığına girer. (239)

K1840. Bir başkasının yerine geçme ile aldatma

Derife atlısı Köroğlu'nun bölükbaşlarının yerine geçip onların adlarını sahiplenirler. (233, 234)

K1956.Yalandan bilgili görünen adam

Köse Kenan kendisini on iki tarikata mensup hayli marifetli birisi olarak tanıtır. (259)

(T)K1956.9.1. Yalandan (bilgili) görünen adam tesadüfen hasta adamı iyi eder.

Köse Kenan yaptığı sözde muska ile hasta adamı uykusuna kavuşturur. (252-253)

K1963. Sahte büyücü

Köse Kenan sihirle beyazlatacağını söylediği Ayvaz'ı hamama götürüp yıkar. (254-255)

K1964. Sahte falcı

Köse Kenan sözde fal kitabına bakarak Mine Sultan'a geleceği ile ilgili şeyler söyler. (254)

K2110. İftiralar

Kenan Sultan'ı Köroğlu'nun güzel kızları kaçırdığını söyleyerek Kırım hükümdarını kandırmıştır. (266)

K2246.1. Hain kral

Kenan Sultan'ı kızını vermeyeceği halde Köroğlu'nu dolandırıp ondan yüklü miktarda başlık parası alır. (231)

K2250. Hain hizmetçi ve işçiler

Köroğlu'nun aşçı yamakçı takımı olan derife atlısı Ayvaz'ı da kandırıp herkesten habersiz Mine Sultan'ı kaçırmaya gider. (232)

K2350. Askeri strateji

Kenanlı askerler Köroğlu ve koçaklarını hendeklere çekebilmek için kaçır gibi yapıp geri çekilirler. (246)

L111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Derviş Çamlıbel'e doğru yola çıkar. (225)

Kenan şehrine gelen Deli Mehtar tekrar Çamlıbel'e döner. (239)

Köroğlu yanındaki bölükbaşları ile Kenan'dan Çamlıbel'e döner. (231)

Köse Kenan Ayvaz'la beraber Çamlıbel'e doğru yola çıkar. (251)

Köroğlu koçaklarıyla beraber Çamlıbel'e döner. (272)

L116. Deli kahraman

Köroğlu aklını yitirir. (248)

M161.2. İntikam (kral, arkadaş ya da baba) veya öldürme andı

Köroğlu Kenan Sultanından intikam alacağına dair yemin eder. (240)

(T)M302.4.2. Fal baktırma

Mine Sultan falına baktırmak için Köse'ye gelir. (253)

N127.3. Uğurlu gün: Perşembe

Mine Sultan ile Ayvaz bir mübarek perşembe gecesi nail-i murat olurlar. (275)

N396. Uyuyan nöbetçi/muhafız

Mine Sultan'ın bahçesini bekleyen bağban uyuklamaktadır. (228)

N455. İnsanların konuşmalarına kulak misafiri olma

Kenan şehrine gelen Deli Mehtar kahve halkının konuşmalarına kulak verip derife atlısının başına gelenleri öğrenir. (240)

Köse Kenan insanların konuşmalarına kulak verip Köroğlu ve koçaklarının başına gelenleri öğrenir. (251)

Bezirgân Kenan halkını konuşmalarından Köroğlu ve koçaklarının başına gelenleri öğrenir. (259)

N700. Tesadüfi karşılaşmalar

Günün birinde iki derviş karşılaşır. (224)

Bezirgân şans eseri Köse'nin cindarlık yaptığı camiye namaz kılmaya gelir. (259)

(T)N763. 1. Kahraman vaktiyle kurtardığı kişi tarafından himaye edilir.

Köroğlu'nun hayli iyiliğini görmüş olan bezirgân onu yanına alıp himaye eder. (258)

N764. Vahşi adamla beklenmedik karşılaşma

Aklını kaybeden Köroğlu'nu çocuklar taşıdığı sırada onu eskiden beri tanıyan bir tüccar da orada geçer ve Köroğlu'nu görür. (256)

N770. Maceralarda tecrübenin yol göstericiliği

Evvelce Kenan'a bir kez daha gitmiş olan Demircioğlu doğrudan Mine Sultan'ın bahçesine gider, bekçiyi bayıltır ve atıyla içeri girer. (228)

N851. Yardımcı tüccar

Bezirgân Köroğlu'nu yanına alıp beraberinde Kenan şehrine götürür. (258)

Bezirgân varını yoğunu feda edip Kenan Sultanınından koçakların atlarını satın alır. Ayrıca hepsi için kılıç kalkan gibi şeyleri tedarik eder. (262)

P110. Kralın vezirleri

Kenan Sultanı Köroğlu'na karşı ne tedbir almak gerektiğini sorar. Onlar da şehrin etrafına hendekler kazmayı teklif ederler. (245)

Mine Sultan'ın kaçtığı haberi gelince vezirleri Kenan Sultanına Köroğlu ile barış yapmasını tavsiye ederler. (265)

(T)P154. Zengin bezirgân

Köroğlu'nu kurtaran bezirgânın kervanında bin beş yüz tane malı vardır. (259)

P310. Dostluk/ Arkadaşlık

Bölükbaşlarının esir düştüğünü öğrenen Kiziroğlu yardım maksadıyla Dönek Ahmet'i Çamlıbel'e gönderir. (237)

P552. Savaş düzenleri

Savaşlara evvelden talimli olan bölükbaşları yüzer atlısı ile düşmanı önden karşılar. Köse Kenan yedi yüz elli atlısı ile ihtiyaç duyulan yere destek verir. Köroğlu ise geriye kalan koçaklarla beraber barhanasını korur. (243-244, 265)

(T)P557. 8. Savaşta mağlup olan galip gelene tazminat öder.

Kenan Sultanı savaş tazminatı olarak Köroğlu'na koçak başına beş bin altın verir. (270)

P634.2. Yedi gün yedi gece süren ziyafetler

Köroğlu Mine Sultan ile Ayvaz'ın düğününde yedi gün yedi gece ganimet pilavı dağıtır. (274)

Q40. Ödüllendirilen iyilik

Köroğlu kendisine yardımcı olan bezirgâna Kenan hükümdarından aldığı paranın yarısını verir. (272)

R5. Savaş alanında yakalamalar

Kenanlı askerler derife atlısını kuşatıp onları yakalarlar. (235)

(T)R34.Toplu esir etmeler

Kenan hükümdarı Köroğlu'nun koçaklarının tamamını esir alır. (247)

R41.2.2. Çardağa hapsetme

Demircioğlu bekçiyi bağ damına kilitler. (228)

R41.3. Zindana hapsetme

Kenan Sultanının emriyle derife atlısı ve Ayvaz zindana kapatılır. (236)

Köroğlu'nun bütün koçakları zindana atılır. (243)

R100. Kurtuluşlar/ Kurtarmalar

Köroğlu Ayvaz'ı kurtarıp Köse Kenan ile beraber Çamlıbel'e gönderir. (245)

R110. Esaretten kurtulma

Bin dokuz yüz doksan dokuz keleş Köroğlu ve Köse sayesinde esaretten kurtulur. (264)

R121. Hapishaneden kurtarma yöntemleri

Köroğlu ve Köse bir gece baskını düzenleyerek koçakları zindandan kurtarır. (264)

R130. Kaybolan veya terkedilen kişilerin kurtarılması

Aklını yitirip kaybolan Köroğlu'nu eskiden beri tanıdığı bir bezirgân kurtarır. (258)

R225. Âşığı ile kaçma

Mine Sultan Ayvaz'la kaçır. (265)

T15. İlk görüşte âşık olma

Mine Sultan Ayvaz'ı görür görmez âşık olur. (255)

T31.1. Âşıkların buluşmaları: Kadının hizmetindeki erkek

Ayvaz'ı geceliği bir altına satın alan Mine Sultan, onunla her akşam bir araya gelir. (256)

T50.2.1. Kral kızını dengi olmayan bir adamla evlendirmek istemez.

Kenan Sultanı kızını Ayvaz'a isteyen Köroğlu ve beraberindekileri küçük görür ve kızını vermek istemez. (231)

T61. Nişanlanma

Ayvaz ve Mine Sultan arasında söz kesilir. (231)

(T)T98. Ayrılığa tahammülü olmayan sevgililer

Köse Kenan ve Dana Hanım birbirilerinden ayrılamazlar. Ayrılacak olsalar her ikisinin de gözüne uyku girmez. (241)

T130. Evlenme adetleri

Dana Hanım ile Han Nigâr yenge Demircioğlu ile Reyhan Arap da sağdıç olurlar. (274)

(T)T130.1. Dünür olma

Köroğlu elli dört bölükbaşı ile birlikte Kenan Sultanına dünürcü gider. (230)

(T)T131.10. Başlık parası

Köroğlu Kenan Sultanına kızının ağırlığınca altın verir. (231)

T132. Düğün için hazırlık

Ayvaz ile Mine Sultan'ın toyunu tutacak olan Köroğlu Deli Mehtar'ı Tokat, Kayseri, Zile ve Sivas'a; Demircioğlu'nu ise Kiziroğlu'na davetçi gönderir. (272)

T136.3. Düğünde eğlenmeler

Köroğlu, Kiziroğlu ve koçaklar Mine Sultan ile Ayvaz'ın düğününde iştret edip eğlenirler. (274)

T136.3.1. Düğünde dans etme

Köroğlu'nun bölükbaşları düğünde bir Köroğlu oyunu oynarlar. (275)

U110. Aldatmanın ortaya çıkması

Derife atlısı Kenan Sultanının huzuruna çıkarılınca onların gerçek bölükbaşları olmadığı ortaya çıkar. (236)

Köroğlu Kenan Sultanının hilelerini Kırım hükümdarına anlatır. (267)

V50. Dua

Demircioğlu kendilerini esaretten kurtarması için saz ile söz ile Allah’a dua eder. (263)

W11. Cömertlik

Köroğlu zenginlerden alıp fakirlere dağıtır. (224)

W27. Minnettarlık

Köroğlu’nun vaktiyle çok iyiliğini görmüş olan bezirgân ona yardım etmek ister. (258)

W28. Fedakârlık

Bezirgân tüm malını Köroğlu için feda eder. (259)

W32. Cesaret

Kenan hükümdarını huzuruna keleşleriyle beraber silahlı bir şekilde çıkan Köroğlu onunla korkusuzca konuşur. (266)

W116. Kibir

Köroğlu kızını isteyince Kenan Sultanı onu küçük görüp kibirlenir. (231)

(T)W121.5.1. Korkak askerler düşmanlarını ismini duyduklarında titremeye başlarlar.

Kenan askeri Demircioğlu başta olmak üzere bölükbaşlarının isimlerini işittiklerinde korkudan titrerler. (235)

W152. Cimrilik

Köse Kenan dervişe sadaka vermek istemez. (227)

(T)W212.3. Askerleri savaşa cesaretlendirme

Köroğlu Kenan ordusu tarafından ablukaya alınca saz ile söz ile koçaklarına cesaret verir. (242, 244)

W215. İleri düzeyde ihtiyat/öngörü

Köse Kenan derife atlısı ile Ayvaz’ın başına gelenleri bir bir tahmin edip Köroğlu’na söyler.(238)

Z10.2. Bitiş formülleri

“Hikâyemiz burada tamam olup sözümüz menziline vardı. ” (277)

Z10.3. Bağlayış formelleri

“Hikâye dillerde tez, yıllarda geç olur.” (228)

“Haberı kimden verelim...” (247,249)

Z64. Atasözleri

Cücüğü torda sayarlar. (232)

Kurttan doğan kurt olur. (273)

(T)Z66. Formülistik gün: Cuma

Derviş bir cuma günü Çamlıbel’e ulaşır. (225)

Mine Sultan her cuma cariyeleriyle has bahçeye iner. (226)

Z71. 1. Formülistik sayı: 3

Bezirgân senede üç kere Kenan şehrine gelir. (261)

Z71.3.0.1. Formülistik sayılar: Beşin katları (50,500)

Köse Kenan koçak başına beş bin altın ister. (269)

Z71.4. Formülistik sayı: 6

Kenan Sultan’ı Köroğlu’ndan kızını düğün hazırlığı için altı ay mühlet ister. (231)

Z71.5. Formülistik sayı: 7

Koçaklar yedi zindanda tutulur. (269)

Z71.8. Formülistik sayı: 12

Deli Mehtar on iki dil bilir. (239)

Z71.16. 10. Formülistik sayı: 14

Kenan’dan gelen derviş on dört yıldır gurbettedir. (224)

Z71.16.11. Formülistik sayı: 15

Köroğlu gelen misafirlere Allah rızası için on beş gün boyunca yemek verir. (275)

(T)Z71.16.18. Formülistik sayılar: 1999

Köroğlu bin dokuz yüz doksan dokuz koçağıyla beraber Kenan’a doğru yola çıkar. (241)

(T)Z71.16.20. Formülistik sayılar: 366

Köroğlu üç yüz altmışaltı keleşiyile divanhanesinde oturur. (225)

Z80. Formülistik şiir

Köse'nin söylediği şiir az da olsa Köroğlu'nun aklını başına getirir. (261)

Z181.1. Deliliğin işareti çıplaklık

Aklını kaybeden Köroğlu elbiselerini çıkartıp çıplak kalır. (248)

2.1.12. Bağdat Kolu

1. Yedi Koçağın Turna Cıgası için Bağdat'a Gelmesi ve Esir Düşmeleri

Köroğlu'nun cömertliği ile etrafa nam saldıği sıralarda iki derviş de birbirine tesadüf eder. Bunlardan birisi diğerine refahının sebebini sorar. O da Çamlıbel'de peyda olan Koç Köroğlu'na gittiğini ve ondan bolca ihsan aldığını söyleyip karşısındaki dervişe de oraya gitmesini nasihat eder. Bunun üzerine diğer derviş Çamlıbel'e doğru yola çıkar. Çırpıcı Çayıruları'na geldiğinde derife atlısı tarafından keleşleriyle beraber oturmakta olan Köroğlu'nun divanhanesine çıkartılır.

Köroğlu dervişin karnını doyurup mertliğini övmesini ister. Ardından gerek kendisinde gerekse koçaklarında herhangi bir eksik olup olmadığını sorar. O zaman derviş herkesi bir kez daha gözden geçirir ve ortada hizmet etmekte olan Ayvaz'a takılıp kalır. Köroğlu'na dönüp, Ayvaz'ın yakasında turna cıgasının eksik olduğunu söyler. Köroğlu dervişten turna cıgasının ne olduğunu ve nerede bulunduğunu öğrenip, keşkülünü parayla doldurduktan sonra onu yolcu eder. Ardından Ayvaz'a yedi dolu şerbet hazırlatır. Saz ile söz ile bu şerbetleri içecek yedi kişiyi turna cıgası getirmeleri için Bağdat'a göndereceğini bildirir. Koçaklardan ilk olarak Demircioğlu ayağa kalkar ve dolulardan birini içer. Onu gören Reyhan Arap, Geyik Ahmet, Bursalı Topal Dursun, Kayserili Abulobut ve Hasan Bey de birer şerbet içip Demircioğlu'nun yanına geçerler. Ortada son bir kadeh kalır. Ona da Ayvaz talip olur. Köroğlu her ne kadar Ayvaz'a kızarsa da Köse Kenan'ın muhalefetinden dolayı çaresiz razı olur. Sonrasında ise başlarına Demircioğlu'nu amir tayin ettiği yedi koçağını Bağdat'a gönderir. Bu arada Köse Kenan Bağdat'ı hükmü altında tutan Şah Abbas'ın çok güçlü birisi olduğunu söyleyerek Köroğlu'nu bu sevdadan vazgeçirmeye çalışır. Ancak Köroğlu Köse'nin bu uyarılarına hiç aldırmaz.

Demircioğlu koçaklarla beraber yola çıktıktan bir süre sonra onları durdurup amirliğine herhangi bir itirazları olup olmadığını sorar. Konuyu istişare edip hepsinin rızasını alır. Ardından yola devam ederler. Bağdat'a çak az bir mesafe kala tesadüf ettikleri bir köylüye kendilerini gezgin âşıklar olarak tanıtip, turnaları nerde bulabileceklerini sorarlar. Köylü turnaların yerini tarif edip, herhangi bir zarar vermemeleri hususunda onları uyarır. Zira Şah Abbas onların avlamasını kati suretle yasaklamıştır.

Köylüden gerekli izahatı alan Demircioğlu diğerleriyle beraber tarif edilen yere gelir. Civardaki kalabalığı görünce tedbir icabı herkesten kendisi ve atının sığabileceği büyüklükte birer hendek kazmasını ister. Hendekler açıldıktan sonra hep beraber içlerine girip akşam karanlığını çökmesini beklerler. Gece olup da ortalıktan el ayak çekilince çukurlardan dışarı çıkıp Demircioğlu'nun emriyle sabaha kadar turna avlarlar. Ne var ki hiçbirinden cığa çıkmaz. Bu şekilde gündüzleri hendeklerde gizlenip geceleri avlandıkları yedi gün geçirirler. Bu süre zarfı içerisinde Şah Abbas bir gün veziri Yakup Han'la sabah kahvesi içerken turnaların feryadını işitir. Derhal emir verip sebebinin araştırılmasını ister.

Kontrol için görevlendirilen elli silahlı asker çayırlara gelir ve turna ölüleri ile karşılaşır. Askerler civarı biraz kontrol edince hendeklere gizlenmiş olan koçakları fark ederler. Elllerinden kaçırmamak için Bağdat'a haberci salıp daha fazla asker isterler. Bunun üzerine Yakup Han ve Şah Abbas iki bin kişilik takviye birlik gönderir. Demircioğlu üzerlerine gelen askerleri görünce koçaklara silahlanmalarını söyleyip vur emri verir. İki bin atlı çok kısa bir sürede püskürtülür. Öyle ki Bağdat'tan on bin süvari daha gönderilir, fakat bir türlü onları ele geçiremezler. Koçaklar bu şekilde şahın askerleri yedi gün boyunca savaşırlar. Yedinci günün akşamında Demircioğlu nöbet beklerken Hasan Bey gelir. O geceki nöbeti kendisine vermesini ister. Demircioğlu ilk başlarda onun bu isteğini reddederse de sonrasında kabul etmek zorunda kalır. Nöbeti devralan Hasan Bey bir müddet bekledikten sonra düşmanın kendisinden korkup ileri gelemeyeceğini düşünür ve uykuya dalar. Bunu fırsat bilen pusudaki düşman askeri kementlerle hepsini yakalayır.

Esir düşen koçaklar Şah Abbas'ın huzuruna çıkartılır. Şah, Yakup Han vasıtasıyla onlara kim olduklarını nereden ve neden geldiklerini sorar. Bunun üzerine Demircioğlu

da Köroğlu koçakları olduklarını, Türk topra ından turna cı ası için geldiklerini anlatır. Köroğlu’nu tanımayan  ah Abbas veziri Yakup Han’dan onun kim olduğunu öğrenir. Ardından koçakların idam edilmesi için emir verir. Ancak sonrasında pişman olunaca ını düşünen Yakup Han araya girip buna mani olur. Böylelikle Demircioğlu ve diğer koçaklar hep birlikte zindana atılır.

2. Köroğlu’nun Koçaklarını Kurtarması, Bağdat’ta Muhasara Edilmesi ve Kiziroğlu’nun Yardıma Gelmesi

Koçakların Bağdat’a gitmelerinin üzerinden    ay geçer. Bu süre zarfı içerisinde onlardan hiçbir haber alınamaz. Köroğlu bir sabah vakti yerinden kalktığında yedi kele inin de yerini boş görür ve hayli ef  rlanır. H zn n  Köse’yle paylaşır. Köse Kenan’sa onların çoktan ölüp gittiğini söyler. Bunun  zerine Köroğlu   kelenerek Deli Mehtar’a Bağdat’a gitmesini ve koçakların yaşayıp ya amadı ına dair kendisine tez vakitte haber getirmesini emreder. On iki lisan bilen Deli Mehtar derhal yola çıkar ve Bağdat’a gelir. Kara papak kılığına girip kahvelerde dola ır. Ahalinin konu malarından koçakların başına gelenleri öğrenir ve hemen  amlıbel’e döner.   ittiklerini Köroğlu’na anlatıp  ah Abbas’ın onları idam edeceğini söyler. Bunun  zerine Köroğlu kele lerinin serbest bırakılmasına istediği tehditkâr bir mektup yazarak yine Deli Mehtar ile  ah Abbas’a gönderir. Deli Mehtar bu sefer elçi olarak Bağdat’a gelir.  ahın huzuruna çıkıp beraberinde getirdiği mektubu teslim eder ve laubali bir şekilde Köroğlu’nun taleplerini iletir. Mektubu okuyan  ah Abbas hayli sinirlenerek Köroğlu için ‘‘Bağdat i te burada. Yıkabiliyorsa gelsin yıksın.’’ der. Cevabı alan Deli Mehtar  amlıbel’e geri döner. Divana çıkıp  ahın meydan okuduğunu iletir. Köroğlu,  ahın bu cevabından sonra bin dokuz yüz doksan dokuz ko a ına diğer yedi kele i kurtarmak üzere Bağdat’a gideceklerini söyleyip hazırlanmalarını emreder. Köse Kenan ve diğer kele leriyle beraber göçmen kılığında Bağdat’a doğru yola çıkar. Bu esnada bir yandan da diğer yedi ko a ını nasıl kurtaraca ını düşünür. Nihayetinde  aha evvela dost olmaya kara verip bir plan yapar. Ardında bu planı Köse’ye anlatır. Köse Kenan’dan  ehre girdiklerinde küçük muhacir gruplar halinde muhtelif bölgelere da ılmalarını isteyip kendisinin derviş kılığında onlardan  nde gideceğini söyler. Ardından yola devam ederler.

Kılık de i tirmiş bir halde diğerlerinden  nde giden Köroğlu Bağdat’a yakla tı ı sırada tarlasını bi mekle meşgul iki farklı  ift i ile kar ıla ır. Bunlardan birincisi

koçakların asılacağına sevindiği için Köroğlu tarafından kafası kesilerek öldürülür. İkincisi ise kederlenip üzüldüğü için mükâfatlandırılır. Köroğlu gerinden gelen keleşlerine yaşlı adamın tarlasını biçmelerini emreder.

Köroğlu kısa bir süre sonra beraberindekilerle Bağdat'a ulaşır. Diğerlerinden ayrılarak boyayıp rengini değiştirdiği Kırat'la birlikte şehirden içeri girer. Bir süre gezinip ahalinin konuşmalarına kulak verir. Onlardan koçakların üç gün sonra asılacağını öğrenir. Ardından gizlice Köse Kenan ile görüşür. “Ben elimi bıyığıma atmadan sakın vur emri verme.” deyip, ondan ayrılır. Ertesi gün şahla görüşmek için saraya gider. Huzura çıkıp kendisini on dört yıldır gurbette gezen bir derviş olarak tanıtır. Şah Abbas ve diğerlerine sadaka için gittiği Çamlıbel'de Köroğlu tarafından soyulduğunu söyler. Bu yüzden idam edilecek koçakları asma vazifesinin kendisine verilmesini ister. Dervişin Köroğlu'nun adamı olmasından şüphelenen Şah Abbas ve vezirleri kendi aralarında istişare edip onu sınamaya karar verirler. Ertesi gün bir daha gelmesini söyleyip onu gönderirler. Ardından da peşine bir adam takarlar. Bu işlerin nasıl olduğunu gayet iyi bilen Köroğlu hiç bozuntuya vermeyip dışarı çıkar. Kimselerle konuşmadan hana gider. Ağzından laf alması için şahın adamları tarafından vazifelendirilen hancıya da aynı şeyleri söyleyip uyur. Sabah olunca tekrar huzura çıkar. Dervişin doğruluğuna kani olan şah yedi koçağın idam fermanını teslim edip onu vezirleriyle beraber zindana gönderir.

Köroğlu zindana gelince koçakların kendisini tanıyıp tepki vereceklerini ve her şeyin mahvolacağını düşünür. Bu yüzden şahın adamlarından evvel içeri girmenin bir yolunu arar. Zindancıyı kandırıp anahtarları alır. Herkesten önce içeri girer. Koçakların hepsi onu tanır. Ancak kendilerini kurtarmak için Köroğlu'nun bir hile çevirdiğini hemen anlarlar. Bu yüzden tanımıyormuş gibi yapıp başlarını öne eğerler.

Köroğlu vezirlerden birinin kırbacını alır ve her birine yaptıkları hatalardan dolayı ceza olarak birer kez vurur. Ardından da yedi kişiyi asacağı ipleri kontrol etmek bahanesiyle dışarı çıkar. Bu sırada meydan da mahşeri bir kalabalık toplanmıştır. Adamlarıyla beraber bu hengâmeye karışan Köse Kenan da elli kadar koçağını darağaçlarının etrafına yerleştirir. Köroğlu ipleri gözden geçirdikten sonra yedi kişinin de zindandan çıkartılmasını ister. Onları işkenceyle öldüreceğini söyleyip darağaçlarından baş aşağı asar. Sonrasında ise şahın çadırına gider. Bu esnada Şah Abbas da fakir fukaraya aş dağıtılmasını emreder. Köroğlu çadıra gelince ona da bir tabak verilir. O kadar iştahlı

bir şekilde yemeği yer ki ağzına yüzüne bulaştırır. Şah tahammül edemeyip kendisine çeki düzen vermesi için onu uyarır. Bunun üzerine Köroğlu temizlemek için elini bıyığına atar. Köse Kenan bunu bir işaret sanıp bin dokuz yüz doksan dokuz koçağa vur emri verir. Ortalık bir hayli karışır. Demircioğlu ve diğer altı koçak kurtulup at beline gelirler. Köroğlu da çadırdan çıkıp Kırat üzerinde kılıç sallamaya başlar.

Hal vaziyet anlaşılnca kara papak askeri şahın emriyle derhal Köroğlu ve keleşlerini etrafını sarar. Onları Bağdat'tan dışarı çıkarır. Böylece her iki taraf arasına amansız bir cenk başlar. Köroğlu bir yandan koçaklarına saz ile söz ile cesaret verir bir yandan da kılıç vurur. Bu şekilde sekiz gün geçer.

Halk civardaki tepelerden savaşın gidişatını takip eder ve Köroğlu'nun nasıl bir müşkül vaziyette olduğunu görür. O esnada orada bulunan dervişlerden birisi kendisini yerlere atıp feryat eder. Sebebini soranlara vaktiyle Köroğlu'nun çok iyiliğini gördüğünü söyleyip “Onun şu dar gününde elimden bir şey gelmiyor, aciz kaldım. ” der. Bunun üzerine kendisi gibi Türk olan bir başkası ona nasihat eder. Köroğlu'na yardım etmek istiyorsa Kiziroğlu Mustafa'ya gitmesi gerektiğini söyler. Derviş hemen yola çıkıp Akçadağ Yaylaları'na gelir. Dönek Ahmet ile işret eden Kiziroğlu'nun huzuruna çıkıp Köroğlu'nun Bağdat'taki vaziyetini anlatır. Haberi alan Kiziroğlu yardıma gidip gitmeyeceklerine dair beyleri ile istişare eder. Nihayetinde aralarındaki birkaç lekenin de kışkırtmasıyla yardıma gitmek yerine sahipsiz kalan Çamlıbel'i yağmalamaya karar verir.

Kiziroğlu dokuz yüz dokuz koçağıyla beraber Çamlıbel'e doğru yola çıkar. Tokat tepelerine geldiğinde Köroğlu'nun gelini Telli Nigâr elinde kılıç, at üzerinde onları karşılar. Yaptığı hainlikten dolayı Kiziroğlu'na acı sözler söyler. Pişman olan Kiziroğlu kendinden utanır ve Köroğlu'na yardım edeceğine dair yemin eder. Ardından da koçaklarıyla beraber Bağdat'a doğru yola çıkar. Onlardan hemen sonra Telli Nigâr kaynanasının yanına gelir. Olanları anlatıp, Köroğlu ve koçaklarına yardıma gideceğini söyler. Dana Hanım'ı da yanına alıp yola çıkar. Bağdat'a Kiziroğlu'ndan önce ulaşırlar. Hiç zaman kaybetmeden yüzlerine nikap çekip savaşa başlarlar ve sadece üç yüz elli atlısı ile kalmış olan Köroğlu'na yardım ederler. Bunu gören Köroğlu saz ile söz bir kez daha yiğitlerine cesaret verip savaşı iyice kızıştırır. Bundan bir gün sonra dokuz yüz dokuz demir zırhlı atlısıyla beraber Kiziroğlu yetişir. Köroğlu'nun yaralı koçakları ile

barhanasını alıp güvenli bir yere taşır. Ardından da sırtını Köroğlu'na göğsünü düşmana vererek düşmanla savaşmaya başlar.

Gelen destek kuvvetlerle Köroğlu ve koçaklarının kurtulduğu haberi Şah Abbas'a iletilir. Şah gerek veziri Yakup Han'a gerekse gerekse meclisine ne tedbir almak gerektiğini sorar. Onlar da bir hafta ateşkes ilan edip Köroğlu'yla müzakere edilmesini teklif ederler. Derhal Köroğlu'na bir elçi gönderilip huzura çağrılır. Köroğlu da askerini geri çekip ertesi gün Köse Kenan, Kiziroğlu ve birtakım koçaklarla beraber Şah katına çıkar. Şah Abbas Köroğlu'na yaşanan tüm bu hadiselerin sebebini sorar o da her şeyin Ayvaz'ın yakasına takacağı bir turna çığası için olduğunu söyler. Şah Ayvaz'ın buna layık olup olmadığını sorunca Köroğlu onun yiğitliğini saz ile söz ile över. Ayvaz'ı gözden geçiren Şah bu sefer de Hasan Bey'i işaret ederek onun kim olduğunu sorar. Bunun üzerine Köroğlu onun evladı olduğunu söyleyip Demircioğlu ile birlikte gücünü mertliğini över. Şah Abbas Demircioğlu'nun kuvveti sınamak ister ve huzurunda ona altınların pulunu sildirip yedi kat nal bükür. Nihayetinde onların liyakatine kanaat getirir. Ayvaz ile Hasan Bey için birer turna çığası getirilmesini emreder. Demircioğlu'na ise iyi bir Arap atı ile kılıç, kalkan hediye eder. Ardında da başka bir taleplerinin olup olmadığını sorar. Kiziroğlu araya girip Köroğlu'na "Devletimize bir ülke kazanalım. Bağdat'ı iste." diye fısıldar. Bunun üzerine Köroğlu saz ile söz ile Şah'tan Bağdat'ın kendilerine teslim edilmesini ister. Herkes buna gülüp geçerse de Yakup Han araya girip kararlarını yarın bildireceklerini söyler ve onları geri gönderir. Şah'la yalnız kalan Yakup Han Köroğlu'na çevireceği hileyi anlatır. Yakup Han'ın planına göre Köroğlu'nun isteği kabul edilecek fakat şehrin teslimi altı ay sonra Isfahan'da yapılacak bir toy ile gerçekleşecektir. Bu sözde toy vasıtasıyla Köroğlu ve Kiziroğlu ortadan kaldırılacaktır. Ertesi gün Köroğlu beraberindekilerle tekrar huzura çıkar. Şah, Yakup Han'la anlaştıkları gibi Köroğlu'na Bağdat'ı altı ay sonra Isfahan'da yapacakları eğlence ile teslim edecekleri söyleyip onları gönderir. Bu arada Köse Kenan da Şah Abbas'tan savaş tazminatı alır. Her şey tamam olduktan sonra Köroğlu ve Kiziroğlu koçaklarıyla beraber şehri terk eder. Bu sırada Kiziroğlu Bağdat'ı aldıklarını padişaha müjdelemeyi teklif ederse de Köroğlu böyle bir şey için henüz erken olduğunu söyleyip bunu kabul etmez. Bir süre sonra yollarını ayırırlar. Kiziroğlu Akçadağ Yaylaları'na, Köroğlu ise Çamlıbel'e doğru gider.

3. Köroğlu'nun Kırk Harami ile Olan Macerası

Mevsimlerden kışıdır. Köroğlu'nun Bağdat'tan dönmesinin üzerinden tam dört ay geçmiştir. Bu süre zarfı içerisinde hayli parasız kalan koçaklar iki ay sonra gidecekleri İsfahan'daki toyda ne yapacaklarını düşünürler. Bir gün altı bölükbaşı Ayvaz'ı kandırarak Köroğlu'na gitmesini ve toy için koçaklara bir yerlerden para tedarik etmesini tembihler. Ayvaz derviş elbiselerini alıp Köroğlu'nun karşısına geçer. Hiç paralarının kalmadığını söyleyip, toyda harcamak üzere kendilerine kızıl altın bulmasını ister. Köroğlu her ne kadar bunun için baharı beklemelerini söyleyip diğerlerinden imdat beklerse de hiç kimseden ses çıkmaz. Bunun üzerine çaresiz razı olup atının hazırlanmasını emreder.

Derviş kıyafetlerini giyinen Köroğlu ‘‘Hey Kırat! Kervan yok bezirgân yok. Bu kazancı sen bulacaksın.’’ deyip, yollara düşer. Bir müddet sonra atı onu kırk haraminin makamına getirir. Bunlar sihir marifetiyle insanları soyan, sonrasında ise öldürüp toprağa gömen hırsızlardır.

Kırat kırk haraminin makamına vardığı zaman yapılan sihre kapılıp tek bir adım bile atamaz. Köroğlu ne kadar çabalarsa da onu bir türlü yerinden kımılatamaz. Nereye geldiğini anlamak için atından inip civarı kolaçan eder. Bu sırada evvelce öldürülenlerin gaipten seslerini işitir. Onlar Köroğlu'na Kırat'a binmesini ve dizginini kimselere kaptırmadan haramilerin sihirli seccadesini alarak kaçıp kurtulmasını söylerler. Bir süre sonra haramiler çıkagelir. Köroğlu da bu esnada Kırat'a binmiştir. Ondan atından inmesini isterler. Ancak Köroğlu seccadelerini görmeden böyle bir şeyi asla yapmayacağını söyler. Bunun üzerine seccade getirilir. Köroğlu onu kargısıyla kapıp Kırat ile doludizgin kaçır. Haramiler peşine düşerlerse de yetişemezler. Ancak Kırat sihrin etkisiyle bir süre kan işer. Köroğlu onu kendine bağışlaması için Allah'a dua eder.

Köroğlu seccadenin kendisinin bir işine yaramayacağını düşünüp biraz da bahşiş alma umuduyla onu Sultan Murat'a götürmeye kara verir. İstanbul'a gelip huzura çıkar. Seccadeyi padişaha sunup nasıl ele geçirdiğini anlatır. Ayrıca koçakları için toy harçlığı aradığından bahseder. Bunun üzerine padişah ona mükâfat olarak bir kese altın verir.

Altınları alan Köroğlu Çamlıbel'e döner. Yanında getirdiği keseyi Ayvaz'a teslim eder. O da Demircioğlu'na verir. Koçaklar kendi aralarında anlaşır altınların Demircioğlu'nda kalmasına ve tüm masrafları onun karşılamasına karar verirler.

4. Kiziroğlu'nun İsfahan'da Esir Düşmesi, Köroğlu'nun Onu Kurtarması ve Bağdat'ın Fethi

Şah Abbas orduları ile Bağdat'tan İsfahan'a gelir ve aradan üç ay geçer. Bu süre zarfı içerisinde Köroğlu ve Kızıroğlu'nun namını ortan kaldırmanın bir yolunu arar. Baş vezir Yakup Han'a ne tebdil görmek gerektiğini sorar. O da evvelce kararlaştırdıkları gibi Kızıroğlu ve Köroğlu'nu tertip edecekleri sahte bir toy ile yakalamayı teklif eder. Şah Abbas gereken izni verince Yakup Han da hazırlıklara başlar. Bir hafta arayla önce Kızıroğlu'na sonra da Köroğlu'na elçi gönderip onları İsfahan'a davet eder. Her ikisi de davete icabet edeceklerini söyleyip elçiyi yolcu ederler.

Köroğlu, Bağdat'taki kardeşliğine istinaden toya Kızıroğlu ile birlikte gitmek ister. Bunun için Deli Mehtar'ı Akçadağ Yaylaları'na haberci olarak gönderir. Ne var ki Kızıroğlu kibrine yenik düşüp Köroğlu'nun bu teklifini reddeder. “Koşumumu koşumunuza katmam. Ben tek başıma İran'a giderim.” der. Deli Mehtar Çamlıbel'e geri döner. Kızıroğlu'ndan aldığı cevabı Köroğlu'na aynen iletir. Köroğlu Kızıroğlu'nun bu sözlerine gücenirse de evvelki iyiliğinden dolayı fazla üstelemez. Bir süre sonra hazırlıklarını bitirip koçaklarıyla birlikte yola çıkar. Kızıroğlu'nun gidip gitmediğini öğrenmek için Deli Mehtar'ı bir kez daha Akçadağ Yaylaları'na gönderir ve neticede onun kendilerinden iki hafta evvel hareket ettiğini öğrenir.

Köroğlu'ndan önce yola çıkan Kızıroğlu İran'a üç günlük mesafesi kala kara papak askerince fak edilip İsfahan'a haber edilir. Bu haber neticesinde Yakup Han derhal otuz iki esnafa emirler verir ve şehri bayraklarla bezetir. Ardında da vezirlerle birlikte onu ve atlısını karşılar. Kızıroğlu'nu alıp saraya getirir. Bir müddet eğlence ve ziyafetten sonra dar-ı huşverli kadehleri içirip kendilerinden geçmelerini sağlar. Şah Abbas hepsinin öldürülmesini emreder. Ancak Yakup Han araya girip Köroğlu'nu ortadan kaldırına kadar beklemenin daha faydalı olacağını söyleyip hepsini zindana attırır. Gözlerini açıp da kendisini zindanda bulan Kızıroğlu vaktiyle Köroğlu dinlemediği için pişman olup ahuzar eder. Bu sırada Köroğlu da koçaklarıyla beraber İsfahan'a gelmektedir. Yol üzerinde bir ara mola verip Köse Kenan ile şehre nasıl gireceklerine dair istişare eder. Nihayetinde kendisi İsfahan'dan dönene kadar beklemeleri söyleyip onlardan ayrılır. Derviş kılığında yoluna devam eder. Yakup Han'ın vazifelendirdiği kara papak askerleri ile karşılaşır. Hatta onlarla kendisi hakkında konuşur. Bir süre sonra şehirden içeri girip Kızıroğlu'nun akıbetini öğrenmeye çalışır. Ancak Yakup Han bu konuda hakkında konuşulmasını yasakladığından kimse tek kelime etmez. O geceyi geçirmek için bir hana gider. Uyuyormuş gibi yapıp insanların konuşmalarını dinler. Handakiler dervişin

uyuduğunu sanıp Kızıroğlu'nun başına gelenler hakkında konuşmaya başlarlar. Böylece Köroğlu onun vaziyetini öğrenmiş olur. Uykudan kalkmış gibi yapıp onlarla sohbet etmeye başlar. Cömertliği ve ikramları ile birkaç kişiyi kandırıp ertesi gün Kızıroğlu'nun tutulduğu zindanları öğrenir. Ardından kırat ile beraber Köse Kenan ve diğerlerinin yanına döner. Kızıroğlu'nun başına gelenleri anlatıp koçaklarıyla beraber onu nasıl kurtaracağına dair detaylı bir plan yapıp tekrar yollara düşerler. Yine kara papak askerleri onları fark edip Isfahan'a haber gönderirler. Şehir bir kez daha bayraklarla bezenip sözde toy için hazırlanır.

Yakup Han diğer vezirlerle beraber Köroğlu ve yiğitlerini karşılayıp saraya götürmek ister. Ancak Köroğlu önceden planladıkları üzere kendisini karşılayan vezirlere gittiği şehirleri gezmek gibi bir adeti olduğunu söyleyip dolaşmak ister. Böylece Demircioğlu ve diğerlerine Kızıroğlu'nun tutulduğu zindanları gösterir. Ardından Köse Kenan ve koçaklarının büyük bir çoğunluğunu sözüm ona küstahlık yapmaları ihtimaline şehirden dışarı bırakıp seçme yiğitleriyle şah katına çıkar. İşret etmeye başladıkları sırada Demircioğlu ayağa kalkıp Köroğlu'ndan meclise hizmet etmek için müsaade ister. Sözde izni aldıktan sonra Şah'ın hizmetçilerini saf dışı bırakıp her şeyle kendisi ilgilenmeye başlar. Bir müddet sonra dar-ı huşverli kadehler gelir. Demircioğlu el çabukluğu ile yerlerini değiştirip bunları şah tarafına içirir. Neticede hepsi kendinden geçer. Köroğlu Demircioğlu'na zindanlara gidip Kızıroğlu ve adamlarını bağlı bir şekilde huzura getirmesini söyler. Demircioğlu Deli Mehtar'ı kapıya nöbetçi dikip zindana gider. Şahın mührünün bulunduğu bir kâğıt ile Kızıroğlu ve diğerlerini kurtarır. Hep beraber Köroğlu'nun yanına gelirler. Köroğlu kılıç çekip kan dökmeyeceğine dair yemin verdirdiği Kızıroğlu'nun bağlarını çözer. Sonra da kendine gelen Şah Abbas ile pazarlığa oturur. Kimseye zara vermeden Isfahan'dan çıkmasına karşılık Bağdat'ın teslim edilmesini ister. Yakup Han araya girip “Siz Bağdat'a ulaşıncaya kadar biz kuvvetlerimizi çekeriz” der. Böylece her iki taraf anlaşmış gibi görünür.

Köroğlu Kızıroğlu ve diğer koçaklarla beraber Isfahan'ı terk edip Bağdat'a doğru yola çıkar. Bunu fırsat bilen Şah Abbas tüm askerini Bağdat önlerine yığar. Köroğlu Bağdat'a yaklaştığında kendilerine şehirden haber getirmesi için Deli Mehtar'ı görevlendirir. Deli Mehtar Bağdat önlerindeki mahşeri kalabalığı görüp geri döner. Köroğlu'na malumat verir. Bunun üzerine Köroğlu koçaklarına vur emri verip savaşa başlar. Sekiz boyunca cenk ederler. Bu arada uzun süredir Köroğlu'ndan haber alamayan

Sultan Murat onun neler yaptığını merak eder. Emir verip araştırılmasını ister. Kısa bir süre sonra onun Kiziroğlu'yla beraber Bağdat önlerinde cenk ettiğini öğrenir. Derhal yirmi bin kişilik destek kuvvet ile erzak gönderir. Ancak bu yardım amirlerin cesaretsiz davranmalarından dolayı pek bir işe yaramaz. Bunun üzerine üç kere daha yardım gönderilir. Ne var ki bunlar da kifayetsiz kalır. Bir ara Sultan Murat neler olduğunu bizzat görmek için derviş kılığına girip gönderdiği askerlerin yanına gider, onlarla konuşur. Ardından payitahta dönüp vezirleri ne tedbir görmek gerektiğini sorar. Onlar da Genç Osman'ın kumanda ettiği yeni bir ordu göndermeyi teklif eder.

Genç Osman on sekiz yaşlarında kahraman bir Türk gencidir. Padişah'tan aldığı emir üzere orduyla beraber Bağdat'a gelir. Her taraftan hücum ederek savaşa başlar. Bağdat kapılarını açıp içeri girer. Kale burcuna sancak astığı sırada oklanarak şehit edilir. Hemen sonrasında şehir fethedilir.

Motifler

B361. Çukurdan kurtaran müteşekkik hayvanlar

Genç Osman gerek kendi gerekse atının gayretiyle onlar için hazırlanan hendekten kurtulur. (407)

B523. İnsanları peşlerindeki takipçilerden kurtaran hayvan

Kırat Köroğlu'nu peşlerine düşen kırk haramiden kurtarır. (360)

B563.1.1. Atlar zor durumdaki binicilerini güvenli bir yere taşır.

Köroğlu'nu kırk haramilerden kurtaran Kırat onu selamet bir gedik üzerine çıkarır. (360)

B731.2.2. Yapay olarak renklendirilen atlar

Köroğlu boyayarak Kırat'ı bir al at eder. (312, 377)

C420.2. Bir olay hakkında konuşma yasağı

Yakup Han Kiziroğlu ve adamlarının başına gelenler hakkında konuşmayı tüm şehre yasaklar. (378)

C563. Kralın yasakları

Şah Abbas Köroğlu ve koçaklarının yakalanacağı gece şehirde dışarı çıkılmasını yasaklamıştır. (396)

C756. Bir işi belli bir zamandan önce yapma yasağı

Köroğlu Köse Kenan'a elini bıyığına atmadan koçaklara vur emri vermemesini söyler.(312)

Köse koçaklara parmağını havaya kaldırmadan asla saldırmamalarını söyler. (313)

C841.2. Kuşları avlama yasağı

Şah Abbas Bağdat'taki kuşların, turnaların avlanmasını yasaklamıştır. (288)

(T)D155.1. Sihirli seccade

Kırk haramilerin bütün kuvvet-i maneviyeleri sihirli seccadelerine dayanır.(360)

D810. Sihirli nesnenin hediye edilmesi

Köroğlu kırk haramiden aldığı sihirli seccadeyi Sultan Murat'a hediye eder. (362)

D838. Çalınarak elde edilen sihirli nesne

Köroğlu kırk haramilerin sihirli seccadesini kargı marifetiyle çalıp kaçır. (360)

D849.7. Gaipten gelen ses büyüğü nesne hakkında bilgi verir.

Köroğlu kırk haraminin evvelce şehit ettiği insanların sesini işitir. Ses orayı terk etmesini ve haramileri sihirli seccadesini almasını söyler. (359)

D935. Sihirli toprak

Kırk haraminin makamındaki toprak sihirlidir. (358)

D1364.7. Uyku iksiri

Kızıroğlu ve adamlarının içkilerine dar-ı huşver katılır. (373)

D1470.1. İstenen sihirli nesne

Köroğlu kırk hamilerin liderinden sihirli seccadelerini getirip göstermelerini ister. (360)

(T)D1711.14. Sihirbaz hırsızlar

“Kırk Harami” insanları büyü ile öldürüp kıymetli eşyalarını çalan sihirbazlardır. (358)

D2064.3. Hayvana sirayet eden hastalık

Kırat sihrin zorundan kan işer, zayıf düşer. (361)

D2072.0.2. At büyülendiği için hareket edemeyip öylece kalır.

Kırat kırk haraminin sihirli toprağına ayağını basınca hareket edemeyip olduğı yerde öylece kalır. (358)

E401.Mezarlıktan işitilen ölülerin sesleri

Köroğlu kırk haramilerin şehit ettiğı insanların kabristanına gelir onların seslerini iştir. (358-359)

E402.1.1. İnsan hayaletlerinin sesleri

Köroğlu kırk haraminin evvelce şehit ettiğı insanların sesini iştir. (359)

E501. Vahşi av

Demircioğlu ve diğerköçaklar turnaların üçte birini katlederler. (291)

E501.11.1. Vahşi av geceleyin başlar

Köçaklar gece olunca Turnaları avlamaya başlarlar. (290)

E501.13. Vahşi avda vuku bulan olaylar

Yavrusunu, yuvasını kaybeden turnalar gökyüzünde katar katar olup feryat ederler. (291)

F541.9. Gözlerden kanlı yaşlar dökölür.

Yedi nalı aynı andan büken Demircioğlu'nun gözlerinden kanlı yaşlar gelir. (352)

F565.1. Kadın savaşı

Telli Nigâr silahlarını kuşanıp Çamlıbel'i yıkmaya gelen Kiziroğlu ve adamlarını karşılar. (336)

Köroğlu'na yardıma gelen Telli Nigâr ile Dana Hanım kara papak askerine karşı yiğitçe savaşırlar. (342)

F610.5.Hayvanların gücüne sahip adam

Demircioğlu'nda beygir kuvveti vardır. (352)

F625. Güçlü adam: Demir bükücüsü

Demircioğlu nalları büküp altınların yazı turasını siler. (352)

F632. Güçlü yiyici

Köroğlu yemek yerken elini pilava attı mı bir davar kellesi kadar lokma kaldırır. (325)

(T)F989.25. Hayvanla konuşma

Köroğlu saz ile söz ile kırat ile konuşur. (358)

F1041. 16. Öfkelenince verilen sıra dışı fiziksel tepkiler.

Dervişi gören Köse'nin sinirinden tüyleri havaya kalkar. (280)

H11.1. Baştan geçeni hikâye etme

Yakup Han Köroğlu ve babasının Bolu Beyleri ile olan macerasını Şah Abbas'a anlatır. (300)

Köroğlu saz ile söz ile kırk haramiden sihirli seccadeyi nasıl aldığını anlatır. (362)

(T)H12.3. Şiirle tanıma

Demircioğlu Şah Abbas'ın huzurunda saz ile söz ile kendilerini tanıtır. (299)

H152.1. Fakir insanlara verilen sadaka

Köroğlu ve koçakları dervişe bolca sadaka verirler. (282)

H607. Sembollerle anlaşma. İşaret dili

Bağdat içerisinde birbirlerini tanımazlıktan gelen Köse ve Köroğlu işaretleşerek anlaşırlar. (312)

H910. Öneriye karşılık yapılması gereken vazifelerin tayini

Köroğlu saz ile söz ile “Canından geçen Bağdat'a gitsin.” deyince yedi kişi ayağa kalkar.(283)

H920. Vazifelerin tayin edicileri

Köroğlu Demircioğlu'nu Bağdat'a gönderdiği koçakların başına amir tayin eder. (285)

(T)H921.1.1. Kralın verdiği vazifeler

Sultan Murat Genç Osman'ı ordularının kumandanı yapar. (405)

H940. Çeşitli vazifelerin tayini

Köroğlu koçaklarından haber getirmesi için Deli Mehtar'ı Bağdat'a gönderir. (303)

H945. Gönüllü olarak üstlenilen görevler

Başta Demircioğlu olmak üzere bölükbaşları, Hasan Bey ve Ayvaz doluları içerek turna cığası getirmeye aday olurlar. (283-284)

H1210.2. Kral tarafından tayin edilen araştırma

Yakup Han Şah Abbas'ın emriyle turna çayırlarına elli kişi gönderip neler olduğunu araştırılmasını ister. (291)

Sultan Murat nice vakittir Köroğlu ve Kızıroğlu'ndan haber alamadığını söyleyip akıbetlerinin araştırılmasını emreder. (403)

H1213. Araştırma dikkate değer bir kuşun tüyünün görülmesiyle kararlaştırılır.

Dervişten turna cığasını öğrenen Köroğlu Ayvaz için onu getirmeye karar verir. (282)

H1233.6.1. Araştırmada yardımcı at

Köroğlu koçakların istediği parayı bulma işini Kırat'a havale eder. O da Köroğlu'nu kırk haraminin makamına getirir. (358)

H1331.1.2.1. Sıra dışı kuş tüyü için araştırma

Yedi koçak turna cığası bulmak için Bağdat'a doğru yola çıkar. (286)

H1555. Doğruluk imtihanı

Derviş kılığındaki Köroğlu'nun doğruyu söyleyip söylemediğinden şüphe duyan Şah Abbas ve meclisi idam edilecek koçakları ona göstermek suretiyle anlattıklarını test etmek isterler. (317)

H1562. Kuvvet imtihanı

Demircioğlu'nun kuvvetini sınmak isteyen Şah Abbas ondan nalları büküp altınların yazı turasını silmesini ister. (352)

H1563. Hüner imtihanı

Şah Abbas Demircioğlu'na cebinden çıkardığı altınların yazı turasını sildirir. (352)

H1567.1. Liderlik (itaat) testi

Beraberindeki koçaklarla Bağdat'a gitmekte olan Demircioğlu yolu yarılacaklarında yanındakilerle istişare edip kendisinin liderliğine rızaları olup olmadığını sorar. (286-287)

J50. Gözlem yoluyla edinilen bilgi

Şah Abbas turnaların feryadını işitince birilerini onlara zarar verdiğini anlar. (291)

J152.2. Dervişten alınan nasihat

Dervişlerden birisi diğerine Köroğlu'na gitmesini nasihat eder. (279)

(T)J219. Kötü söze karşılık tercih edilen esaret

Kendisini kurtarmaya muktedir olan Demircioğlu Köroğlu'nun acı sözlerini işitmektense esir düşmeyi tercih eder. (298)

J500. İhtiyat ve tedbir

Köroğlu Kiziroğlu'nun ne durumda olduğunu görmek için Köse ve koçaklarından önce Isfahan'a gitmeye karar verir. (376)

J571.4. Acele verilen cezadan kaçınma

Şah Abbas yedi koçağında idam emrini verince Yakup Han araya girerek böyle bir şey için henüz erken olduğunu söyleyip geriden gelmesi muhtemel Köroğlu ve diğer keleşlerini beklemeyi teklif eder. (301)

Şah Abbas Kiziroğlu ve adamlarının öldürülmesini isteyince Yakup Han Köroğlu'nu yakalayana kadar beklemenin uygun olacağını söyleyip buna mani olur. (373)

J620. Başkalarını planın bozmada önceden düşünme

Köroğlu Şah Abbas'ı kendileri için hazırladığı tuzağa düşürmek için bir plan kurup Köse ve diğer koçaklara anlatır. (388-390)

(T)J642.1. Silahsız yola çıkma aptallığı

Kiziroğlu ve adamları ayıp olacağını düşünüp Isfahan'daki toya silahsız giderler. (372)

J646. Düşmana dair tavsiyeyi görmezden gelme

Köse her ne kadar Şah Abbas hususunda Köroğlu'nu uyarırsa da o hiç aldırmaz. (288)

J651. Tehlikeye karşı uyarı

Köylü Demircioğlu ve diğerlerine, turnalara zarar vermeleri halinde Şah Abbas'ın onları cezalandıracağını söyler. (289)

J652.4. Kimi insanlara karşı uyarılar

Köse Kenan Köroğlu'nu Şah Abbas hususunda uyarıp onun koçakları öldüreceğini söyler. (286)

J655. Yaklaşmakta olan çok aşına tehlike

Köse dervişi görünce yine başlarına bir bela açıp gideceğini çok iyi bilir. (280)

J670. Başkalarına karşı savunmada önceden düşünme

Demircioğlu ve koçaklar avlanırken fark edilmemek için atlarıyla beraber sığılabilecekleri hendekler kazarlar. (290)

J810. Büyüklerle anlaşma politikası

Köroğlu koçaklarını kurtarabilmek için evvela Şah Abbas'a dost olmaya karar verir. (309)

J815. Büyüklerden saklanması gereken nahoş hakikatler

Köroğlu'nun gönderdiği tehditkâr mektubu gören Yakup Han Şah'ın huzurunda onu okumak istemez. (307)

J822.1. Adam aptal rolü oynar.

Kendisini aptallığa veren Köroğlu, Köroğlu'nu görüp görmediğini soran askerlere hiç kör adam görmediğini söyler. (377)

J1111.1. Münakaşa etmeye kabiliyetli prenses

Telli Nigâr Çamlıbel'e kast eden Kızıroğlu'na saz ile üç ağır söz söyler. (337)

J1115.10.2. Akıllı vezir

Yakup Han Köroğlu ve diğerlerini Isfahan'da tertipleyecekleri sahte bir toy ile ortadan kaldırmayı teklif eder. (354)

Yakup Han Köroğlu ve Kızıroğlu'nun güzergâhlarına askerleri dizerek kendisine bir haber alma ağı oluşturur. (371)

J1140. Gerçeği keşfetmedeki zekilik

Demircioğlu ve diğerleri Köroğlu'nun kendilerini hile ile kurtarmaya geldiğini anlayıp onu tanımazlıktan gelirler. (321)

Demircioğlu Köroğlu'nun kendilerini kırbaçlamasının nedenini anlayıp diğerlerine de izah eder. (323)

J1577. Ziyafet (şölen) için aldatıcı davetiye

Yakup Han Koroğlu ve Kiziroğlu'na Isfahan'da yapacağı sözde toy için davetiye gönderir. (366, 367)

J1820. Yanlış anlamadan dolayı uygun olmayan faaliyetler.

Kiziroğlu Koroğlu'nun İran'a birlikte gitme teklifini yanlış anlayıp davetini reddeder. (369)

K100. Aldatıcı anlaşmalar

Koroğlu Bağdat karşılığında Isfahan'dan kan dökmeden çıkar. Ancak Yakup Han şehri teslim etmek yerine iyice askerle doldurur. (400)

(T)K512.3.1. Sahtekâr cellat kurbana işkence ediyormuş gibi yapar

Derviş kılığındaki Koroğlu işkence ettiğini söyleyerek koçakları baş aşağı asar ve birkaç yara atıp damarlarındaki pis kanı alır. (324, 325)

K743. Kementle yakalan kurban

Demircioğlu ve diğer altı koçak kement atılarak yakalanır. (298)

K750. Tuzakla yakalama

Şah Abbas ve vezirleri düzenledikleri sahte işretle Kiziroğlu ve adamlarını yakalarlar. (373)

K811.1.2. Ziyafete davet edilip zehirlenen düşmanlar

İşrete davet edilen Kiziroğlu ve adamlarına dar-ı huşverli kadehler içirilir. (373)

K818.4. Silahları saklayarak aldatma

Isfahan'a doğru yola çıkan Koroğlu ve koçakları silahları aşikâr olmasın diye onları alttan bağlarlar. (372)

K1061.1. Tuzaklı bir çukur hazırlanır fakat kurban ondan kurtulur.

Genç Osman kendileri için hazırlanan hendekten kurtulur. (407)

K1413. Kapıda nöbet tutma

Deli Mehtar Demircioğlu'nun emriyle Şah Abbas'ın kapısı önünde nöbet bekler. (396)

K1600. Hilekâr kendi tuzağına düşer.

Şah Abbas ve vezirleri Köroğlu ve koçakları için hazırlattıkları dar-ı huşverli kadehleri Demircioğlu'nun marifetiyle içerek kendilerinden geçerler. (396)

K1700. Yalan yoluyla aldatma

Demircioğlu tesadüf ettikleri bir köylüye kendilerini âşık olarak tanıtip turnaları nerde bulabileceklerini sorar. (288)

Derviş kılığında Şah'ın huzuruna çıkan Köroğlu sadaka için gittiği Çamlıbel'de Köroğlu tarafından soyulduğunu söyleyerek idam edilecek koçakların intikam alması için kendisine teslim edilmesini ister. (314-317)

Köroğlu ağzından laf almaya çalışan hancıya on dört yıldır gurbette gezen bir derviş olduğunu söyler. (320)

Köroğlu Demircioğlu'na Kiziroğlu'nun tutulduğu zindanları gösterebilmek için kendilerini karşılayan vezirlere gittiği şehirlerin çarşı pazarını gezmeden asla atından inmediğini söyler. (391)

K1810. Kıyafet değiştirerek aldatma

Köroğlu Şah'ın huzuruna çıkıp kendisini bir derviş olarak tanıtır. (314)

K1812. Kılık değiştiren kral

Sultan Murat kılık değiştirerek yardıma gönderdiği askerlerin yanına gelir. (404, 405)

K1817.1.1. Derviş kılığına girme

Köroğlu derviş kılığına girer. (310)

K1825. Asker olarak kılık değiştirme

Deli Mehtar kara papak kılığında Bağdat'a girer. (303)

(T)K1839.16. Topluca kılık değiştirme

Bağdat'a doğru yola çıkan Köroğlu ve koçakları topluca göçebe kılığına girerler. (309)

Köse Kenan bin dokuz yüz doksan dokuz koçağı göçmen kılığına sokar. (385)

K1860. Yalandan ölü veya uyku numarası yaparak aldatma

Köroğlu handakilerin konuşmalarını dinleyebilmek için yalandan uyuyormuş gibi yapar. (379)

K1954. Yalandan zengin (görünen) adam

Derviş kılığındaki Köroğlu handakilere birer altın vererek kendisini zengin ve cömert birisi olarak tanıtır. (380)

K1956. Yalandan bilgili (görünen) adam

Köroğlu kendisinin on iki ilimde mahir olduğunu söyler. (317)

Köroğlu yolu biliyormuş gibi yaparak diğerlerinden Kiziroğlu'nun tutulduğu zindanların yerini öğrenir. (382)

K1956.7. Yalandan bilgili (görünen) adam kulak misafiri olduğu konuşmayı kullanır.

Köroğlu handakileri dinleyerek öğrendiği bilgileri kendisi de zaten biliyormuş gibi yaparak onları konuşmaya ikna eder. (381)

K2258. Hain köylü

Köroğlu'nun Bağdat'a giderken tesadüf ettiği ilk çiftçi Şah Abbas'ın yedi koçağı asacak olmasına hayli sevinir ve bunu göremediği için üzülür. (310)

K2296. Hain iş arkadaşları

Kiziroğlu'nun adamları içerisindeki bazı lekeler Köroğlu'na yardım etmek yerine Çamlıbel'e saldırması için onu ikna ederler. (335)

K2297. Hain arkadaş

Kiziroğlu Köroğlu'nun yokluğunda Çamlıbel'e saldırmak için adamlarıyla beraber yola çıkar. (335)

K2310. Kaçamaklı söz söyleyerek aldatma

Köroğlu Şah'ın huzurunda kazdığı kuyuya kendisinin düşeceğine dair her iki yöne de çekilebilecek kaçamaklı bir şiir söyler. Ardından da bunu Köroğlu'nun kendisine yaptığı sözde zulme dayandırır. (318-319)

L111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Derviş Çamlıbel'e doğru yola çıkar. (279)

Köroğlu tüm koçaklarıyla beraber Bağdat'a doğru yola çıkar. (309)

Deli Mehtar Köroğlu'nun davetini iletmek üzere Akçadağ Yaylaları'na gelir. (368)

M168. Ülkeyi yıkmamaya ya da serbest bırakıldıktan sonra intikam almamaya söz verme

Kızıroğlu bağları çözüldükten sonra Şah Abbas ve halkına karşı kılıç çekip kimsenin kanını dökmeyeceğine dair yemin eder. (398)

(T)M297. Fetih ve işgalle ilgili verilen sözler

Genç Osman sabah güneşi doğmadan Bağdat'ı alacağına dair söz vermiştir. (406)

M340.5. Tehlikenin sezilmesi

Demircioğlu dört bir yandan kuşatıldıklarını görür ve diğer koçaklara savaşa hazırlanmalarını emreder. (293)

M411.0.1. Kendi kendine lanet okuma.

Kızıroğlu Köroğlu'na yardıma gitmemesi halinde Allah'ın onu kahretmesi için kendine lanet okur. (338)

N396. Uyuyan nöbetçi

Demircioğlu'ndan nöbeti devralan Hasan Bey gece yarısı uyur. (297)

N455. İnsanların konuşmalarına kulak misafiri olma

Bağdat'a gelen Deli Mehtar insanların konuşmalarına kulak verip koçakların başına gelenleri öğrenir ve Çamlıbel'e geri döner. (304)

Uyuyormuş gibi yapan Köroğlu handakileri dinleyerek Kızıroğlu'nun başına gelenleri öğrenir. (380)

N700. Tesadüfi karşılaşmalar.

Günlerden bir gün iki derviş karşılaşır. (278)

(T)N831.3. Yardımcı gelin

Telli Nigâr Köroğlu'na yardım etmek için Bağdat'a gelir. (342)

N836. Yardımcı kral

Sultan Murat Bağdat'ta zora düşen Köroğlu ve Kızıroğlu'na asker ve erzak yardımı gönderir. (403)

N844. Yardımcı derviş

Derviş muhasara altındaki Köroğlu'na yardım etmesi için Kızıroğlu'na haber verir. (334)

N854. Yardımcı köylü

Köroğlu ikinci bir çiftçi ile karşılaşır. Bu ilkinin aksine koçakların asılacak olmasına çok üzülür ve karşısındaki dervişin Köroğlu olduğunu öğrenince biran evvel gidip onları kurtarmasını ister. (311)

P10. Krallar

Bağdat Şeyhoğlu Şah Abbas'ın elindedir. (286)

P110. Kralın vezirleri

Baş vezir Yakup Han Şah Abbas'a daha fazla kan dökülmeden barış yapmanın uygun olacağını söyler. (347)

Vezirleri Sultan Murat'a Bağdat'a göndereceği askerlerin başına Genç Osman'ı getirmesini tavsiye ederler. (404)

P163. Dilenci kral tarafından şiiri için ödüllendirilir.

Şah Abbas huzurunda söylediği şiir için derviş kılığındaki Köroğlu'na bahşiş verir. (319)

(T)P275.2. Öz evlattan daha çok sevilen üvey oğul

Köroğlu vaktiyle evlat edindiği Ayvaz'ı oğlu Hasan Bey'den daha çok sever. (284)

P315. Arkadaşlar birbirleri için ölmeyi göze alırlar.

Demircioğlu ve diğerlerinin Bağdat'ta esir düştüğünü öğrenen bin dokuz yüz doksan dokuz koçak onlar için ölmeyi göze alır. (309)

Yiğitleri Kızıroğlu için Kızıroğlu da Köroğlu için ölümü göze alır. (338)

P459.1. Kâtip

Kâtipler Şah Abbas'ın huzurunda konuşulanları kaydederler. (300. 352)

P552. Savaş düzenleri

Gününden evvel savaşa talimli olan bölükbaşları beraberlerindeki yüzer atlı ile düşmanın üzerine atılır. (327, 328, 402)

P556. Savaşta meydan okuma

Köroğlu'nun gönderdiği mektuba sinirlenen Şah, ona meydan okur. (307)

(T)P684. Elçilerle ilgili adetler

Şah Abbas aşikâre elçi olarak geldiği için tüm küstahlığına rağmen Deli Mehtar'a herhangi bir zarar vermez. (307)

P710. Milliyetler

Köroğlu'nun beşinci koçağı Kayserili Abulobut bir Ermeni'dir. (328)

Q40. Ödüllendirilen merhamet

Köroğlu geriden gelen Köse'ye seslenip koçakların idamına üzülen çiftçinin tarlasını biçmelerini ister. (312)

Q114. Hediye vererek mükâfatlandırma

Şah Abbas Demircioğlu'na iyi bir Arap atı ile bir takım silahalar hediye eder. (353)

(T)Q114.4. Kuşun tüyünü hediye ederek mükâfatlandırma

Şah Abbas Ayvaz ile Hasan Bey'e birer turna cıgası hediye eder. (353)

Q261. Cezalandırılan hainlik

Köroğlu koçaklarının asılacak olmasına sevinen köylünün kafasını kesip geriden gelenlerden de birer kılıç darbesi vurmasını ister. (310)

Q421. Kafasını keserek cezalandırma

Şah Abbas turnaları öldürdükleri için koçakların kafasının kesilmesini emreder. (301)

Q458.0.2. Kurallara itaatsizlik için kırbaçlayarak cezalandırma

Köroğlu amirleri olduğu halde nöbeti devrettiği için evvela Demircioğlu'na, sonra nöbette uyuduğu için Hasan Bey'e, sonra da rızası olmadığı halde Bağdat'a geldiği için Ayvaz'a birer kez kırbaç vurur. (322)

Q520. Pişmanlıklar

Kiziroğlu benlik davasına düşüp Köroğlu2-‘nun sözünü dinlemediği için pişman olur. (374)

Q523.Küçük düşürücü pişmanlıklar

Telli Nigâr’ı elinde kılıç ile onları karşıladığını gören Kiziroğlu Çamlıbel’i yıkmaya gelip kendisini bu hallere koyduğu için pişman olur. (336)

R0. Esaret

Hasan bey nöbette uyuyunca bütün koçaklar esir düşer. (298)

R41.3. Zindana hapsedme

Demircioğlu ve diğer altı koçak Şah Abbas’ın emriyle zindana atılır. (301)

Kiziroğlu ve adamları yeraltı zindanlarına hapsedilir. (374)

R50. Esirlerin vaziyetleri

Zindana hapsedilen yedi koçağa yirmi dört saate bir ölmeyecekleri kadar ekmek ve su verilir. (302)

Kiziroğlu ve adamlarına yirmi dört saatte bir ölmeyecekleri kadar ekmek ve su verilir. (375)

R70. Esirlerin davranışları

Esir vaziyetteki Demircioğlu kendisini idama götürecek kişileri öldürmeyi düşünür. (321)

R75. Teslim olma

Demircioğlu diğer koçakların yakalandığını görünce kaçabileceği halde teslim olur (298)

R169.5. Kahraman arkadaşı tarafından kurtarılır.

Kiziroğlu, Köroğlu ve koçaklarını ablukadan kurtarıp barhanasını güvenli bir yere taşır. (346)

R215. İdamdan kaçma

Demircioğlu ve beraberindekiler Köroğlu ve koçaklar sayesinde idam edilmekten kurtulurlar. (326)

R260. Takipler

Şah'ın adamları derviş kılığındaki Köroğlu'nu takip ederler. (319)

(T)T30.1. Savaş alanında kavuşan âşıklar

Köse Kenan ve Dana Hanım savaş esnasında bir araya gelince at üzerinde kucaklaşırlar.

(344)

V50. Dua

Köroğlu Kırat'ı kendisine bağışlaması için Allah'a dua eder. (363)

(T)V463.3. Vatani şehitlik

Genç Osman ülkesi için canını feda edip Bağdat'ta şehit düşer. (407)

V542. Adam bulunduğu tehlikeli yeri terk etmesini söyleyen bir ses işitir.

Köroğlu kırk haraminin evvelce şehit ettiği insanların sesini işitir. Ses orayı terk etmesini ve haramileri sihirli seccadesini almasını söyler. (359)

W11.2. Cömert kral

Sultan Murat kendisine sihirli seccadeyi hediye eden Köroğlu'na bir kese altın verir.

(363)

W27. Minettarlık

Vaktiyle Köroğlu'nun hayli iyiliğini görmüş olan derviş üzülüp ona yardım etmek ister.

(333)

Köroğlu Bağdat'taki yardımlarına istinaden Isfahan'daki toya Kiziroğlu ile beraber gitmek ister. (366)

W31. İtaat

Bağdat'a giden koçakların hepsi Demircioğlu'nun amirliğini kabul edip itaat ederler.

(287)

Kiziroğlu Köroğlu'nun verdiği her emri uygulayacağını söyler. (348)

(T)W33.4. Savaşçı düşman önünden kaçmayı kendisine yakıştıramaz.

Demircioğlu ve beraberindekiler düşman önünden kaçmayı kendilerine ar kabul ederler.

(295)

W141. Boşboğazlık

Köroğlu'nun karşılaştığı ilk köylü, koçakları hakkında olur olmadık konuşur. (310)

(T)W143. Tehditkârlık

Köroğlu Şah Abbas'a tehditkâr bir mektup gönderir. (307)

W187. Küstahlık

Şah Abbas'ın huzuruna çıkan Deli Mehtar onunla saygısız bir şekilde konuşur. (307)

(T)W212.3. Askerleri savaşa cesaretlendirme

Demircioğlu saz ile söz ile koçakları cesaretlendirip vur emri verir. (293, 295)

Köroğlu saz ile söz ile koçaklarına cenk için cesaret verir. (330)

Z10.3. Bağlayış formelleri

“Birer birer desek çoğa varır.” (296, 325)

“Gel haberi kimden verelim...” (356, 365)

“Yıllarda geç dillerde tez olur.” (366)

Z64. Atasözleri

Yatan aslandansa gezen tilki daha iyidir. (285)

Ne doğrarsan aşına gelir dökülür kaşığına. (319)

Z71.1. Formülistik sayı: 3

Koçaklar üç gün sonra asılacaktır. (312)

Z71.3.0.1. Formülistik sayılar: Beşin katları (50,500)

Köse Kenan elli beş seçme koçağını darağaçlarını etrafına yerleştirir. (313)

Z71.4. Formülistik sayı: 6

Şah Abbas ordusuyla beraber senenin altı ayını Bağdat'ta altı ayını da Isfahan'da geçirir. (286)

Şah Abbas Köroğlu'ndan Isfahan'da yapacağı toy için altı ay mühlet ister. (354)

Z71.5. Formülistik sayı: 7

Köroğlu Ayvaz'a yedi bal şerbeti hazırlatır. (283)

Köroğlu Bağdat'a yedi kişi göndereceğini söyler. (283)

Demircioğlu ve koçaklar yedi gece boyunca turna avlarlar. (291)

Yedi koçak kara papak askeriye yedi gün boyunca savaşır. (296)

Demircioğlu yedi gece nöbet bekler. (296)

Bağdat meydanına yedi darağacı kurulmuştur. (312)

Şah Abbas'ın kapısında yedi nöbetçi bekler. (313)

Şah Abbas Demircioğlu'ndan yedi nalı eğmesini ister. (352)

Kiziroğlu ve adamları yedi zindana taksim edilir. (374)

Köroğlu İsfahan çarşılarında yedi gün boyunca dolaşır. (378)

Genç Osman ve diğer Türk kahramanları Bağdat için yedi gün boyunca savaşırlar. (407)

Z71.6. Formülistik sayı: 9 (99, 900, 999...)

Kiziroğlu'nun dokuz yüz dokuz atlısı vardır. (333)

Z71.8. Formülistik sayı: 12

On iki vezir Köroğlu ile beraber zindan gelir. (320)

Komutanları Şah Abbas'a on iki arzuhal verir. (346)

Z71.16.1. Formülistik sayı: 8

Köroğlu ve koçakları Bağdat'ta sekiz gün cenk ederler. (331,403)

Z71.16.11. Formülistik sayı: 15

Kiziroğlu Köroğlu'ndan on beş gün evvel yola çıkar. (370)

Z71.16.15. Formülistik sayı: 32

Yakup Han otuz iki esnafa haber gönderip toy için hazırlık yaptırır. (366)

(T)Z71.16.20. Formülistik sayılar: 366

Köroğlu üç yüz altmışaltı koçağıyla beraber divanhanesinde oturur. (279)

Z174. Mesaj ya da emir olarak verilen sembol eylem

Köroğlu'nun elini bıyığına atması koçaklar için vur emri anlamına gelir. (326)

Z175. İşaret dili. Parmaklar vasıtasıyla verilen mesaj

Köroğlu elini bıyığını atınca Köse parmağını havaya kaldırarak vur emri verir. (326)

Z230. Kahramanın olağanüstü yiğitliği

Demircioğlu ve beraberindeki altı koçak iki bin ve on bin kişilik kara papak askerine karşı korkusuzca savaşırlar. (299, 295)

Z251. Çocuk kahraman

Genç Osman henüz on sekiz yaşlarında gayet kahraman asaleti temiz biridir. (405)

2.1.13. Kiziroğlu Mustafa Bey-Afganistan-Gürcistan

1. Kiziroğlu'nun Köroğlu'nu Kıskanması ve Gürcistan'da Esir Düşmesi

Kiziroğlu bir gün beylerini toplayıp kendi yiğitliklerine karşılık Köroğlu'nun neden daha çok tanınıp dillerde söylendiğini sorar. Bir müddet istişare ettikten sonra bir ehli-i kâmile danışmak için Halep'ten ilim irfan sahibi bir ihtiyar getirir. Aynı şeyi ona da sorar. Yaşlı adam yanıt olarak Köroğlu'nun sahavet kapısını açtığını ve zenginden alıp fakirlere dağıttığını söyler. Ona, şayet dillere destan olmak istiyorsa çok daha cömert olmasını nasihat eder. Bunun üzerine Kiziroğlu fakir fukaraya Köroğlu'ndan daha fazla hürmet gösterip ihsanda bulunacağını her yerde ilan ettirir. Hal böyle olunca bir süre sonra Çamlıbel'e gelen dervişlerin arkası kesilir. Hepsi Akçadağ Yaylaları'na gitmeye başlar. Bu sıralarda Dağıstan'da da iki derviş karşılaşır. Bunlardan birisi diğerine Kiziroğlu'nun cömertliğini methedip ona gitmesini söyler. Bunun üzerine diğer derviş Dağıstan hükümdarının kızı Şah Suna'nın bir tasvirini çıkartıp Akçadağ Yaylaları'na gelir. Beraberinde getirdiği resmi Kiziroğlu'na sunup bolca bahşış alır.

Dervişin getirdiği tasviri görüp Şah Suna'ya âşık olan Kiziroğlu ertesi gün beylerini başına cem edip onu almak için Gürcistan'a gideceğini söyler. Ardından dokuz yüz dokuz koçağıyla beraber yola çıkar. Ne var ki yolculuk esnasında insanların mallarına ziyan vererek zorbalıkla ilerler. Bir süre sonra Afganistan'a gelir. Afganistan Şahı bir elçi gönderip izin almaksızın böyle fütursuzca nereye gittiğini sorar. Kiziroğlu da Gürcistan'a gittiğini ve bunun için onlardan izin almayacağını söyler. Bunun üzerine Afganistan şahı ordusunu hazırlayıp Gürcistan'a haber gönderir. Gelen malumatı vezirleriyle beraber istişare eden hükümdar bu işin kan dökmeden de halledilebileceği kanaatine varıp geçişine müsaade edilmesini ister. Netice de Kiziroğlu Afganistan'dan vukuatsız bir şekilde Gürcistan'a gelir. Kendisini karşılayan elçilere Şah Suna için geldiğini söyleyip verilerse rıza ile vermezlerse kılıç ile alacağını ifade verir. Elçiler geri dönüp Gürcistan hükümdarının huzuruna çıkarlar ve Kiziroğlu'nun maksadını anlatırlar. Bunun üzerine hükümdar meclisine dönüp ne tedbir görmek gerektiğini sorar. Vezirlerinden birisi onu hileli bir işret ile yakalamayı teklif eder. Buna mukabil Kiziroğlu ve koçakları saraya

davet edilir. Hürmetle karşılanıp bir ziyafet verilir. Bir süre yenilip içildikten sonra dar-ı huşverli kadehler gelir. Kadehleri içen herkes kendinden geçip yere yığılır. Bundan sonra onlara ne yapılacağı tartışılır. Yine aynı vezir araya girip zindana atılmalarının münasip olacağını söyler.

Adamlarıyla beraber zindana atılan Kiziroğlu bir süre sonra kendine gelir. Benlik ile iş görüp Köroğlu’nu kıskandığı için pişman olur. Beyleriyle dertleştiği sırada şahın emriyle zindacıbaşı gelir. Onu sorguya çeker. Kiziroğlu “‘Şah Suna’yı verecekseniz verin vermeyecekseniz bildiğinizden geri kalmayın.’” der. Cevabı Gürcistan hükümdarına iletilince idam edilmeleri emredilir. Ancak sonrasında Köroğlu’nun hesap soracağı düşünüldükten bir müddet daha beklemeye karar verilir. Böylelikle Kiziroğlu ve yiğitlerinin Gürcistan’daki esaret hayatı başlamış olur.

2. Köroğlu’nun Kiziroğlu’nu Kurtarması ve Esebalî ile Şah Suna’yı Kaçırması

Kiziroğlu’nun Gürcistan’da esir düştüğünü haber alan Köroğlu meseleyi Köse ile istişare eder ve doğru olup olmadığını öğrenmeye karar verir. Kırat’la beraber Gürcistan’a doğru yola çıkar. Atının rengini değiştirip, kendisi de derviş kılığına girer. Evvela Afganistan’a gelir. Burada son derece güçlü bir çocuk olan Esebalî’yi görür. İlerde namına nam katacağını düşünüp, Çamlıbel’e dönüşte onu kaçırmaya karar verir; kim olduğunu araştırır. Afganistan şahının torunu olduğunu öğrenip tekrar yoluna devam eder ve Gürcistan’a gelir. Burada sekiz gün geçiren Köroğlu insanların konuşmalarından Kiziroğlu’nun başına gelenleri öğrenir. Bir süre hapsedildikleri zindanlar etrafında keşif yapıp Çamlıbel’e döner. Köse Kenan ve diğerlerine gördüklerini bir bir anlatır. Ardından da Kiziroğlu’nu kurtarmak üzere bin dokuz yüz doksan dokuz koçağıyla beraber göçebe Türkmen kılığında yola çıkar. Tesadüf ettikleri fakir fukaraya cömert davranıp gönüllerini hoş ederek evvela Afganistan’a gelir. Bu sırada hayli mert bir Türkmen beyinin ülkesine geldiğine dair haberler de Afganistan şahına ulaştırılır. Şah meraklanıp onu ve beraberindekileri huzuruna çağırır. Karşısında edeple duran Köroğlu ve diğerlerini hayli beğenip misafir eder. Ardından da yollarına uğurlar. Ayrıca Gürcistan şahına da ülkesine gelmekte olan Türkmen beyini övdüğü bir name gönderir. Öyle ki nameyi alan Gürcistan şahı Köroğlu ve diğerleri ülkesine ulaştığında onları sarayına davet eder. Daveti fırsat bilen Köroğlu Gürcistan şahına yanaşıp gezdiği yerlerde Köroğlu’nun, Kiziroğlu’na yapılanlardan dolayı intikam almak istediğini işittiğini söyler. Ardında da ondan kalan at

ve silahları satın almaya talip olur. Şah meclisine danıştıktan sonra bunları Köroğlu'na ağır bir fiyatla satar. Aradan bir hafta geçer. Köroğlu bir gece yarısı derviş kılığına girip zindanlara gelir. “şifadır” deyip, nöbetçilere dar-ı huşverli sudan içirir. Hepsi kendinden geçince kapıları açıp Kiziroğlu'nun tutulduğu hücreye girer. İntikam almayacağına dair yemin verdirip onu ve koçaklarını serbest bırakır. Evvelce temin ettiği silahlarını verir. Ardından onları kendisinden önde gitmeleri için Türk toprağına doğru yolcu eder. Sabah olunca kendisini yaralayarak kanlar içinde Gürcistan şahının huzuruna çıkar. Köroğlu'nun Kiziroğlu ve koçaklarını kurtardığını ve kaçarken kendisinden satın aldığı malları gasp ettiğini söyler. Şah derhal peşlerine adam gönderir. Sonra da Köroğlu'nun barhanasına gelir, perişan vaziyetini görür. Haline acıyıp at ve silahlar için aldığı parayı iade eder. Tüm bunlardan sonra Köroğlu Şah Suna'yı kaçırabilmek için yaşlı bir nine ayarlar. Kırk gün mühlet verip kendisi dönene kadar onu ikna etmesini ister. Ardından koçaklarıyla beraber yola çıkıp kendisinden önce Anadolu topraklarına girmiş olan Kiziroğlu'na katılır. Onlara beklemelerini söyleyip derviş kılığında Afganistan'a gider. Esebali'yi kaçırp geri döner. Onu Deli Mehtar'a teslim edip Han Nigâr'a götürmesini söyler. Ardından da Kiziroğlu'na sevdiği kızı müjdeleyip başka bir kılıkta Gürcistan'a geçer. Bu arada nine de Şah Suna'yı türlü yalanlar söyleyerek kaçırmaya ikna etmiştir. Köroğlu gelince kıza gidip bekledikleri dervişin geldiğini söyler. Şah Suna hemen bohçasını alıp dervişin yanına gelir. Köroğlu kızı Kırat'ın terkisine alır. Korkmamasını söyleyip ona Kiziroğlu'nu metheder. Nineye de altın yerine bir kırbaç vurup yola çıkar. Akçadağ Yaylaları'na varmadan Kiziroğlu'na kavuşur ve Şah Suna'yı teslim eder. Kız, Kiziroğlu'nu görür görmez âşık olur. Ardından hep beraber bir düğün yapıp eğlenirler.

3. Koca Bey'in Köroğlu'nu Kıskanması ve Onu Ortadan Kaldırmak İstemesi

Yirmi iki bin atlısıyla Ardahan Yaylaları'nı tutmuş olan Koca Bey serdarlarını başına toplayarak Çamlıbel'de peydah olup her geçen gün namı biraz daha yayılan Köroğlu'nu ortadan kaldırmanın bir yolunu arar. En sonunda akıl danışmak için yaşlı bir adamı çağırır. Ona düşüncesini açıp ne tedbir görmek gerektiğini sorar. İhtiyar Köroğlu'nun esen yelden hile sezen, son derece uyanık, yenilmez bir adam olduğunu söyleyip savaşmadan önce onu tanımasını, gidip yerinde görmesini nasihat eder. Bunun üzerine Koca Bey kılık değiştirerek Çamlıbel'e gelir. Derife atlısı tarafından huzura çıkartılır. Köroğlu ona bazı ikramlarda bulunduktan sonra kim olduğunu ve nereden geldiğini sorar. Koca Bey de kendisini fakir bir adam olarak tanıtır. Ardahan

Yaylaları'ndan geldiğini söyler. İlaveten “Koca Bey senin namını ortadan kaldırmak için Çamlıbel'e gelecekmiş, haberin olsun. ” der. Karşındaki adamın sözlerini işiten Köroğlu onun Koca Bey yahut himayesindeki bir kişi olduğunu anlar ve ona göre davranır. Demircioğlu başta olmak üzere koçaklarına dönüp ne yapmak gerektiğini sorar. Hepsisi gelen düşman değil de devlet kuşuymuş misali sevinerek beklemek gerektiğini söyler.

Köroğlu'nun teşkilatını görüp ona karşı durmanın imkânsız olduğunu düşünen Koca Bey o geceyi Çamlıbel'de geçirir. Ertesi gün orayı terk edeceği sırada Köroğlu onun vasıtasıyla haber gönderir. Yerinde kardeş gibi oturduğu sürece aralarında bir husumet olmayacağını, savaşmaları halinde ise ondan korkmadığını Koca Bey'e söylemesini ister. Bu tembih ile yola çıkan Koca Bey bir süre sonra Ardahan Yaylaları'na gelir. Kendisini karşılayan beylerini bir araya toplayıp onlarla istişare eder. Köroğlu ile asla başa çıkamayacaklarını söyleyip onları da kendisi gibi bu sevdandan vazgeçirir. Öte yandan Çamlıbel'e gelen adamın Koca Bey olduğunu anlayan Köroğlu onun mevcudatını öğrenmek için Demircioğlu'nu Ardahan Yaylaları'na gönderir.

4. Kanlı Arap'ın Ahmet Bey'in kızı Zeynep Hanım'ı Kaçırması ve Demircioğlu'nun Susam Sümbül Yaylaları'na Gelmesi

Susam Sümbül Yaylaları'nda Ahmet Bey namdar bir ellik ağası vardır. Son derece zengin ve cömert biridir. Dört oğlu ile Zeynep adlı çok güzel bir kızı vardır. Günlerden bir gün Mercan Yaylaları'nı zorbalıkla elinde tutan Kanlı Arap bu nazenin dilberi iştir. Söylendiği kadar güzel olup olmadığını merak edip çoban kılığında Susam Sümbül Yaylaları'na gelir. Zeynep Hanım'ı görür görmez âşık olur. Derhal yaylalarına dönüp kızı kendisine getirmeleri için adamlarına emir verir. Mercan Yaylaları'ndan çıkan elli bin atlı bir gece baskını düzenleyip hayli cana ve mala da ziyan vererek Zeynep Hanım'ı kaçıır. Arkalarından her ne kadar atlı çıkartılırsa da fayda etmez. Ahmet Bey'se kızının bir kâfirin elinde zebun olacağını düşünüp harap olur.

Bir müddet sonra Kanlı Arap'ın korkusundan Susam Sümbül Yaylaları'na gelip gidenlerin arkası kesilir. Öyle ki her zaman fakir fukara ile dolup taşan Ahmet Bey'in hanesi bomboş kalır. Bu hale çok üzülen Ahmet Bey bir misafir bulup getirmesi için büyük oğlunu yedi yol ayırdına gönderir. Bu sırada Ardahan Yaylaları'na gitmekte olan Demircioğlu da yolunu şaşırp Susam Sümbül Yaylaları'na gelir. Şans eseri Ahmet Bey'in oğlu ile karşılaşır. Misafirleri olmayı kabul edip hanelerine gider. İçeri girince ev

ahalisinin perişan halini görüp sofralarına oturmaz. Bunun yerine Ahmet Bey'in elini öpüp ne dertleri olduğunu sorar. Ahmet Bey ilk başlarda bir şey söylemek istemezse de Demircioğlu'nun ısrarına dayanamayıp olan biten her şeyi anlatır. Duydukları karşısında hayli öfkelenen Demircioğlu kendisini beklemelerini söyleyip Çamlıbel'e döner. Huzura çıkıp olanları anlatır. Kanlı Arap'ın üzerine gitmek için Köroğlu'ndan idareyi kendisine vermesini ister. Ardından Köroğlu ve Köse Kenan'ı da yanına katıp bin dokuz yüz doksan dokuz koçakla beraber Susam Sümbül Yaylaları'na geri döner.

5. Köroğlu'nun Ahmet Bey'in Kızı Zeynep Hanım'ı Kurtarması ve Kanlı Arap'ın Öldürülmesi

Koçaklarıyla beraber Susam Sümbül Yaylaları'na gelen Köroğlu meseleyi bir kez de Ahmet Bey'den dinler. Olanlara çok öfkelenip, ondan Kanlı Arap'ın yerini yurdunu iyi bilen bir adamını kendilerine rehber olarak vermesini ister. Ahmet Bey de bu işe Molla Arap'ı tayin eder.

Molla Arap'la beraber Mercan Yaylaları'na gelen Köroğlu bir müddet civarda keşif yapar ve sınır niteliğindeki bir köprüde Kanlı Arap'a pusu kurmaya karar verir. Planını Köse Kenan'a anlatıp kuvvetleriyle köprüyü beklemesini söyler. Ardından Zeynep Hanım'ı kurtarmak için Molla Arap'ı soyundurup bir Keloğlan yapar. Kendisi de çerçi kılığına girer. Kırat'ın rengini değiştirip beyaza boyar. Sonrasında tedarik ettiği bir takım malzemeye beraber Mercan Yaylaları'ndan içeri girer. Bu sırada Kanlı Arap'a da yaylaya bir çerçinin geldiği haberi verilir. O da kontrol etmeleri için adamlarını gönderir.

Köroğlu teftiş için gelenlere yumurtalarını Kanlı Arap'a satmak istediğini söyleyip kendisini ona götürmelerini ister. Ardından Arap'ın huzuruna çıkar. Burada işkence için kollarından asılı halde olan Zeynep Hanım'ı görürse ona asla bakmaz. Bir süre Kanlı Arap'a methiyeler dizip gönlünü hoş eder ve yumurtalarını satar. Ardından yaylalarda rahatça dolaşabilmek için bir çeşit izin kâğıdı alıp huzuru terk eder. Bu sırada etrafı kolaçan edip kimin nerde ne çeşit durduğunu iyice öğrenir. Akşam olunca tekrar Kanlı Arap'ın konağına gelir. Hanımlara hediye takılar getirdiğini söyleyip kapıdaki nöbetçilerle bir süre sohbet eder. Sonrasında şifalıdır dediği yazılı tasta su içirip hepsini bayıltır. İçeri girince Kanlı Arap'ın odasına gider. Ahmet Bey intikamını kendisi alabilsin diye Arap'ı öldürmeyip burnuna tuttuğu dar-ı huşver ile bayıltır. Ardından kıyafetlerini değiştirip onu da sırtına alarak dışarı çıkar. Diğer nöbetçilere Kanlı Arap'mış gibi emirler

yağdırıp çerçi diye gelen kişinin Köroğlu olduğunu söyler. Onları azarlayıp yanındaki Keloğlan ile atının da hemen getirilmesini ister. Molla Arap karşısına çıkarılınca onunla yalnız kalır ve kendisini tanıtır. Sonra Zeynep Hanım'ı kurtarıp onun yanına verir. Ardından Kırat'a yüklediği Kanlı Arap'la beraber yine onun kılığında köprübaşını tutan Köse ve diğer koçakların yanına gelir. Oradan da Susam Sümbül Yaylaları'na gider. Zeynep Hanım'ı Kanlı Arap'la beraber ailesine teslim eder. Kızlarına kavuşan aile fertlerinin her biri birer kılıç darbesi vurarak Kanlı Arap'ı öldürür. Bundan sonra Köroğlu tekrar koçaklarının yanına, köprüye döner. Kuvvetlerinin yarısını Köse ile beraber orada bırakıp bir kargı ucuna taktığı Kanlı Arap'ın kellesiyle Mercan Yaylalarına girer ve herkese meydan okur. Üzerine gelen düşmanla yedi gün yedi gece savaşı. Ardından bozguna uğramış gibi yapıp geri çekilir ve Kanlı Arap'tan kalan askeri köprüye doğru çeker. Onları Köse Kenan ile orada pusuya düşürüp hepsini kılıçtan geçirir. Kılıçtan kurtulanlarsa suya atlar. Köroğlu ve Köse yaşananları anlatması için haberci olarak sadece bir kişiyi sağ bırakırlar.

6. Köroğlu'nun Paşaoğlu ve Cazı Karı ile Savaşması ve Galip Gelmesi

Köprüdeki pusudan sağ kurtulanlar Hindistan yaylalarına gelip Kanlı Arap'ın kardeşlerine, Paşaoğlu ile Cazı Karı'ya, olup biteni anlatırlar. Paşaoğlu kardeşinin kabahatli olduğunu söyleyip kan davası gütmese de Cazı Karı'nın zorlamasıyla iki yüz elli bin atlısıyla yola çıkar. Öte yandan Cazı Karı da sihirli küpü ile Kanlı Arap'ın yaylalarına gelir. Perişan vaziyeti görüp, intikam yeminleri eder. Bu sırada Köroğlu da Kanlı Arap'tan kalan sürüleri Susam Sümbül Yaylaları'na göndermekle meşguldür. Üzerlerine gelen düşmanı görüp Molla Arap'a onların kim olduğunu sorar ve Kanlı Arap'ın sihirbaz kardeşleri olduğunu öğrenir. Önlerinden kaçıp gitmeyi kendisine ar kabul ettiğinden koçaklarını toplayıp ne tedbir almaları gerektiğini istişare eder. Bu sırada Paşaoğlu da kız kardeşinden öğrendiği sihir ile görünmez olup Köroğlu ve beylerinin çadırına gelir ve onları dinlemeye başlar. Köroğlu ve beyleri Paşaoğlu'ndan habersiz bir şekilde sürekli onun yiğitliğinden dem vurup mertliğini överler ve kendilerine sihir yollu bir kalleşlik yapmayacağını söylerler. Bir süre sonra da dağılırlar. Paşaoğlu da geri dönüp Cazı Karı'nın yanına gelir. Köroğlu ve koçaklarını övüp onlara herhangi bir büyü yapmaması hususunda kız kardeşini uyarır. Ertesi gün iki ordu karşı karşıya gelir. Paşaoğlu, Köroğlu'na meydan okuyup kendisinin ya da baş koçağının öne çıkmasını ister. Bunun üzerine Demircioğlu hemen ileri atılır ve kendisini tanıtır. Paşaoğlu'nun teklifiyle

kendi aralarında bir anlaşma yaparlar. Sonrasında da güreş tutup kılıç kılıca gelirler. Demircioğlu her ikisinde de onu alt eder. Mağlup olan Paşaoğlu Demircioğlu'na öğlen yemeğini birlikte yemeyi teklif edip onu kendi çadırına götürür. Gayet dostane bir şekilde misafiri olarak ağırlar.

Akşam olunca her iki taraf da istirahate çekilir. Köroğlu tekrar koçaklarını toplayıp meşveret eder. Paşaoğlu da yine görünmez olup onların yanına gelir. Demircioğlu'nun kendisi hakkında söylediği övgü dolu sözleri işitir. Bundan hareketle Köroğlu ve yiğitlerinin çok mert insanlar olduğuna kanaat getirip geri döner. Sonraki iki gün boyunca savaş devam eder. Köse ve beraberindeki kuvvetler düşmana hayli ziyan verir. Öyle ki Paşaoğlu için bu savaşın bilançosu seksen dokuz bin yaralı ile otuz üç bin ölüdür. Ayrıca kendisi de Demircioğlu'nun kılıç darbeleriyle ciddi bir şekilde yaralanmıştır. Öte yandan Cazı Karı da savaşı kaybettikleri için yazıklanıp durur. Paşaoğlu'nun tüm yasaklarına rağmen bir büyü yapıp çıkardığı fırtına ile Köroğlu'nun barhanasını birbirine katar. Paşaoğlu bunu öğrenince geceleyin gizlice kız kardeşinin çadırına girip onu derdest eder. Sonra da alıp Köroğlu'na götürür. Kendisinin de artık güç yetiremediğini söyleyip istediklerini yapmaları hususunda onları serbest bırakır. Bunun üzerine Demircioğlu kılıcını çekip Cazı Karı'nın kafasını keser. Böylelikle taraflar arasındaki nifak tohumu da ortadan kalkar. Paşaoğlu Köroğlu ile barış yapıp bölükbaşları ile kan kardeşi olur. Onlara hayli ganimet bırakır. Sonrasında ise ordusunu alıp kendi yoluna gider. Köroğlu da aldığı ganimeti Susam Sümbül yaylalarına gönderip Çamlıbel'e doğru yola çıkar. Ardahan Yaylaları'ndan geçerken Koca Bey ve atlısı tarafından üç gün gece misafir edilir. Sonra da tekrar yoluna devam edip Çırpıcı Çayırı'na gelir.

Motifler

B731.2. Yapay olarak renklendirilen atlar

Köroğlu Kırat'ı boyayıp bir al at eder. (425)

Köroğlu Kırat'ı boyayıp bir beyaz at eder. (461)

C420. Sırları açık etme yasağı

Koca Bey kendisi dönene kadar Köroğlu'na kafa tutacaklarını hiç kimseye söylememeleri hususunda serdarlarına tembihte bulunur. (446)

C762.1. Büyü gücünü sıklıkla kullanma yasağı

Köroğlu ve koçaklarıyla savaşıacağını söyleyen Paşaoğlu Cazı Karı'ya büyü yapmasını yasaklar. (483)

D214. Sihir yoluyla fırtına çıkartılır.

Cazı Karı küpüyle Köroğlu ve koçaklarının üzerinden geçip üzerlerine bir fırtına gönderir. (493)

D1364.7. Uyku iksiri

Kızıroğlu ve adamlarının kadehlerine dar-ı huşver katılır. (420)

Köroğlu zindandaki nöbetçileri dar-ı huşverden geçirir. (440)

Köroğlu dar-ı huşver kattığı suları Kanlı Arap'ın adamlarına şifalıdır deyip, içirir. (465)

Köroğlu Kanlı Arap'a dar-ı huşver koklatıp onu kendinden geçirir. (466)

D1399. Büyü yoluyla çeşitli kurtarmalar

Sihirbazlığı kız kardeşinden alan Paşaoğlu düştüğü zor durumlardan büyü kuvvetiyle kurtulur. (481)

D1711.11. Sihirbazlar ailesi

Kardeş olan Cazı Karı ve Paşaoğlu tılsım sahibi kimselerdir. (480)

D1980. Sihirli görünmezlik

Paşaoğlu büyü yoluyla görünmez olup Köroğlu'nun çadırına gelir. (481, 489)

D2135. Sihirle havada seyahat

Cazı Karı sihirli küpüyle havada seyahat eder. (477)

F569. Hayatın sıra dışı halleri

Köroğlu'nun yanında savaşacak olan Köse gözlerine çengel takıp belden yukarı kızıl et kalır. (483)

F574.1. Işıl ışıl göz kamaştırıcı güzellik

Şah Suna güzelliğiyle baktığı yeri kamaştırır. (412)

F575.1. Olağanüstü güzellikteki kadın

Şah Suna olağanüstü derecede güzel bir kadındır. (412)

Ahmet Bey'in kızı Zeynep Hanım son derece güzel bir dilberdir. (451)

F610.Sıra dışı derecede güçlü adam

Esebali parmaklarıyla altının yazı turasını siler.(426)

(T)G241.4.5. Cadı bir küpe binip havada seyahat eder.

Cazı Karı küpüne binip berhava olur. (477,489)

G278. Cadının ölümü

Demircioğlu Cazı Karı'nın kafasını keser. (494)

H11.1. Baştan geçeni hikâye etme

Çamlıbel'e dönen Köroğlu Köse ve diğer koçaklara Gürcistan'da gördüklerini ve Kiziroğlu'nun nasıl yakalandığını anlatır. (431)

Koca Bey serdarlarına Çamlıbel'de gördüklerini ve başından geçenleri anlatır. (449)

H152.1. Fakir insanlara verilen sadaka

Kiziroğlu ve adamları dervişe bir hayli sadaka verirler. (414)

(T)H919.7. Babanın verdiği vazifeler

Ahmet Bey oğlunda sofralarında ağırlayabilecekleri bir misafir bulup getirmesini söyler. (453)

H941.Birikimli devri daim eden görevler

Kiziroğlu gelen dervişleri huzuruna çıkarmaları için derife takımına her gün tembihte bulunur. (413)

H1150. Çalma, yakalama ya da öldürme görevleri

Kanlı Arap adamlarına Zeynep Hanım'ı yakalayıp kendisine getirmelerini emreder. (453)

H1199.17. Koruma görevi

Köroğlu Köse'ye Kanlı Arap'a karşı köprüyü koruma görevi verir. (460)

H1376.8. Bilgi için araştırma

Kiziroğlu Köroğlu'nun namının yayılmasına nasıl mani olacağını öğrenmek için Halep'ten yaşlı bir adam getirtir. (409)

H1563. Hüner imtihanı

Paşaoğlu'nu güreşte mağlup eden Demircioğlu onu bir de kılıç cenginde sınamak ister. (487)

J115.10.2.Akıllı vezir

Gürcistan hükümdarının veziri Kiziroğlu ve adamlarını düzenleyecekleri sahte bir toy ile yakalamayı teklif eder. (419)

J151. Yaşlı adamdan öğrenilen bilgi

Yaşlı adam Kiziroğlu'na Köroğlu gibi namını yayılmasını istiyorsa tıpkı onun gibi sahavet kapısını açmasını söyler. (410)

Koca Bey'in danıştığı yaşlı adam ona Köroğlu ile kılıç kılıca gelmeden önce Çamlıbel'e gidip teşkilatını yerinde görmesini nasihat eder. (445)

J152.2. Dervişten alınan nasihat

Dağıstan'da karşılaşan dervişlerden biri diğerine Akçadağ Yaylaları'ndaki Kiziroğlu'na gitmesini nasihat eder. (413)

J218. Düşmanlar birbirlerini öldürmek yerine barış yapmayı tercih ederler.

Köroğlu ve Paşaoğlu birbirleriyle savaşmak yerine barış yapmayı tercih ederler. (495)

J571.4. Acele verilen cezadan kaçınma

Gürcistan hükümdarının veziri Köroğlu'nu yakalayana kadar Kiziroğlu ve adamlarının idamının bekletilmesini söyler. (423)

J623. Düşmana korku vererek düşmanlığını engelleme

Çamlıbel'e gelen adamın Koca Bey yahut onun emrindeki biri olduğunu anlayan Köroğlu ve koçakları gelen düşmanın kendileri için bir talih kuşu olduğunu söyleyerek ona korku verirler. (447)

J624. Ortak düşmana karşı birleşme

Gürcistan ve Afganistan hükümdarları Kiziroğlu'na karşı kendi aralarında anlaşıp gizlice tedbir alırlar. (418)

J645. Gelecekteki düşmanın gücünden kaçınma

Köroğlu Koca Bey'i kendisine düşman etmiş olabileceğini düşünerek kuvvet ve planlarını öğrenmek için Demircioğlu'nu Ardahan Yaylaları'na gönderir. (450)

J647. Düşmanın intikamından kaçınma

Gürcistan hükümdarının veziri Koroğlu'nun Kiziroğlu'ndan dolayı intikam gütmesine karşılık onu da yakalamayı teklif eder. (423)

J675. Adam kendisi ölmek için bir diğerini öldürür.

Savaşta merhamet kapısını kapatan Köse Kenan “Ben öleceğime onlar ölsün.” deyip, karşısına çıkan hiç kimseye acımaz. (492)

J810. Büyüklerle anlaşma politikası

Koroğlu, hürmet ve hizmeti ile Gürcistan hükümdarı ve meclisinin güvenini kazanıp hepsiyle dost olur. (439)

J1577. Ziyafet (şölen) için aldatıcı davetiye

Gürcistan hükümdarı Kiziroğlu ve adamları düzenleyeceği sahte toya davet eder. (420)

J1705.4. Aptal kral

Gürcistan hükümdarı Koroğlu'nun söylediği yalanlara kanıp sözde zararını karşılar. (442)

K620. Muhafızı aldatarak kaçma

Kanlı Arap kılığına giren Koroğlu muhafızlara çerçi diye gelen kişinin Koroğlu olduğunu söyleyip onları aldatır ve oradan kaçır. (466-467)

K750. Tuzakla yakalama

Gürcistan hükümdarı düzenlediği sahte ziyafetle Kiziroğlu ve adamlarını derdest eder. (421)

K1000. Kendi kendini yaralayarak aldatma

Koroğlu, gerek kendini gerekse koçaklarını birkaç yerden yaralayarak Gürcistan hükümdarının huzuruna çıkar ve Koroğlu tarafından baskına uğradığını söyler (441)

K1682. Korkutmaya çalıştığı adam tarafından alt edilen kılık değiştirmiş hilekâr

Dilenci kılığında Çamlıbel'e gelip Koroğlu'na korku vermeye çalışan Koca Bey, buradaki teşkilatı görünce onu asla alt edemeyeceğine kanaat getirip baltayı taş vurduğunu düşünür. (447)

K1700. Yalan yoluyla aldatma

Köroğlu Afganistan ve Gürcistan hükümdarlarına kendilerini göçmen olarak tanıtır. (435,437)

Türkmen Beyi, Köroğlu'nun Kiziroğlu'nun davasını güttüğünü söyleyip Gürcistan hükümdarına korku vererek Kiziroğlu'ndan kalan bütün at ve silahları satın alır. (438-439)

Koca Bey Köroğlu'na Koca Bey'in atlısıyla üzerine geleceğini söyleyerek ona korku vermeye çalışır. (446)

K1810. Kıyafet değiştirerek aldatma

Köroğlu Kanlı Arap'a ve gönderdiği askerlere kendisini bir çerçi olarak tanıtip onları kandırır. (462,463)

K1811.1.2. Ziyafete davet edilip zehirlenen düşmanlar

Gürcistan hükümdarının davetine icabet eden Kiziroğlu ve adamları kadehlerine katılan dar-ı huşverle zehirlenirler. (421)

K1816.6. Çoban kılığına girme

Kanlı Arap Zeynep Hanım'ı görebilmek için çoban kılığına girer. (452)

K1817.1. Dilenci (fakir) kılığına girme

Koca Bey Köroğlu'nun dervişleri tanıdığını düşünür ve bunun yerine fakir biri olarak kılık değiştirir. (446)

K1817.1.1. Derviş kılığına girme

Köroğlu tanınmamak için derviş kılığına girer. (425, 439)

K1817.4. Tüccar olarak kılık değiştirme

Köroğlu kendisini bir çerçi kılığına sokar. (461)

K1821. Görünümünü değiştirerek kılık değiştirme

Derviş kılığına giren Köroğlu başına bir külah yüzüne de bir sakal takar. (425)

K1821.10. Saç keserek kılık değiştirme

Köroğlu Molla Arap'ı bir keloğlan eder. (461)

K1840. Bir başkasının yerine geçerek aldatma

Köroğlu Kanlı Arap'ın kıyafetlerini giyinip onun yerine geçer ve muhafızlarını aldatır. (466)

K1964. Sahte falcı

Köroğlu'nun ayarladığı yaşlı kadın Şah Suna'ya gidip kendisini bir falcı olarak tanıtır ve evleneceği adamı âlem-i manada gördüğünü söyler. (442)

K2211. Hain erkek kardeş

Paşaoğlu kız kardeşi Cazı Karı'yı derdest edip Köroğlu'na teslim eder. (493)

K2312. Gerçekten itaat edilen yemin

İntikam almayacağına dair Köroğlu'na söz veren Kiziroğlu, gerçekten de kan dökmeden sadece kendisine yol açarak Gürcistan'dan çekip gider. (441)

K2350. Askeri strateji

Köprü'nün kendisi için stratejik bir öneme sahip olduğunu düşünen Köroğlu Kanlı Arap'a burada pusu kurmaya karar verir. (460)

Köroğlu ve koçakları kaçıyormuş gibi yapıp düşmanlarını köprüdeki tuzağa çekerler. (474)

L111.1. Gurbete gidiş ve dönüş

Derviş Akçadağ Yaylaları'na doğru yola çıkar. (413)

Köroğlu Dağıstan'a doğru yola çıkar. (425)

L400. Kibir aşağılık getirir.

Kiziroğlu kibirlenip Köroğlu'nu kıskandığı için esir düşer. (422)

M114. Kutsal bir şey üzerine yemin etme

Demircioğlu Ahmet Bey'e yardım edeceğine dair melekler üzerine yemin eder. (457)

M168. Ülkeyi yıkmamaya ya da serbest bırakıldıktan sonra intikam almamaya söz verme

Köroğlu serbest kaldıktan sonra kimseye zarar vermeyeceğine dair Kiziroğlu'na yemin verdirir. (440)

M246. Dostluk anlaşması

Demircioğlu ve diğer bölükbaşları Paşaoğlu'nun da teklifiyle onunla dost olurlar. (496)

Köroğlu ve Koca Bey birbirleriyle dost olurlar. (497)

M400. Beddua alan kişiler

Zorbalıkla ilerleyen Kiziroğlu insanların bedduasını alır. (416, 418)

M411.0.1. Kendi kendine lanet okuma

Cazı Karı Köroğlu'ndan Kanlı Arap'ın intikamını almaması halinde cadılığının kendisine haram olması için lanet okur. (479)

N455. İnsanların konuşmalarına kulak misafiri olma

Köroğlu bir kahveye girip insanların konuşmalarını dinler ve Kiziroğlu'nun nasıl bir hile ile yakalandığını öğrenir. (427)

Sihir yoluyla görünmez olan Paşaoğlu Köroğlu ve koçaklarının konuşmalarını dinler. (482,490)

(T)N692. Adam yanlışlıkla yolunu kaybeder.

Demircioğlu yolunu şaşırıp Susam Sümbül Yaylaları'na gelir. (452)

N693. Savaşta bir tek kişi hayatta kalır. O da mesajcı olarak gönderilir.

Kanlı Arap'ın atlısını kılıçtan geçiren Köse Kenan bir tek kişiyi sağ bırakır ve onu da geride kalan düşmanlara haberci olarak gönderir. (476)

N700. Tesadüfi karşılaşmalar

Dağıstan'da iki derviş karşılaşır. (413)

Yolunu şaşırıp Demircioğlu Susam Sümbül Yaylaları'nda Ahmet Bey'in oğlu ile karşılaşır. (454)

N838. Yardımcı kahraman

Koçaklarla beraber Susam Sümbül Yaylaları'na gelen Köroğlu Kanlı Arap'a karşı Köroğlu'na yardım etmek ister. (459)

P10. Krallar

Afganistan Şahı Kiziroğlu'na bir elçi gönderip dost mu yoksa düşman mı olduğunu bildirmesini ister. (416)

P40. Prensesler

Şah Suna Dağıstan hükümdarının kızıdır. (412)

P110. Kralın vezirleri

Afganistan Şahı vezirlerine Kiziroğlu'na karşı ne tedbir almak gerektiğini sorar. Onlar da bir adam gönderip maksadının ne olduğunu öğrenmeyi teklif eder. (416)

Gürcistan hükümdarı vezirleriyle istişare eder ve onların da yönlendirmesiyle Kiziroğlu meselesini kan dökmeden halletmeye karar verir. (417)

(T)P152. Zengin adamın sıra dışı ihtiyaçları

Kiziroğlu'nun sadece yiğit ve güzel haberlerine ihtiyacı vardır. (413)

P150. Zengin adam

Susam Sümbül Yaylaları'nda Ahmet Bey adlı son derce zengin bir ağa vardır. (451)

P253.0.3. Bir kız kardeş ve üç (dört) erkek kardeş

Şah Suna'nın üç erkek kardeşi vardır. (412)

Zeynep Hanım'ın dört erkek kardeşi vardır. (451)

P312. Kan kardeşliği

Paşaoğlu Demircioğlu başta olmak üzere bütün bölükbaşları ile kan kardeşi olur. (496)

P320. Misafirperverlik

Paşaoğlu Demircioğlu'nu kendi çadırına götürüp misafiri olarak ağırlar. (488)

Koca Bey Köroğlu ve koçaklarını kendi yaylalarında misafir edip ağırlar. (497)

(T)P431.1.2. Haberlerin yayıcısı olarak dervişler

Kiziroğlu'nun Şah Suna'ya âşık olup Gürcistan'da esir düştüğü haberi tüm dervişlerin ağzında söylenir. (423)

P555. Savaşta mağlup olma

Köroğlu ve koçaklarına mağlup olan Kanlı Arap'ın askerleri Hindistan Yaylaları'na kaçıp, Cazı karı ile Paşaoğlu'na haber verirler. (476)

P555.2.1.1. Öldürmenin ilan edilmesi. Öldürülen düşmanların kafaları sergilenir.

Köroğlu ve Demircioğlu bir mızrağa geçirdikleri Kanlı Arap'ın kafasını teşhir edip onu öldürdüklerini ilan ederler. (472-473)

P556. Savaşta meydan okuma

Kanlı Arap'ın kafasını havada savuran Demircioğlu düşman askerine meydan okur. (473)

Paşaoğlu Köroğlu'nun baş koçağı Demircioğlu'na meydan okur. (485)

P557.2. Tutulacak düşmana vaatle bulunma

Demircioğlu'na meydan okuyan Paşaoğlu yapacakları güreş neticesinde mağlup olanın galip gelenin emrine girmesini teklif eder. (485)

(T)P557.4.1.1. Savaş alanına ilk gelen kişi aynı zamanda ilk hamle hakkına da sahiptir.

Demircioğlu savaş meydanına ilk Paşaoğlu'nun geldiğini söyleyip ilk hamleyi onun yapmasını ister. (485)

Q200. Cezalandırılan işler

Köroğlu Şah Suna'yı ayarttığı için kendisinden mükâfat bekleyen yaşlı nineye böyle işlere kalkıştığı için kamçıyla vurur. (444)

Q520. Pişmanlıklar

Kiziroğlu benlik ile iş görüp esir düştüğü için pişman olur. (422)

R10. Kaçırma

Kanlı Arap'ın adamları bir gece baskını düzenleyip Zeynep Hanım'ı kaçırmaları. (453)

R10.3. Çocuklar kaçırlır.

Köroğlu Afganistan Şahı'nın torunu Esebalı'yi kaçırmaları. (443)

R24. Kılık değiştirmiş kaçırmacı

Köroğlu derviş kılığına girip Esebalı'yi kaçırmaları. (443)

R39.2. Yaşlı kadın vasıtasıyla kaçırma

Köroğlu önceden ayarladığı yaşlı bir kadın aracılığıyla Şah Suna'yı kaçırmaları. (444)

R41.3. Zindana hapsedme

Kiziroğlu ve adamları yeraltı zindanlarına hapsedilir. (421)

R50. Esirlerin vaziyetleri

Kızıroğlu ve adamlarına yirmi dört saatte bir ölmeyecekleri kadar ekmek ve su verilir. (423)

Kanlı Arap tarafından aç bırakılan Zeynep Hanım bir deri bir kemik kalır. (462)

R51.1. Esirler aç bırakılır

Kanlı Arap Zeynep Hanım'ı aç bırakır. (462)

R110. Esaretten kurtulma

Kızıroğlu Köroğlu sayesinde esaretten kurtulur. (440)

R111. Esir kadının kurtarılması

Zeynep Hanım Köroğlu sayesinde esaretten kurtarılır. (467)

R121. Hapishaneden kurtarma yöntemleri

Köroğlu Kızıroğlu'nu kurtarabilmek için zindandaki nöbetçileri uyutur. (440)

R200. Kaçmalar ve takipler

Köroğlu peşine düşen Gürcistan askerlerinden kaçıp kurtulur. (441)

S118. Keserek öldürme

Zeynep Hanım ve ailesi Kanlı Arap'ın evvela kulak, burun ve dudaklarını sonrasında ise kafasını keserek öldürürler. (470)

S133. Kafasını keserek öldürme

Kanlı Arap kafası kesilerek öldürülür. (470)

Demircioğlu Cazı Karı'nın kafasını keser. (494)

S139.2.1.1. Ödül (ganimet) olarak öldürülen düşmanların kafaları

Köroğlu Kanlı Arap'ın kesik başını Demircioğlu'na armağan olarak götürmek ister. (470)

S139.2.2.1. Katledilen düşmanların kafaları kazıklara geçirilir.

Köroğlu Kanlı Arap'ın kafasını mızrağa geçirir. (470)

S139.2.2.1.6. Düşmanları korkutmak için teşhir edilen kafalar.

Demircioğlu mızrağa takılı Kanlı Arap'ın kafasıyla yine onun askerlerine korku verir. (473)

S139.3. Asılan ve işkence edilen esir kadın

Kanlı Arap Zeynep Hanımı el ve ayaklarından bir direğe bağlayıp ona işkence eder. (462)

S175. İşaret dili. Parmaklar vasıtasıyla verilen mesaj

Köroğlu parmağını havada sallayarak koçaklarına ricat emri verir. (474)

T11.2. Resme bakarak âşık olma

Şah Suna'nın resmine bakan Kiziroğlu ona âşık olur. (415)

T15. İlk görüşte âşık olma

Şah Suna Kiziroğlu'nun yakışıklılığını görüp ona âşık olur. (444)

Kanlı Arap Zeynep Hanım'ı görür görmez âşık olur. (452)

T53. Çöpçatanlar

Köroğlu Şah Suna'yı Kiziroğlu'na kaçmaya ikna etmesi için yaşlı bir kadın ayarlar. (442)

T133. Evlilik için yolculuk

Kiziroğlu Şah Suna'yı alabilmek için adamlarıyla beraber Dağıstan'a doğru yola çıkar. (415)

T145.0.1. Çok eşlilik

Zeynep Hanım'ı kaçıran Kanlı Arap'ın hali hazırda bir başka eşi daha vardır. (463)

T311. Evlenmek istemeyen kadın

Zeynep Hanım Kanlı Arap'a onunla asla evlenmeyeceğini söyler. (462)

T320.1.1. İşkenceye rağmen korunan namus

Kanlı Arap'ın işkencelerine maruz kalan Zeynep Hanım etlerini lime lime etse de onunla asla beraber olmayacağını söyler. (462)

W10. Müşfiklik /Merhamet

Paşaoğlu ile savaşan Demircioğlu yiğitliğine acıyıp ona kılıç vurmaz. (487)

W11. Cömertlik

Köroğlu ve koçakları Afganistan'a doğru giderken yolda karşılaştıkları insanların mallarını birin yerine on vererek ederinin çok üstünde bir fiyata satın alırlar. **(433)**

Ahmet Bey her gün sofrasında yüzlerce kişiyi ağırlayıp ceplerine harçlık koyar. **(451)**

Köroğlu Paşaoğlu'ndan aldığı ganimeti Ahmet Bey'e verir. **(496)**

W11.5. Düşmana karşı cömertlik

Paşaoğlu, Köroğlu ve koçaklarına bile isteye bir hayli ganimet bırakır. **(496)**

(T)W11.5.1. Kıskançlık neticesinde cömertlik

Köroğlu'nu kıskanan Kiziroğlu sahavet kapısını açıp ondan daha fazla ihsanda bulunacağını her bir tarafa ilan eder. **(410)**

W12.2. Adam misafir olarak ağırlayabilmek için yabancı insanları arar.

Ahmet Bey'in oğlu yedi yol ayırına gelip misafir olarak ağırlayabilecekleri birilerini arar. **(454)**

W31. İtaat

Serdarları Koca Bey'e emrine amade olduklarını söylerler. **(449)**

(T)W33.4. Savaşçı düşmanın önünden kaçmayı kendisine yakıştıramaz.

Köroğlu, Cazı Karı ve Paşaoğlu'nun önünden kaçmayı kendisine ar kabul eder. **(480)**

W116. Kibir

Kiziroğlu yola devam edebilmek için Afganistan Şahı'ndan müsaade istemeyi kendisine yakıştıramaz. **(416)**

W121. Korkaklık

Kanlı Arap'tan korkan insan Susam Sümbül Yaylaları'na gidemezler. **(454)**

(T)W143. Tehditkârlık

Kiziroğlu izin vermemesi halinde kılıç kuvvetiyle yol alacağını söyleyerek Afganistan Şahı'nı tehdit eder. **(416)**

Kiziroğlu Şah Suna'yı vermemeleri halinde kılıç kuvveti ile alacağını söyleyerek Gürcistan elçilerini tehdit eder. **(418)**

W165. Yanlış gurur

Esir vaziyetteki Kiziroğlu kendisini sorgulamaya gelen zindancıya kimseye eyvallahı olmadığını söyleyip, Şah Suna'yı almadan gitmeme hususunda diretir. (422)

W181. Kıskançlık

Kiziroğlu kendi yiğitliğine karşılık Köroğlu'nun namının daha fazla söylenmesini kıskanıp koçaklarıyla bu işe bir hal çaresi arar. (409)

Koca Bey Köroğlu'nu kıskanır ve namını ortadan kaldırmanın bir yolunu arar. (445)

W193. Zorbalık

Dağıstan'a doğru yola çıkan Kiziroğlu insanların tarlalarına zarar verir ve mallarını yok pahasına ellerinden alır. (416,418)

Kanlı Arap emri altındaki yaylaları zorbalıkla zapt etmiştir. (453)

Z10.2. Bitiş formülleri

“Hikâyemiz burada menziline erdi.” (498)

Z10.3. Bağlayış formelleri

“Gel haberi kimden/nereden verelim... ” (412, 451)

“Hikâye dillerde tez yıllarda geç olur.” (413, 434, 457)

“Elin ver ...” deyip menzil tutmak. (415)

Z64. Atasözleri

Köpek de yaza çıkar ama yediği ayazı sor. (417)

Zor kapıya dayanmamış şer bacadan çıkmaz. (418)

Z71.1. Formülistik sayı: 3

Demircioğlu Paşaoğlu'na üç yerden yara vurur. (491,492)

Köroğlu koçaklarıyla beraber üç gün boyunca Koca Bey'in misafiri olur. (497)

Z71.5. Formülistik sayı: 7

Afganistan şahının torunu olan Esebalı yedi yaşındadır. (426)

Köroğlu Kanlı Arap'ın askerleriyle yedi gün savaşı. (474)

Z71.8. Formülistik sayı: 12

Kiziroğlu'nun zindanı etrafında on iki nöbetçi vardır. (440)

Z71.12. Formülistik sayı: 40

Yaşlı kadın Şah Suna'yı Kiziroğlu'na âşık edebilmek için Köroğlu'ndan kırk gün mühlet ister. (442)

(T)Z71.16.5. Formülistik sayı: 19

Şah Suna on dokuz yaşındadır. (412)

Z71.16.11. Formülistik sayı:8

Köroğlu Gürcistan'da sekiz gün kalır. (429)

(T)Z71.16.20. Formülistik sayılar: 366

Kiziroğlu'nun üç yüz almış altı damarı aşk ateşiyle tutuşur. (415)

Z183. Sembolik isimler

Paşaoğlu'nun esas adı Mustafa'dır. Ancak babası bir Türkmen beyi olduğu için ona bu isimle seslenilir. (485)

2.1.14. Bolu Beyi

1. Köroğlu'nun İftiraya Uğraması ve Yakalanması için Üzerine Bolu Beyi'nin Gönderilmesi

Bezirgânlar padişah fermanı üzerine kendilerinden kırkta bir baş alan Köroğlu'na itiraz edemezler. Ancak bundan kurtulmanın da bir yolunu ararlar. Bir gün kendi aralarında istişare edip ona iftira atmaya karar verirler ve her birisi, Köroğlu'nun kırkta bir yerine yedide bir baş almaya başladığına dair Sultan Murat'a arzuhal yazarlar.

Hayli öfkelen padişah Köroğlu'nu derdest ettirip huzuruna getirtmeye ve bu şikâyetlerin aslının olup olmadığını öğrenmeye karar verir. Onu yakalayıp getirebilecek birinin bulunması için İstanbul'da üç gün boyunca tellallar bağırır.

Bu sırada Bolu Beyi de zindandadır. Lalanın kızı Dönek Hanım'ı kaçıırken yakalanmış ve yüz bir senelik hapse mahkûm edilmiştir. Hapisteyken hizmetini gören Keloğlan'dan Köroğlu'nun devlete asi olduğunu işitince padişaha durumunu izah eden bir mektup yazar ve fırsat verilmesi halinde onu yakalayıp getirebileceğini söyler. Padişah

Bolu Beyi'ni huzuruna getirtir. Şayet başarılı olabilirse cezasını affedip Dönek Hanım'ı kendisine vereceğini söyler. Ardından süvari ve piyadelerden oluşan yüz altmış bin kişilik hayli kalabalık bir kuvvetle onu Köroğlu'nun üzerine gönderir.

2. Köroğlu'nun Bolu Beyi'ne Tutsak Olması

Bolu Beyi padişahın verdiği askerlerle birlikte Çamlıbel'e doğru yola çıkar. Bu sırada mevsimlerden kıştır. Gelip geçen kervanlar olmadığı için Çamlıbel'dekiler hayli parasız kalmıştır. Köroğlu da kendisinden harçlık isteyen koçaklarına para bulabilmek için Kırat'la İstanbul'a doğru yola çıkar ve günün birinde Bolu Beyi'nin atlısına tesadüf eder. Malumat edinebilmek için derviş kılığında aralarına karışır. Onlardan bezirgânların attığı iftirayı ve kendisini yakalamak üzere görevlendirildiklerini öğrenir. Sonra Bolu Beyi'nin yanına gider. Kendisini on dört yıldır gurbette gezen bir derviş olarak tanıtır ve sadaka için gittiği Çamlıbel'de Köroğlu tarafından soyulduğunu söyler. Ardından onları methetmek bahanesiyle sazını eline alır ve Bolu Beyi'ne sayıp sövmeye başlar. Bolu Beyi öfkelenince bu sözlerin Köroğlu'na ait olduğunu söyleyip kendisini kurtarır. Sonra Bolu Beyi'nin de teklifiyle Çamlıbel yolunda onların rehberi olmayı kabul eder. Bu sırada vaktiyle Çamlıbel'den kaçmış Köroğlu'nun eski bir koçağı da oradadır. Onu tanıyıp Bolu Beyi'ne haber verir ve yakalanmasını sağlar.

Köroğlu'nu derdest ettiren Bolu Beyi ona işkence etmeye başlar. Ancak o hiç bozuntuya vermeyip kendisinin sanıldığı gibi Köroğlu olmadığını, aksine Sultan Murat tarafından onları takip etmekle vazifelendirilmiş bir serdar olduğunu söyler. Böylelikle onları kandırıp ellerinden kurtulur. Ardından Bolu Beyi ve askerlerine rehberlik etmeye başlar. Tokat tepelerine geldiklerinde kendisini bir müddet burada beklemelerini söyleyip onlardan ayrılır. Çamlıbel'e gelir. Başından geçenleri ve uğradığı iftirayı anlatıp padişahın üzerlerine ordu gönderdiğini söyler. Demircioğlu'na dönüp Bolu Beyi'ni kendisine getirmesini emreder. Emri alan Demircioğlu koçaklarla beraber bir gece baskını düzenler ve başka hiç kimseye zarar vermeden bir tek Bolu Beyi'ni yakalayıp Köroğlu'nun huzuruna getirir. Köroğlu saz ile söz ile ona korku verir. Bir süre sonra Bolu Beyi'ni sofrasına oturtur. Onu öldüreceğini söyleyip lokmaları boğazına dizer. Öyle ki Bolu Beyi ağlayıp sızlanmaya başlar. Köse Kenan bu hale sinirlenip Köroğlu'ndan onu affetmesini ister. O da Köse'nin sözünü kırmayıp Bolu Bey'ini affeder.

Canını kurtaran Bolu Beyi fırsattan istifade Köroğlu'na yanaşır. Sevdığı Dönek Hanım'a kavuşabilmesi için onu padişah katına götürmesi gerektiğini söyler. Bunun üzerine Köroğlu yardım maksadıyla onunla gitmeye karar verir. Köse Kenan itiraz edip, rest çekerse de hiçbir tesiri olmaz. Köroğlu Bolu Beyi'ni de alıp yola çıkar. Sözü'nün yere düşürülmesine hayli sinirlenen Köse bundan sonra Çamlıbel'de Köroğlu'nun adının anılmasını yasaklar ve “Kimse onun peşinden imdadına gitmeyecek.” der.

Bolu Beyi'ni de yanına alan Köroğlu Kırat sayesinde onu İstanbul'a dönmekte olan ordusuna kavuşturur. Bir süre sonra paşalar, Bolu Beyi'ne Köroğlu'nun cebir ile değil kendi rızası ile geldiğini, onu bu şekilde götürecek olursa cezasının affedilmeyip Dönek Hanım'ın da verilmeyeceğini söylerler. Bunun üzerine Bolu Beyi Köroğlu'na gidip durumu izah eder. Köroğlu Bolu Beyi'ne güvenilemeyeceğini bildiğinden ilk başlarda bu fikre yanaşmaz. Ancak daha sonrasında onu muradına kavuşturabilmek için teslim olur.

Bolu Beyi Köroğlu'nu bağlar bağlamaz ona işkence etmeye başlar. Köroğlu yaptığına pişman olursa da iş işten geçmiştir. Bu durum bir süre böyle devam eder. Yolculuk esnasında ordunun önüne taşkın bir dere çıkar. Bolu Beyi paşaların da verdiği akılla Köroğlu'ndan eli kolu bağlı bir vaziyette bu sudan geçmesini ister. Köroğlu her ne kadar itiraz ederse de çaresiz suya girer. Akıntıya kapılıp gözden kaybolur. Bir müddet sonra dereden kurtulup selamete çıkar. Bağlarını çözüp tütün içmeye başlar. Herkes onu öldü sanırken içtiği tütünün dumanı Köroğlu'nu ele verir. İki asker onu fark edip Bolu Beyi'ne haber verirler. Bolu Beyi paşalara ne yapması gerektiğini sorarsa da onlardan yüz bulamaz. En sonunda evvelce Köroğlu'nu tanıyan askerden yardım alır. Ondan öğrendiği akılla hareket edip bir kez daha Köroğlu'nu ele geçirir. Ardından boynuna bir kaya paçası asarak Kırat'ın önünde yayan yapıldak İstanbul'a götürür. Padişah'ın huzuruna çıkartır. Padişah, Bolu Beyi gibi haysiyetsiz bir adama esir düşüp karşına perişan bir halde geldiği için Köroğlu'na çok öfkelenir ve öldürmesi için onu tekrar Bolu Beyi'ne teslim eder.

3. Dönek Hanım'ın Köroğlu'nu Ölümden Kurtarması

Köroğlu'nun nasıl biri olduğunu merak eden Dönek Hanım padişahın, öldürmesi için onu Bolu Beyi'ne teslim ettiğini öğrenir. Derhal Bolu Beyi'ne bir mektup yazıp Köroğlu'nu katletmeden önce kendi konağının önünden geçirmesi ister. Bolu Bey'i sevgilisinin bu ricasını kırmayıp onu konağın önüne getirir. Köroğlu'nun heybetini gören Dönek Hanım Bolu Beyi'nin onu hile ile yakaladığını anlar ve ikinci bir mektup daha

yazar. Bolu Beyi'nden, öldürmesi için onu kendisine teslim etmesini ister. Bolu Beyi bu isteği de kabul eder. Köroğlu'nu da yanına alıp konağa gider. Ne var ki Dönek Hanım cariyeleriyle beraber bir hile çevirip, Bolu Beyi'ni dışarıda bırakır ve sadece Köroğlu'nu içeri alır. Bir süre sonra da onu öldürdüğünü söyleyip Bolu Beyi'ni başından savar.

Köroğlu'nu içeriye alan Dönek Hanım bağlarını çözmeden önce kendisine itaat edeceğine dair ondan bir söz vermesini ister. Köroğlu da Dönek Hanım'ı gayet mert görüp söyleyeceklerine harfiyen uymayı kabul eder. Böylelikle serbest kalır. Dönek Hanım onu bodruma gizleyip yemek için neler istediğini sorar. O da saz ile söz ile sabah, öğlen ve akşam öğünleri için sıra dışı bir liste verir. Ayrıca Kırat'ın da nasıl beslenmesi gerektiğini söyler.

Bu sırada Bolu Bey'i de padişahın huzuruna çıkıp Köroğlu'nu öldürdüğünü söyler. Ardından Tavuk Pazarı'na gidip kendisine bir kahvehane yaptırır. Bütün gün burada oturup “Köroğlu'nu yakalayıp öldüren kahraman benim.” diye caka satar.

4. Esebalî'nin İstanbul'a Gelmesi ve Köroğlu'nun Bulması

Köroğlu Bolu Beyi ile beraber Çamlıbel'den ayrıldıktan sonra koçaklar Köse'den korktukları için ne peşinden gidebilirler ne de adını ağza alırlar. Bu durum bir süre böyle devam eder. Bir müddet sonra Han Nigâr kocası olmadığından artık elin minneti ile yaşayacağını düşünüp kendi kendine ağlamaya başlar. Halinin nedenini soran Esebalî'ye durumu izah eder. Bunun üzerine Esebalî Köse Kenan'ın yanına gidip Köroğlu'nu bulmak için ondan müsaade ister. Köse öfkelenip ona iki tokat atar. Dayığı yiyen Esebalî karşında dimdik durmaya devam edince üçüncüyü vurmaya cesaret edemez ve başından savmak için gitmesine izin verir.

Derife atlısından yaşlı bir at ile eski bir kılıç alan Esebalî tek başına yollara düşer. Daha önce hiç gurbete çıkmadığından nereye gittiği kendisi de bilmez. İnsanlara sormaya da utanır. Bir süre böyle devam edip Halep'e gelir. Geceleyin bir kayanın üzerinde uyuduğu sırada kırk harami tarafından yakalanır. Haramilerin lideri ona kim olduğunu ve nereye gittiğini sorar. O da Köroğlu'nu bulmak üzere Çamlıbel'den İstanbul'a doğru yola çıktığını ve onun oğlu olduğunu söyler. Haramibaşı oradaki herkesi çok iyi tanıdığı için ilk başlarda ona inanmazsa da Esebalî Köroğlu'nun kendisini vaktiyle kaçırdığını ve evlat edindiğini söyleyip onu ikna eder.

Haramibaşı Köroğlu'nun çok iyiliğini gördüğünü söyleyip Esebalî'ye kendi kılıcı ile atını verir. Ardından yanına kattığı iki adamıyla birlikte onu İstanbul'a gönderir. İstanbul'a gelen Esebalî burada bir hana yerleşir. Sonra da çarşıları dolaşmaya çıkar. Bolu Beyi'nin açtığı kahvehaneye tesadüf edip içeri girer. Onu ve elindeki sazı gören Bolu Beyi Esebalî'den kendisini övmesini ister. O da bunu fırsat bilip Bolu Beyi'ne sayıp sövmeye başlar. Bolu Beyi her ne kadar öfkelenip onu kovmak isterse Esebalî'yi destekleyen kahve halkından dolayı bunu başaramaz. Bu sırada Dönek Hanım'ın cariyelerinden birisi de oradan geçer. Esebalî'yi görünce sesinin ve yüzünün güzelliğine hayran kalır. Öyle ki mutfak malzemelerini alıp konağa geri dönmeyi unuttur.

O gün konağa malzeme gelmeyince Köroğlu'nun sabah yemeği verilmez. Hatta bu yüzden Köroğlu Dönek Hanım'a gönül koyup serzenişte bulunur. Bunun üzerine Dönek Hanım Köroğlu'na yemek verilmeyişinin nedenini araştırır ve aşçıbaşından cariyesinin o gün hiç konağa gelmediğini öğrenir. Derhal onu buldurup sorguya çeker. O da Esebalî ile Bolu Beyi arasındaki atışmaya takılıp kaldığını anlatır. Dönek Hanım Esebalî'yi merak edip Bolu Beyi'ne bir name gönderir ve çalıp söylemesi için onu kendisine göndermesini ister. Nameyi okuyan Bolu Beyi Esebalî'den kurtulmak için onu Dönek Hanım'a gönderir.

Dönek Hanım'ın Bolu Beyi'nin sevgilisi olduğunu öğrenen Esebalî önce ondan intikam almaya karar verir ve konağa gelir. İçeri girdiğinde Köroğlu'nun duvara asılı eşyalarını görüp ağlamaya başlar. Ağlamasının nedenini soran Dönek Hanım'a her şeyi anlatıp Köroğlu'nu bulmak için Çamlıbel'den geldiğini söyler. Buna mukabil Dönek Hanım da Köroğlu'nun ölü değil sağ olduğunu bildirir. Ardından Esebalî'yi de alıp onun yanına gider. Köroğlu ile Çamlıbel'e dair imalı bir şekilde konuşmaya başlar. Köroğlu bundan hareketle oradan gelen birinin olduğunu anlayıp tahmin etmeye çalışır. Sırasıyla Demircioğlu, Hasan Bey ve Ayvaz'ın isimlerini verir. Ancak üçünde de yanılınca son olarak Esebalî'nin adını söyler. İsmi işiten Esebalî hemen kendini belli edip Köroğlu ile konuşmaya başlar. Saklandığı bodruma inip başından geçenleri anlatır. Ertesi sabah Köroğlu artık gitmeleri gerektiğini söyleyip Dönek Hanım'dan müsaade ister. Dönek Hanım Köroğlu'ndan gitmeden evvel Bolu Beyi'ni de öldürmesini rica edip onları akşam yemeğine davet eder. Köroğlu yemek esnasında kız ile oğlanın bakışmalarından birbirlerine âşık olduklarını anlar ve giderken onu da beraberlerinde götürür.

Dönek Hanım ve Esebalı ile yola koyulan Köroğlu bir müddet sonra atları durdurup onlara Çamlıbel'e nasıl gidecekleri öğretir. Bazı nasihatlerde bulunup, kendisinin Bolu Beyi'nden intikam alacağını söyler. Ardından onları yolcu edip tekrar İstanbul'a döner.

5. Köroğlu'nun Bolu Beyi'nden İntikam Alması

Dönek Hanım'ın Köroğlu ile birlikte kaçtığı haberi bir müddet sonra yayılıp padişah katına ulaşır. Hayrette düşen Sultan Murat derhal Bolu Beyi'nin çağrılmasını emreder. Huzura çıkan Bolu Beyi Köroğlu'nun hortladığını söyleyip kendisini savunur. Sonra da ağlayıp sızlanarak padişah'tan yardım ister. Sultan Murat bu hali gayet komik bulup gülmeye başlar ve Köroğlu'nun tekrar öldürmesini söyleyip yanına üç yüz de asker katar. Bununla yetinmeyen Bolu Beyi Kırat'ı vurabilmek için bir de hazindeki tüfeği ister ve onu da alır. Ardından Tavuk Pazarı'na gidip kendisi için adam toplar. Bu sırada Köroğlu gelir. Hasımını gören Bolu Beyi tüfeğini nişanlayıp isabetsiz üç atış yapar ve kaçmaya başlar. Köroğlu arkasından yetişip onu yakalar. Atının terkisine alıp tüfekle beraber ıssız bir yere götürür. Bu arada Sultan Murat'a da Köroğlu'nun Bolu Beyi'ni kaçırdığı haberi ulaştırılır. Padişah süvarilerini geri çekip takip etmemelerini söyler. Zira devlet malı olan tüfeği getirip getirmeyeceğine bakarak onun sadakatini test etmek ister. Öte yandan Köroğlu Bolu Beyi'ni تنها taşlık bir araziye getirir. Onca iyiliğine karşılık kendisine yaptığı ihanetin hesabını sorup onu Kırat'ın kuyruğuna bağlar ve atını doludizgin sürüp Bolu Beyi'ni işkence ile öldürür. Sonra da Esebalı ile Dönek Hanım'ın peşinden Çamlıbel yolunu tutar.

6. Köroğlu'nun Kiziroğlu Mustafa Bey ile Olan Mücadelesi

Dönek Hanım'ın babası, kardeşi Kiziroğlu'na yeğeninin Köroğlu tarafından kaçırıldığına dair haber gönderir. Kiziroğlu hayli öfkelenip derhal onların peşine düşer. Kısa bir süre sonra da arkalarından yetişir. Atının gelişinden Kiziroğlu'nu tanıyan Köroğlu Esebalı ile Dönek Hanım'ı önden gönderip onu beklemeye başlar.

Köroğlu Kiziroğlu'nu kuvvet ile değil de ancak hile ile alt edebileceğini düşünür ve ona güreşte meydan okur. Ancak güç yetiremeyip mağlup olur. Kiziroğlu kafasını kesmeye yeltendiği sırada zeminin ıslak olduğunu ve bu yüzden ayağının kaydığını söyleyerek ondan kurtulur. Tekrar güreş tutmak için daha kuru bir yere geçerler. Ne var ki Köroğlu bu sefer de elbiselerinin ıslak olduğunu söyleyip onları kurutmaya başlar. Bu şekilde türlü bahaneler uydurup onu akşama kadar oyalar ve güreşi sabaha erteleyip

uyumaya başlar. Kızıroğlu Köroğlu'nun bu rahatlığı karşısında hayrete düşer. Öfkeyle kendisinden neden korkmadığını sorar. O da yiğit adamdan korkulmayacağını söyleyip onun mertliğini över.

Kızıroğlu Köroğlu'nun sözlerinde samimi olup olmadığını sınamak ister. Onu affettiğini söyleyip serbest bırakır. Ardından derviş kılığında Köroğlu'nun peşinden Çamlıbel'e gelir. Akşamleyin gizlice Köroğlu ile Han Nigâr'ın çadırlarını dinler ve Köroğlu'nun karısının yanında kendisini değil de onu methettiğini görür. Böylece doğruluğuna kanaat getirip Akçadağ Yaylaları'na döner. Dönek Hanım'ın babasını çağırıp Köroğlu'nun elinden zor kurtulduğunu söyler. Böylelikle onu da kızını geri alma sevdasından vazgeçirir.

Köroğlu Çamlıbel'e geldiği günün ertesi sabahında Dönek Hanım ile Esebalî'nin düğün hazırlıklarını başlatır. Demircioğlu'nu Kızıroğlu'na davetçi gönderir. Ancak Kızıroğlu böyle bir şeyin uygun olmayacağını söyleyip nazikçe bu daveti reddeder. Netice de kırk gün kırk gece düğün yapıp iki sevgili birbirine kavuşturulur.

Motifler

B133.1. At kahramanı tehlikeye karşı uyarır.

Esebalî'nin atı kişneyerek onu üzerine gelmekte olan haramilere karşı uyarır. (549)

C130. Buluş çağıyla ilgili yasaklar

Henüz on dört yaşında bir çocuk olan Esebalî Köroğlu ve koçaklarının meclisine giremez. (500)

C430. İsim söyleme yasağı

Köse sözünü dinlemeyip Bolu beyi ile giden Köroğlu'nun isminin söylenmesini ve peşinden gidilmesini yasaklar. (525)

(T)C900.1. Yasağın ihlalden dolayı tokat cezası

Köse, Köroğlu'nun adını zikredip peşinden gitmek isteyen Esebalî'ye iki tokat atar. (545)

C920. Yasağın ihlali neticesinde ölüm cezası

Köroğlu'nun peşinden gidilmesini yasaklayan Köse Kenan aksi yönde davranacak olanın kafasını keseceğini söyler. (525)

F575.1. Olağanüstü güzellikteki kadın

Lala'nın kızı Dönek Hanım güzelliğiyle dillere destan olmuş bir dilberdir. (501-502)

F610. Sıra dışı derecede güçlü adam

Köse'nin tokadını yiyen Esebalî'ye hiçbir şey olmaz. (545)

H11.1. Baştan geçeni hikâye etme

Köroğlu saz ile söz ile Sultan Murat ordularının üzerlerine geldiğini anlatır. (519)

Esebalî haramibaşına Köroğlu'nun kendisini yedi yaşındayken Afganistan'dan kaçırdığını anlatır. (551-552)

Esebalî, Köroğlu'na onu aramaya başladığı andan itibaren başına gelenleri, Köse'den yediği dayağı ve harambaşının yardımlarını anlatır. (562-563)

H57. Kayıp üye tarafından tanınma

Vaktiyle Çamlıbel'de koçaklık yapıp sonrasında kaçan asker, Köroğlu'nu tanır ve Bolu Beyine haber verir. (514)

H125. Silahlar vasıtasıyla tanıma

Esebalî Dönek Hanım'ın duvarındaki Köroğlu'nun silahlarını tanır ve ağlamaya başlar. (559)

(T)H148. İsteğin şiirle ifadesi

Bolu Beyi saz ile söz ile padişah'tan asker ister. (504)

(T)H193. Binilen at vasıtasıyla tanıma

Köroğlu Alapaça At'ın çıkardığı toz bulutundan hareketle peşlerine düşenin Kızıroğlu olduğunu anlar. (571)

H510. Tahmin testleri

Dönek Hanım Köroğlu'ndan Çamlıbel'den kimin geldiğini tahmin etmesini ister. O da sırasıyla Demircioğlu, Hasan Bey, Ayvaz ve Esebalî'nin isimlerini verir. (561)

H934.3. Üvey anne tarafından verilen görevler

Han Nigâr Esebalî'yi Köse ve koçakların divanhanesine gönderip Köroğlu hakkında bir şey konuşup konuşmadıklarına dair kendisine bir haber getirmesini ister. (543)

H945. Gönüllü üstlenilen görevler

Bolu Beyi padişaha bir mektup yazıp Köroğlu'nu yakalamaya talip olur. (503)

H960. Kabiliyet ve akıl yoluyla yerine getirilen görevler

Demircioğlu ve bölükbaşıları bir gece baskını düzenleyip yalandan naralar atarlar. Bu şekilde kimsenin kanını dökmeden sadece Bolu Beyi'ni yakalayıp geri dönerler. (520)

H1150. Çalma yakalama ya da öldürme görevleri

Padişah Bolu Beyi'ne Köroğlu'nu yakalayıp getirme görevini verir. (504)

Köroğlu Demircioğlu'ndan Bolu Beyi'ni yakalayıp kendisine getirmesini ister. (520)

Sultan Murat Köroğlu'nu yakalaması için Bolu Beyi'ni bir kez daha görevlendirir. Ayrıca kendisine hediye edilen tüfeği de verir. (567)

H1555. Doğruluk imtihanı

Kiziroğlu yiğitliğini metheden Köroğlu'nun doğruluğunu sınamak için onu affettiğini söyleyip arkasından gizlice Çamlıbel'e gelir. (57)

H1556. Sadakat testi

Köroğlu Bolu Beyi ile beraber tüfeği de götürünce padişah peşine adam salmayıp devlet malını geri getirmeyeceğine dair onun sadakatini test etmek ister. (569)

H1210.2. Kral tarafından tayin edilen araştırma

Padişahın emriyle tüm İstanbul'da Köroğlu'nu yakalayabilecek biri aranır. (501)

H1219.6 İftiradan dolayı tayin edilen araştırma

Bezirgânların iftiralarına inanan Sultan Murat Köroğlu'nu yakalayıp huzuruna getirecek birinin bulunmasını emreder. (501)

J50. Gözlem yoluyla edinilen bilgi

Esebali ile Dönek Hanım'ın hareketlerini takip eden Köroğlu onların birbirlerine âşık olduğunu anlar. (564)

Kiziroğlu Han Nigâr'la konuşmasını dinler ve onun kendinden daha yiğit biri olduğuna kanaat getirir. (578)

J227.1. Esarete tercih edilen ölüm

Bolu Beyi yüz bir sene hapis yatmaktansa Köroğlu'nu yakalarken ölmeyi tercih eder. (503)

Bolu Beyi Köroğlu'ndan coşkun dereyi geçmesini ister. O da Bolu Beyi'nin elinde esir kalmaktansa ölmeyi tercih edip kendisini suya atar. (530)

J610. Başkaları ile anlaşmazlıkta önceden düşünme

Köse Esebalı tarafından alt edilip koçaklara rezil olmamak için üçüncü tokadı atmaz ve gitmesine izin verir. (545)

J652. Uyarılara karşı dikkatsizlik

Köroğlu Köse'nin Bolu Beyi'ne karşı uyarılarına kulak asmayıp ona yardım edeceğini söyler. (525)

J652.4. Kimi insanlara karşı uyarılar

Köse Kenan Bolu Beyi'ne karşı Köroğlu'nu uyarır. (524)

J1110. Akıllı adamlar

Köroğlu'nun yiğitliğini görenler Bolu Beyi'nin onu hileyle yakaladığını anlarlar. (535)

J1140. Doğruları keşfetmedeki zekilik

Köroğlu Dönek Hanım'ın konuşmalarından hareketle Çamlıbel'den birisinin geldiğini anlar. (560)

J17000. Aptallar

Bazı insanlar gerçekten de Bolu Beyi'nin Köroğlu'nu yiğitlikle yakaladığına inanırlar. (535)

J2300. Aldanabilir ahmaklar

Bolu Beyi Köroğlu'na inanıp onun gerçekten de padişah tarafından üzerine serdar tayin edildiğini düşünür. (517)

K500. Aldatarak tehlike veya ölümden kurtulma

Köroğlu kendisini yakalayan Bolu Beyi'ne padişah tarafından tayin edildiğini söyleyip elinden kurtulur. (517)

Köroğlu ayağı kaydığı için güreşte mağlup olduğunu söyleyip kafasını kesmeye yeltenen Kızıroğlu'ndan kurtulur. (572)

K649.1. İşbirlikçi kaçağı saklar

Köroğlu'nu Bolu Beyi'nin elinden kurtaran Dönek Hanım onu evinin bodrumunda saklar. (542)

K710. Kurban gönüllü esaret ve çaresizliğe razı edilir.

Bolu Beyi eli kolu bağlı olmadan onu İstanbul'a götürecek olursa Dönek Hanım'a kavuşamayacağını söyleyerek Köroğlu'nu gönüllü esarete razı eder. (527)

K713.1. Aldatma neticesinde kendisini bağlamalarına izin verme

Bolu Beyi'nin ağlamasına ve sahte yeminlerine inanan Köroğlu elini kolunu bağlamalarına izin verir. (527)

K1700. Yalan yoluyla aldatma

Köroğlu Bolu Beyi ve yanındakilere kendisini on dört yıldır gurbette gezen bir derviş olarak tanıtır. (511)

Derviş Bolu Beyi'ni aşağıladığı bir şiir söyleyip bunun kendisine değil Köroğlu'na ait olduğunu söyler. (512-513)

Derviş Köroğlu tarafından soyulduğunu söyleyerek Bolu Beyi'ni aldatır. (513)

Köroğlu Bolu Beyi tarafından yakalanınca kimliğini inkâr eder ve padişah tarafından üzerine serdar olarak tayin edildiğini söyler. (517)

Kızıroğlu Köroğlu'na mağlup olduğunu söyleyip babasından Dönek Hanım'ın peşini bırakmasını ister. (579)

K1817.1. Dilenci (fakir) kılığına girme

Köroğlu'nun peşi sıra Çamlıbel'e gelen Kızıroğlu fakir biriymiş gibi kılık değiştirir. (575)

K1817.1.1. Derviş kılığına girme

Köroğlu derviş kılığına girer. (510)

K1821. Görünümünü değiştirerek kılık değiştirme

Derviş kılığına giren Köroğlu yüzüne bir sakal takar, başına bir külah geçirir. (510)

K1900. Hileler/Sahtekârlıklar

Köroğlu elbiselerini kurutma bahanesiyle ve gece olduğu gerekçesiyle Kızıroğlu ile yapacağı güreşi erteler. (573)

K2000. İkiyüzlüler

Bolu Beyi derviş kılığındaki Köroğlu'na hiç vermeyeceği bir para teklif eder. (513)

Bolu Beyi Köroğlu'na herhangi bir hainlik yapmayacağına dair yalan yere yemin eder. (524)

K2127. Hırsızlıkla ilgili iftira

Kendi aralarında anlaşılan bezirgânlar Köroğlu'nun kırkta bir yerine yedide bir bağ aldığına dair padişaha arzuhaller yazarlar. (500)

K2150. Suçlu gibi görünen masumlar

Bezirgânların iftirasına uğrayan Köroğlu hiçbir yanlışı olmadığı halde padişahın nazarında suçlu konumuna düşer. (501)

K2230. Hain sevgili

Dönek Hanım Köroğlu'ndan Bolu Beyi'ni öldürmesini ister. (564)

K2357. Kılık değiştirerek düşman kampına girme

Kılık değiştiren Köroğlu Bolu Beyi'nin askerleri arasına karışır ve onların kendisini yakalamak üzere yola çıktıklarına öğrenir. (511)

K2357.0.1. Düşmanı gözetlemek için kılık değiştirme

Köroğlu tesadüf ettiği askerlerin kim olduğunu anlamak için kılık değiştirip içlerine girmeye karar verir. (510)

L113.1.7. Esir kahraman

Köroğlu eli kolu bağlı bir vaziyette Bolu Beyi'nin esiri olarak padişahın huzuruna çıkar. Padişah bir Türk kahramanına bu vaziyetin yakışmadığını söyler. (535)

M108. Yemini bozanlar

Evvelce Köroğlu'na ihanet etmeyeceğine dair yeminler eden Bolu Beyi sözünde durmayıp ona işkence eder. (527)

M200. Anlaşma ve vaatler

Dönek Hanım sözünden çıkmayacağına dair Köroğlu'ndan teminat aldıktan sonra onu serbest bırakır. (541)

Kiziroğlu ve Köroğlu mağlup olanın öleceğine dair kendi aralarında bir anlaşıp güreş tutarlar. (572)

M223.1. Bir ricayı asla reddetmeyen adam

Hz. Ali'yi örnek alan Köroğlu birisi kendisine “Rabbini seversen, tutsaksın tutsak.” deyince, ona teslim olup hiçbir güçlük çıkarmaz. (533)

N127.3. Uğurlu gün perşembe

Esebali ve Dönek Hanım bir mübarek perşembe gecesi nail-i murat olurlar. (582)

N455. İnsanların konuşmalarına kulak misafiri olma

Kiziroğlu Köroğlu ve Han Nigâr'ın kaldığı çadırı dinleyip konuşmalarına kulak verir. (578)

(T)N692. Adam yanlışlıkla yolunu kaybeder.

İstanbul'a doğru yola çıkan Esebali kaybolup Halep'e gelir. (548)

N700. Tesadüfi karşılaşmalar

Koçaklara harçlık bulmak için yollara düşen Köroğlu tesadüfen Bolu Bey'i ve ordusuyla karşılaşır. (509)

İki asker kurulanmak için geldikleri yerde Köroğlu ile karşılaşır. (532)

İstanbul'a gelen Esebali tesadüfen Bolu Beyi'nin kahvehanesine gelir. (554)

N765. Harami grubuyla karşılaşma

Yolunu şaşırıp Halep'e gelen Esebali gece vakti uyuduğu sırada kırk harami tarafından kuşatılır. (549)

P110. Kralın vezirleri

Padişah vezirlerine emrinin dışına çıkıp yedide bir baş aldığını düşündüğü Köroğlu hakkında ne tedbir almak gerektiğini sorar. (501)

P170.0.1. Cariyeler

Dönek Hanım'ın cariyeleri Köroğlu'nun onu kaçırdığı haberini yayarlar. (566)

P273.1. Sadık üvey oğul

Esebali Köroğlu'nu bulmak için yola çıkar. (547)

P275. Üvey oğul

Esebali Köroğlu ve Han Nigâr'ı ana baba beller. (499)

P293. Amca

Lala Dönek Hanım'ın amcası Kiziroğlu'na Köroğlu'nun yeğenini kaçırdığı haberini verir. (570)

Q121. Ödül olarak özgürlük

Köroğlu'nu yakalayıp getirmesi karşılığında Bolu Beyi'ne özgürlüğü verilecektir. (504)

Q281. Nankörlük cezalandırılır.

Köroğlu mertliğine karşılık kendisine nankörlük eden Bolu Beyi'ni Kırat'ın peşi sıra taşlık bir arazide sürükleyerek parça parça eder. (570)

Q411. Ölüm cezası

Padişah Bolu Beyi'ne Köroğlu'nu öldürmesini emreder. (536)

Q416.2.1. Atın kuyruğuna bağlayarak cezalandırma

Köroğlu Bolu Beyi'ni Kırat'ın kuyruğuna bağlayıp taşlık bir arazide peşi sıra sürükleyerek onu öldürür. (570)

Q433. Hapis cezası

Dönek Hanım'ı kaçırmaya teşebbüs eden Bolu Beyi'ne yüz bir sene hapis cezası verilmiştir. (502)

Q469.4. Ceza olarak boyna değirmen taşı asma

Bolu Beyi Köroğlu'nun boynuna dokuz okka ağırlığında bir taş asar. (529)

Q520. Pişmanlıklar

Vezirler Bolu Beyi'nin Köroğlu'nu yakalayıp ona işkence etmesine sebep oldukları için pişman olurlar. (528)

Q570. Ceza ve affetme

Köroğlu esasen öldürme niyetinde olduğu Bolu Beyi'ni Köse'nin sözünü kırmayıp affeder. (523)

R75. Teslim olma

Köroğlu “Rabbini seversen, tutsaksın tutsak.” diyen Bolu Beyi'ne teslim olur. (533)

R170. Çeşitli kurtarma motifleri

Nehre atlayan Köroğlu bir süre sonra sudan çıkıp bağlarından kurtulur. (531)

(T)R191. Düşmanın sevgilisi tarafından kurtarılma

Dönek Hanım Bolu Beyi'ni aldatıp Köroğlu'nun öldüğünü söyler. Böylelikle onu kurtarır. (540)

R225. Âşığı ile kaçma

Dönek Hanım, Esebalı ve Köroğlu ile birlikte kaçır. (566)

R260.Takipler

Kızıroğlu yeğenini kaçıran Köroğlu'nun peşine düşer. (571)

R350. Kaçağın tekrar ele geçmesi

Hz. Ali'yi piri olarak kabul eden Köroğlu, Bolu Beyi “Rabbini seversen, tutsaksın tutsak.” deyince hiçbir zorluk çıkarmadan kendisini ona teslim eder. (533)

S186. Döverek işkence yapmak

Köroğlu'nu esir alan Bolu Beyi onu kamçıyla döver. (516, 527)

T10. Âşık olma

Esebalı ve Dönek Hanım birbirlerine âşık olmuşlardır. (564)

T41. Sevgililerin haberleşmeleri

Dönek Hanım Bolu Beyi ile mektuplaşarak haberleşir. (537, 538, 539)

T68. Prenses ödül olarak teklif edilir.

Padişah, Bolu Beyi'ne Köroğlu'nu yakalayıp getirmesi halinde Lala'nın kızı Dönek Hanım'ı onunla evlendireceğini söyler. (504)

T75. Sevgilisi tarafından küçük görülen adam

Dönek Hanım Köroğlu'nun heybetine kıyasla Bolu Beyi'ni küçük görür. (538)

T132. Düğün için hazırlık

Esebali ile Dönek Hanım'ı evlendirecek olan Köroğlu Deli Mehtar'ı Tokat, Zile ve Kayseri'ye Demircioğlu'nu ise Kiziroğlu'na davetçi gönderir. (581)

U110. Aldatmanın ortaya çıkması

Köroğlu Dönek Hanım'ı kaçırdıca Bolu Beyi'nin onu öldürmediği ortaya çıkar. (567)

W27. Minnettarlık

Vaktiyle Köroğlu'nun hayli iyiliğini görmüş olan haramibaşı buna istinaden Esebali'ye kendi atı ile kılıcını verip ona birçok yardımda bulunur. (552-553)

W35. Adalet/Doğruluk

Köroğlu Han Nigâr'a Kiziroğlu tarafından mağlup edilmesini dürüstçe anlatır. (578)

W117. Övünme

Bolu Beyi bir kahvehane yaptırıp “Köroğlu'nu öldüren kişi benim.” diye orada kendisini insanlara teşhir eder. (542)

W125. Oburluk

Köroğlu sabah kahvaltısına bir güğüm kahve, üç okka undan yapılmış ekmek ile helva; öğlen için bir koyunun yarısı ile üç okka pirinçten yapılmış pilav; akşam yemeğine de öğlenkilerin iki katını ister. (541)

W154. Nankörlük

Bolu Beyi kendisini Dönek Hanım'a kavuşturmak isteyen Köroğlu'na nankörlük eder. (527)

Z71.0.2. Formülistik sayılar: Bir ve bir fazlası (101,1001...)

Bolu Beyi yüz bir senelik hapis cezasına çarptırılmıştır. (502)

Z71.1. Formülistik sayı: 3

Köroğlu'na nişan alan Bolu Beyi tüfek ile üç isabetsiz atış yapar. (568)

Z71.4. Formülistik sayı: 6

Padişah altı ay sonra Bolu Beyi ile Dönek Hanım'ın toyunu tutacağını söyler. (542)

Z71.12. Formülistik sayı: 40

Padişah bezirgânlara Köroğlu'nu kırk gün sonra huzura getireceğini söyler. (501)

Esebalı'yi kuşatan haramiler kırk kişidir. (549)

(T)Z71.12.1. Kırk gün kırk gece düğün

Esebalı ile Dönek Hanım'ın düğünü kırk gün kırk gece sürer. (582)

Z71.16.10. Formülistik sayı: 14

Esebalı on dört yaşındadır. (500)

Z211. Korkusuz kimseler

Bolu Beyi tarafından yakalan Köroğlu gayet tok bir sesle konuşup, ona sandığı kişi olmadığını söyler. (516)

2.1.15. Köroğlu'nun Sonu

1. Çamlıbel'in Dağılması ve Köroğlu'nun Kırklara Karışması

Bolu Beyi'ni öldürüp elindeki tüfeği alan Köroğlu bunun devlete ait olduğunu düşünüp onu geri götürmeye karar verir. Köse Kenan ve diğer koçaklara yiğitliğinin artık fayda etmeyeceğini söyleyip İstanbul'a doğru yola çıkar. Payitahta geldiğinde Sultan Murat'ın huzuruna varır ve devlet nişanesi olan tüfeği teslim eder. Ardından suçsuz olduğunu söyleyip kendisine iftira atanlarla yüzleşir. Böylelikle masumiyetini de ispatlamış olur. Bundan sonra padişah tüm ordusunu ağır silahlarla donatıp derebeyliğinin kaldırılmasını emreder. Bunun üzerine Köroğlu ortadan kaybolur ve keleşlerinin her biri bir yana dağılır. Çamlıbel'deki düzen bozulunca Lezgi Ahmet adlı koçak da köyüne dönmeye kara verir. Memleketine gittiği sırada Erzurum'da Kalaylı Dağı'nda bir göze başına gelir. Burada üç yaşlı adamla karşılaşır. Bir müddet sohbetten sonra onlardan Köroğlu'nun az ilerideki bir başka göze başında olduğunu öğrenir. Biraz daha ilerleyip ihtiyarların tarif ettiği yere gelir. Göze başında oturmuş yedi kişiye tesadüf eder. İçlerinde Köroğlu'nu göremeyip onu nerede bulabileceğini sorar. Onlar da bir sonraki göze gidip Köroğlu'nu orada aramasını söylerler. Bunun üzerine Lezgi Ahmet bir saat kadar daha yol gider ve aralarında Köroğlu'nun da bulunduğu kırk kişiyle karşılaşır. Bu sırada Kırat

da Köroğlu ile beraberdir. Ahmet, a asını tanıyıp hemen yanına gider ve neden biranda kayıplara karıştığını sorar. Köroğlu da cömertliği ve mertli i sayesinde bu insanlar arasında bir makama sahip olduğunu ve onlarla beraber dünyanın sonuna kadar yaşıyaca ını söyler. Ardından da vatanına olan hizmetleri ile yi itli ini her daim anlatmasını tembihleyip Lezgi Ahmet'i yolcu eder. Bu tembih üzerine hareket eden Lezgi Ahmet iki yüz kırk yedi yaşına kadar ya ar ve ölene kadar Köroğlu'nun hikâyelerini, maceralarını anlatır. Böylelikle kendisinden sonrakilere de kaynaklık etmiş olur.

Motifler

C563. Kralın yasakları

Padişah derebeyli ini kaldırır. (585)

D1850. Ölümsüzlük

Köroğlu dünyanın sonuna kadar kırklarla beraber yaşıyacaktır. (587)

D1851.  hsan edilen  l ms zl k

C mertli i ve mertli ine istinaden Köroğlu'na ölümsüzlük bah edilmi tir. (587)

F571.7. Yüzlerce yıl yaşıyan adam

Lezgi Ahmet iki yüz kırk yedi yaşına kadar ya ar. (587)

H210. Suçluluk ya da masumiyet testleri

Padişah Köroğlu'nun da isteği üzerine onu kendisine iftira atan bezir anlarla y zle tirir. (584)

H216. Masumiyet göstergeleri

Köroğlu ile y zle en bezir anlar hiçbir şey demeyip öylece yere bakınca padişah onların iftira attığını anlar. (589)

(T)H947. Maceraları anlatma görevi

Köroğlu Lezgi Ahmet'ten yaşadıkları maceraları, yiğitlik ve cömertliklerini dünyanın sonuna kadar anlatmasını ister. (587)

(T)H992. Vazifesini yerine getiren hikâye anlatıcısı

Lezgi Ahmet Köroğlu'nun da isteği üzerine ölene kadar başlarından geçen maceraları anlatır. (587)

H1385. Kayıp kişiler için araştırma

Derebeyliği kaldırılınca Köroğlu bir anda ortallardan kaybolur. Devlet ve millet her ne kadar onu ararlarsa da bir türlü bulamaz. (586)

Lezgi Ahmet ihtiyarlardan aldığı tarif üzerine Köroğlu'nu arar. (586)

N700. Tesadüfi karşılaşmalar

Memleketine giden Lezgi Ahmet sırasıyla göze başlarında üç, yedi ve kırk kişilik gruplarla karşılaşır. (586)

Q42. Ödüllendirilen cömertlik

Köroğlu Lezgi Ahmet'e o güne kadar verdiği sadakalar sayesinde sonu gelmez bir yola mensup olduğunu söyler. (587)

Q297. İftira cezalandırılır

Padişah Köroğlu'na iftira atan bezirgânları azarlayarak huzurundan kovar. (589)

V50. Dua

Köroğlu Lezgi Ahmet'e ömrü uzun olup cebinden parası eksilmesin diye dua eder. (587)

W34. Sadakat

Köroğlu devlet nişanesi olan tüfeğin kendisinde kalmasını uygun görmeyip onu padişaha geri götürmeye karar verir. (583)

Z71. 1. Formülistik sayı: 3

Lezgi Ahmet göze başında üç ihtiyarla karşılaşır. (586)

Z71.5. Formülistik sayı: 7

Lezgi Ahmet'in gittiği ikinci gözede yedi ihtiyar oturmaktadır. (586)

Z71.12. Formülistik sayılar: 40

Lezgi Ahmet'in gittiği son gözede Köroğlu'nun içlerinde olduğu kırk ihtiyar vardır. (586)

SONUÇ

Mehmet Kaplan tarafından 1959 senesinde başlatılıp daha sonrasında asistanları Mehmet Akalın ve Muhan Bali vasıtasıyla devam ettirilen ve Behçet Mahir'den yapılan Köroğlu Destanı derlemesi yaklaşık on yıllık bir süre zarfında tamamlanmıştır. Derlenme süreci incelendiğinde anlatının manzum kısımlarında icracıya “Ümmani” mahlaslı İbrahim Sarıkaya ile Âşık Yaşar Reyhani'nin eşlik ettiği tespit edilmiştir.

1973 yılında yayınlanırken adına her ne kadar destan denmişse de metin, tür olarak daha çok kahramanlık konulu halk hikâyesi formundadır. Hatta kimi yönlerden onun, Dede Korkut Kitabı'yla örtüştüğünü söyleyenler bile olmuştur.

Araştırmacıların türlü övgülerine mazhar olan Behçet Mahir rivayeti, Anadolu sahası Köroğlu anlatımları içinde önemli bir yere sahiptir ve onların en hacimlisidir. Toplamda on beş koldan oluşmaktadır. Baş ve sonu itibariye takip edebildiğimiz elli epizot ihtiva etmektedir. Epizotların neredeyse tamamı doğrudan veya dolaylı olarak Köroğlu ile ilgilidir. Bunların hepsinde hilesi ve zekâsıyla ön plâna çıkan kahramanımızın maceralarındaki en büyük yardımcısı atıdır. Öyle ki Köroğlu'nun Kırat ile adeta bütünleştiği ve onu kaybettiği zaman nispeten sıradanlaştığı görülür.

Metnin motifleri tespit ve tasnif edilirken uluslararası katalog olan Motif İndekse başvurulmuştur. “X. Mizah” olanı hariç, burada yer alan yirmi üç motif grubunun tamamıyla ilgili bulgular elde edilmiştir, fakat bunların en azını mitolojik motifler oluşturmaktadır. Buna karşın, “J. Akıllılar ve Aptallar” ile “K. Aldatmalar” başlıklarını taşıyan motif grupları metindeki varlıklarıyla dikkat çekmektedir. Bununla beraber küp ile seyahat etme, büyü yapma, sihirli kıl ve görünmezlik gibi bazı masalsı unsurların cüzi miktarda da olsa anlatıya sirayet ettiğini belirtmek gerekir ki bu, onun bir çeşit değişim ve dönüşüm geçirdiğini ortaya koymaktadır.

Saptanan motiflerin bazıları farlılık arz ederken bazıları da hemen hemen her kolda kaşımıza çıkmakta ve tekrar etmektedir. Söz konusu tekrarlar genel anlamda metnin kurgusuyla ilgili bir husustur. Zira olayların da motiflerle benzer bir karakterde olduğu görülür ki icracının konuya ilişkin daha önceden belirtilen kanaatleri bunu destekler niteliktedir. Misal, her defasında tesadüfen karşılaşan dervişlerin birbirlerine Köroğlu'nun cömertliğini övmeleri, ona daha sonraki maceraları için başlangıç teşkil edecek bir haber getirmeleri ve on üçüncü kolda kahramanımızla benzer şeyleri

yaşayacak olan Kızıroğlu için de aynı hadiselerin vuku bulması gibi. Esasında motiflerin halk anlatılarını oluşturan geleneksel, en küçük anlam birimleri oldukları ilkesinden hareket edilirse bunun pek de olağan dışı bir hadise olmadığı anlaşılır.

İncelemede metnin şiirleri üzerinde de durulmuştur ve bunların bir kısmının gelenekle bağdaştığı bir kısmınınsa onun beklentilerine cevap veremeyecek derecede teknik bakımdan hatalı olduğu görülmüştür. Yapılan araştırma neticesinde bu durumun, icradan ve icrayı gerçekleştiren Behçet Mahir ile kendisine sazda eşlik eden kişilerden kaynaklandığı kanaatine varılmıştır.

Metin ara sözler bakımından hayli zengindir. Behçet Mahir, hikâyeleri anlatırken sıklıkla icrasını kesmiş, muhtelif konulara dair fikirlerini beyan etmiş, nasihat ve açıklamalarda bulunmuştur. Bunu yaparken çeşitli atasözleri ile karavellileri kullanmış ve böylece icrası hayli uzun süren anlatıyı daha da dinlenilebilir bir hale getirmiştir. Bu durum aynı zamanda metnin üslubunu da şekillendirmiş; onu, öğretici bir kaygının ürününe dönüştürmüştür. Çalışmanın ilgili kısmında icracının ara sözleri bu denli kullanmasının nedenleri üzerinde de durulmuş ve konuya ilişkin birkaç muhtemel sebep belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

- ACINAN, Başak, *Türk Sinemasında Köroğlu* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011.
- AKDAĞ, Mustafa, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası Celali İsyanları*, Cem Yayınevi, İstanbul 1995.
- ALPTEKİN, A. Berat, “Köroğlu Hikâyesinin Bolu Beyi Kolundaki Milli ve Beynelmilel Motifler”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, (22), 1983, s.125-124.
- ALPTEKİN, A. Berat, “Meddah Behçet Mahir’in Hikâyelerindeki Atasözleri”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, (27), 1983, s.179-205.
- ALPTEKİN, A. Berat-Hatice İçel “Batı Versiyonlarında Köroğlu”, *Milli Folklor*, 12(91), 2011, s.37-50.
- ALPTEKİN, A. Berat, *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2013.
- ALPTEKİN, A. Berat, *Behçet Mahir*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2016.
- ARSUNAR, Ferruh, *Köroğlu*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1963.
- ARVAS, Abdulselam, *Dede Korkut Destanı ve Kıpçak Sahası Epik Destan Geleneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2009.
- AVCI, A. Haydar, *Köroğlu Ayaklanması İnceleme- Belgeler- Değişler- Kaynakça*, Ortadoğu Yayınları, Oberhausen 1994.
- BALİ, Muhan, “Atatürk Üniversitesinde Halk Edebiyatı Çalışmaları: Ses Bantlarıyla Tespit Edilen Halk Edebiyatı”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 13(260), Mart 1971, s.5915-5916.
- BALİ, Muhan, *Halk Edebiyatında Nesir*, Erzurum 1982.
- BALİ, Muhan, “Köroğlu Destanı’nın Erzurum Varyantı Hakkında Yeni Bilgiler”, *Bolu’da Halk Kültürü ve Köroğlu Uluslararası Sempozyumu*, Bolu 1997, s.230-233.
- BAŞGÖZ, İlhan, “Köroğlu Düzeni”, *Folklor Yazıları*, Adam Yayınları, İstanbul 1986, s.176-80.

- BAŞGÖZ, İlhan, “Sözlü Anlatım Türlerinde Konudan Sapmalar (Digression)’’*Folklor Edebiyat*, (14) 1998, s.99-113.
- BAŞGÖZ, İlhan, “Sözlü Anlatımda Ara söz: Türk Hikâye Anlatıcılarının Şahsi Değerlendirmelerine Ait Bir Durum İncelemesi’’(çev. Metin Ekici), *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, Milli Folklor Yayınları, Ankara 2003, s.190-222.
- BAYAT, Fuzuli, *Köroğlu Şamandan Âşık Alptan Erene*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.
- BAYAT, Fuzuli, *Türk Destancılık Tarihi Bağlamında Köroğlu Destanı (Türk Dünyasının Köroğlu Fenomenolojisi)*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2009.
- BAYAZ, Hüseyin, *Köroğlu Antep Rivayeti*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2015.
- BAYDEMİR, Hüseyin, *Özbek Halk Masalları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2013.
- BAYRAV, Süheyla, “Köroğlu Destanı Üzerine’’, *Dilbilim*, Şubat 1977, s.65-72.
- BEKKİ, Salahaddin, “Köroğlu Keleşlerinden Köse Kenan’ın Evlenme Yolculuğu’’, *Turkish Studies*, 10(8), 2015, s.623-632.
- Bolu’da Halk Kültürü ve Köroğlu Uluslararası Sempozyumu*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu 1997.
- BORATAV, P. Naili, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1969.
- BORATAV, P. Naili, “Köroğlu Hakkında’’, *Folklor ve Edebiyat II (1982)*, Adam Yayıncılık, İstanbul 1983, s.229-235.
- BORATAV, P. Naili, “Köroğlu Kimdir?’’, *Folklor ve Edebiyat II (1982)* Adam Yayıncılık, İstanbul 1983, s.236-240.
- BORATAV, P. Naili, *Köroğlu Destanı*, Kırmızı Yayınları, İstanbul 2009.
- BORATAV, P. Naili, *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2012.
- ÇETİNDAG SÜME, Gülda, *Köroğlu Merkezli Hikâyelerin Sembolik Açılımı* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2011.

- DÜZGÜN, Dilaver, *Erzurum'da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği*, Aktif Yayınevi, Ankara 2005.
- DÜZGÜN, Dilaver, “Âşık Edebiyatı”, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (Ed.: M. Öcal Oğuz.), Grafiker Yayınları, Ankara 2010, s.283-338.
- DÜZGÜN, Dilaver, “Halk Bilimi Araştırmaları Tarihinde Prof. Dr. Mehmet Kaplan ve Atatürk Üniversitesi”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (55), 2015, s.252-272.
- EBERHARD, Wolfram, *Güney Doğu Anadolu'dan Âşık Hikâyeleri* (Çev. Müfide Kocaoğlu Van Der Hoeven), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002.
- EKİCİ, Metin, *Türk Dünyasında Köroğlu (İlk Kol) İnceleme ve Metinler*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.
- EKİCİ, Metin, “Celali İsyanları ve Köroğlu”, *Prof. Dr. Fikret Türkmen Kitabı*, İzmir 2012, s.37-53.
- ELÇİN, Şükrü, “Saz Şairlerimizden Köroğlu Hakkında” *Türk Kültürü*, (115), 1972, s.430-434.
- ERGİN, Muharrem, *Dede Korkut Kitabı I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.
- ERKAN, Serdar, *Anadolu Sahası Köroğlu Anlatılarında Tema ve Ezgi Meselesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012.
- ERŞAHİN, İbrahim, *Kahraman Maraş Masaları Üzerine Tip ve Motif Araştırması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2011.
- GAFFAROĞLU, S. Ceren, *Tematik İlişkiler Bağlamında Köroğlu Destanı ve Köroğlu Oyunu* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007.
- GARRİYEV, B.A., *Türk Dünyasında Köroğlu Anlatımları* (Çev. Fikret Türkmen, Muvaffak Duranlı, Feyzullah Rahmankul), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.
- GÜLENSOY, Tuncer (Ed.), *Sultan Baba ve Köroğlu*, Fırat Üniversitesi, Elazığ 1987.

- GÜNENDİ, S. Doğan, *Türk Folklorunda Köroğlu* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.
- Halk Kültürü ve Köroğlu Bilgi Şöleni Bildirileri (2-4 Kasım 2006, Bolu)*, BAMER Yayınları, Bolu 2008.
- HİNÇER, İhsan-Mehmet Gökalp (Haz.), “Büyük Folklor Anketimiz; Prof. Mehmet Kaplan’ın Cevapları”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 3(66), 1955, s.1049.
- İÇEL, Hatice, *Köroğlu’nun Bolu Beyi Kolu Üzerine Bir İnceleme*, Kömen Yayınları, Konya 2010.
- İDRİSİ, Habib, *Köroğlu Destanı’nın Azeri Rivayeti Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1992.
- KAFTANCIOĞLU, Ümit, *Köroğlu Kol Destanları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1979.
- KAPLAN, Mehmet vd., *Köroğlu Destanı* (Anlatan: Behçet Mahir), Ankara 1973.
- KAPLAN, Mehmet, “Köroğlu”, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar III Tip Tahlilleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1985, s.101-111.
- KARABAŞ, Seyfi, “Köroğlu Destanı”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 15(302), 1974, s.7089-7090.
- KARADAĞ, Metin, “Behçet Mahir’in Köroğlu Destanındaki Özel adlar Üzerinde Bir Araştırma”, *Boluda Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları, Bolu 1997, s.65-74.
- KARADAVUT, Zekeriya, *Köroğlu’nun Zuhuru Kolu Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma* (Yayınlanmış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1996.
- KARİBOĞLU, Celil, “Koroğlu’nun Çin Kökenleri” *Milli Folklor*, 5(37), 1998, s.72-77.
- KIRBAŞOĞLU, Filiz, *Köroğlu Destanı’nın Özbek Rivayeti Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1993.

- KIRBAŞOĞLU, Filiz, *Köroğlu Destanı'nın Özbek Varyantları Üzerine Bir Araştırma-Göroğlu'nun Doğuşu, Yunus Peri, Hasanhan, Miskal Peri, Avazhan, Göroğlu'nun Ölümü-* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2000.
- KIRZIOĞLU, M. Fahreddin, “Avşarlı ile Dulkadırlı Türkmanları'nın Köroğlu Oymakları”, *Türk Kültürü*, (66), 1968, s.355-363.
- KIYAK, Yurdağül, *Şehname ve Köroğlu Destanlarında Baş Kahraman Tiplerinin Karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2010.
- KORKMAZ, Kürşat M., *Çukurovalı Âşık Mehmet Demirci (Köroğlu)'nin Hikâye Anlatıcılığı Üzerine Bir Araştırma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2003.
- KOZ, Sabri (Haz.), *Tüfek İcat Oldu Mertlik Bozuldu Köroğlu Kitabı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2014.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat, *Türk Saz Şairleri I-V*, Milli Kültür Yayınları, Ankara 1962.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011.
- MOLLOV, Rıza, “Köroğlu Destanı'nın Sosyal ve Tarihsel İncelenmesine Katkı”(Çev. Kemal Boz), *Milli Folklor*, 8(57), 2003, s.136-153.
- NAZLI, Atiye, “Köroğlu Destanında Geçen Fıkralar ve Özellikleri”, *IV. Uluslararası Bolu Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu Bildirileri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2015, s.126-136.
- OĞUZ, M. Öcal, “Ölümünün Beşinci Yılı Münasebetiyle Mehmet Kaplan ve Halk Edebiyatı”, *Milli Folklor*, 2(9), 1991, s.32-34.
- OĞUZ, M. Öcal, “Araştırmaların Tarihi”, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (Ed.: M. Öcal Oğuz.), Grafik Yayınları, Ankara 2010, s.1-56.
- OKAY, M. Orhan, *Mehmet Kaplan'dan Hatıralar Mektuplar*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2006.
- Özkan, T. Saltık, “Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu ile Söyleşi”, *Milli Folklor*, 11(84), 2009, s.11-12.

- ÖZTÜRK, Erol, *IV. Uluslararası Bolu Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu Bildirileri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2015.
- REİCHL, Karl, *Türk Boylarının Destanları; Gelenekler, Şekiller, Şiir Yapısı* (Çev. Metin Ekici), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.
- SADIGLI, Sadıg, *Azerbaycan Sahası Köroğlu Destanı'nda Etnografya ve Toponomiler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012.
- SAKAOĞLU, Saim, “Meddah Behçet Mahir”, *Milli Kültür*, 2(1), 1980, s.49-57.
- SAKAOĞLU, Saim, “Meşhur Köroğlu'nun Hikâyesi ” *Köz* 2(6), 1980, s.3-28.
- SAKAOĞLU, Saim, “Erzurumlu Behçet Mahir'in Hikâye Anlatma Tekniği”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, 25(1), 1988, s.21-29.
- SAKAOĞLU, Saim vd., *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1997.
- SAKAOĞLU, Saim, “Türk Halk Edebiyatına Kol Kanat Geren Bilgin: Prof. Dr. Mehmet Kaplan”, *Mehmet Kaplan* (Ed.: İnci Enginün-Yakup Çelik.), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2013, s.159-173.
- SAKAOĞLU, Saim, “Meddah Behçet Mahir'in Köroğlu Anlatması Üzerine Farklı Bir Yaklaşım” *IV. Uluslararası Bolu Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu Bildirileri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2015, s.279-286.
- SAKAOĞLU, Saim, “Erzurum'un Bir Mehmet Kaplan'ı Vardı.”, *Beyazşehir Palandöken*, (23), 2017, s.8-15.
- SEYHAN, Gülşen, *Köroğlu Destanı (Azerbaycan Varyantı) İncele-Metin* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1990.
- SEYİDOĞLU (PALANDÖKEN), Bilge, “Bir Halk Hikâyecisi Behçet Mahir”, *Adımlar*, 1(1), Şubat 1970.
- SÜMER, Faruk, “Türk Âleminin Hala Yaşayan Milli Destan Kahramanı, Türk Kültürünün Mukaddes Şahsiyeti Köroğlu”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, (2), 1987, s.2-7.

- SÜMER, Faruk, “Türk Destanları VIII Köroğlu Destanı”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, (68), 1992, s.4-13.
- ŞİMŞEK, Esmâ, *Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması I-II*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.
- THOMPSON, Stith, *Motif- Index of Folk-Literature*, Indiana University Press, Bloomington, 1955-1958.
- TOGAN, Z. Velidi, “Türk Destanlarının Tasnifi IV” *Atsız Mecmua*, (5), 1931, .s.3-7.
Erişim Tarihi: 25.09.2017, <https://tr.scribd.com/document/24799998/Atsız-Mecmua-Sayı-5>.
- TÜRKMEN, Fikret, “Köroğlu”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1982, C.V, s.416-419.
- TÜRKMEN, Fikret, “Köroğlu Hikâyelerinin Yayılma Sahaları ve Menşe Meselesi”, *E.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (4), 1985, s.9-19.
- TÜRKMEN, Fikret, “Dede Korkut Hikâyelerinde Ara Sözler (Digressions)”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, (1), 1998, s.153-160.
- UYSAL, A. Edip, “Türk Halk Hikâyeciliğinin Son Ustalarından Erzurumlu Behçet Mahir ve İç Dünyası”, *Erdem*, 1(2), 1985, s.527-543.
- UYSAL, A. Edip, “Destanlarımızdan Dede Korkut Hikâyeleri ile Köroğlu’nda Tabiatüstü Unsurlar” *Erdem*, 2(4), Ocak 1986, s.13-29.
- YAMAN, Ali vd. (Ed.), *21. Yüzyılda Köroğlu ve Bolu Araştırmaları Uluslararası Köroğlu, Bolu Tarihi ve Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, BAMER Yayınları, Bolu 2011.
- YASA, A. Aktaş-Faruk Öztürk (Ed.), *VI. Uluslararası Köroğlu Sempozyumu Köroğlu ve Türk Dünyası Destan Kahramanları*, BAMER Yayınları, İstanbul 2016.
- YAYIN, Nerin, “Ak Möör Destanındaki Ara Sözler”, *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (13), 2007, s.261-281.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Adem MASATTAŞ
	Erzurum, 19.12.1992
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (2017)
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	-
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	Anadolu Üniversitesi
İletişim	
E-Posta Adresi	ademmasattas@anadolu.edu.tr
Tarih	